

T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI (ÇİNİ) ANASANAT DALI

**İSTANBUL'A AİT
YAPILARDAKİ KAYIP
TÜRK ÇİNİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nazan ILGAZ

120301002

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç Dr. Latife AKTAN ÖZEL

İstanbul 2015

T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

İSTANBUL'A AİT YAPILARDAKİ KAYIP TÜRK ÇİNİLERİ

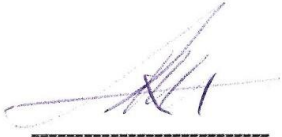
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nazan ILGAZ

120301002

Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları
Sanat Dalı: Çini

Bu tez 14/01/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

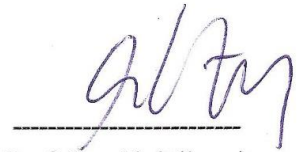
Yrd. Doç. Dr. Latife
AKTAN ÖZEL

Jüri Başkanı

Prof. Dr. M. Hüsrev
SUBAŞI

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Abdülhamit
TÜFEKÇİOĞLU

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nazan ILGAZ
14 Ocak 2015

ÖZET

“İstanbul’a ait yapılardaki kayıp Türk Çinileri”ni belirlemeyi amaçladığımız tezimizde, gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet Dönemlerinde yaşanmış olan çini kayıpları ile ilgili belgeler incelenerek ele alınmışlardır. Çalışmamızın, yurt dışına kaçırılmış çinilerin envanterine önemli katkı sağlayacağı inancındayız.

Tez, giriş ve sonuç bölümleri dışında yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde konunun ulusal ve ulusal ve uluslararası boyutları yanında, kayıp ve çalıntıların belirlenmesindeki temel yöntem özetlendi. **Birinci bölümde** ülkemizdeki kültür varlıklarını koruma kanunları ve politikaları ele alınmıştır. Önce Osmanlı Döneminde, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının önemi araştırılmış ve o dönemde çıkan bu konudaki düzenlemeler incelenmiştir. Her iki dönemde de yaşanmış kültür varlıkları kayıplarının nedenleri ve Avrupa’nın eski eserlere olan ilgisinin buna katkıları ve bize yansımaları irdelenmiştir. Bunların ışığında, günümüzde kültürel varlıkların korunmasına yönelik kanunlar ele alınarak değerlendirilmiş, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na da kısaca yer verilmiştir.

İkinci bölümde, İstanbul’daki sivil mimaride yaşanmış çini kayıpları ele alınmış ve yapılan tespitler listelenmiştir. **Üçüncü bölümde**, dinî mimaride yaşanmış çini kayıpları incelenmiş, iki başlık altında, (camilerde ve türbelerde) tespit edilen çini kayıpları belirlenmiştir. İstanbul’daki çalınmış çiniler hedeflenerek başlanan çalışmanın **dördüncü bölümünde**; örnek olarak diğer bazı illerdeki (Bursa, Edirne, Adana ve Diyarbakır) kayıplara da yer verilmiştir.

Beşinci bölümde, yurt dışında müze veya müzayedelerde tespit edilmiş, fakat yerleri tam olarak bulunamamış çiniler, ait olabilecekleri düşünülen yapılardaki örneklerle karşılaştırılarak incelenmiş, bizi bu kanaata götüren benzerlikler ve ipuçları ortaya konmuştur. **Altıncı bölümde**, Türkiye’deki resmi kurumların çini kayıpları ve hırsızlık vakaları ile ilgili raporlarına yer verilmiştir. Bu bölümde, çeşitli yapılara ait bazı kayıp çinilerin; sergilendikleri veya satıldıkları yerler, zamanlar, açık arttırma tutarları ile ilgili elde edilen bilgiler raporlanmıştır. **Yedinci bölümde** ise, gerek eski gazete arşivleri gerekse son dönemde basında yer almış çini hırsızlığı haberlerine yer verilmiştir. Amacımız geçmişte yaşanmış çini kayıplarının günümüzdeki yansımalarını görmek ve karşılaştırmalar yapmaktır.

“**Değerlendirme ve Sonuç**” bölümünde, yerleri tespit edilmiş veya edilememiş olan çinilerimiz hakkındaki istatistik veriler sunulmuş, bu kayıpların boyutlarının derecesi ortaya konmuştur. Taşınır veya taşınmaz kültür varlıklarımızın bu hazin öyküsünde, Türk Çini Sanatımızdaki yüzyıllardan günümüze gelen eser kayıplarının ancak küçük bir kısmını tespit edebildiğimiz bilincindeyiz. Umudumuz, bundan sonra da, birçok araştırmacının bu önemli konuya değinmesi ve çalışmamızın bu yönde yeni adım oluşturarak rehber görevi görebilmesidir.

ABSTRACT

In this thesis, we aimed at an inventory of Turkish tile art works that were stolen or lost in Istanbul, during Ottoman and Republican eras. We believe that our work will be an important contribution to the complete inventory of stolen and smuggled tiles from Turkey.

The thesis includes an “**Introduction**” followed by **seven chapters** and ends with a final section of “**Results, Evaluations and Conclusions**”. In “Introduction”, national and international dimensions of the problem as well as the basic methods used in the identification of lost or stolen items are discussed. The **first chapter** is about the policies and laws for the protection of such cultural entities. We start our search, by investigating the values of such objects and rules or laws for their protection. We continued our analysis by searching the reasons for the losses including the European interest in such objects of art and relicts and reflection of such losses into Ottoman life. In the light of this background, we also evaluated the present laws and rules for the protection, including the act (with order number 2863) on the ‘**Preservation of Cultural and Natural Assets**’.

Second chapter is about the tile art losses in the civic architectural works. In this respect, we prepared a list of tile losses in such buildings. In the **third chapter**, we turn our attention to the tile losses in the religious architecture. We give an updated list of losses in mosques and then, in the tombs, as two separate sections of the chapter. **Chapter four** is devoted to a list of tile art losses outside İstanbul, with examples from Bursa, Edirne, Adana and Diyarbakır.

In **chapter five**, we concentrated on the tile works in foreign museums and auctions, with the existing clues that hint toward such illegal removals. In the next **chapter six**, we noted the official reports about losses and stolings by the Turkish government offices. Here are also the reports about exhibitions, auctions and sales where some of the lost tiles were seen or exhibited. **Chapter seven** is a collection of news and reports about such losses and stealings, printed in the old newspapers. This way, we can see the popular and official reactions and compare the effects of such losses and stolen art pieces on the present environment of art in Turkey.

In the last chapter about the “**Results, Evaluations and Conclusions**”, a summary of statistical results about such stolen and lost items, in order to show the size of such losses.

As a final remark, we note that our present work will be a small but meaningful contribution to the sad story of such dramatic losses especially of Turkish tile art. Our hope is that new researchers also deal with this important topic and our present work becomes a small guide to such new undertakings.

ÖNSÖZ

Geleneksel Sanatlar, bir ülkenin parmak izleridir. Eğer, bu sanatlar yerinde korunamaz ve çalınmalarına göz yumulursa, o ülkenin kimliği zarar görmüş sayılır. Geleneksel Türk Sanatlarından Çini Sanatı kültür yaşamımızda yüzyıllar boyunca çok önemli yer edinmiştir. Bu tezde, yurt dışına kaçırılmış çinilerimizin genel bir envanterinin oluşturulması amaçlandı. Burada, sadece kâşi (karo) grubu çinileri inceledik. Bunun dışında kalan “evani grubu” çiniler ayrı bir tez konusu olabilir. Bilindiği gibi kâşi (duvar çinisi) grubu çiniler; cami, türbe, saray, köşk ve hamamlar gibi sivil ve kamusal yapılarda kullanılmıştır. Kültür ananelerimize göre, özellikle cami ve türbelerden çini satılması mümkün değildir. Dolayısıyla buradaki kayıpların çalınma suretiyle gerçekleştiğini anlıyoruz. Bu nedenle geniş çaplı bir envanter çalışması önem arz etmektedir. İstanbul Türbeler Müdürlüğü, müze araştırmacısı olan Sayın Erman Güven’e, Eyüp Sultan Türbesi envanter defterini incelememe imkan tanıdığı için çok teşekkür ederim.

Çalışmamızda konumuz ile ilgili birçok tez, makale ve kitaplardan faydalanılmıştır. Tez çalışması boyunca İslâm Araştırma Merkezi ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphanelerinde araştırmalar yapılmıştır. Bazı erişilemeyen kitapları FSMVÜ Kütüphanesi temin etmiştir; özellikle bu konuda kütüphane sorumlularına teşekkür ederim.

Ayrıca, yurt dışındaki müze ve müzayedelerden gerek internet yoluyla gerekse eski kataloglardan faydalanılarak bilgi ve fotoğraflar temin edilmiş, geçmiş dönemlerdeki satışlar hakkında bilgiler edinilmiştir. Bu arada, İstanbul ve Edirne’deki mimari yapılar gezilerek çiniler yerinde incelenmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. Ulaşılamayan bazı fotoğraflar ise internet, kitap ve dergilerden alınmıştır.

İstanbul’daki çalınmış çiniler hedeflenerek başlanan çalışmanın dördüncü bölümünde Bursa, Edirne, Adana ve Diyarbakır’a da yer verilmiştir.

Bu araştırmayı yaparken; özellikle kitap, makale ve fotoğraf arşivini esirgmeden paylaştan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Latife AKTAN ÖZEL’e destek ve tavsiyelerinden dolayı minnettarım. Ayrıca kıymetli hocam Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI’na ve aileme destekleri için çok teşekkür ederim.

İstanbul 2015

Nazan ILGAZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1
1. KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER VE POLİTİKALAR	
1.1. Osmanlı Devleti'nin Eski Eserle ilgili Politikaları	3
1.2. Batının Eski Eserlere İlgisi	6
1.3. Avrupa'da Eski Eser Anlayışının Oluşumu	6
1.4. Avrupalı Devletlerin Anadolu'da Yaptığı Arkeolojik Faaliyetler	8
1.5. Günümüzde Kültürel Varlıkların Korunmasına Yönelik Kanunlar	9
2. İSTANBUL' DA SİVİL MİMARİDE SAPTANAN KAYIP ÇİNİLER	
2.1. Topkapı Sarayı	11
2.2. Zeyrek Çinili Hamam	53
3. İSTANBUL' DA DİNİ MİMARİDE TESPİT EDİLMİŞ KAYIP ÇİNİLER	
3.1. Camilerdeki Kayıp Çiniler	56
3.1.1. Süleymaniye Camii	56
3.1.2. Rüstem Paşa Camii	59
3.1.3. Piyale Paşa Camii	72
3.1.4. Valide-i Atik Camii	83
3.1.5. Mehmet Ağa Camii	87
3.1.6. İvaz Efendi Camii	95
3.1.7. Ramazan Efendi Camii	97
3.1.8. Mesih Mehmet Paşa Camii	102
3.1.9. Takkeci İbrahim Ağa Camii	108
3.1.10. Sultan Ahmet Camii	125
3.1.11. Eminönü Yeni Camii	134
3.1.11.1. Hünkâr Kasrı	145
3.1.12. Üsküdar Çinili Camii	146
3.1.13. Hekimoğlu Ali Paşa Camii	151
3.1.14. Beylerbeyi Camii	153

3.2. Türbelerdeki Kayıp Çiniler	158
3.2.1. Eyüp Sultan Türbesi	158
3.2.1.1. Türbede Tutanağı tutulmuş Adli Soruşturmalar	160
3.2.1.2. Osmanlı Arşivindeki Belgelerin Orijinalleri	166
3.2.2. Kanuni Sultan Süleyman Türbesi	230
3.2.3. Hürrem Sultan Türbesi	232
3.2.4. Sultan II. Selim Türbesi	234
3.2.5. Sultan III. Murad Türbesi	246
3.2.6. Hatice Turhan Sultan Türbesi	248
3.2.7. Sultan III. Mustafa Türbesi	250

4. İSTANBUL DIŞINDAKİ TESPİT EDİLMİŞ KAYIP ÇİNİLER

4.1. Bursa	252
4.1.1. Yeşil Camii	252
4.1.2. Yenişehir, Sinan Paşa Camii	255
4.1.3. Bursa Muradiye Medresesi	261
4.1.4. Şehzade Mahmut Türbesi	263
4.1.5. Şehzade Ahmed Türbesi	265
4.2. Edirne	267
4.2.1. Edirne Eski Sarayı	267
4.2.1. Selimiye Camii	282
4.3. Adana	286
4.3.1. Adana Ulu Camii	286
4.4. Diyarbakır	290
4.4.1. Hz. Süleyman Türbesi	290

5. MOTİFLERİ BENZER ÇİNİLERLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

5.1. TSM, Harem Bölümü, III. Murad Has Odası	292
5.2. Sultan III. Mehmet Türbesi	295
5.3. Sultan I. Ahmed Türbesi	297
5.4. Rüstem Paşa Camii	298
5.5. Edirne Selimiye Camii	299
5.6. Sultan Ahmed Camii	300
5.7. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı	305
5.8. Üsküdar Çinili Camii	306
5.9. Eyüp Sultan Türbesi	307
5.10. Rüstem Paşa Türbesi	310

6. RESMİ KURUMLARIN KAYIP RAPORLARI VE İADE ÇALIŞMALARI

6.1. Ankara Müzesi, Yurt Dışından İadesi Sağlanan Çiniler	312
6.2. TC. Vakıflar Genel Müdürlüğü Çalınan Çiniler Listesi	314

7. BASIN, YAYIN ORGANLARINDAKİ ÇİNİ HIRSIZLIĞI HABERLERİ342

7.1. İstanbul, Çapa, Yüksek Öğretmen Okulu çalınan çinilerin haberi (1988)	342
7.2. Avrupa Müzelerinde Çalıntı Çiniler haberi (1993)	345
7.3. Adana Ulu Camii'deki türbeden çalınan çinilerin haberi (1994)	346
7.4. Kılıç Ali Paşa Camii ve Yeni Camii'den çalınan çinilerin haberi (1995)	348
7.5. Cami ve Türbelerimizden çalınan çiniler ile ilgili haber (1996)	349
7.6. Eyüp Sultan Türbesinden çalınan çinilerin haberi (1996)	350
7.7. Bursa, Yenişehir, Sinan Paşa Camii çalınan çiniler ile ilgili makaleler (2002)	353
7.8. Türbelerden çalınan çinilerin haberi (2002)	357
7.9. Yeni Camii Hünkâr Kasrından çalınan çiniler haberi (2003)	358
7.10. Kültür varlıklarımızın müzayedelerde satılması ile ilgili haber (2003)	359
7.11. Hatice Turhan Sultan Türbesinden çalınan çinilerin haberleri (2007)	360
7.12. II. Selim Türbesi çalınan panonun öyküsü	361

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ363

KAYNAKÇA	370
DİZİN	377
EK	380
Yeni Tasarımlar	380

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
agi.	Adı geçen internet adresi
Ank.	Ankara
Bel.	Belediye
bk.	Bakınız
c.	Cilt
ÇOMÜ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
DİA	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
F.	Fotoğraf
İSAM	İslâm Araştırma Merkezi
İst.	İstanbul
mad.	Madde
MÜ	Marmara Üniversitesi
Müd.	Müdürlük
MSGSÜ	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Mtb.	Matbaa
R.	Resim
SHM	Sadberk Hanım Müzesi
s.	Sayfa
sy.	Sayı
TSM	Topkapı Sarayı Müzesi
tsz.	Tarihsiz
TTK	Türk Tarih Kurumu
yy.	Yüzyıl
Yay.	Yayımları

GİRİŞ

Bütün dünyada, özellikle son yüzyılda ortaya çıkan kültürel varlıkların çalınması ve taşınması konusu uluslararası kaçakçıların da iştahını kabartmıştır. Özellikle Osmanlı Döneminin son yılları ile Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kültürel varlıkların yurt dışına taşınması, güvenlik zafiyetlerinin artmış olması nedeniyle gereğinden daha sık görülmüştür. Son yıllarda imzalanan uluslararası sözleşmeler ve alınan bir takım yasal önlemler neticesinde kayıp olan kültürel varlıklarımızın bir kısmı geri getirilebilmiştir. Ancak, acı bir gerçektir ki kayıp olan kültürel varlıklarımızın büyük bir kısmının yeri dahi bilinmemektedir. Avrupa ülkelerine ait müzelerde tespit edilmiş eserlerimizin geri getirilmesi ise büyük bir çaba ve masraf gerektiriyor. Bu konuda Avrupa ülkelerinde dahi birçok sanat tarihçi ve yazar, kültürel varlıkların söküldüğü yere ait olduğu ve orada nefes alması gerektiği konusunda makaleler yazmış olmalarına karşın, çoğu Avrupa ülkesi bu konuya duyarsız kalmayı sürdürmektedir ki bu tutum çağdaş yaklaşımla anlaşılabilir değildir. Bize düşen, bu konudaki kültür, sanat kurumları ve “Kültür” adını taşıyan bakanlığımızın daha ciddi çalışması ve uluslararası kültür politikaları konularında daha bilinçli şekilde direnç ve davranış göstermesi gerekmektedir.

Kültürel mirasın korunması ile ilgili yaptığımız bu açıklamaların ardından, çalışma konumuz, İstanbul’dan, ülke dışına kaçırılmış çini eserlerin envanterini hedeflemektedir. Türk Çini Sanatının geçmişten bugüne kadar yaşadığı kayıpların izini sürerek tespitlerimizi listeledik. Bu konuda (bildiğimiz kadarı ile) ilk defa bir araştırma yapılmış olması bu tezin önemini arttırmaktadır. Çalışma konumuzun temeli olan İstanbul’daki cami, türbe ve saraylardan kaçırılan (çalınan) ve kaybolan eserleri bulmak için, bu konuda çıkmış olan makale ve yayınlarla birlikte Rusya, Amerika ve Avrupa’daki büyük müze katalogları ve müzayedelerin bazıları çalışmamızda bize ana malzeme olmuştur. Araştırmalarımız esnasında İstanbul dışı karşımıza çıkan diğer illere ait bazı kayıpları da, bundan sonraki çalışmalarda yol gösterici olacağı düşüncesiyle ayrı bir bölümde (4.bölüm) toplu olarak verdik.

Yurtdışı müze ve müzayedelerde tespit edilen çiniler araştırılırken çeşitli ve beklenmedik zorluklarla karşılaşmıştır. En büyük zorluk, çinilerin fotoğraflarına ulaşmak olmuştur. Birçok müze, ellerinde bulunan çinilerin fotoğraflarını ne yazık ki paylaşmamakta, büyük kısmını da depolarında tutmaktadır. Müzelerin önemli bir bölümü, yayınlarında ve kataloglarında eserlerin tümüne yer vermemişlerdir. Kimi eserler sergilenebilir olduğu halde yayınlanabilmiş değildir. Bilgi edinmek istediğimiz müzeler ile

yazışmalar sonucunda sadece İngiltere Oxford Asmolean Müzesi'nden olumlu yanıt alınmıştır. Bu müze, depolarında bulunan ve sergiledikleri çini eserlerin fotoğraflarını göndermiştir. Dünyada en çok Türk çini eserleri bulunduran, Louvre (Paris-Fransa) ve Hermitage (St.Petersburg-Rusya) Müzeleri'ndeki eserlerin çok küçük bir kısmının fotoğraflarına ulaşılmıştır. Müzayedelerde de satılan ve el değiştiren birçok çini eser tespit edilmiştir. Bu salonların internet sayfalarında paylaştıkları satış sonuçlarından ve sahaflardan satın alınan eski müzayedelerden kataloglarından, çini eserlerin bir bölümü tespit edilmiş, satış yılları, tutarları raporlanmıştır. Ancak müzayedeler, eski satış sonuçlarını ve bazı kapalı oturumlarda satılan eser bilgilerini paylaşmamaktadır. Bu yüzden, erişilebilen çiniler toplamın küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Tezde, müze veya müzayedelerden alınmış fotoğraflar çerçeveli olarak belirtilmiştir. Bu çerçeveli bölümlerin içindeki bütün bilgiler müze veya müzayedelerin verdikleri verilerdir. Biz burada müzayedeler satış sonuçlarını yıllara göre topladık, genel tutarları tespit ederek bir istatistik cetvel hazırladık. Bu çalışma özellikle işin mali boyutunun ne olduğu konusunda bize genel bir bilgi vermektedir.

Çalışma alanımızda yazışma yoluyla ilişkiye geçtiğimiz müzelerin büyük çoğunluğu bilgi ve kaynak paylaşımı konusunda ön yargılı ve saklayıcı olmuşlardır. Ancak yerlerinden sökülmüş, bir bölümü sahteleri ile değiştirilmiş ve bütünselliği içerisinde yaşaması, soluk alması gereken çini eserlerimizi arama çalışmamıza engel olamamıştır.

Karşılaşılan diğer zorluk ise İstanbul'daki cami ve türbelerdeki restorasyonlardır. Resmi kurumlardan izin alınmasına rağmen, restorasyon yapan firmalardan, fotoğraf çekmek ve inceleme yapmak için gerekli izinler çoğu zaman alınamamıştır. Bu yüzden, yurt dışından tespit edilen çiniler ile sağlıklı karşılaştırma imkânı bulunamamıştır. Umuyoruz ki bundan sonra yapılacak araştırmalarda daha detaylı incelemeler yapılarak, daha geniş çerçeveli bir envanter oluşturulur. Fakat İstanbul'daki bazı kurumlarda hiçbir kayıt ve envanter çalışmalarının olmamasının, bundan sonraki kayıpların tespitini de güçleştireceği açıktır.

Biz bu çalışmada, kayıp ve çalıntıların ortaya çıkarılmasında farklı kaynaklar, gazete kopyaları ve resmi kurum raporlarından yararlandık. Mimarideki tespit ettiğimiz kayıp çinilere ait örnek eserlerin renk, desen ve teknik açıdan benzerlik ve örtüşmelerini göz önüne aldık.

1. KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER VE POLİTİKALAR

1.1. Osmanlı Devleti'nin Eski Eserlerle ilgili Politikaları

Tarihte her ulus veya devlet, genellikle kendilerinden önceki medeniyetlerin bıraktıkları eserlerle ilgilenmişlerdir. Eski eserlere duyulan bu ilginin temelinde dinî inanışların getirdiği saygı veya korku ya da bu eserlerin sanatsal veya ekonomik değerleri gibi bazı etkenler bulunmaktadır¹. Bu etkenler nedeniyle insanlar öncelikle yaşadıkları çevrede bulunan eski eserlere karşı genellikle merak, ilgi ve ihtiyaçları paralelinde şekillenen bir tavır ortaya koymuşlardır. Söz konusu tavırların modern anlamdaki korumacılık anlayışına tam olarak uygunluk gösterdiği söylenemez. Hatta tarihi süreçte, çeşitli kullanım ve bazen de inanç gerekçeleri ile eski eserlerin tahrip edildiği de görülmüştür.

Modern korumacılık anlayışının olmadığı bu dönemlerde dahi, insanlar, gerek sanata karşı duydukları saygı ve sevgi, gerekse inanışlar, kendilerinden önceki eserlerin muhafaza edilmesine imkân tanıyan bazı uygulamalarda bulunmuşlardır. Bu uygulamaların bir kısmı söz konusu eserden yarar sağlama esasına dayanmaktadır. Buna göre, insanlar genellikle eski eserleri günlük kullanım alanlarının bir parçası haline dönüştürmektedir². Böylece insanlar doğrudan korumacılık anlayışı ile hareket etmeseler de eski eserleri yeni yapılarla kullanmak suretiyle kısmen veya tamamen günümüze kadar aktarmışlardır. Bu tür devşirme modeliyle, eski eserlerin önemli bir kısmı başka yapılar içerisinde günümüze kadar koruna geldiği gibi, bazı eserler de aynı nedenle tahrip olmuşlardır. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde olduğu gibi Osmanlı Döneminde de yaygın bir şekilde görülen bu uygulama, 19. yüzyıl öncesinde sıklıkla görülse de, daha sonraki dönemlerde istisnâ örnekler halini alacaktır. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bugünkü anlamda “korumacılık” esasına dayalı eski eser politikalarının sergilenmeye başlandığı görülecektir³.

Yabancı araştırmacılar, Osmanlı Devleti topraklarındaki eski eserleri ortaya çıkarmaya ve kendi müzelerine nakletmeye başladıkları dönemlerde, Osmanlı halkı ve idarecilerinin çoğu, eski eser ve müzecilik alanında ciddi bir tutuma veya hassasiyete sahip

¹ Emre Madran, “Osmanlı Devletinde Eski Eser ve Onarım Üzerine Gözlemler”, TTK Ank. 1986, s.503.

² Recep Yıldırım, Abdullah Martal, “Osmanlı Yönetiminin Arkeolojik Eserlere Bakış Açısı”, XIII. Türk Tarih Kongresi, Ank. 4-8 Ekim 1999, III. Cilt, II. Kısım, TTK Ank. 2002, s. 1095.

³ Hüseyin Muşmal, “Osmanlı Devleti'nin Eski Eser Politikası”, Kömen Yay. , Konya- Ekim 2009, s. 5.

bulunmuyordu. Ancak II. Mahmut döneminden başlayarak batıya öğrenci gönderilmesi ve Avrupa dünyası ile kültürel açıdan da yaklaşımlar içerisine girilmesi nedeniyle, batı kültür ve değerlerini daha iyi tanıyan ve anlayan bir zümre oluşmaya başlamıştı. Bu dönemlerde Avrupa'nın kendi ülkelerinde eski eserlerin nasıl değerlendirildiğini gören Osmanlı aydınları, ülkelerinin arkeolojik zenginliğinin kısa sürede farkına varmışlardır. Böylece yabancıların Osmanlı topraklarından götürdükleri eserlere Avrupa ülkelerinde ne kadar değer verildiği görülmüş ve bu bilinçlenme ilk koruma çabalarını ortaya çıkarmıştır. Nihayet Tanzimat döneminden (1839) itibaren batıya göre yaklaşık bir asırlık bir gecikmeyle de olsa, eski eserlere gereken ilgi ve önem gösterilmeye başlanmıştır.

Tanzimat döneminde, çeşitli gazetelerde eski eserlerin korunup değerlendirilmesi ile eski eserler ve müzecilik hakkında pek çok yazı ve habere yer verildiği bilinmektedir. Bu yazılarda sürekli olarak, eski eserlerin önemine değinilmesinin yanı sıra, imparatorlukta eski eserlerin yabancı kazı ekiplerince hiçbir engelle karşılaşmadan kolaylıkla yurt dışına götürüldüğü eleştirilmekte ve bir müze açılması gereği de savunulmaktadır⁴.

M. Cezar'ın bildirdiğine göre; Ruzname-i Ceride-i Havadis Gazetesi'nin 17 Ocak 1865 tarihli sayısında, Osmanlı ülkesinin hemen her tarafında eski eser bulunduğuna dikkat çekilmekte ve gezip görmek amacı ile Osmanlı ülkesine gelen yabancıların bunun farkında oldukları belirtilmektedir. Böylece yabancı araştırmacıların Osmanlı sınırları dâhilin de araştırma yaparak, buldukları eski eserleri kendi hükümetlerine haber verdikleri ve hükümetleri vasıtasıyla, Osmanlı Devleti'ne müracaat ederek padişahın müsaadesini almak suretiyle eski eserleri vapurlara yükleyip götürdükleri ifade edilmektedir⁵.

10 Mart 1876 tarihli Sabah Gazetesi'nin başyazısında müzeciliğimiz ve topraklarımızdan çalınan eski eserlerle alakalı şöyle bir yorum vardır: *“Avrupa’da müzehânelere pek çok ehemmiyet veriliyor; hem, düşünülürse verilmelidir. İnsan, tarihte görüp yahut işitip masal gibi zannettiği ezmine-i salife ve ahval-i maziyyenin asarını gözüyle görmeğe muhtaçtır. Müzehâne seyri insanın malumatını tevsi’ eder ve ibretini mucib olur. Bundan başka da ne hikmetledir bilemem; insanda eski eserler görmeğe tabii bir arzu vardır. Demek ki cemiyet-i beşeriyye aklen ve tab’an müzehâneye muhtaçtır. Avrupa’ da müzehâneler, şehirlerin en merkezi mahallerinde tesis olunarak, her gün sabahtan akşama kadar açıktırlar; herkes sualsiz, cevabsız girebilir; hatta taklit ve istinsaha dahi ruhsat vardır. Âlemde bulunan asar-ı atikanın yüzde sekseni Memalik-i Osmaniyye’de bulunmuştur desek mübalağa etmiş olmayız. Hal böyle iken, müzehânece Avrupa memalikinin kâffesinden geriyiz. Memalik-i Mahruse’de bulunan asar-ı atika Avrupa müzehânelerini zenginleştirmektedir. Vakıa geçen sene bir asar-ı atika nizamnamesi tanzim edildi idi; ancak taşralarda pek de icra olunuyor diyemeyiz.*

⁴ Hüseyin Muşmal, “Osmanlı Devleti’ nin Eski Eser Politikası”, Kömen Yay. , Konya- Ekim 2009, s. 15-16.

⁵ Age., s. 16.

Kıbrıs'tan gelen bazı zevatin rivayetine göre Lefkoşa'daki Amerikan Konsolosu, güya Kıbrıs'ın asar-ı atikasını iltizam etmiş gibi çıkarıp çıkarıp konsoloshaneyi bir müzehâne hükmüne koyduktan sonra bir taraftan da Amerika'ya gönderiyormuş."

Hâlâ ülkemizden taş taş, çini çini hafızamız çalınıyor

Lefkoşa'da bulunan Amerika konsolosunun "Kıbrıs'ın asar-ı atikasını iltizam etmiş gibi" tarihî eserleri çıkarıp Amerika'ya götürdüğüne dikkat çekilen bu yazıda ayrıca çok önemli bir gerçeğe daha vurgu yapılıyor: "Bizim Ayasofya kurbünde (yakınında) bulunan müzehâneye duhulün yasak olması hikmetini anlayamıyoruz"⁶ (R. 1).

R. 1. 10 Mart 1876 tarihli Sabah Gazetesi'nin başyazısında müzeciliğimiz ve topraklarımızdan çalınan eski eserlerle alakalı Osmanlıca makedir⁷.

⁶ Mustafa Yahya Çoşkun, (<http://www.dunyabizim.com/?aType=haber&ArticleID=12348>), 26.10.2014.

⁷ Belge: (<http://www.dunyabizim.com/?aType=haber&ArticleID=12348>), (26.10.2014).

1.2. Batının Eski Eserlere İlgisi

Eski eserlerin kaderini etkileyen bir diğer neden ise bu eserlere sahip olma isteğidir. Bu durum büyük ölçüde eski eserlerin korunmasına hizmet etmiş olmakla birlikte, bu eserlerin bir kısmının ait oldukları topraklardan koparılmalarına neden olmuştur. Bilindiği gibi günümüzde özellikle Avrupa ülkeleri müzelerinde doğuya ait eser örneklerine sıklıkla tesadüf edilmektedir. Söz konusu durum daha açık bir ifadeyle, doğu ürünlerinin batıya taşınması süreci büyük ölçüde 19.yy.'da yaşanmıştır. Bu gelişmelerin kaynağını batının eski eserlere değer veren yaklaşımları teşkil etmekle birlikte, bu sürecin merkezinde doğu yer almaktadır. Doğru eserlerinin batıya akışı sürecinin izah edilmesinde, öncelikle ele alınması gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi batının eski eserlere olan ilgisinin oluşum ve gelişim aşamalarıdır. Zira bu konu, Osmanlı Devleti'nin eski eserler konusunda gösterdiği tutum ve davranışlarının açıklamasına da olanak verecektir.

Söz ettiğimiz dönemde Osmanlı topraklarında Avrupalılar tarafından pek çok araştırma ve arkeolojik etkinlik gerçekleştirilmiştir. 19. Yüzyılda Osmanlı topraklarında seyahat eden araştırmacıların ilgi alanları çoğunlukla gezdikleri bölgede yaşayanların dili, mimarisi, tarihi ve coğrafyası gibi farklı konuları kapsamaktaydı. Ancak bu dönemde yapılan araştırmalar ya da arkeolojik etkinlikler sadece bilimsel gerekçelerle izah edilmemektedir. Osmanlı Devleti topraklarında araştırma yapan yabancıların bir kısmının istihbarat teşkilatlarıyla ilişki içerisinde oldukları, hatta devlet aleyhine faaliyetlerde buldukları bilinmektedir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin eski eser politikası hakkında değerlendirmeler yaparken çeşitli menfaatleri nedeniyle arkeolojik faaliyetleri destekleyen Avrupalı devletlerin bu dönemlerdeki doğu siyasetini ve bu siyaseti şekillendiren etkenleri gözden uzak tutmamak gerekmektedir. Ayrıca Avrupalı devletlerin doğu siyaseti karşısında gösterilen tavrın ve eski eser politikasının şekillenmesinde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi ve askeri şartların da etkili olduğu unutulmamalıdır⁸.

1.3. Avrupa'da Eski Eser Anlayışının Oluşumu

Batıda Hellenizm'in yeniden ortaya çıkışı, Oryantalizm'in Rönesans sonrasında doğuşuyla aynı dönemde gerçekleşmiştir. Bu dönemde Hellenizm sahiplenilmek suretiyle adil, akılcı, üstün bir batı medeniyeti idealize edilirken, şehvet düşkünü, barbar ve yönetilmeye mahkûm bir doğu imgesi ortaya çıkarılarak sömürge düzeni meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu suretle, sömürülmek istenen doğunun ve özellikle Osmanlı'nın hâkim olduğu topraklar üzerindeki egemenlik hakkının dayanaksız olduğu düşüncesinin ortaya çıkması hedeflenmiştir. Hedefe giden yolda Osmanlı Devleti "eski Yunan topraklarına ve bu topraklarında bulunan tarihi eserlere el koymuş, kendinden önceki halkları egemenliği altına almış, emperyal bir güç" olarak yansıtılmıştır. Böylece eski eser arama faaliyetleri ve

⁸ Hüseyin Muşmal, "Osmanlı Devleti' nin Eski Eser Politikası", Kömen Yay. , Konya Ekim 2009, s. 6.

arkeolojik etkinlikler Avrupalıların Osmanlılara ait topraklarından pay alma isteklerinin meşrulaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Hangi sebeple Osmanlı topraklarında bulunurlarsa bulunsunlar, Avrupalı gezginlerin burada tespit ettikleri her yeni tarihi eser, Avrupa dünyasında yeni bir hareketin başlamasına sebep olmuştur. Hatta öyle ki Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu topraklar ve özellikle Anadolu'nun sahip olduğu tarihi ve kültürel zenginlikler arkeolojinin bir bilim dalı olarak doğuşu veya gelişmesinin temel nedenleri arasında gösterilmektedir.

Avrupa'da eski eser merakı öncelikle asiller ve zengin burjuva aileler arasında yayılmıştır. Zenginlerin, evlerinde veya galerilerinde eserleri sergilemeleriyle, bu merak zamanla diğer çevrelere de yayılmaya başlamıştır. Bu süreçte Doğu ülkelerinin tarih ve kültürlerini araştırmak amacıyla Avrupa üniversitelerinde kurulan Oryantalizm/ Şarkiyat-Doğu Bilimi Merkezleri de bu merakı her geçen gün körüklemiştir. Neticede, Avrupalılar sahip oldukları kültürün temellerini eski Yunan ve Roma medeniyetlerine bağlamışlar, bu süreçten itibaren doğudaki Yunan ve Roma eserlerini araştırmaya ve onların kültür varlıklarını toplamaya yönelmişlerdir⁹.

Genelde, serüven arayan seyyahlar hümanistik bir yaklaşıma da sahip bulunuyorlardı. Ancak Anadolu'yu gezen bu insanların ve bunları destekleyen veya finanse eden kurumların esas amaçlarının bağlı buldukları kurumların eski ve kıymetli eserlerle donatmak olduğu kuşkusuzdur. Böylece birbirleriyle kıyasıya yarışan Avrupalılar Osmanlı topraklarından getirdikleri eski eserleri teşhir etmek suretiyle güçlerini vurgulamakla kalmamış, aynı zamanda Osmanlı topraklarında doğal hak sahibi olduklarını göstermeye çabalamışlardır.

Avrupalılar, Osmanlı topraklarında elde ettikleri eserleri kendi memleketlerine götürürken çoğu kez herhangi bir suçluluk duygusu içerisinde hareket etmemişlerdir. Zira onlar, "Ellerindeki eserlerin farkında olmadıkları ve bunları korumalarının zaten mümkün olmadığını" da düşünerek, Osmanlıları bu eserlerin sahipleri olarak görmemişlerdir. Hatta Avrupalılar, genellikle Avrupa dışındaki ülkelere eski eserleri toplayarak, "Onları barbarların elinden kurtardıklarını ve onları inceleyip koruyan bilim adamlarına teslim ettiklerini" iddia ediyorlardı. Ayrıca barbarların eski eserleri ihmal ederek onları tahrip ettiklerini de düşünmekteydiler. Bu durum bir ön yargı olmakla birlikte, Avrupalıların (Almanya, Avusturya, İngiltere, Fransa) eski eserlerin kendi ülkelerine rahatça götürebilmelerini meşru kılıyordu. Diğer taraftan bazı batılılar, Türklerin sanat eserlerine karşı duyarsızlıklarının Osmanlı Devleti'ne karşı yapılacak bir savaşı dahi haklı kılacağını düşünmüşlerdir. Aslında batılıların işlerini kolaylaştırıcı bir şekilde, 19. yy.'ın ikinci yarısına kadar, Osmanlı yöneticileri de, imparatorluk topraklarındaki eski eser zenginliklerini ortaya çıkarmak ve değerlendirmek konusunda ciddi bir çaba içerisinde olmamışlardır. Bu nedenle, 19. yy.'ın ilk yarısında, imparatorluk topraklarında bulunan

⁹ Hüseyin Muşmal, "Osmanlı Devleti' nin Eski Eser Politikası", Kömen Yay. , Konya Ekim 2009, s. 9-11.

çok sayıda eski eser, Osmanlı memleketlerinde gezen yabancı seyyahlar ve araştırmacılar tarafından yurt dışına çıkarılmış ve böylece Avrupa müzelerinde zengin koleksiyonlar oluşturulmuştur. Ancak bu durum, Osmanlı ülkesinde eski eser anlayışının gelişmesini ve bu alanda yapılacak olan düzenlemelerin başlamasını sağlamıştır.

Osmanlı müzelerindeki ilk arkeolojik kayıtlara göre, Avrupalıların eski eserlere ilgi duymalarından çok daha önce eski eserlerin toplandığı ve yeniden kullanıldığına dair pek çok örnek bulmak mümkündür. Ancak batılı anlamda eski eser korumacılığının, Osmanlı topraklarındaki eski eserlerin Avrupalılar tarafından talan edilmeye başlamasından sonra gerçekleştiği söylenebilir. Osmanlı müzeciliği hakkında bir eser kaleme almış olan Wendy Shaw'a göre, Avrupa'da milliyetçi arkeolojiye yönelik ilginin giderek artması ve araştırmacıların bu ilgilerini Osmanlı topraklarındaki eserlere yönlendirmeleri, Osmanlı Devleti'nde yerel arkeolojiye olan ilginin birdenbire ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece Osmanlı Devleti'ndeki arkeoloji faaliyetleri aynı zamanda Avrupalıların işgaline bir tepki olarak ve sadece eski eserler üzerindeki haklarının değil, daha önemli bir şekilde toprakları üzerindeki egemenlik haklarının tanınmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir¹⁰.

1.4. Avrupalı Devletlerin Anadolu'da Yaptığı Arkeolojik Faaliyetler

Avrupalı devletlerin Anadolu'da yaptığı arkeolojik faaliyetlerin hangi maksatlarla düzenlendiği hakkında kimi değerlendirmeler Osmanlı Devleti'nin bu alanda verdiği çabaların anlaşılmasını da kolaylaştırmaktadır. Sanayi Devrimi'nden sonra siyasi, askeri ve ekonomik açıdan daha güçlü bir yapıya kavuşan Avrupalı devletlerin, 19. yy. boyunca sömürgecilik faaliyetlerini daha da kolaylaştıran arkeolojik faaliyetlere büyük kaynaklar aktardıkları görülmektedir. Buna karşılık bu dönemde içinde bulunduğu şartlar nedeniyle siyasi, askeri ve ekonomik açıdan zafiyet gösteren Osmanlı Devleti ise arkeolojik faaliyetlere yeterince ilgi gösterememiştir.

Osmanlı Devleti'nin eski eser alanında gösterdiği çabalar, özellikle Avrupalı devletlerin Osmanlı topraklarında özellikle eski eser alanında gerçekleştirdikleri zararlı faaliyetlerin anlaşılması sonrasında ortaya çıkmıştır. Hatta bir ara Avrupalıların Osmanlı topraklarındaki eski eserlerle ilgilenmeleri nedeniyle Osmanlı eski eser politikası, özellikle Sultan II. Abdülhamit'in izlediği, denge siyasetinin bir parçası haline dönüşecektir. Bu dönemde Avrupalı devletler tarafından Osmanlı topraklarının sömürülmesinde bir araç olarak kullanılmış olan arkeoloji çalışmaları karşısında şekillenen Osmanlı eski eser politikası Osmanlı padişahı Sultan II. Abdülhamit'in bir savunma ve denge politikasının malzemesi olarak da karşımıza çıkmaktadır.

¹⁰ Hüseyin Muşmal, "Osmanlı Devleti'nin Eski Eser Politikası", Kömen Yay. , Konya- Ekim 2009, s. 14.

İşte bu siyasi ve askeri stratejiler arasında Osmanlı Devleti yöneticileri tarafından ve özellikle Osman Hamdi Bey döneminde eski eserler bir değer olarak ortaya çıkarılmaya ve çağdaş uygulamalar paralelinde eski eser alanında kurumsal ve hukuksal altyapının kurulmaya çalışıldığı söylenebilir¹¹.

1.5.Günümüzde Kültürel Varlıkların Korunmasına Yönelik Kanunlar

Dünya ülkeleri 1972 yılında bir araya gelerek taşınabilir veya taşınamaz kültür varlıklarının korunması ile ilgili bir karar aldılar. Bu kültür varlıkları sadece buldukları ülkelerin değil dünyanın ortak mirası olduğu konusunda mutabakat sağlayarak dünya kültürel mirasını koruma sözleşmesini imzaladılar. Bu tarihten iki yıl önce (1970) imzalanan sözleşme ise; kültür varlıklarının kanunsuz ithal, ihraç ve mülkiyet transferlerinin önlenmesi veya saklanması için alınacak tedbirleri içerir. Türkiye bu tarihten sonra her iki sözleşmeyi de kabul ederek ve imzaladı. Dolayısıyla ülkemizde de kaçakçılığın önlenmesi için 1979 yılında ilk ülkesel ve uluslararası adımlar atılıyor. Bu uluslararası sözleşmelerden kültürel mirasın korunması sözleşmesini 190 ülke imzalamışken bunlardan sadece 120 ülke kaçakçılığın önlenmesi sözleşmesini imzalamıştır. Aradaki bu sayısal imzalaşma farkı dikkat çekicidir¹².

UNESCO; II. Dünya Savaşından sonra Birleşmiş Milletler (BM) altında eğitim, bilim, kültür örgütü olarak kuruldu. Bizim ülkemizde UNESCO'nun bu prensipleri çerçevesinde dünya kültürel miras alanlarının nasıl daha iyi korunabileceği, yaşatılabileceği ve sergilenebileceği konusunda araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalar ve çalışmaları derleyen bir alan yönetim planı hazırlanmış durumdadır. Çok geniş bir katılımı hazırlanan bu çalışma bilim, kültür ve sanat ile ilgili kurumların görüşleri de alınarak UNESCO'ya sunulmuştur. Yönetim planında tüm kültür varlıkları söz konusudur. Taşınır veya taşınmaz kültür varlıkları, hatta somut olmayan kültür varlıkları birbirinden ayrılmış değildir. Konumuz olan kültür varlıklarının taşınması, kaçırılması, çalınması veya geri iadesi konularında da yaklaşım getiren önlem alan proje ve yönetim planları söz konusudur. Hepimizin bildiği gibi taşınmaz olup da taşınan kültür varlıklarının (anıtlardan sökülen veya tümüyle götürülen mimari parçalar) tespitinin yapılması bunların geri getirilmeleri konusunda UNESCO ve Bakanlıklar çerçevesinde çalışmalar yapılmaktadır¹³.

Türk Eski Eserler Hukuku, pek çok yasa kuralından, yönetmelik kuralından, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun ve onun yerine geçen kurulların ilke kararlarından oluşan bir sistemdir¹⁴. Türkiye'nin, 2863 sayılı **Kültür ve Tabiat**

¹¹ Hüseyin Muşmal, "Osmanlı Devleti' nin Eski Eser Politikası", Kömen Yay. , Konya- Ekim 2009, s. 7.

¹² Halil Onur, "Kayıp Hazinelelerin İzinde", TRT Televizyonu Belgeseli, İst., Şubat-2014, 13. Bölüm, (11.02.2014).

¹³ Halil Onur, "adı geçen program", (11.02.2014).

¹⁴ Bilge Umar, Altan Çilingiroğlu, "Eski Eserler Hukuku", Dokuz Eylül Üni. Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yay. No:11, Ank. 1990, s.2.

Varlıklarını Koruma Kanunu'nda belirtilen yasa; 7 bölüm, 76 madde ve bu maddelere eklerle birlikte 33 sayfadan oluşan yasa (21/07/1983 kabul tarihli, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 23/7/1983 Sayı: 18113, Yayımlandığı düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 444) özetle şöyledir;

'Bu Kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Bu Kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzelkişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar.

*"Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır*¹⁵.

¹⁵ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf> (02.02.2015)

2. İSTANBUL'DA SİVİL MİMARİDE SAPTANAN KAYIP ÇİNİLER

2.1. Topkapı Sarayı

İstanbul Yeni Sarayı (Topkapı Sarayı), İstanbul'da tarihî yarımadanın ucunda Marmara denizine, Asya-Üsküdar ve Haliç'e bakan, dolayısıyla her yönden şehre hâkim bir mevkide 70 dönümlük bir alanda kurulmuştur. Topkapı Sarayı'na 19. yüzyılın ortalarına kadar her dönemde çeşitli ilâveler yapılmıştır. Devlet teşkilâtına ve kullanım ihtiyacına göre şekillenen saray birçok mimari ve süsleme özelliği göstermektedir. Devrin kaynaklarında yer alan, binanın başlangıç ve bitiş tarihleriyle ilgili bilgiler birbirinden farklıdır. Bâb-ı Hümayun'un üzerindeki tarih 883 (1478) olduğuna göre inşaata bu tarihten önce ve muhtemelen 1465'te başlandığı kabul edilebilir¹⁶.

Topkapı Sarayı'nın inşası çalışmaları 400 yıl sürmüştür denilebilir. Çünkü burada ilk köşkleri yaptırtan Fatih'ten Sultan Abdülmecid' e kadar, hemen her padişah bir yenilik öngörmüş, eklentiler yaptırmış, eskiyen bölümleri yıktırılmış veya yenilemiştir. Bab-ı Hümayun denen giriş kapısında, sarayı kuşatan surların (kalenin) Hicri 883 yılı ramazan ayında (Kasım 1478) yapıldığını açıklayan Arapça bir yazıt vardır. Saltanat devrinde saraydaki son onarım ise 1916'da Sultan V. Mehmed Reşad döneminde, Seferli Koğuşunda ve Hırka-i Saadet Dairesinde gerçekleştirilmiştir. Sarayın muhtelif kapı, duvar ve çeşmelerindeki kitabeler, 16., 17., 18. ve 19. yüzyıllara ait tarihleri içermektedir. Fakat bu tarihlerden hiçbiri, sarayın ilk yapılışıyla ilgili değildir¹⁷.

Topkapı Sarayı'na Ayasofya tarafından girilir ve ilk büyük avlunun kapısına "Bab-ı Hümayun" denir. Bu kapı aynı zamanda muhafızların oturmasına mahsus odaları ihtiva eder. Adı geçen kapıdan saray lisanında "birinci yer" denilen alay meydanına girilir. Bu meydanın solunda daha önce "Aya İrini" kilisesi olan askeri müze vardır. Sağında ise daha önce yanmış olan "defterdar kapısı" ve "has fırınlar" vardı. Buradan aşağı ve Gülhane istikametinde denize doğru muhtelif köşkler bulunuyordu.

Bunların en meşhuru "İncili Köşk" idi; Bu köşk Hicri 997' de Sinan paşa tarafından yaptırılıp Üçüncü Sultan Murad'a hediye edilmişti.

¹⁶ Zeynep Tarım Ertuğ, "Topkapı Sarayı" mad., *DİA*, İst. 2014, c. 41, s. 256.

¹⁷ Necdet Sakaoğlu, "Sarayı Hümayun, Topkapı Sarayı", Denizbank Yay., 2002 Aralık, s. 18.

Yine bunların civarında ve sahilde Sultan Bayezid köşkü, İshakiyye, Şevkiyye, Balıkhane Köşkü ve Yalı Köşkü gibi köşkler vardı.

Bunlardan yalnız Yalı Köşkü halen mevcuttur. Meydandan hemen sonra gelen kapıya ‘Babüsselâm’ denirdi. Hicri 931 tarihini taşıyan kapının Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapıldığı anlaşılıyor. Bu Babüsselâm’dan içeri padişahdan başka kimse atlı veya araba ile giremezdi.

Kapının iç tarafındaki İkinci Meydana ise “Divan meydanı” denirdi. Sağındaki yol mutfaklara, soldaki Harem’in Araba Kapısı’na ve diğeri vezirlerin toplandığı Kubbe Altına gider. Harem Kapısı yanında ve civarında “Harem Ağaları” dairesi vardır. Sağ taraftaki saray mutfağı Hicri 982’de yandıktan sonra Mimar Sinan tarafından tekrar yapılmıştır. Mutfakların her biri ayrı bir yemeğe tahsis edilmişti: Helvahane, Reçelhane, Börekhane gibi... Buranın da iki mescidi, bir hamamı, aşçı odaları, koğuşları ve kütüphanesi vardır.

Saray halkı beş bin kişi civarında olduğundan ve merasim zamanı ile bayramlarda bu sayının iki misli yetişkin olmasından, mutfaklar ve diğeri teşkilât ona uygun şekilde yapılmıştır. Sultan burada elçileri, yabancı prensleri, divan erkânını kabul ederdi. Meydanın etrafında Koğuşlar -Enderun Koğuşları- vardır. Avlu ortasındaki kütüphaneye de Enderun Kütüphanesi denirdi.

Bu kütüphane üçüncü Sultan Ahmed tarafından tesis edilmiştir. Meydanın sağında ise “Seferli Koğuşları” vardır ki bu halen Sarayın çini hazinesinin bulunduğu yapıdır. Burası bugün dünyanın en büyük Çin porseleni koleksiyonunu ihtiva etmektedir. Avlunun sol nihayetinde Şadırvan Kapısı vardır, Buradan “Emanet-ı Mukaddes’e” saklanan “Hırka-i Saadet” dairesine girilir. Burada Ağalar Camii ve onun arkasında harem daireleri vardır. Sırayla, Kızlar Ağası dairesi, Şehzadeler Mektebi ve diğeri gelir¹⁸.

Altın Yol; Harem’in en uzun, eski ve önemli geçidi olan “Altın Yol”, Harem’i Enderun Avlusu’ndan ayıran duvar boyunca uzanan tonozlu bir yoldur. Yaklaşık kırk beş metrelik bu yol, yer yer iki ile dört metre arasında genişliğe sahiptir. “Altın Yol” koridorunun en özel bölümü, Harem’de Hünkâr Dairesi içinden, Mabeyn Taşlığı ve Harem Bahçesini sınırlayarak geçen revaklı bölümüdür.

Sultanların, 19. yüzyılda bu ismi almadan önce “Uzun Yol”, “Rah-ı Padişahî”, “Sokak-ı Hazret-i Padişahî” olarak adlandırılan bu koridoru, genellikle Harem’deki dairelere kestirmeden ulaşmak amacıyla kullandıkları bilinmektedir. Duvarları sıvalı, taş döşeli, sade bir yol olan bu yola “Altın Yol” adının verilmesi, padişahın özel günlerde buradan geçerken koridora dizilen Harem halkına altın para saçmasına dayanır. Altın Yol, Fatih dönemi (1451-1481) Haremi’nin ilk yapısı olması ve sonraki yapılaşmanın bu koridor çevresinde gelişmesi nedeniyle işlevsel ve tarihi bir öneme sahiptir.

¹⁸ Nurettin Yatman, “Eski Türk Çinileri”, Çankaya Mtb., Ank. 1942. s. 70-75.

III. Murad Has Odası; Harem'in olduğu kadar Osmanlı mimarisinin de en önemli yapılarından birisi olan III. Murad Has Odası, Padişah'ın isteği üzerine 1579 yılında, devrin baş mimarı olan Mimar Sinan tarafından tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Bu iki katlı kare oda 11 metre çapında büyükçe bir kubbeyle örtülmüştür. Padişah'ın resmî ve özel dairesi olarak kullanılan bu odanın duvarları 16. yüzyıl İznik çinileriyle kaplıdır ve duvarlarından birine mavi üzerine beyaz yazıyla "Ayet-el Kürsi" işlenmiştir. Odanın alt katında 17. yüzyılda I. Ahmed zamanında yaptırılan bir cumba ve 1579 tarihli bir havuz bulunmaktadır¹⁹.

En güzel çinileri bünyesinde toplamış ve muazzam bir koleksiyon temin ve teşkil etmiş bulunan Topkapı Sarayı'nın her yeri ve hemen hemen her divan bol ve muhtelif devirlere ait panolarla süslenmiştir. Saray'ın diğer kıymetli ve tetkike şayan parçaları ile beraber Hünkâr hamamına ve Hünkâr Sofası'na ait hicri 982 tarihli ve kitabeli panoları bilhassa zikre şayandır. Dördüncü Avlu'da Hekimbaşı Odası, Baş Lâla Kulesi, Mustafa Paşa Köşkü, Revan Köşkü vardır. En güzel binalardan biri olan Bağdat Köşkü ise IV. Murad tarafından Hicrî 1018'de (1538) Bağdat'ın fethi hatırası olmak üzere yapılmıştır, dışı ve içi çini kaplıdır. Bilhassa ocağın iki tarafındaki büyük kıtadaki çini panolar 17. yy. parçalarının en nefislerindedir. Çinilerle yazılmış âyeti kerimeler duvarlarını süslemektedir, bu yazılar hattat Tophaneli Mahmud Çelebi'nindir²⁰.

Has Oda'nın arka taraftaki taşlığından Mabeyn-i Hümâyûn'a açılan kapı üzerinde üç satırlı çini levhanın birinci satırında Kelime-i Tevhid, ikinci ve üçüncü satırındaysa Hulafâ-ı Râşidîn'in isimleri (Hz.) Ebubekir, Ömer, Osman, Ali yazılıdır. Bu levhanın altındaki çini kitabedeysen Has Oda'da "Cenab-ı Fahr'ül Enbiya Efendimizin Hırka-i Şerifine mahsus astarın, Sultan Mehmed Reşad Han tarafından özüne sadık kalınarak tamir ettirildiği" yazılıdır.

Has Oda, küçük sayılabilecek bir ebatta olmasına rağmen enfes İznik çini panolarıyla ve muhteşem kubbesiyle âdeta genişletilmiş gibidir. Çini panoların üzerinde, el-Busirî'nin, Hz. Peygamber'in mukaddes hırkasının burada bulunmasından dolayı "Hırka Kasidesi" olarak da bilinen ve Peygamberimizi anlatan Arapça "Kaside-i Bürde"si bulunur. Bu kaside, lacivert zemin üzerine beyaz sülüs hatla yazılmıştır. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethetmesinin (1517) ve hilafetin Osmanlı padişahlarına geçmesinin ardından Mısır'dan getirilen Hırka-î Saâdet, söz konusu tarihten beri Has Oda'da korunmaktadır. Yavuz Sultan Selim devrinden sonra da Mukaddes Emanetler' in Saray'a gelişi sürmüştür²¹.

¹⁹ İlhan Akşit, " *The Topkapı Palace*", Tekfenbank Yay., İst. 1994.

²⁰ Nurettin Yatman, " *Eski Türk Çinileri*", Çankaya Mtb., Ank. 1942. s. 70-76.

²¹ İlhan Akşit, " *age*".

Hırka-î Saadet Dairesi-1

R. 2. TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi çinileri ²²

1-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Topkapı Sarayı Müzesi (TSM), Mukaddes Emanetler Bölümü, Hırka-i Saadet Odası çinisi (R.2).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Çintemâni ve bulut motifli dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Benzer motifli karolardan Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nde de bulunmaktadır (R.3). Camideki çinilerde 17. yy.'a aittir ve Tekfur Sarayı atölyeleri örnekleridir. Yunanistan, Atina Metropolitan Müzesi, Benaki Koleksiyonu'ndaki pano (R.4) incelendiğinde çintemâni çevresindeki süslemelerde benzerlik olmasına karşılık, bordürlerin tasarımlarının farklı olduğu görülür. Saray ve Hekimoğlu Ali Paşa Camii motifleri arasında da farklılıklar vardır. Ancak Benaki Koleksiyonu panonun R.2 ve R.3'ten farklı bir kaynaktan gelmiş olması muhtemeldir. Artcurial Müzayede de satılan tek karoda (R.5), her üç örnekte temel motifin temiz bir örneğidir. Bu örneğin de yurtiçi kaynağı bilinmemektedir.

R. 3. Hekimoğlu Ali Paşa Camii, Kocamustafa Paşa, İstanbul (26.02.2014).

²² F: (http://www.mustafacambaz.com/categories.php?cat_id=602&page=2), (04.03.2014).

İznik/ Bordürlü Pano
Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Atina Metropolitan
Sanat Müzesi, (Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

R. 4²³

İznik / Karo
Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 25x25 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede
FRANSA
(25.03.2014'de 4.000-5.000 euro
satılmamış)

R. 5²⁴

²³ F: (<http://www.benaki.gr>), (14.01.2014).

²⁴ F: (<http://www.artcurial.com> tarih yok), (24.04.2014).

Hırka-î Saadet Dairesi-2

R. 6. TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi çinileri ²⁵

2-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Mukaddes Emanetler Bölümü, Hırka-î Saadet Odası bordür çinisi (R.6).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Üzüm ve asma yaprak tasvirli bordür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: TSM, Mukaddes Emanetler Bölümünde bulunan bu bordürün benzerleri Ayasofya Kütüphanesi (R.7) ve Beylerbeyi Camii'nde de (R.8) bulunmaktadır. Müze ve müzayedelerde bu türden toplam 8 adet bordür saptanmıştır. Yunanistan Metropolitan Sanat Müzesi, Benaki koleksiyonunda (R.10) bu türden çok miktarda olduğu bilinmektedir, ancak tam sayı verebilmek için müzede daha yakın bir inceleme yapılması gereklidir. Araştırmalarımız sonucu aynı bordürden ABD Brooklyn Müzesi'nde 1 (R.9), İngiltere ve Fransa müzayedelerinde 7 adet (R.10-R.11) olmak üzere toplam 8 adet üzüm ve asma yapraklı bordür çinisi tespit edilmiştir. 2010, 2011ve 2013 yıllarında yapılan müzayedelerde, karolar için 13.125 £ ve 11.583 € ödenmiştir.

R. 7. Ayasofya Kütüphanesi Pervaz Çinileri²⁶

R. 8. Beylerbeyi Camii, İstanbul (13.03.2013)

²⁵ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

²⁶ Aziz Doğanay, "XVI. Yüzyıl İznik Duvar Çinilerinde Meyve Tasvirleri", MÜ., İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 24, (2003/1), s. 43-63.

R. 9²⁷

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1560-70
Ölçüleri: 8.9x22.2 cm
Sergilendiği yer: Brooklyn Müzesi- ABD

R. 10²⁸

İznik/ Bordür Karo
Dönem: 16. Yy.
Sergilendiği yer: Atina Metropolitan Sanat Müzesi YUNANİSTAN

R. 11²⁹

İznik/ Bordür Karo (2Adet)
Dönem: 1590
Ölçüleri: 9x23,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (16.04.2010'de 5.625 £ satılmış)

R. 12³⁰

İznik / Bordür Karo (2 adet)
Dönem: 1580-85
Ölçüleri: 24,5x9,1 cm/ 21,5x9,5 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede- İNGİLTERE (24.04.2012'de 7.500 £ satılmış)

R. 13³¹

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 23,7x9,5/25x9,5/ 19,3x9,5 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede FRANSA (11.04.2013'de 11.583 € satılmış)

²⁷ F: (http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world tarih yok), (01.02.2014).

²⁸ F: (<http://www.benaki.gr/>), (14.01.2014).

²⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁰ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

³¹ F: (<http://www.artcurial.com/>), (24.04.2014).

Hırka-î Saadet Dairesi-3

R. 14. TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi ulama çinileridir ³²

3-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mukaddes Emanetler Dairesi, Hırka-î Saadet Bölümü çinisidir (R.14).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Saz yolu üslûbunu anımsatan, hatayi tarzında üstten ve alttan kaydırma yanlardan ulama mavi-beyaz karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Müzayedelerde satılmış olan iki benzer karonun (R.15-R.16) dönemleri farklıdır. Topkapı Sarayındaki bu karonun benzerlerinin 17. yy.'da da yapılmış olduğu anlaşılıyor. Amerika Walters Sanat Müzesi'nde bulunan karo (R.17), sarayda bulunan ile eşleşmektedir ve 16. yy. eseridir. Toplam 3 adet çini karo tespit edilmiştir.

R. 15 ³³

İznik / Karo / Dönem: 1560
Ölçüleri: 23x21,5 cm
Bulunduğu yer: Bonhams
Müzayede - İNGİLTERE
(06.10.2008'de satılmış)

R. 16 ³⁴

İznik / Karo / Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 26 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(18.10.2002'de 588 £ satılmış)

³² F: (http://www.mustafacambaz.com/categories.php?cat_id=602&page=2), (04.03.2014).

³³ F: (<http://www.bonhams.com/auctions/18697>), (19.05.2014).

³⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 20x25 cm
Sergilendiği yer: Walters Sanat Müzesi- ABD

R. 17³⁵

Hırka-î Saadet Dairesi-4

R. 18. TSM, Hırka-î Saadet Bölümü çinileri³⁶

4-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Hırka-î Saadet Odası bordür çinisi (R.18).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zemin üzerinde, ortada yer alan dilimli, zemini kırmızı madalyonun içinde pençten çıkan bulut motifleri ile süslenmiştir. Kompozisyonun diğer bölümlerinde boşluğun dengelenmesi için, merkezdeki pençin altından geçen yatay “S” şeklinde bir bulut motifi yerleştirilmiştir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl sonu, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkyan Müzesi’nde 2 adet (R.19), Christie’s Müzayede’de ise 2 adet (R.20) olmak üzere toplam 4 adet tespit edilmiştir.

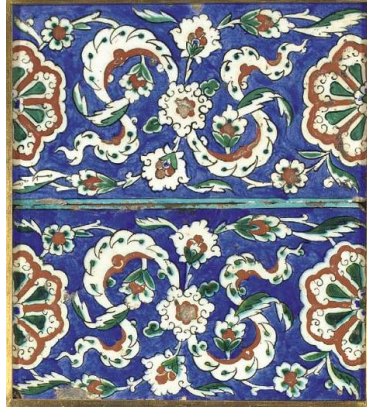
İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 23.5x15,5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi, Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1677

R. 19³⁷

³⁵ F: (<http://art.thewalters.org/browse/?type=location#category>), (17.04.2014).

³⁶ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, “Topkapı Sarayı Müzesi”, BKG Yay., İst. 2010, s. 83.

³⁷ F: Sitare Turan Bakır, “İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi”, Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 20.

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1580
Ölçüleri: 27.3x15.3 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede- İNGİLTERE
(26.04.2005'de 3.600 £ satılmış)

R. 20³⁸

Mukaddes Emanetler Dairesi-1

R. 21. TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi süpürgelik bölümü bordür çinileri (05.03.2014).

5-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi, dış duvarı süpürgelik bölümü bordür çinileridir (R.21).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumi tepelik kompozisyonlu iki taraftan ulama çinidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, Tekfur Sarayı yapımı ve sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bonhams Müzayedede satılan bordür dönem, renk ve tasarım özellikleri bakımından benzerdir; ancak aralarında farklarda göze çarpmaktadır. Kalite ve işçilik incelendiğinde tipik bir Tekfur Sarayı örneği olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmamız sonucu sadece bir adet (R.22) tespit edilmiştir.

R. 22³⁹

İznik/ Bordür Karo / Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 12,3x14,7 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(18.06.2013'de 500 £ satılmış)

³⁸F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁹ F: (<http://www.bonhams.com/auctions/18697/>), (19.05.2014).

Mukaddes Emanetler Dairesi-2

R. 23. TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi bordür çinisi (05.03.2014).

6-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Mukaddes Emanetler Dairesi bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zeminde çintemani ve peleng motifli desenli bordür çinisidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Benzer desenli bordür çinileri, III. Ahmed kütüphanesinde de bulunmaktadır (R.24). Fakat gerek renk gerekse ufak motif eklemeleri açısından farklılıklar gözlenir. Christie's Müzayede'de satılan bir örneği (R.25) ile Gülbenkyan Müzesi'ndeki bordür (R.26), Mukaddes Emanetler Dairesi'ndekilerle tam olarak eşleşmektedir. Yurt dışında toplam 2 adet tespit edilmiştir.

R. 24. TSM, III. Ahmet Kütüphanesi bordür çinileri⁴⁰

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1580

Ölçüleri: 12,5x25 cm

Bulunduğu yer: Christie's

Müzayede- İNGİLTERE

(27.04.2004'de 11.950 £ satılmış)

R. 25⁴¹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.

Ölçüleri: 25.2x12,5 cm

Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ

Env. No: 1680

R. 26⁴²

⁴⁰ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

⁴¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Cümle Kapısı-1

R. 27. TSM, Cümle Kapısında bulunan bordür çinileri (05.03.2014).

7-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Cümle Kapısında bulunan bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Natüralist üslûp ve hatayi tarzı yaprak, lale ve goncadan oluşan bordür çinisidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Aynı bordürden TSM Mukaddes Emanetler Bölümü, Hırka-i Saadet Bölümünde de bulunmaktadır (R.28). Christie's Müzayede'sinde satılan bordür belirtilen yerlerdeki bordürler ile tam olarak eşleşmektedir (R.29).

R. 28. TSM, Mukaddes Emanetler Bölümü, Hırka-i Saadet Odası (05.03.2014).

R. 29⁴³

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1640
Ölçüleri: 12,5x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(13.04.2010'de 2.250 £ satılmış)

⁴² F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 71.

⁴³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

I. Ahmed Has Odası-1

R. 30. TSM, I. Ahmed Has Odası çinisi (05.03.2014).

8-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, I. Ahmed Has Odası çinisidir (R.30).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Şemse formlu ve hatayi tarzı dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yy. sonu-17. yy. başı, sıraltı tekniğindedir

AÇIKLAMA: I. Ahmed Has Odası'ndaki karolar ile Christie's Müzayede'sinde satılan karolar (R.31) renk, tasarım ve dönem olarak eşleşmektedir. Yurtdışında toplam 2 adet tespit edilmiştir.

R. 31⁴⁴

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1600
Ölçüleri: 26,7x52,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(13.04.2010'de 8.750 £ satılmış)

⁴⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

I. Ahmed Has Odası-2

R. 32. TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası çinisi (05.03.2014).

9-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerinde, kobalt mavi, turkuaz, zümrüt yeşili ve mercan kırmızısı renklerinden oluşan, hatayi tarzı dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan, Sadberk Hanım Müzesinde bir adet (R.34) bulunmaktadır. Yurt dışı müzelerde 64 adet (R.35,36), müzayedelerde de 6 adet (R.37-40) olmak üzere toplam 70 adedi tespit edilmiştir. Bu karonun müzayedelerde tanesinin 18 bin £ üzerinde fiyat bulması ile dikkat çekmektedir. Aynı tasarıma başka bir yerde rastlanmamıştır. Ancak Edirne Selimiye Camii Hünkâr Mahfili'ndeki karolarda benzer bir tasarım görülmektedir (R.33). Bu resimdeki eksik parçanın nerede olduğu bilinmemektedir.

R. 33. Edirne, Selimiye Camii, Hünkâr Mahfeli
(08.05.2014)

R. 34. Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul
(Env.no: SHM 4196-HK 1133)⁴⁵

⁴⁵ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mat. A.Ş., İst. 2009, s, 209.

R. 35⁴⁶

İznik/ Karo (toplam 63 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 30,5x30,5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1663

R. 36⁴⁷

İznik / Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 31.3x30 cm
Bulunduğu yer: Smithsonian
Enstitüsü / Washington
ABD

R. 37⁴⁸

İznik/ Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(2004'de 10.755 £ satılmış)

R. 38⁴⁹

İznik / Karo / Dönem: 1570
Ölçüleri: 30x30,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(18.12.2007'de 18.000 euro, daha sonra
05.11.2008'de 7.500 € tekrar satılmış)

⁴⁶ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 40.

⁴⁷ F:

(<http://www.asia.si.edu/collections/pinky.cfm?group=Arts%20of%20the%20Islamic%20World&start=690>), (09.03.2014).

⁴⁸ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

⁴⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

R. 39⁵⁰

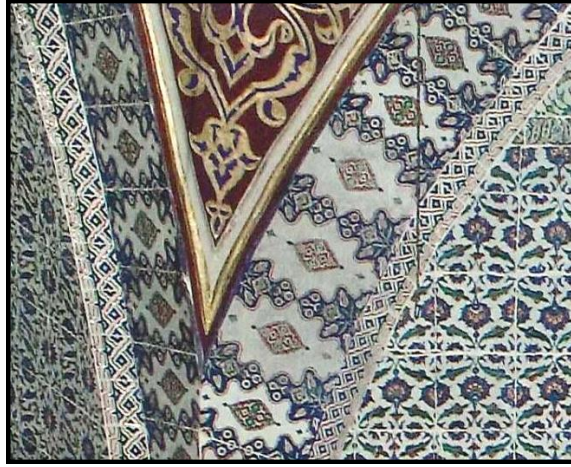
İznik / Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 31 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE (12.10.1999'da 18.400 £
satılmış)

R. 40⁵¹

İznik / Karo (2 adet) / Dönem: 1580
Ölçüleri: 10x14 cm/ 10x14,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.03.2007'de 9.600 Euro satılmış)

I. Ahmed Has Odası-3

R. 41. TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası pandantif bordür çinileri⁵²

10-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası çinisi dir.
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Yanlardan ulama, kenarlarda natüralist üslûpta çiçeklerle bezenmiş, ortada şemse motifi içinde rumi kompozisyonlu bordür çinisi dir (R.41-42).
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.
AÇIKLAMA: III. Murad Has Odası'nda, ocak başının her iki yanında ve odanın pandantiflerinde yer alan bu bordür çinisi, Gülbenkyan Müzesi'nde (R.43) ve Christie's Müzayedesinde satılan (R.44) ile tasarım renk ve dönem olarak benzeştiği görülmektedir.

⁵⁰ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵¹ F: Agi. (14.05.2014).

⁵² F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 126.

Tek karo fiyatı 140 bin £'a kadar alıcı bulmuştur. 7 tanesi Portekiz Gülbenkyan Müzesinde (R.43) olmak üzere toplam 8 adedi tespit edilmiştir.

R. 42. Harem Dairesi, III. Murad Has Odası ocak başı (alt bölümde, sağlı sollu) çinileri (05.03.2014).

R. 43⁵³

İznik / Kemer içi bordür çini (7 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25-28x52-53 cm (parça ölçüsü)
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1700

R. 44⁵⁴

İznik / Yekpare Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 53x26 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 139.650 £ satılmış)

⁵³ Fotoğraf: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 94.

⁵⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

I. Ahmed Has Odası-4

R. 45. TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası Bordür çinisi (05.03.2014).

11-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası bordür çinisi (R.45).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hurde rumili, kırmızı ve kobalt renklerin hakim olduğu yanlardan ulama bordür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordürün benzeri İstanbul'da Sultan III. Mustafa Türbesi, Topkapı Sarayı Valide Sultan Dairesi ve Kocamustafa Paşa Ramazan Efendi Camii'nde ve de II. Murad Has Odasında bulunmaktadır. Bu örneği, müzelerde 28 adet (R.46-50,52), müzayedede 1 adet (R.51) olmak üzere toplam 29 adedi tespit edilmiştir.

R. 46⁵⁵

İznik / Bordür Karo (23 Adet)
Dönem: 16. Yy. / **Ölçüleri:** 25x15 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 66A-67A

R. 47⁵⁶

İznik/ Bordür Karo (2 Adet)
Dönem: 16. Yy./ **Ölçüleri:** 24x15 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1720

⁵⁵ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 92.

⁵⁶ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 93.

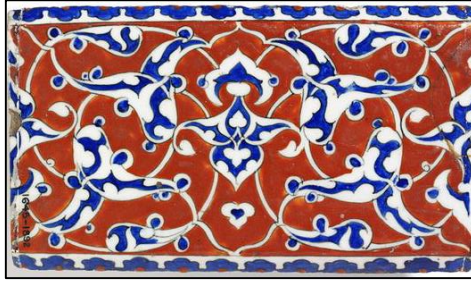
R. 48⁵⁷

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 25.8x14.9 cm
Sergilendiği yer: Brooklyn Müzesi
ABD

R. 49⁵⁸

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24x14.6 cm
Sergilendiği yer: Katar İslam Eserleri
Müzesi / KATAR

R. 50⁵⁹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1578
Ölçüleri: 25.4x14.9 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 51⁶⁰

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. yy.
Ölçüleri: 25x14,6 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004' de 20.315 £ satılmış)

R. 52⁶¹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24,8x15,2 cm
Sergilendiği yer: Los Angeles County
Sanat Müzesi - ABD

⁵⁷ F: (http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world), (01.02.2014).

⁵⁸ F: (<https://www.google.com/culturalinstitute/collection/the-museum-of-islamic-art-qatar?projectId=art-project>), (22.02.2014).

⁵⁹ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

⁶⁰ F: (Fotoğraf: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁶¹ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

I. Ahmed Has Odası-5

R. 53. TSM, Harem Bölümü, III. Murad Has Odası çinileri⁶²

12-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Dairesi, III. Murad Has Odası, dolap içi çinileridir (R.53).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Şemse formu içinde bulut kompozisyonlu ve kapalı form rumi ile hatayi üslûbunda, dört taraftan ulama çinileridir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'de satılan bir karo (R.54), III. Murad Has Odası'ndaki çinilerle renk, dönem ve desen olarak benzeşmektedir. Bu tasarım çiniden, başka bir örnek tespit edilememiştir.

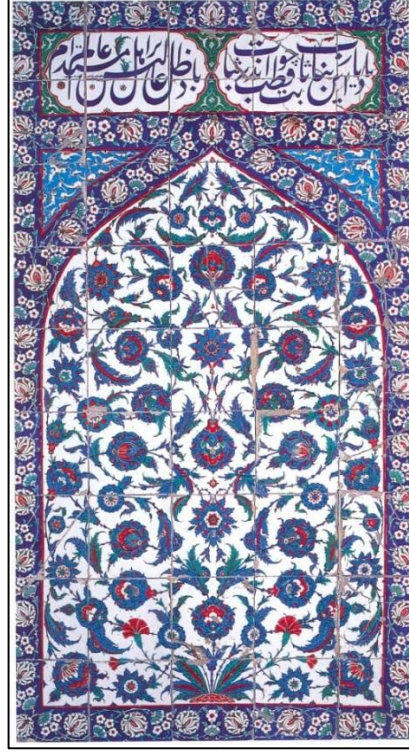
İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,5x24,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(18.12.2007'de 15.000-20.000 euro
satışa sunulmuş, sonuç bilinmiyor.)

R. 54 ⁶³

⁶² F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

⁶³ Fotoğraf: Christie's Müzayede Kataloğu, "Art of the Islamic and Indian Worlds", 7 Ekim 2008, s. 402-403.

Altın Yol Panosu-1

R. 55. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosu⁶⁴

13-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Altın Yol'daki hatayi üslubunda yapılmış pano (R.55), sarayın deposunda bulunmaktadır.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Desende beyaz zeminli alan detaylı, özenle hazırlanmış hatayi üslubunda motiflerden oluşur. Bordürle beyaz zemin arasında ince kırmızı bir cetvel bulunur. Zemini kobalt mavisi boyalı bordür, tek yöne akan iki dalın üzerindeki hatayi üslubunda motiflerle bezenmiştir⁶⁵.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl (1575), İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkian Müzesi'ndeki bazı karoların benzer desenlerine Topkapı Sarayı, Harem Dairesi, Altın Yol'a ait (1574-75) kemerli ve üzeri kitâbeli büyük panoda (R.55) rastlamaktayız⁶⁶. Müzedeki (R.56,58,60) numaralı parçaların aynı pano deseninden parçalar olduğu görülmektedir. Ancak, Altın Yol panolarının eksik olmadığını göz önüne alırsak bir desenin birden fazla örneklerinin yapıлып uygulandığını ve koleksiyondaki parçaların da böyle ikinci bir panoya ait olabileceğini söylemek mümkündür⁶⁷. Ancak, bu panonun diğer parçaları hakkında bilgi edinilememiştir.

⁶⁴ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 141.

⁶⁵ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkian Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 121.

⁶⁶ Age., s. 121.

⁶⁷ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkian Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 121.

R. 56⁶⁸

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24.5x24.4 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1651-H/2

R. 57. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosunun detayı⁶⁹

R. 58⁷⁰

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24.2x24.2 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1651-H/1

R. 59. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosunun detayı⁷¹

⁶⁸ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 120.

⁶⁹ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 141.

⁷⁰ F: Sitare Turan Bakır, *age.*, s. 122.

⁷¹ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, *age.*, s. 141.

R. 60⁷²

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 48.5x25.2 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1695

R. 61. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosunun detayı⁷³

⁷² F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 124.

⁷³ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 141.

Altın Yol Panosu-2

R. 62. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosu⁷⁴

14-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Altın Yol hatayı üslubunda yapılmış ikinci panoda sarayın deposunda bulunmaktadır (R.62).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Desen ortadan simetriktir. Alt ortada iri bir hatayiden yana doğru çıkan sapsar, iki yanda değişik hatayilerle birleşirken, sadece bir kısmını görebildiğimiz ve içinden iri saz yaprakların geçtiği alt köşelerden gelen hatayiler, üstte diğer hatayı motifi ile birleşir⁷⁵ (R.64).

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkyan Müzesi'ndeki bu çini parçasının deseni (R.63), Topkapı Sarayı Altın Yol'a ait (1574-75) kemerli ve üzeri kitâbeli büyük panoyu hatırlatmaktadır⁷⁶ (R. 62). Karşılaştırma yapıldığında pano-2 içinde ikinci bir panonun varlığından söz edilebilir. Altın Yol panolarının eksik olmadığını göz önüne alırsak bir desenin birden fazla örneklerinin yapıp uygulandığını ve Gülbenkyan'daki parçanın da böyle bir panoya ait olabileceğini söylemek mümkündür.

⁷⁴ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 140.

⁷⁵ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 127.

⁷⁶ Age., s. 127.

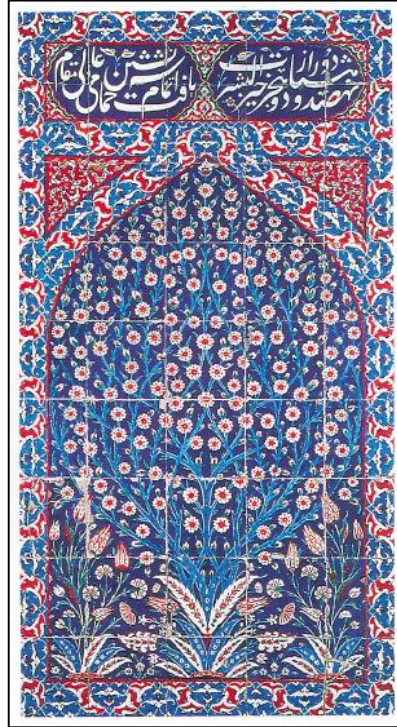
R. 63⁷⁷

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24.2x24.2 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1656

R. 64. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosunun detayı⁷⁸

Altın Yol Panosu-3

R. 65. TSM, Harem Dairesi, Altın Yol panosu⁷⁹

⁷⁷ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 126.

⁷⁸ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 140.

15-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Altın Yol'daki bahar dallı 3. Panoda sarayın deposunda bulunmaktadır (R.65).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Natüralist üslûpta bahar ağacı, sağ ve sol alt köşelerde gül, lale, karanfil, sümbül kompozisyonlu panodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'sindeki (R.66) ve Gülbenkyan Müzesi'ndeki çinilerin deseni (R.68), Topkapı Sarayı Altın Yol'a ait (1574-75) kemerli ve üzeri kitâbeli büyük panodan bazı bölümleri (R.67,69) hatırlatmaktadır⁸⁰. Altın Yol panolarının eksik olmadığını göz önüne alırsak bir desenin birden fazla örneklerinin yapıp uygulandığını ve koleksiyondaki parçaların da böyle bir panoya ait olabileceğini tekrar söylemek mümkündür⁸¹. Depodaki çinileri gözümüzle görme imkânı bulamadığımız için, daha sağlıklı bir tahlil yapmak mümkün olamamıştır. Fakat müze ve müzayededeki bu çinilerin depodaki pano ile aynı desen olmasına rağmen ufak nüanslar ile ayırmak mümkündür. Müzayededeki örneğin (R.66) sol alt köşedeki lale motifinin üst taç yaprağının birinde üç kırmızı renkte damla varken depodaki panoda bu beş damla olarak görünüyor (R.67). Bu da bize aynı desenden ikinci bir panonun olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Sonuç olarak, Altın Yol'daki 3 panonun da 2. Kopyalarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak, panolardan bazı parçalar müzelerdedir. Büyük olasılıkla kamu oyunca bilinmeyen bazı koleksiyonların bu eşsiz panoların sahiplerince saklandığı söylenebilir.

R. 66⁸²

İznik / Karo / Dönem: 1560-70
Ölçüleri: 22,7 cm
Bulduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(21.06.2000'de 18.800 £ satılmış)

R. 67. TSM, Harem Dairesi,
Altın Yol panosu detayıdır⁸³.

⁷⁹ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 141.

⁸⁰ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 129.

⁸¹ Topkapı Sarayı çini bölümüyle ilgilenen yetkili Dr. Selda Kalfazade ile yaptığımız görüşmede, bu panonun şu an depoda olduğunu söyledi. Sarayda bulunan eski bir hamamdan yıkılmadan önce söktürüldüğü ve Altın Yol'da sergilendiğini, daha sonra depoya kaldırıldığını ifade ettiler (05.03.2014).

⁸² F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁸³ Dergi: "Sanat", "Topkapı Sarayı Müzesi", Kültür ve Turizm Bak. Yay., Tifdruk Mtb. San. A. Ş., Nisan 1982, sy.7, s. 64.

R. 68⁸⁴

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 49x24.5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1611

R. 69. Harem Dairesi, Altın Yol panosunun detayı⁸⁵

Harem Bölümü, Valide Sultan Dairesi

R. 70. TSM, Harem Bölümü, Valide Sultan Dairesi bordür çinileri (05.03.2014).

16-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Bölümü, Valide Sultan Dairesi bordür çinileridir (R.70).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hurde rumili yanlardan ulama bordür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

⁸⁴ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 128.

⁸⁵ F: Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "Topkapı Sarayı Müzesi", BKG Yay., İst. 2010, s. 141.

AÇIKLAMA: Kırmızı zemin üzerine, hurde rumili tasarımın birçok benzeri yapılmıştır. Fakat bu tasarımın aynısına başka yerde rastlanılmamıştır. Gerek renk, gerekse tasarım özellikleri bakımından saraydaki bordürler ile eşleşmektedir. Müzayedelerde ise toplam 2 adedi Fransa’da satılmıştır (R.71).

R. 71 ⁸⁶

İznik / Bordür Karo (2 adet) / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 9,2x49 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede- FRANSA
(16.12.2013’de 5.355 euro satılmış)

Veliaht Dairesi

R. 72. TSM, Harem Bölümü, Çifte Kasırlar, Veliaht Dairesi çinileri (05.03.2014).

17-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Bölümü, Çifte Kasırlar, Veliaht Dairesi ulama çinileridir (R.72).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi ve bulut motifli dört taraftan ulama karolardır.

⁸⁶F:(http://www.artcurial.com/en/asp/searchresults.asp?st=U&archive_sale_value=2266+++&archive1=G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm), (17.04.2014).

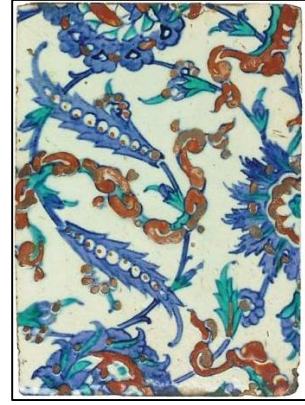
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan müzayedelerde tespit edilmiş 7 adet (R.73,74,75) bulunmaktadır. Müzayede kataloğunda yazan 17.yy. tarihlendirmesi de eşleşmektedir.

R. 73⁸⁷

İznik / Karo (4 adet) / Dönem: 17. Yy
Ölçüleri: 25x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.03.2007'de 16.200 Euro satılmış)

R. 74⁸⁸

İznik / Karo / Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 22,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(29.04.2005'de 600 £ satılmış)

R. 75⁸⁹

İznik / Karo / Dönem: 17. Yy
Ölçüleri: 25x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.03.2007'de 3.360 Euro satılmış)

⁸⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014)

⁸⁸ F: *Agi.*

⁸⁹ F: *Agi.*

Sünnet Odası-1

R. 76. TSM, Sünnat Odası girişi dış cephe duvarı çinileri (05.03.2014).

18-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Sünnat Odası girişi dış cephe çinileridir (R.76).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Mavi-beyaz grubundan, hatayi üslûbunda altıgen karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Topkapı Sarayı, Sünnat Odası girişi dış duvarlarda yer alan karoların dışında kobalt ince kobalt bir cetvel bulunmaktadır. ABD Newyork Metropolitan Sanat Müzesi'n deki (R.78) teşhirde bulunan karo ile tam olarak eşleşmektedir. Ayrıca Ömer M. Koç koleksiyonunda bir eşi daha bulunmaktadır⁹⁰ (R.77). Bu örneğin ortadan kırılmış, sonrada restorasyona uğramış olduğu görülmektedir. Bu da bize, saraydaki karolar dışında aynı karodan yurtdışında da örnekleri olduğunu kanıtlıyor. Oxford Ashmolean Müzesi ile yapılan yazışmalar sonucunda, bu çiniden sergilenmeyen fakat arşivlerinde bulunan resimleri gönderdiler. Bunlardan biri de R. 81'da bulunan altıgen karodur.

R. 77. Ömer M. Koç koleksiyonu⁹¹

R. 78⁹²

İznik / Altıgen Karo / Dönem: 1535
Ölçüleri: 24,6 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan Sanat Müzesi
Newyork- ABD

⁹⁰ Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mat. A.Ş., İst. 2009, s, 87.

⁹¹ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu- Sadberk Hanım Müz. Ve Ömer Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri", Mas Mat. A.Ş., İst.- 2009, s. 87.

⁹² F: (<http://www.metmuseum.org/Collections/search-thecollections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157>), (23.02.2014)

R. 79⁹³

İznik / Altıgen Karo (2 adet)

Dönem: 1530

Ölçüleri: 26,8 cm

Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede İNGİLTERE
(27.04.2004'de 6.573 £
satılmış)

R. 80⁹⁴

İznik / Altıgen Karo
Dönem: 1525-50
Ölçüleri: 26 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 81⁹⁵

İznik / Altıgen Karo/ Dönem: 1530-40
Ölçüleri: 24 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean
Müzesi
İNGİLTERE

⁹³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁹⁴ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

⁹⁵ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22-02-2014).

Sünnet Odası-2

R. 82. TSM, Sünnet Odası giriş duvarı çinisi (05.03.2014).

19-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Sünnet Odası giriş duvarı çinisi (R.82).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt ve turkuaz renktedir. Dairesel dönüş yapan kıvrık ve kırık ince dallar üzerinde hatayiler ile küçük çiçek ve yapraklar süslemeyi oluşturur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordürde nadide çini kalitesi görülmektedir. Christie's Müzayede'de satılan ile eşleşmektedir (R.84). Ayrıca bu bordürden, Ömer M. Koç koleksiyonunda da bulunmaktadır (R.83).

R. 83. Ömer M. Koç koleksiyonu ⁹⁶

R. 84 ⁹⁷

İznik/ Bordür Karo / Dönem: 1530
Ölçüleri: 16,8x23,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(04.10.2012'de 10.625 £ satılmış)

⁹⁶ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mat. A.Ş., İst. 2009, s, 88.

⁹⁷F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Sünnet Odası-3

R. 85. TSM, Sünnet Odası çinisi (05.03.2014).

20-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Sünnet Odası çinisi (R.85).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumi içine bulut kompozisyonlu ve hatayi üslubu dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan, Gülbenkyan Müzesi'nde 4 adet (R.88), Christie's Müzayede'de 2 adet (R.87) olmak üzere toplam 6 adet tespit edilmiştir. Ayrıca, Ömer M. Koç koleksiyonunda da 1 adet bulunmaktadır (R. 86).

R. 86. Ömer M. Koç koleksiyonu ⁹⁸

R. 87 ⁹⁹

İznik / Karo (2 adet) / Dönem: 16. Yy.

Ölçüleri: 25x25 cm

Bulunduğu yer: Christie's Müzayede- İNGİLTERE
(07.03.2007'de 33.600 Euro satılmış)

⁹⁸ Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 214.

⁹⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

R. 88¹⁰⁰

İznik / Karo (4 adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 50x50 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ

Sünnet Odası-4

R. 89. TSM, Sünnet Odası çinisi (05.03.2014).

21-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Sünnet Odası çinisidir (R.89).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Desen kobalt zemin üzerinde, yanlarda ve ortalarda yer alan iri hatayı motifleri ile bunlardan çıkan büyük bahar dallı yapraklar ile bezenmiş kompozisyonudur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkyan Müzesi'nde 1 adet tespit edilmiştir (R.90). Dönem, tasarım ve renk özellikleri bakımından benzeşmektedir.

R. 90¹⁰¹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 27x9.5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1714

¹⁰⁰ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 20.

III. Ahmed Kütüphanesi-1

R. 91. TSM, III. Ahmet Kütüphanesi çinileri ¹⁰²

22-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, III. Ahmet Kütüphanesi çinileridir (R.91).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumi ve Hatayi tarzında dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: TSM, III. Ahmed Kütüphanesinde bulunan bu karo, müzayede de satılan ile eşleşmektedir (R.92).

İznik/ Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 30,5x30,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede İNGİLTERE
(26.04.2012'de 13.750 £
satılmış)

R. 92 ¹⁰³

¹⁰¹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 82.

¹⁰² F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

¹⁰³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014)

III. Ahmed Kütüphanesi-2

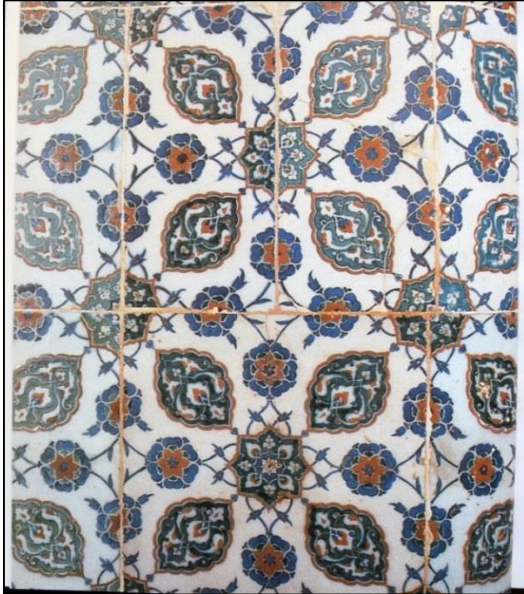
R. 93. TSM, III. Ahmed Kütüphanesi çinileri (05.03.2014).

23-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bu karolar, TSM, III. Ahmed Kütüphanesi süpürgelik için ayrılan alana yerleştirilmiştir (R.93).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Dört şemse formu içinde rumi kompozisyonlu ve hatayi tarzı dört taraftan ulama çinidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu desene sahip çiniler; Portekiz, Gülbenkyan Müzesi'nde 9 adet (R.94), Christie's Müzayede'de farklı tarihlerde satılmış 2 adet (R.95,96) olmak üzere toplam 11 adedi tespit edilmiştir.

İznik / Karo (9 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 21.5x24 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1684

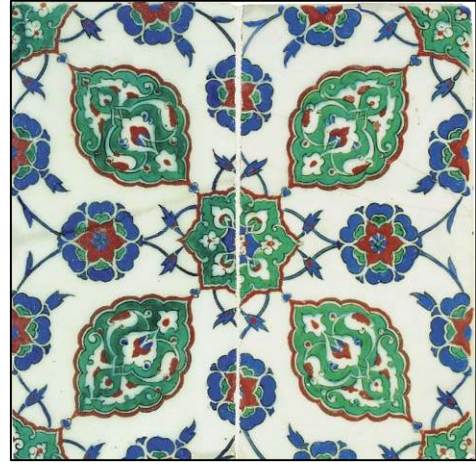
R. 94¹⁰⁴

¹⁰⁴ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 52.

R. 95¹⁰⁵

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 27,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(11.10.2013'de 27.500 £ satılmış)

R. 96¹⁰⁶

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 28 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 3.541 £ satılmış)

III. Murad Odası

R. 97. TSM, III. Murad Odası çinisi (05.03.2014).

24-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, III. Murad Odası ulama çinileridir.

¹⁰⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

¹⁰⁶ F: Agi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi ve bulut motifli dört tarafı ulama karodur (R.97).

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karolardan TSM, III. Murad Odasında ve aynı zamanda; TSM, Arz Odasında (R.98), İstanbul Ramazan Efendi Camii (R.99), İstanbul Sultan Ahmet Camii'nde bulunmaktadır (R.100). Geçmişte, Ramazan Efendi Camii ve Sultan Ahmet Camii'nde çini çalınma vakası olmuştur. Ayrıca, Ömer M. Koç koleksiyonunda da 1 adet bulunmaktadır (R.101). Yurtdışı müzelerde ve müzayedelerde bulunan bu karoların büyük bir kısmının buralara ait olduğu söylenebilir. Gülbenkyan Müzesi'nde bu karodan 1 adet, diğer müzelerde 2 adet, müzayedelerde 15 adet olmak üzere toplam 18 adet tespit edilmiştir.

R. 98. TSM, Arz Odası çinileri (05.03.2014)

R. 99 İstanbul Ramazan Efendi Camii (05.03.2014).

R. 100. Sultan Ahmet Camii ikinci kat kuzey duvarı çinileri (18.02.2014).

R. 101. Ömer M. Koç koleksiyonu ¹⁰⁷

¹⁰⁷ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 204.

R. 102 ¹⁰⁸

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25,5x24,5 cm
Sergilendiği yer: Portekiz
Gulbenkian Müzesi, Lizbon

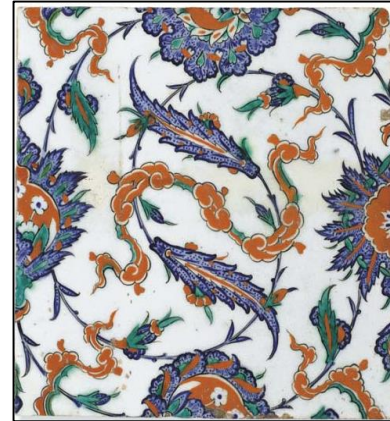
R. 103 ¹⁰⁹

İznik / Karo / Dönem: 1578
Ölçüleri: 24.9x25.1 cm
Sergilendiği yer: ABD
Metropolitan Sanat Müzesi
Newyork

R. 104 ¹¹⁰

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 24.8x25.1 cm
Sergilendiği yer: Brooklyn Müzesi
ABD

R. 105 ¹¹¹

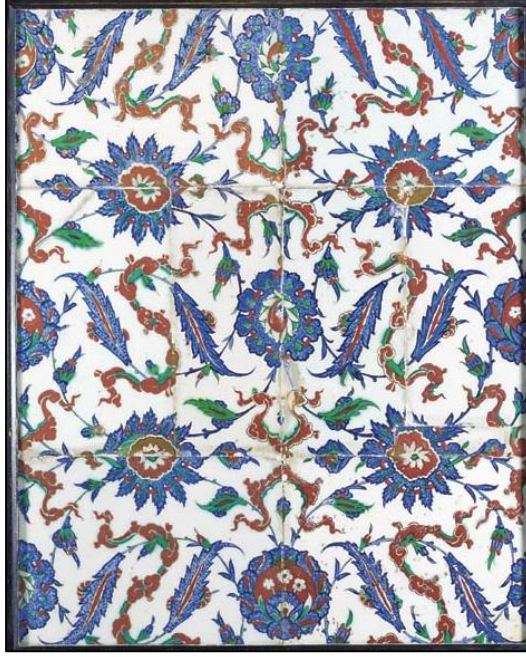
İznik / Karo / Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 25x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.03.2007'de 10.800 Euro satılmış)

¹⁰⁸ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkian Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 31.

¹⁰⁹ F: (<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157>), (23.02.2014).

¹¹⁰ F: (http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world), (01.02.2014).

¹¹¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

İznik / Karo (6 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 57,5x46 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 10.755 £ satılmış)

Re. 106¹¹²

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1570
Ölçüleri: 24,5x23,5 cm/ 25x20 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede-
İNGİLTERE
(07.03.2007'de 10.200 Euro satılmış)

R. 107¹¹³

İznik / Karo (2 adet)/
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 25x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede-
İNGİLTERE
(07.03.2007'de 18.000 Euro satılmış)

R. 108¹¹⁴

¹¹² F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

¹¹³ F: Agi.

¹¹⁴ F: Agi.

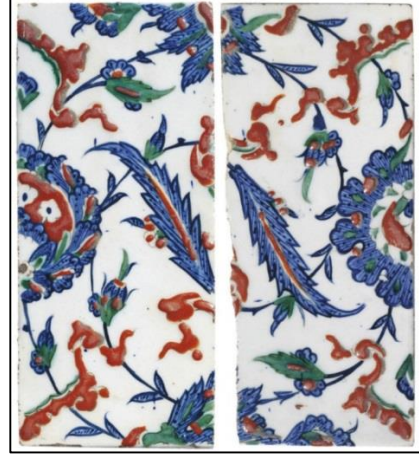
İznik / Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 24,8x39,7 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede- İNGİLTERE
(27.04.2004'de 20.315 £
satılmış)

R. 109¹¹⁵

R. 110¹¹⁶

İznik / Karo
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 31,5x31,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede- İNGİLTERE
(07.03.2007'de 10.200 Euro satılmış)

R. 111¹¹⁷

İznik / Karo (2 parça ama tek karo)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,4x11 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede- İNGİLTERE
(07.10.2008'de 5.625 £ satılmış)

¹¹⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

¹¹⁶ F: Agi.

¹¹⁷ F: Agi.

Arz Odası

R. 112. TSM, Arz Odası çinileri (05.03.2014).

25-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Arz Odası girişinde bulunan panodur (R.112).
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kapalı form rumi kompozisyon ile hatayi tarzı dört taraftan ulama karodur.
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.
AÇIKLAMA: Victoria ve Albert Müzesi'nde 1 adet bulunmaktadır (R.113). Bu karodan başka bir yerde olduğu henüz tespit edilmemiştir.

İznik / Karo
Dönem: 1520-1550
Ölçüleri: 22.2x22.2 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 113 ¹¹⁸

¹¹⁸ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

2.2. Zeyrek Çinili Hamam

Bu yapı, Fatih İlçesi'nde Kırkçeşme Mahallesi'nde İtfaiye Caddesi ile Çinili Hamam Sokağı'nın birleştiği noktada yer almaktadır.

Çinili Hamam; yaptıranından dolayı Barbaros Hayrettin Paşa veya Kaptan Paşa Hamamı, bulunduğu semtten dolayı Zeyrek Hamamı, semtin eski adından dolayı Tezgâhçılar Hamamı (Eskiden semtte bulunan esnaf nedeniyle Tezgâhçılar Hamamı diye bilinir) ve çinilerinden dolayı da Çinili Hamam olarak bilinir.

İstanbul'daki Türk hamam mimarisinin en büyük ve güzel örneklerindedir. Hamam Beşiktaş'taki Barbaros Hayrettin Paşa Medresesi'ne gelir getirmek amacıyla 1546–50 arası Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. (bazı kaynaklara göre yapım tarihi belli değil, bazılarına göre tahmini 1540'dır.). Bugün de faaliyette olan çifte hamamdır. Kadın ve erkekler kısmı halen hizmet vermektedir. Dış görünüş olarak iki kısımda eşit büyüklüktedir. Plan bakımından, çok kullanılan klasik hamam tipinin en karakteristik örneğini teşkil eder. 1728-1833 Cibâli Yangınlarında çok hasar görmüş, sonradan onarılmıştır. Hamam önceleri vakıf malı iken, sonra şahıs malı olmuştur.

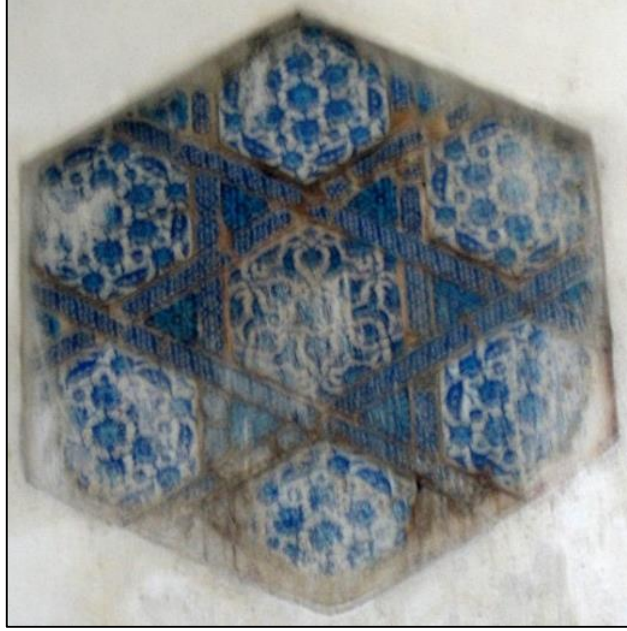
Hamamın çinileri, sadece erkekler kısmının girişinde ve sıcaklık kısmı duvarlarındadır. Girişin alınlığını çevreleyen kemer kısmının çok az bir bölümüne parça çini karolar monte edilmiş olup bu çini parçaları orijinal değildir. Mavi–beyaz grubu “Baba Nakkaş” ekolü çini parçalarının yanı sıra hurda rumi, geometrik formlu lacivert, sulu mavi ve turkuvaz renklerle bezeli sıratlı tekniğinde diğer çini parçalar görülmektedir.

Hamamın sıcaklık kısmında göbek taşı etrafındaki duvarlarda (halvet odalarının dış cephelerinde ve eyvanda) çini panolar bulunur. Panolar, dikdörtgen ve altıgen formdadır. Hamamda mavi-beyaz ekolü çiniler yer almaktadır.

Mekanda yedi adet altıgen pano bulunmaktadır. Halvet kapıları ve eyvan duvarı ortalarında yerleştirildikleri görülmektedir. Farklı desenlerden oluşan bu panolar kapı üstleri ve eyvan ortaları olarak aynı renkleri ve aynı bölünmeleri, rumi, hatayi, gonca, penç ve yaprak motiflerini içermelerine rağmen farklı tasarlanmışlardır. Her bir pano içinde yedi adet altıgen formlu kompozisyon, ara boşluklarında üçgen alanları çevreleyen bordürler bulunur. Hatai tarzı desenlendirilmiş panolar sıratlı tekniğindedir. Lacivert konturludur¹¹⁹.

¹¹⁹ Latife Aktan Özel, “İstanbul’ daki Çinili Hamamlar”, Türk Kültüründe Temizlik Sempozyumu, MÜ., Çanakkale 21-22 Kasım 2007, s.3-4.

Çinili Hamam

R. 114. Fatih, Zeyrek, Çinili Hamam altıgen çinileri¹²⁰

26-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Zeyrek Çinili Hamam içinde bulunan çinilerdir (R.114).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kapalı form rumiler ile hatayi üslûbunda altıgen karodur (R.114). (fotoğrafta ortada bulunan karo için tanımlama yapılmıştır)

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu desenlere sahip çiniler yurt dışında; Victoria ve Albert Müzesi'nde 1 adet (R.115), Millon and Associes Müzayede'de 1 adet (R.116) olmak üzere toplam 2 adet tespit edilmiştir.

İlk ürünlerin (Prof. Dr. Şerare Yetkin'e göre) 16. yüzyıl İznik çinisi olduğu belirtilmesine rağmen, bazı kaynaklara göre daha sonra yenilenerek Kütahya ürünü çiniler kullanılmıştır. Altıgen panolar beyaz çamurlu, kenar uzunluğu 15 cm., genişliği 25 cm.'dir. Üçgen alanların kenarı 10 cm. ve bordür genişliği 3 cm.'dir. Hamamın avlusunda daha önce var olduğu belirtilen çiniler günümüze ulaşmamıştır¹²¹.

¹²⁰ F: Latife Aktan Özel, "İstanbul' daki Çinili Hamamlar", Türk Kültüründe Temizlik Sempozyumu, MÜ., Çanakkale 21-22 Kasım 2007, s.5.

¹²¹ Age., s.3-4.

R. 115 ¹²²

İznik / Altıgen Karo
Dönem: 1520-50
Ölçüleri: 25.4 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 116 ¹²³

İznik / Altıgen Karo
Dönem: 1540-45 / **Ölçüleri:** 28 cm
Bulunduğu yer: Millon and Associates Müzayede- FRANSA
(11.12.2013'de 4000-5000 Euro satışa sunulmuş)

¹²² F: (<http://www.millonassociates.com/html/index.jsp?id=17141&np=3&lng=fr&npp=20&ordre=1&aff=2&r=>), (15.02.2014)

¹²³ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

3. İSTANBUL'DA DİNİ MİMARİDE SAPTANABİLEN KAYIPLAR

3.1.Camilerdeki Kayıp Çiniler

3.1.1. Süleymaniye Camii (1550-1557)

İstanbul'un Süleymaniye semtine adını veren, 16. yüzyıla ait en büyük cami ve külliyesidir. Kaynaklarda temel atma tarihi 1550 yılı diye belirtilmekle birlikte ay ve gün konusu tartışmalıdır, ancak 13 Haziran 1550 temel atma günü olarak kabul edilebilir. Kanûnî Sultan Süleyman'ın hazır bulunduğu bu törende Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi ilk temel taşı gelenek olduğu üzere mihrap duvarının yükseleceği kesime yerleştirir. Ön cephesi Kâbe'ye yönelik cami esas alınarak bütün yapıların şehrin diğer kesimlerinden nasıl görüneceği çok önceden tamamlanan proje çizimleriyle belirlenmişti. Külliye tamamlandığında nasıl bir manzara sunacağı Sinan ve yardımcıları tarafından kâğıt üzerine işlenmiş olduğundan arazi üzerinde hafifçe yükselen tepe âdeta yamacın devamı olan piramidal bir kütleyle tamamlanması hedeflenmiştir.

Kubbe ve kemerlerin benzer formları farklı boylarda ve seviyelerde tutulduğundan yükselen bir tepe üzerinde yukarı çıktıkça daralan boyutlar olağan üstü bir istiflenmeyle anıtsal bir anlatıma ulaşır. Camide etrafı sıraltı tekniğinde İznik çinileriyle süslü mihrap oldukça sade görünümlüdür. Mermer mihrapta beş kenarlı nişin üzeri iri mukarnas kavsaralıdır. Mermer minber de devrinin diğer örnekleri yanında sade görünümlüdür. Camide dört büyük pâyenin merkezî kubbe yönündeki iç köşelerinde birer adet zarif mermer kürsü bulunmaktadır. Zarif sütunlarla taşınan bu taş kürsülerden başka yapıda bir de ahşap kürsü mevcuttur ¹²⁴.

¹²⁴ Selçuk Mülayim "Süleymaniye Camii" mad., *DİA.*, İst. 2010, c. 38, s. 114-119.

Süleymaniye Camii-1

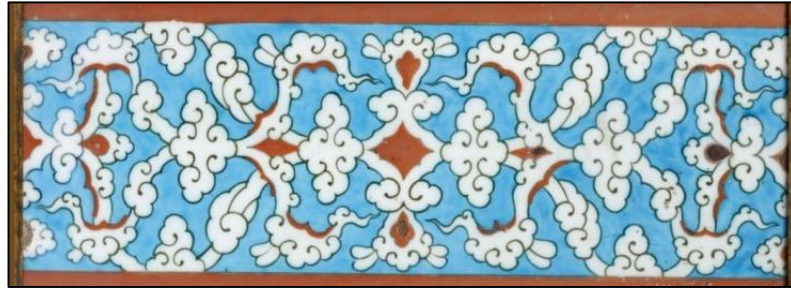

R. 117. Süleymaniye Camii mihrap çevresi bordür çinileri (06.03.2014).

27-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Süleymaniye Camii mihrap cephesi bordür çinileridir.
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Turkuaz zemin üzerinde bulut motifi kompozisyonlu iki taraftan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Artcurial Müzayede'de 1 adet tespit edilmiştir (R.118). Dönem, renk ve tasarım benzerliği görülmüştür.

R. 118 ¹²⁵

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1560
Ölçüleri: 12,5x30 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede-
FRANSA
(11.04.2013'de 29.602 euro satılmış)

125

F:(http://www.artcurial.com/en/asp/searchresults.asp?st=U&archive_sale_value=2266+++&archive1=G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm), (17.04.2014).

Süleymaniye Camii-2

R. 119. Süleymaniye Camii mihrap çevresi bordür çinisi (06.03.2014).

28-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Süleymaniye Camii mihrap çevresinde bordür olarak bulunmaktadır (R.119).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üstünde, kobalt, turkuaz ve kırmızı renklerde, yanlardan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkyan Müzesi'ndeki tek karo (R.120), Süleymaniye Camii'ndeki karolarla tam olarak eşleşmektedir.

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 33x23.5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1652

R. 120 ¹²⁶

¹²⁶ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 56.

3.1.2. Rüstem Paşa Camii

Rüstem Paşa Camii, Tahtakale, Hasırcılar içi, Eminönü'nde bulunmaktadır. Caminin inşa tarihi 1561'dir¹²⁷. Mimar Sinan tarafından, Vezir-i Azam Rüstem Paşa adına inşa edilmiştir. Cami çarşı kotundan yükselttilerek, mimari görünümü hissettirilmiş ve altında dükkânlar oluşturularak çevre uyumu sağlanmıştır.¹²⁸.

İstanbul'da Rüstem Paşa Camii, Sinan tarafından yapılan camiler içinde, çini süslemenin en yoğun olarak kullanıldığı camidir. Rüstem Paşa'nın isteğine göre Sinan, mimarîyi de etkileyecek bir çini süsleme programı uygulamak zorunda kalmıştır. Hatta İznik'e ısmarlanan çinilerin kâfi gelmeyeceği anlaşılınca, Rüstem Paşa, caminin çini kaplamalarının tamamlanması için Kütahya'da da çini atölyesi tesis ettirmiştir. Bu sebeple de caminin çini kaplamalarında, farklı üslûpta çiniler görülür¹²⁹.

Rüstem Paşa Camii'nde, mimarinin etkileri de göz önünde bulundurularak, süsleme düzeni incelendiğinde her ikisinin de birbirini tamamladığı, ezmediği fark edilmektedir. Cami içerisine girildiğinde büyük bir çeşitlilik, biçim ve renk zenginliği insanı karşılacaktır. Mekânda hemen hemen bütün sanatlar yerini almıştır. Çini, kalem-işi, hat, ahşap, sedef, fildişi kakma, metal, cam, taş ve mermer uyum halinde cami içerisinde fark edilebilmektedir.

Yapıların mimari süsleme programı, Osmanlı mimarisinin özgün üslûp özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Mimar Sinan yapılarında çiniler, adeta organik bir işlev yüklenmişler, plan ve strüktürü belirginleştiren elemanlar olmuşlardır. Rüstem Paşa Camisi'nde bu özellik apaçık ortadadır.

Eser içerisinde yer alan çinilerin düz yüzeyleri tamamen kapladığı, kemer ve kemer arası yüzeylerde bile kusursuz biçimde bulunduğu görülmektedir. Böylece mimari ile bütünleşen çiniler canlı renkleriyle, motif zenginlikleriyle, ustaca yerleştirilişleriyle hayranlık uyandırır. Çinilerde 41 çeşit lale motifi sayılmıştır¹³⁰.

Yüzyıllar Rüstem Paşa Camii'nin süslemelerini de etkilemiştir. Çinilerin çoğu bugün ilk yerleştirildikleri gibi durmuyorlar, daha önce yapılan onarımlar orijinal kaplamaların çoğunun kaybolmasına yol açmıştır. Buna rağmen, mevcut çinilerin dikkatli bir incelemesi caminin, Türk Sanat gelişiminde bir dönüm noktası teşkil eden bir devrede inşa edildiğini gösterir. Rüstem Paşa Camii'nin çinilerinde, Osmanlı- Türk seramik süsleme sanatında ilk kez yeni ve değişik bir stilin başladığını görürüz.

Rüstem Paşa Camii'nin bütün süslemeleri arasında belki en büyük eser, evvelce yapının ana avlusunun iki yanını sınırlayan ve mavi zemin üzerinde çiçek açan ağaçları

¹²⁷ Tahsin Öz, "İstanbul Camileri", Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997, s.117.

¹²⁸ Şerare Yetkin, "Çini Yazıları", Sanat Tarihi Derneği Yay., İstanbul 1996, s. 53.

¹²⁹ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni", Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.483.

¹³⁰ Şerare Yetkin, "Çini Yazıları", Sanat Tarihi Derneği Yay., İstanbul 1996, s. 54.

olan iki büyük panodur. Önemli bir gerçektir ki, Rüstem Paşa Camii' den önce Osmanlı yapılarında kullanılan çini desenlerin tekrarına ve çinilerin kendi boyutlarına uyan küçük tekrarlanmış modüllerin kullanımına münhasır kalmıştır. Çok sayıda çiniden oluşan büyük bir panoyu, üzerine büyük ve asimetrik bir çeşit albüm resimlerinin çok renkli işlenebileceği dev bir kâğıt parçası olarak tahayyül etmeleri, Rüstem Paşa Camii'nin revak panolarını süsleyen genç sanatkârların büyük bir yeniliğidir. Bu nedenle, bir cami süslemesi ilk kez yüzeyi yönünden daha ziyade, ötesinde işlenen imajın görülebileceği bir pencere olarak düşünülmüştür. Böylece çinilerin boyutları önemini yitirmiştir. Söz konusu olan bu sanatkâr, her biri avlunun iki tarafından olmak üzere bu resimlerden iki pano yapmıştır. Bugün bunlardan sadece biri yerindedir ve diğerine ait olan birkaç çini caminin başka yerlerinde bulunmaktadır¹³¹.

Rüstem Paşa Camii-1

R. 121. Rüstem Paşa Camii çinileri (11.03.2014).

29-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii harim bölümü çinisidir (R.121).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumi ve pençden oluşan dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karonun, dünyanın birçok yerine dağılmış eşlerine rastlanıldı. Bilindiği gibi Rüstem Paşa Camii'nin çinileri eşsiz ve başka bir yapıda bulunmamaktadır. Müze ve müzayedelerde bulunan bu karoların, Rüstem Paşa Camii'nden çalınmış olduğunu düşündürmektedir. Müzelerde 20 adet, müzayedelerde 2 Adet olmak üzere toplam 22 adet tespit edilmiştir.

¹³¹ Walter B. Denny, "İstanbul Rüstem Paşa Camii Seramikleri", *Sanat Dünyamız Dergisi*, Yapı Kredi Bankası Yay., Tifdruk Mtb. San. A.Ş., İstanbul- 8 Eylül 1976, yıl 3, sayı 8, s.29-33.

R. 122¹³²

İznik/ Pano (12 adet)
Dönem: 16. Yy.
Sergilendiği yer: Atina
Metropolitan Sanat Müzesi,
Atina (Benaki Koleksiyonu)
YUNANİSTAN

R. 123¹³³

İznik / Karo (4adet)
Dönem: 1560
Ölçüleri: 20,7 cm
Sergilendiği yer: Harvard Müzesi
Boston- ABD

R. 124¹³⁴

İznik / Karo (2 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24.5 x 24.5 cm
Sergilendiği yer:
Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1685

¹³² F: (<http://www.benaki.gr/>), (14.01.2014).

¹³³ F:

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Four_Tiles_with_Arabesque_Design,_c._1560,_Ottoman_dynasty,_Iznik,_Turkey_-_Sackler_Museum_-_DSC02547.JPG), (18.01.2014).

¹³⁴ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 54.

R. 125¹³⁵

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. (1560)
Ölçüleri: 24x24.6 cm
Sergilendiği yer: Katar İslam
Eserleri Müzesi- KATAR

R. 126¹³⁶

İznik / Karo
Dönem: 1560
Ölçüleri: 25x24.5 cm
Sergilendiği yer: Aga Khan Müzesi
Cenevre- İSVİÇRE

R. 127¹³⁷

İznik / Karo / Dönem: 1561
Ölçüleri: 24,6x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(24.04.2004'de 33.460 £ satılmış)

R. 128¹³⁸

İznik / Karo / Dönem: 1560
Ölçüleri: 15,2x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede -
İNGİLTERE
(07.10.2008'de 4.000-6.000 £ satılmış)

¹³⁵ F: (<https://www.google.com/culturalinstitute/collection/the-museum-of-islamic-art-qatar?projectId=art-project>), (22.02.2014).

¹³⁶ F: (http://www.akdn.org/Museum/collections_show.asp?category=Ceramic,%20Mosaic), (07.02.2014)

¹³⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

¹³⁸ F: Agi.

Rüstem Paşa Camii-2

R. 129. Rüstem Paşa Camii son cemaat yeri çinileri (11.03.2014).

30-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii son cemaat yeri çinisidir (R.129).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Geniş ve dar bordürlerden oluşmaktadır. Ortası geniş bordürde saz yolu ekolü hatayı ve yapraklar dönüşümlü olarak kullanılmıştır. İki yan ince bordürlerde ise rumiler yer almaktadır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gelişi güzel yerleştirilmiş bu bordürler, son cemaat yeri sağ duvarda bulunmaktadır. Ne yazık ki geçmişte birçok hırsızlık vakası yaşamış olan bu cami, sonradan çalınıp bulunmuş olan çinileri bilinçsizce yerlerine monte edilmiştir. Ayrıca eksik kalan yerlere de 18. ve 19. yy. çinileri eklenmiştir. Benzer özellikleri nedeniyle bulunamamış olan iki parça karonun Ashmolean Müzesi'nde tespit edildiğini düşündürmektedir (R. 130).

İznik / Karo (2 Adet)
Dönem: 1550-60
Ölçüleri: 73.5x39.3 cm, 36x35 cm (tek karo)
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi İNGİLTERE

R. 130¹³⁹

¹³⁹ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

Rüstem Paşa Camii-3

R. 131. Rüstem Paşa Camii, son cemaat yeri çinileri (11.03.2014).

31-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii son cemaat yeri çinisidir (R.131).
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Saz yolu üslubu kompozisyonlu karodur.
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.
AÇIKLAMA: Bir önceki örnekte olduğu gibi, gelişi güzel yerleştirilmiş bu karolar, son cemaat yeri sağ duvarda bulunmaktadır. Desenin özelliklerinden bir panoya ait olduğunu anlıyoruz ve bu dağınık panonun iki karesi de, Amerika Chicago Sanat Enstitüsü'nde bulunduğunu düşündürmektedir (R.132).

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 27,9 x22,2 cm
Sergilendiği yer: Chicago Sanat Enstitüsü- ABD

R. 132 ¹⁴⁰

¹⁴⁰ F: (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turkey;_Iznik_-_Two_Tiles_-_Google_Art_Project.jpg), (25.02.2014).

Rüstem Paşa Camii-4

R. 133. Rüstem Paşa Camii çinileri (11.03.2014).

32-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii bordür çinileridir (R.133).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Geometrik geçmeli, arasında dönüşümlü olarak penç ve hatayiler yer almaktadır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: İngiltere, Oxford Ashmolean Müzesi ile yapılan yazışmalar sonucunda sergilenmeyen fakat arşivlerinde bulunan bu bordürün fotoğrafına ulaşıldı (R.134). Rüstem Paşa Camii'indeki bordürlerle eşleşmektedir.

R. 134¹⁴¹

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Oxford
Ashmolean Müzesi
İNGİLTERE

¹⁴¹ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014)

Rüstem Paşa Camii-5

R. 135. Rüstem Paşa Camii çinileri (11.03.2014).

33-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii ikinci katta bulunan çinilerdir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine kobalt ve turkuaz renklerde yapılmıştır. Penç ve hatayi kompozisyonlu dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Rüstem Paşa Camii'nde bulunan bu karodan, ABD Newyork Metropolitan Sanat Müzesi'nde 1 adet, İngiltere Oxford Ashmolean Müzesi'nde 2 adet, Christie's Müzayede salonunda 1 adet olmak üzere toplam 4 adet tespit edilmiştir.

R. 136¹⁴²

İznik / Karo
Dönem: 1545-55
Ölçüleri: 30.2x30.2 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan Sanat Müzesi Newyork- ABD

R. 137¹⁴³

İznik / Karo
Dönem: 1540
Ölçüleri: 30,2x30,2 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi- İNGİLTERE

¹⁴² F: (<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157>), (23.02.2014).

¹⁴³ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

R. 138¹⁴⁴

İznik / Karo
Dönem: 1560
Ölçüleri: 30,5x31 cm
Sergilendiği yer: Oxford
Ashmolean Müzesi
İNGİLTERE

R. 139¹⁴⁵

İznik / Karo / Dönem: 1550
Ölçüleri: 30,2x30 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 41.825 £ satılmış)

Rüstem Paşa Camii-6

R. 140. Rüstem Paşa Camii bordür çinileri (11.03.2014).

34-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii bordür çinileridir (R.140).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Penç, lale ve bulut motiflerinden oluşan, tepelik formu içine yerleştirilmiş, iki taraftan ulama bordür çinisidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

¹⁴⁴ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

¹⁴⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

AÇIKLAMA: Bu bordürden, müzelerde 2 adet, müzayedelerde 5 adet olmak üzere toplam 7 adet tespit edilmiştir. Ömer M. Koç koleksiyonunda da 1 adet bulunmaktadır (R.142). Ayrıca Sadberk Hanım Müzesi'nde bir niş parçası bulunmaktadır (R.141). Bu nişin orta bölümünde yer alan kobalt zemindeki lale motifli bölüm ile yukarıdaki bordürün deseninin aynı olduğunu görmekteyiz. Bu da bize Sadberk Hanım Müzesi'nde bulunan niş parçasının Rüstem Paşa Camii ile aynı dönem yapıldığını göstermektedir. Günümüzde camide niş örneği tespit edilmemiştir.

R. 141. İstanbul, SHM (env.no: 4182-HK.1119) ¹⁴⁶

R. 142. Ömer M. Koç koleksiyonu ¹⁴⁷

R. 143 ¹⁴⁸

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy. sonları
Ölçüleri: 25.4x14.6 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 144 ¹⁴⁹

İznik / Karo (3 Adet) / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 32 x15 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1701

¹⁴⁶ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 184.

¹⁴⁷ F: Age, s. 185.

¹⁴⁸ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

¹⁴⁹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 73.

R. 145¹⁵⁰

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 11x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(15-16.12.2009'da 2.750 euro satılmış)

R. 146¹⁵¹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 11x25 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's
Müzayede- İNGİLTERE
(23.06.2010'da 2.500 euro satılmış)

R. 147¹⁵²

İznik/ Bordür Karo / Dönem: 1560
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede-
İNGİLTERE (2004'de 14.937 £ satılmış)

R. 148¹⁵³

İznik / Bordür Karo (2 adet)
Dönem: 1561 / **Ölçüleri:** Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE (14.04.2010'da 39.541
euro satılmıştır)

¹⁵⁰ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

¹⁵¹ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

¹⁵² F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

¹⁵³ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

Rüstem Paşa Camii-7

R. 149. Rüstem Paşa Camii çinilerinden detay (11.03.2014).

35-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii harim bölümü çinisidir (R.149).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie' s Müzayede'de 1 adet tespit edilmiştir (R.150).

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 28 x27,7 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.04.2011'de 17.500 £ satılmış)

R. 150¹⁵⁴

¹⁵⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Rüstem Paşa Camii-8

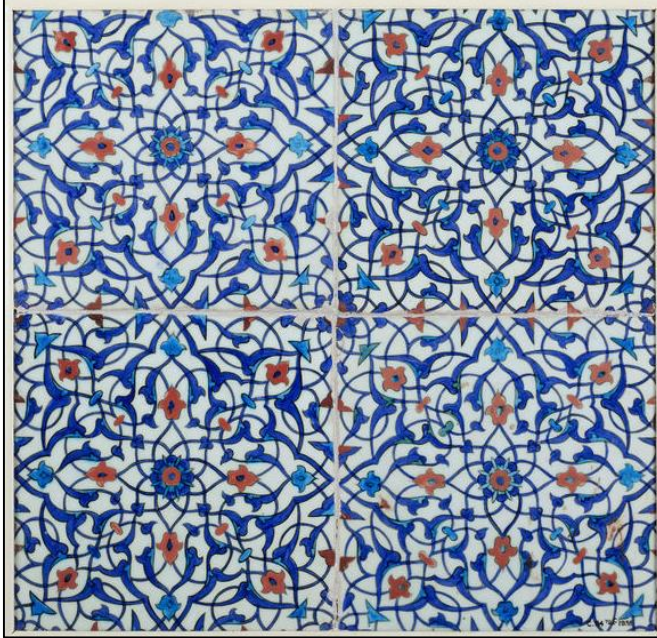

R. 151. Rüstem Paşa Camii ikinci kat duvar çinisi (11.03.2014).

36-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Camii ikinci kat duvar çinisi (R.151).
TASARIM ÖZELLİKLERİ: İç içe kapalı formlardan oluşan rumi kompozisyonlu dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan, İngiltere Victoria ve Albert Müzesi'nde 4 adet tespit edildi (R. 152).

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 25.1x25.1 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 152¹⁵⁵

¹⁵⁵ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

3.1.3. Piyale Paşa Camii

Cami, medrese, tekke, türbe, hazîre, sıbyan mektebi, sebil, çarşı ve hamamdan oluşan külliye 1573’de (981) II. Selim’in damatlarından Kaptan-ı Deryâ Piyâle Paşa tarafından yaptırılmıştır. Külliyenin arsası, Haliç’in kuzeyinde Pîrîpaşa deresinin oluşturduğu vadinin derinliklerinde Okmeydanı’nın eteklerinde yer alır. Camii, dikdörtgen bir alana yayılır. Harim bölümü eşit büyüklükte altı adet kubbe ile örtülüdür¹⁵⁶. Özellikle son cemaat yerindeki değişik uygulama ile Mimar Sinan’ın eseri olarak kabul edilir¹⁵⁷. Prof. Dr. Abdullah Kuran, tam aksine bu caminin Sinan’ın eseri olmadığını belirtmiştir¹⁵⁸.

Piyâle Paşa Camii’nin barındırdığı süslemeler arasında bütünüyle çiniden yapılmış mihrap özellikle dikkati çeker. Külliye’nin inşa edildiği dönemde en parlak çağını yaşayan İznik çiniciliğinin sergilendiği mihrap, dıştaki dikdörtgen, içteki sivri kemerli olmak üzere iki çerçeve içine alınmış, yarım sekizgen planlı nişin kavsarası çini mukarnaslarla dolgulanmıştır¹⁵⁹. Şerare Yetkin bir makalesinde mihrap çinilerinden şöyle bahseder;

“Mihrap, 16. yüzyıl İznik çinilerinin çok kaliteli örnekleri ile tamamen kaplıdır. Mukarnaslı mihrap nişinin içi, beyaz zemin üzerine yeşil şeritlerle ovallere bölünmüştür. Ovaler iri şakayıklarla birleşmiştir. İçlerinde gene iri şakayıkların ince dallı sümbül ve nergislerle birleşmesinden meydana gelen ikinci bir ovalin kesişmesiyle meydana gelen ve devrin kumaş desenlerinde görülen bir kompozisyon vardır. Mihrabın altı sıralı mukarnas kavsarası, tamamen rumîler ve çin bulutları işlenmiş, yerine göre şekillendirilmiş mukarnas biçimli çini levhalarla kaplanmıştır. Böylece bir mimarî unsur olan mihrabın, sadece çini ile yapılmış çok başarılı bir uygulaması ortaya konmuştur: Mukarnas kavsaranın köşelerini, içi sivri yapraklar ve natüralist görünüşlü lale ve gül ile goncası, nergis çiçekli dallar dolgulamaktadır. Bu kısım açık mavi zemini ile mihrabın beyaz zeminli diğer kaplamaları arasında tezat teşkil ederek dikkati çekmektedir. Ayrıca mihrap nişini çevreleyen geniş bordürde, yukarı doğru uzanan dal üzerinde, saz üslûbundaki sivri dişli kıvrık yapraklar ve şakayıklar, aradan çıkan iri laleler, gül ve nergislerle kesişmekte ve usta bir nakkaşın elinde, naturalist üslûpla, saz üslûbunun bir bordür deseninde de birleşebileceğini göstermektedir. Kompozisyon mihrap kemerinin tepesindeki sülüs kitâbeyi çevreleyecek şekilde, simetrik bir dağılışa yayılarak yerine uygun zarif bir dolgu yapar. Mihrap kemerinin köşelerindeki üçgen sahalar, yerine uygun bir şekilde bahar çiçekli dallarla dolgulanmıştır. Mihrabın etrafını, dışta madalyonlu ince bir bordür, içte ise kıvrık yapraklı ve şakayıklı dallı geniş bir iç bordür çevreler. En üstte, rumî dolgulu, üç dilimli palmetli tepelik mihrabı taçlandırmaktadır. Yapının, güney, doğu ve batı duvarları

¹⁵⁶ M. Baha Tanman “Piyale Paşa Külliyesi”, mad., *DİA*, ist. 2014, c. 34, s. 297-298.

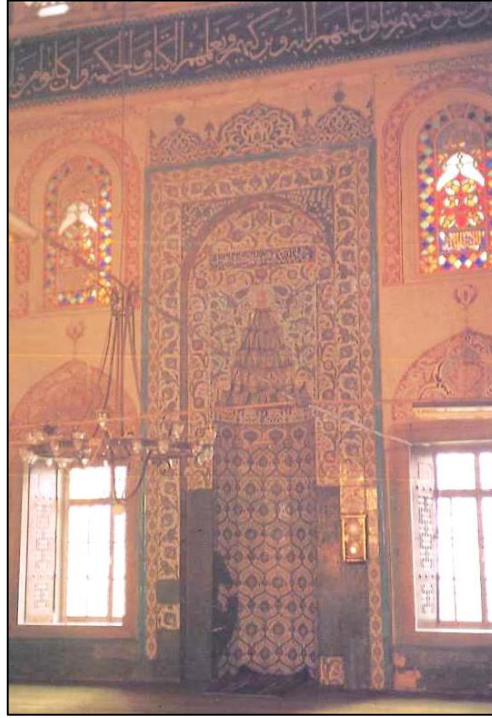
¹⁵⁷ Şerare Yetkin, “Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1”, “Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni” mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.491.

¹⁵⁸ Abdullah Kuran “Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1” mad., “Mimar Sinan'ın Camileri”, Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.197.

¹⁵⁹ M. Baha Tanman, *age.*, s. 299.

boyunca pencereler, üzerinde uzanan, lacivert zemin üzerine beyaz sülüs yazılı âyet, yapı içinde görsel bütünlük sağlayan etki yapmaktadır. Bu kitâbeli çinilerin yazıları, Hattat Karahisârî' nin talebesi Çerkez Hasan' ın eseridir. Bildiğimiz kadarıyla, Almanya'da Staatliche Museum zu Berlin (Islamisches Museum), Köln Kunstgewerbe Museum, Fransa'da Paris Musee du Louvre, Portekiz'de Lizbon Gülbenkian koleksiyonu, Avusturya'da Viyana Österreichisches Museum für angewandte Kunst müzelerinde bulunan, beyaz zemin üzerine çok zarif simetrik kıvrımlı kırmızı çin bulutlu ve kıvrık dallar üzerinde, iri şakayık ve yapraklı süslemesi olan çini alınlıkların bu yapıya ait olduğu bildirilmektedir. Ancak caminin pencere alınlıklarında devrinin orijinal kalem işlerinin bulunması, bu durumu şüpheli bırakmaktadır. Bu alınlıklar ya külliye'nin bugün ortadan kalkmış bir yapısına aittir, ya da yapının son cemaat yerindeki iki kapının yanındaki pencereler üstünde yer alıyordu. Hiçbir iz kalmadığı için kat'î bir hükme varmağa bugün için imkân yoktur¹⁶⁰.

Mihrap çinilerinin bir kısmı son yıllarda çalınmış, yerine Kütahya mâmulâtı karolar konmuştur¹⁶¹. Alt seviyelerdeki çini levhalar ve çiniden sütunlar çalınmıştır. Caminin fayansı / çinisi kayboldu mantığıyla dert etmeyip geçmek yerine, bu mihrabın bir Rönesans Sanatçısının eseri olduğunu bilmek ve o şekilde sahip çıkmak daha doğru olur kanısındayız. Dönemin çinilerinin tekniğine bugün dahi ulaşılamamaktadır¹⁶².

R. 153. Piyale Paşa Camii mihrabı, çalınan çinilerin yerine yenilerinin konmadan önceki fotoğrafıdır¹⁶³

¹⁶⁰ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.491.

¹⁶¹ M. Baha Tanman "Piyale Paşa Külliyesi" mad., DİA, İst. 2014, c. 34, s. 299.

¹⁶² Gözde Ramazanoğlu, "Mimar Sinan' da Tezyinat Anlayışı", Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1995, s. 123.

¹⁶³ F: Gözde Ramazanoğlu, age., s. 123.

Piyale Paşa Camii-1

R. 154. Piyale Paşa Camii, mihrap çinileri ¹⁶⁴.

37-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Piyale Paşa Camii mihrap çinileridir (R.154).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve natüralist üslûpta, üstten kaydırmalı yanlardan simetrik karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Kültür Bakanlığı, kaçakçılığın önlenmesi ve çalınan çiniler bölümünde¹⁶⁵, Piyale Paşa Cami'ndeki çini hırsızlığı (17.09.2004) vakasıyla ilgili raporlar yayınlamıştır (R. 155-157). Bu rapora göre 7 adet mihrap çinisi çalınmıştır. Ayrıca mihrabın yanlarında yer alan bordürlerde ve kitabelerdeki çinilerde kayıp olmuştur. Mihrap çinisinin raporu dışında bu cami ile ilgili 10 adet daha rapor yayınlanmıştır. Şu ana kadar sadece 2 adet Christie's Müzayede'de bulunmuştur (R.156). Diğer çalınan karoların yerleri tespit edilemedi.

¹⁶⁴ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014)

¹⁶⁵ <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44576/bursa-ili-sehzade-mustafa-turbesinden-sokulerek-calinan-.html> (14.10.2013).

R. 155. Fatih, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi'nden çalınması ile ilgili rapordur (rapor tarihi 05.02.2007)¹⁶⁷.

R. 156 ¹⁶⁶

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1573
Ölçüleri: 72x16,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 21.510 £ satılmış)

¹⁶⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

¹⁶⁷ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 7
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi
mihrabı(içteki beşgen kısımda)
ADI VE CİNSİ : Çini karo
MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
EBATLAR : 37X 36 cm
TARİHİ : 16.yy.
ADETİ : 9 adet
ÖZELLİKLERİ : Ortada lacivert ve kırmızı renklerden
oluşan hatayi motifi yer alır. Bunun üstve alt kısmında kırmızı renkli
sümbül dalları bulunur. Bunun sağ ve solunda bulunan yarım hatayiler,
içeri beyaz çiçekçiklerle bezeli yeşil ince bordürler ile birbirlerine
bağlanmaktadır.
FOTOĞRAFI :

Yasemen ÖZDEMİR
Sanat Tarihcisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R. 157. Kültür Bakanlığı, çalınan çiniler bölümünde yer alan rapor, Piyale Paşa Camii
mihrap çinileri (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004)¹⁶⁸

¹⁶⁸ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

Piyale Paşa Camii-2

R. 158. Piyale Paşa Camii, mihrap çinileri ¹⁶⁹.

38-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mihrap etrafını saran bordür çinileridir (R.158).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üstünde, hatayi tarzı ve natüralist üslûpta, üstten kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Piyale Paşa Camii'ne ait olan bu çini, R.153'de görüldüğü gibi, 1993 yılında mihrap etrafını saran bu bordürün sol ve sağ alt bölümlerinde, birçok eksik çini bulunmaktaydı. Koleksiyondaki parçaların, camideki parçalarla renk, desen ve ölçüler açısından aynı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu parçaların mihraba ait olduğunu söylemek mümkündür. Ancak şimdi Piyale Paşa Camii'nin mihrabındaki eksik çinilerin yerine yenileri koyularak restore edilmiştir¹⁷⁰ (R.158). Gülbenkyan Müzesi'nde 2 adet tespit edilmiştir (R.159). Kültür Bakanlığı, Piyale Paşa Camii'ndeki çini hırsızlığı (17.09.2004) vakasıyla ilgili rapor yayınlamıştır (R.160).

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 35x35 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1688

R. 159 ¹⁷¹

¹⁶⁹ F: (http://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=30391), (04.03.2014).

¹⁷⁰ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 87.

¹⁷¹ F: Age., s. 86.

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 9
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi mihrabı(Ön sağ ve ön sol yüz)
ADI VE CİNSİ : Çini karo
MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
EBATLAR : 41,4X 35 cm
TARİHİ : 16.yy.
ADEDİ : 14 adet
ÖZELLİKLERİ : Lacivert ve kırmızı renklerden oluşan hatayi motifi ile bunun sağ üst kısmında kırmızı gül, sol alt kısmında kırmızı renkli sümbül dalları bulunur. Hatayiler, yaprak ve rozet motiflerine bağlanmaktadır.
FOTOĞRAFI :

Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R. 160. Kültür Bakanlığı, çalınan çiniler bölümünde yer alan rapor Piyale Paşa Camii mihrap çinileri (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004)¹⁷²

¹⁷² F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

Piyale Paşa Camii-3

R. 161. Piyale Paşa Camii mihrap çinileri ¹⁷³.

39-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mihrap etrafını saran bordür çinileridir (R.161).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üstünde, hatayi üslûbunda ve iri saz yapraklarından oluşan üstten kaydırmalı bordür çinisidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu çini bordür; renk, desen ve ölçüler ile Gülbenkyan Koleksiyonu'ndaki bordürlerin mihraptan parçalar olabileceğini doğrulamaktadır (R.162). Sözü geçen çinilerin yerinin eksik olduğu R.153'da görülmektedir. Kültür Bakanlığı, Piyale Paşa Camii'ndeki çini hırsızlığı (17.09.2004) vakasıyla ilgili birçok rapor düzenlemiştir (R.163,164,165).

R. 162 ¹⁷⁴

İznik / Bordür Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 34.2x31.3 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1602

¹⁷³ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

¹⁷⁴ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 95.

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 11
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi mihrabı(Sol Ön cephesi)
ADI VE CİNSİ : Çini karo
MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
EBATLAR : 30X 32 cm
TARİHİ : 16.yy.
ADEDİ : 9 tam
ÖZELLİKLERİ : Beyaz zemin üzerinde hatayi, içi çiçekçiklerle süslü saz yaprakları motiflerinden oluşur.
FOTOĞRAFI :

Yasemin Özdemir
Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan Özsayiner
Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R. 163. Kültür Bakanlığı, çalınan çiniler bölümünde yer alan Piyale Paşa Camii çalınması ile ilgili raporlardır. (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004) ¹⁷⁵

¹⁷⁵ <http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx> (14.10.2013).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 8
 ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi mihrabı(sağ yan taraf)
 ADI VE CİNSİ : Çini karo
 MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
 EBATLAR : 17X 26 cm.
 TARİHİ : 16.yy.
 ADEDİ : 5 adet
 ÖZELLİKLERİ : Ortada lacivert ve kırmızı renklerden oluşan hatayi motifi yer alır. Bunun üstve alt kısmında kırmızı renkli sümbül dalları bulunur. Bunun sağ ve solunda bulunan yarım hatayiler, içleri beyaz çiçekçiklerle bezeli yeşil ince bordürler ile birbirlerine bağlanmaktadır.
 FOTOĞRAFI :

Yasemen ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 10
 ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi mihrabı(Sol ve sağ Ön bordürün solu ve sağı)
 ADI VE CİNSİ : Çini karo
 MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
 EBATLAR : 23X 27,5 cm
 TARİHİ : 16.yy.
 ADEDİ : 19 tam 2 yarım
 ÖZELLİKLERİ : Yeşil zemin üzerinde hatayi, kıvrık dal ve bahar dalı motiflerinden oluşur.
 FOTOĞRAFI :

Yasemen ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 12
 ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi mihrabı(Sol Ön cephedeki ince sol bordür)
 ADI VE CİNSİ : Çini karo
 MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
 EBATLAR : 10X 29 cm
 TARİHİ : 16.yy.
 ADEDİ : 7 adet sol, 6 adet sağ, 1 çeyrek
 ÖZELLİKLERİ : Beyaz zemin üzerinde içi çin bulutu ve rumilerle süslü, lacivert sonsuz salbekli şemse motiflerinden oluşur.
 FOTOĞRAFI :

Yasemen ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 13
 ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER: İstanbul, Piyale Paşa Camisi mihrabın sağ kısmındaki üst mahfel
 ADI VE CİNSİ : Çini karo
 MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği, celi süslü hat
 EBATLAR : 25X 25 cm tahmini yüksekte olduğu için ölçüm yapılamadı.
 TARİHİ : 16.yy.
 ADEDİ : 19 adet
 ÖZELLİKLERİ : Lacivert zemin üzerinde beyaz renkli celi süslü hat.
 FOTOĞRAFI :

Yasemen ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R. 164. Kültür Bakanlığı, çalınan çiniler bölümünde yer alan Piyale Paşa Camii çalınması ile ilgili raporlardır¹⁷⁶. (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004)

¹⁷⁶ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ	
ENVANTER NO	: 14
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER:	İstanbul, Piyale Paşa Camisi
mihrabın sağ kısmındaki üst mahfelin giriş kapısı üstü	
ADI VE CİNSİ	: Çini karo
MALZEME VE TEKNİK	: 16. yy. İznik çinisi, sıralı tekniği, celi sülüs hat
EBATLAR	: 25X 25 cm tahmini yüksekte olduğu için ölçüm yapılamadı.
TARİHİ	: 16.yy.
ADEDİ	: 2 adet
ÖZELLİKLERİ	: Lacivert zemin üzerinde beyaz renkli celi sülüs hat ile yazılmış İhlas Suresinin / Kul.../kısmı eksiktir.
FOTOĞRAFI	:

Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihcisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ	
ENVANTER NO	: 15
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER:	İstanbul, Piyale Paşa Camisi
mihrabın sol kısmındaki üst mahfel güney duvarı	
ADI VE CİNSİ	: Çini karo
MALZEME VE TEKNİK	: 16. yy. İznik çinisi, sıralı tekniği, celi sülüs hat
EBATLAR	: 25X 25 cm tahmini yüksekte olduğu için ölçüm yapılamadı.
TARİHİ	: 16.yy.
ADEDİ	: 2 adet
ÖZELLİKLERİ	: Lacivert zemin üzerinde beyaz renkli celi sülüs hat ile yazılarda eksiklikler vardır.
FOTOĞRAFI	:

Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihcisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R. 165. Kültür Bakanlığı, çalınan çiniler bölümünde yer alan Piyale Paşa Camii çalınması ile ilgili raporlardır¹⁷⁷. (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004)

¹⁷⁷ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

3.1.4. Valide-i Atik Camii

Üsküdar, Toptaşı'nda bulunan bu caminin banisi; Sultan II. Selim' in zevcesi ve Sultan III. Murat' ın validesi Nurbanu Sultan'dır. Mimar Sinan tarafından 1583' de (991) yapılan bu cami, medrese, darülhadis, imaret, mektep, tabhane, darüşşifa ve hamamdan oluşur. Caminin planı dikdörtgen olup, mihrabı dışarıya çıkıntılıdır. Mabet, esasında tek kubbeli ve etrafı yarım kubbelerle çevriliydi. Mütevellî, Pir Ali iki tarafa birer kubbe ilave ettirmiştir¹⁷⁸. Son cemaat yeri iki kademelidir. Kâgir kısımlar mukarnas; ahşap saçak baklava başlıklı zarif sütunlarla taşınır. Bu cephede süs olarak iki mihrapçık vardır. Zemin pencereleri çiniden panolar biçiminde had ile bezelidir¹⁷⁹.

Üsküdar Atik Valide Camii, devrin çok kaliteli çinileri ile süslüdür. Çiniler yapının içinde, mihrabın bulunduğu çıkıntı yapan bölümde ve pencere alınlıklarında yer alır. Mihrabın bulunduğu bölümde, duvarlar belli bir düzenle yerleştirilmiş çinilerle kaplıdır. Özellikle karşılıklı iki duvara yerleştirilmiş iki yan panoda, çok başarılı vazolu bir kompozisyon yer almaktadır. Üzeri beyaz rûmîlerle dolgulu kırmızı bir vazodan çıkan biri büyük, diğeri küçük iki oval madalyon, karanfil, lâle, sümbül, nergis çiçekleri ile meydana gelmiş buketleri taşır. Vazonun iki tarafından, bahar açmış ağaçlar pano boyunca yükselerek başarılı bir zemin dolgusu yapmaktadır. Diplerinden fışkıran lâle, sümbül gibi naturalist çiçekler panoyu zenginleştirmektedir. Pencere üstlerini dolaşan lâcivert zemin üstüne beyaz süslü âyet frizine küçük çiçek ve yapraklar serpiştirilmiştir. En tepede bir palmet frizi çini kaplamayı taçlandırır. Mihrabın iki yanında dolapları kuşatan bordürlerde beyaz zemin üzerine lâcivert, firuze, kırmızı bahar çiçekleri, şakayık, yeşil yaprak ve çin bulutları zarif bir dolgu yapar. Tepede devam eden sülüs yazılı âyet, mihrap bölümü içinde toplayıcı bir bütünlük sağlar. Caminin içinde güney duvarı, pencere üstlerinde ve son cemaat yeri pencereleri ile minare kapısı üzerinde dikdörtgen pencere alınlıkları, lâcivert zemin üzerine beyaz sülüs âyet yazılarıyla dolguludur¹⁸⁰.

Caminin son cemaat yerindeki iki pencere üzerindeki toplam 48 adet 24x25,2 cm ebadındaki İznik çinilerinden oluşan alınlıklar ise, 27.04.2005 tarihinde çalınmıştır. Bir alınlıkta lacivert zemin üzerine beyaz ile Hasan Üsküdâri hattı ile istifli olarak "Zümer Suresinin 53. Ayeti", diğesinde ise: "Fetih Suresinin 3. Ayeti" yazılıdır. Bunlardan son cemaat yerinin solunda bulunan çini alınlık, yurt dışında bulunan bir koleksiyoner tarafından müzayededen satın alındıktan sonra, Atik Valide Camiine ait olduğu anlaşılınca Vakıflar Genel Müdürlüğüne geri verilmiştir¹⁸¹.

¹⁷⁸ Tahsin Öz, "İstanbul Camileri", TTK., Ank. 1997, s. 68-69.

¹⁷⁹ Gözde Ramazanoğlu, "Mimar Sinan' da Tezyinat Anlayışı", Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1995, s. 82.

¹⁸⁰ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.489-490.

¹⁸¹ Zübeyde Cihan Özsayiner, "Üsküdar' dan Çalınan Vakıf Eserleri", IV. Üsküdar Sempozyumu, Üsküdar Bel. 2007, s.439.

Valide-i Atik Camii-1

R. 166. Valide-i Atik Camii, son cemaat yeri alınlık kitâbesi (04.03.2014).

40-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Valide-i Atik Camii, son cemaat yeri alınlık kitabesidir (R.166).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kitabenin çevresi hurde rumi bordürle çevrenmiştir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Valide-i Atik Camii'nde ne yazık ki çini kaybı çok olmuştur. Son cemaat yerindeki çini kitâbede eksik karolar vardır. Bunlardan bir tanesi Sotheby's Müzayedede 24.04.2012 tarihinde satılmıştır (R.167). 1988 yılında çekilmiş fotoğraftan müzayedede satılan karonun bu tarihten sonra çalındığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sağ alt köşede sonradan boşluk doldurma amaçlı yerleştirilen iki bordürde çalınmış, yerine farklı bir karo konmuş olduğu görülmektedir (R.168). 27.04.2004 tarihinde çalınan diğer son cemaat yerindeki çini kitâbe ise bulunamamış yerine yenisi konmuştur (R.169). 24 parça çiniden oluşan bu kitâbe, Vakıflar Genel Müdürlüğüne iletmek üzere Paris Büyükelçiliğimize 28.10.2005 tarihinde teslim edilmiştir¹⁸² (R.170) ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesinde sergilenmektedir.

İznik / Karo

Dönem: 1580

Ölçüleri: 24,8x24,1 cm

Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayedede

İNGİLTERE

(24.04.2012'de 21.250 £ satılmış)

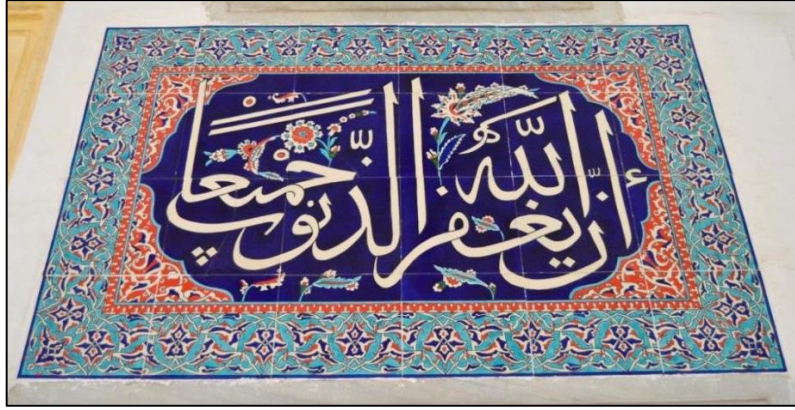
R. 167¹⁸³

¹⁸² F: (http://avem.vgm.gov.tr/yurtdisindan_gelen_eserler.html), (03.10.2014)

¹⁸³ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014)

R. 168. Valide-i Atik Camii, R.172'nin 1988 yılında çekilmiş fotoğrafıdır¹⁸⁴

R. 169. Çalınan çini kitabe yerine Adil Altuğ vasıtası ile Evliya Çelebi Çini tarafından yapılan yeni çinidir. (04.03.2014).

R. 170. Camiden çalınan, 28.10.2005'de iadesi sağlanan çini kitâbe¹⁸⁵

¹⁸⁴ F: Latife Aktan , "16.yy. İstanbul'daki Çinili Eserlerde Pencere Alınlıkları ", MSÜ, Geleneksel Türk Sanatları, Çini ve Çini Onarımı Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst.- 1988, s.139.

Valide-i Atik Camii-2

R. 171. Valide Sultan Camii, son cemaat yeri alnlık kitâbesi (04.03.2014).

41-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Valide-i Atik Camii, son cemaat yeri pencere alnlık kitabesidir (R.171).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kitabenin çevresi, turkuaz zeminli hurde rumi bordürle çevrelenmiştir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu çini parçası, Üsküdar Atik Valide Camii son cemaat yeri revak duvarındaki çini alnlıklardan birinin, sol alt köşesine ait olmalıdır. Son ziyaretimizde kitabenin sol alt köşesindeki dört adet çini parçasının yerinin mavi-beyaz bir Avrupa çiniyle doldurulduğunu tespit etmiştik. Koleksiyondaki parçanın tasarımı renk, ölçü ve desen itibariyle kitâbeyi tümlemektedir¹⁸⁶ (R. 172).

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 23.5x25 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1580

R. 172 ¹⁸⁷

¹⁸⁵ F: (http://avem.vgm.gov.tr/yurtdisindan_gelen_eserler.html), (03.10.2014).

¹⁸⁶ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 91.

¹⁸⁷ F: Sitare Turan Bakır, *Age.*, s. 90.

3.1.5. Mehmet Ağa Camii

Sultan Selim, Çarşamba, Mehmet Ağa Camii sokağındadır. Bânisi, Darüssaade ağası Mehmet Ağa'dır. Mimarı Davut Ağa'dır. Kapı kitabesine nazaran 1585'te (995) yapılmıştır. Cami kare bir planda olup merkezi kubbesi sekiz payeye istinat etmekte, köşelerde dört ve mihrabın üzerinde bir yarım kubbe bulunmaktadır. Son cemaat yeri kubbelidir. Caminin sol tarafında banisinin türbesi, avlu kapısında bir çeşmesi, civarında çift hamamı vardır¹⁸⁸. Caminin mihrap cephesi çinilerle bezelidir.

R. 173. Mehmet Ağa Camii mihrabı ve çinileri ¹⁸⁹.

42-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mehmet Ağa Camii, mihrabın sağında yer alan pencerenin üstündeki kitâbenin bordürüdür (R.173-174).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: İçleri hurdelenmiş rumi tepeliklerden oluşan bordür çinisiidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Aşağıdaki fotoğraf da görüldüğü gibi mihrabın sağındaki kitâbe ve üstündeki bordür çinileri kayıptır (R.173). Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında bu konu ile ilgili rapor yayınlanmıştır¹⁹⁰ (R.176). Bakanlığında aradığı, kitâbenin üstünde yer alan tepelik formundaki bordürler, Bonhams Müzayede salonunda 23.04.2013' de satılmıştır (R.175). Ayrıca bu camiden çalınan diğer çinilerin raporları da mevcuttur (R.177-178-179-180-181).

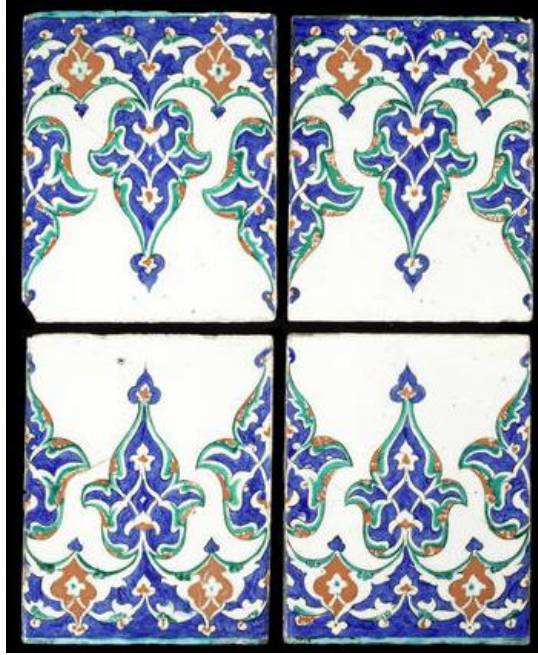
¹⁸⁸ Tahsin Öz, "İstanbul Camileri", TTK., Ank. 1997, s.100-101.

¹⁸⁹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

¹⁹⁰ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

R. 174. Mehmet Ağa Camii, mihrabın sağında yer alan pencerenin üstündeki kitabenin bordür çinileri ¹⁹¹.

R. 175 ¹⁹²

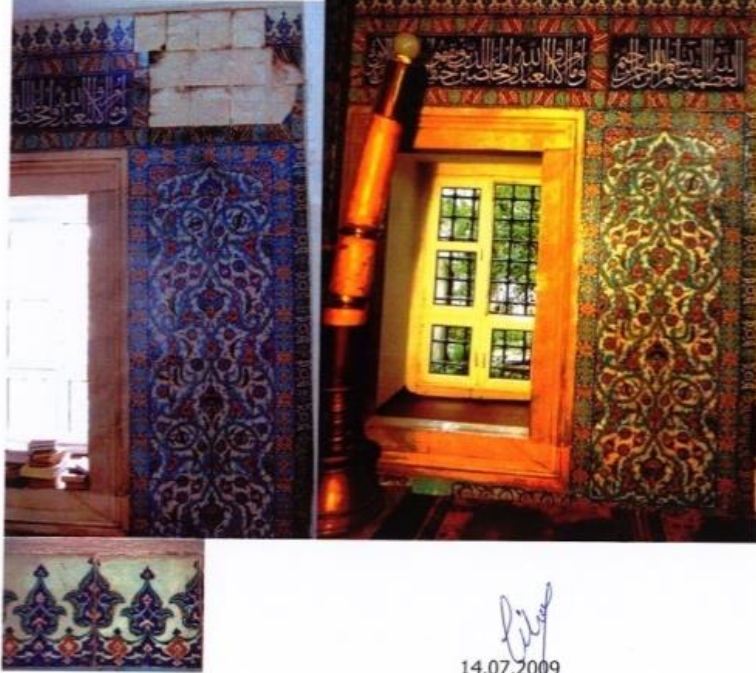
İznik/ Karo (4 parça)
Dönem: 1575-85
Ölçüleri: 26x21 cm
Bulunduğu yer: Bonhams
Müzayede- İNGİLTERE
(23.04.2013'de 10.000-15.000 £
satılmış)

¹⁹¹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

¹⁹² F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ÇALINDIĞI YER : Türkiye-İstanbul- Çarşamba Mehmet Ağa Camii
TEBERRÜKAT SIRA NO : Yok
CİNSİ : Çini
EBADI : 20x 26 cm , 26x 24 cm.
TARİHİ : 16. yüzyıl (1584- 1585)
ADEDİ : 4 karo (üst) , 6 karo(alta)
MALZEMESİ : Klasik Devir İznik Çinisi
ÖZELLİKLERİ : İçi firuze mavi renkli zemin üzerine kıvrımlı rumi ve küçük palmet motifleri ile dolgulanmış dilimli şemse ile bunun sağında ve solunda içi mavi bahar dalları ile bezeli hançer yaprakları, penç ve hatayi motifleri, domates kırmızısı bir zemine yerleştirilmiş bir çerçeve içinde, lacivert zemin üzerine, istifli beyaz sülüs ile Arapça Ayet yazılıdır. En üstte palmetlerden oluşan tiğlar vardır
FOTOĞRAFI :

14.07.2009
Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/ Şube Müdürü
Kaçakçılık Birim Sorumlusu

R. 176. T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında ki çalınan çiniler bölümünde yer alan Mehmet Ağa Camii çalınması ile ilgili rapordur¹⁹³. (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004)

¹⁹³ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013)

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ	
Envanter no	: 1
Bulunduğu yer	: İstanbul, Fatih/ Çarşamba Mehmet Ağa Camii son ornaat yeri 1. Pencere üstü
Cinsi	: Tekfur Sarayı Çini
Boyutları(En, boy, yükseklik)	: 25X 25 cm (1 karo ebadı)..... 12 adet tam 19,5X 24,5 cm (köşe dönüç çini).. 2 adet yarım 25X 12 cm. (Bordür çini ebadı)... 7 adet çeyrek
Dönemi Tarihi	: 18. yüzyıl
Adedi	: 21
Malzeme	: Çini
Teknik	: Tekfur Sarayı Çini
Açıklama	: Besmele ile başlayan Fatıha Suresinin baş kısmı (Bismillahirrahmanirrahim, Elhamdülillahi rabbil alemin, errahmanirrahim) lacivert zemin üzerine beyaz renkli ketfili sülüs hat ile yazılmıştır. Yazının etrafı firuze renkli bir ince cetvel ile çevrilidir. Bunun dışında ise, firuze zemin üzerine ortada bulunan hatayileri çevreleyen beyaz ve lacivert rengin kullanıldığı rumilerden oluşan şemse motifi yer almaktadır. Şemselerin yanında, içi firuze mavi ve yeşil renkli hatayilerin yer aldığı saz yaprakları bulunmaktadır. Saz yapraklarının kenarlarında tekrar hatayi ve peç motifleri yer almaktadır. Bu şemse ve saz yapraklarından oluşan bordürün etrafında ise yine firuze renkli ince cetvel bulunmaktadır. Fotoğrafi :
	

R. 177. T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğünün resmi internet sayfasında ki çalınan çiniler bölümünde yer alan Mehmet Ağa Camii çalınması ile ilgili rapordur¹⁹⁴. (Çalınma rapor tarihi: 17.09.2004)

¹⁹⁴ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013)

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ	
Envanter no	: 2
Bulunduğu yer	: İstanbul, Fatih/ Çarşamba Mehmet Ağa Camisi son cemaat yeri 4. Pencere üstü
Çineli	: Tekfur Sarayı Çinisi
Boyutları(En, boy, yükseklik)	: 25X 25 cm (1 karo ebadı),..... 12 adet tam 19,5X 24,5 cm (köşe dönüş çinisi)...2 adet yarım 25X 12 cm, (Bordür çini ebadı)... 7 adet, çevrek
Dönemi Tarihi	: 18. yüzyıl
Adedi	: 21
Malzeme	: Çini
Teknik	: Tekfur Sarayı Çinisi
Açıklama	: Fatıha Suresinin son kısmı (Gayrilmegdubi aleyhim veledallin amin) lacivert zemin üzerine beyaz renkli istifi sülüs hat ile yazıdır. Yazının etrafı firuze renkli bir ince cetvel ile çevrilidir. Bunun dışında ise, firuze zemin üzerine ortada bulunan hatayileri çevreleyen beyaz ve lacivert rengin kullandığı rumilerden oluşan gümüş motifi yer almaktadır. Şemselerin yanında, içi firuze mavimsiyah yeşil renkli hatayilerin yer aldığı saz yaprakları bulunmaktadır. Saz yapraklarının kenarlarında tekrar hatayı ve peç motifleri yer almaktadır. Bu gümüş ve saz yapraklarından oluşan bordürün etrafında ise yine firuze renkli ince cetvel bulunmaktadır.
Fotoğrafı	:
	: Dr. 2. Gönül ÖZFAZILINER <i>(Signature)</i>

R. 178. T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğünün resmi internet sayfasında ki çalınan çiniler bölümünde yer alan Mehmet Ağa Camii çalınması ile ilgili raporlardır¹⁹⁵. (Çalınma rapor tarihi: 14.09.2004)

¹⁹⁵ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ÇALINDIĞI YER : Türkiye-İstanbul- Çarşamba Mehmet Ağa Camii
TEBERRÜKAT SIRA NO : Yok
CİNSİ : Çini
EBADI : 12x 25 cm
TARİHİ : 16. yüzyıl (1584- 1585)
ADEDİ : 3
MALZEMESİ : Klasik Devir İznik Çinisi
ÖZELLİKLERİ : İçi firuze mavi renkli zemin üzerine kıvrımlı rumi ve küçük palmet motifleri ile dolgulanmış dilimli şemse ile bunun sağında ve solunda içi mavi bahar dalları ile bezeli hançer yaprakları, penç ve hatayi motifleri, domates kırmızısı bir zemine yerleştirilmiştir.
FOTOĞRAFI :

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı / Şube Müdürü
Kaçakçılık Birim Sorumlusu

R. 179. T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında ki çalınan çiniler bölümünde yer alan Mehmet Ağa Camii çalınması ile ilgili raporlardır¹⁹⁶. (Çalınma rapor tarihi: 14.09.2004)

¹⁹⁶ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

ESKİ ESER ENVANTER FIŞI

ÇALINDIĞI YER : Türkiye-İstanbul- Çarşamba Mehmet Ağa Camii
TEBERRUKAT SIRA NO : Yok
CİNSİ : Çini
EBADI : 24 x 25 cm 12X25 cm
TARİHİ : 16. yüzyıl (1584- 1585)
ADEDİ : 14 tam karo, 7 yarım karo
MALZEMESİ : Klasik Devir İznik Çini
ÖZELLİKLERİ : Lacivert zemin üzerine, beyaz renkli istifli celi sülüs hat ile Ayet el kürsi'nin bir bölümü yazılıdır. Yazılı kısmın etrafında, domates kırmızısı bir zemine yerleştirilmiş, içi firuze mavi renkli zemin üzerine, kıvrımlı rumi ve küçük palmet motifleri ile dolgulanmış dilimli şemse ile bunun sağında ve solunda içi mavi bahar dalları ile bezeli hançer yaprakları, penç ve hatayi motiflerinden oluşan bir çerçeve yer almaktadır
FOTOĞRAFI :

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/ Şube Müdürü
Kaçakçılık Birim Sorumlusu

R. 180. Çalınma rapor tarihi: 13.07.2009¹⁹⁷

¹⁹⁷ F: Agi.

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ÇALINDIĞI YER : Türkiye-İstanbul- Çarşamba Mehmet Ağa Camii
TEBERRÜKAT SIRA NO : Yok
CİNSİ : Çini
EBADI : 13x 22,5 cm
TARİHİ : 16. yüzyıl (1584- 1585)
ADEDİ : 1
MALZEMESİ : Klasik Devir İznik Çinisi
ÖZELLİKLERİ : İçi firuze mavi renkli zemin üzerine kıvrımlı rumi ve küçük palmet motifleri ile dolgulanmış dilimli şemse ile bunun sağında ve solunda içi mavi bahar dalları ile bezeli hançer yaprakları, penç ve hatayi motifleri, domates kırmızısı bir zemine yerleştirilmiş bordür parçasıdır.
FOTOĞRAFI :

14.07.2009

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/ Şube Müdürü
Kaçakçılık Birim Sorumlusu

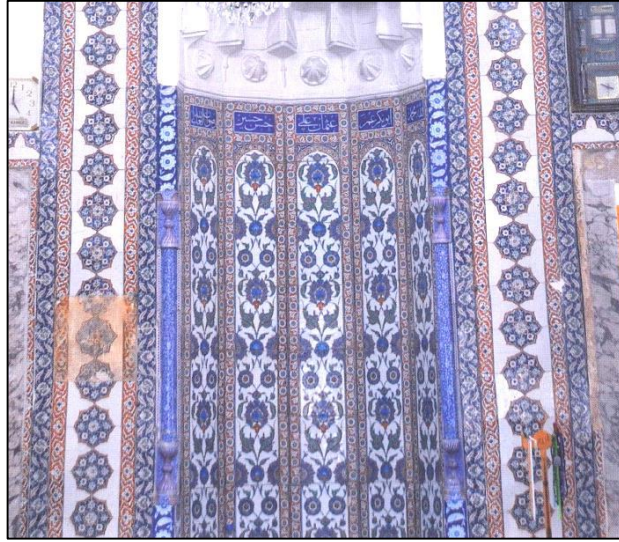
R. 181. Çalınma rapor tarihi: 13.07.2009¹⁹⁸

¹⁹⁸ F: Agi.

3.1.6. İvaz Efendi Camii (1585)

İstanbul'da 1585 tarihinde yapılmış, değişik mimari özelliklere sahip bir camidir. Şehrin surlarla çevrili kuzeydoğu köşesinde Edirnekapı ile Ayvansaray arasında, Eğrikapı yakınında Haliç'e hâkim bir yerde bulunmaktadır. Halk arasında Eğrikapı Camii adıyla da anılan mâbedin yanında bir de meydan çeşmesi vardır. Caminin bânisi Kazasker İvaz Efendi (ö. 994/1586) kible duvarı önündeki hazîreye defnedilmiştir. Cami plan bakımından dikdörtgen beden içinde altı pâyeye ile taşınan kubbeli tiptedir. Harimi örten ana kubbe, altıgeni meydana getiren ve duvarlardaki pâyelere oturan büyük kemerlere binmektedir. Kurşun kaplı olan kubbe ve yarım kubbelerin kasnaklarında da pencereler açılmıştır. Caminin her tarafında açılmış çok sayıda pencere harimin bol ışık almasını sağlamıştır.

İvaz Efendi Camii'nin iç süslemesinde çini yalnız mihrapta kullanılmıştır. 16. yüzyılın en kaliteli İznik çinileriyle kaplanan mihrabın iki kenarındaki ince sütunçelerle kaide ve başlıklarındaki kum saatleri de çiniden yapılmıştır. Mihrap nişini çerçeveleyen çiniler, beyaz zemin üzerinde her bir karoda iki yarım olmak üzere sekiz uçlu yıldızlarla bezenmiştir. Mihrabın iç yüzeyi uzunlamasına dilimler halindedir. Yaprak ve çiçeklerden oluşan bir süslemeye sahip olan, beş tam, iki de yarım pano halindeki yüzeylerin üstlerinde çini üzerine Allah ve Muhammed, Ebû Bekir ve Ömer, Osman ve Ali, Hasan ve Hüseyin, en sonucuda da "Rıdvânullâhi teâlâ" yazıları yer almıştır¹⁹⁹.

R. 182. Kazasker İvaz Efendi, mihrâbı çevreleyen bordür çinisi²⁰⁰.

43-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Kazasker İvaz Efendi, mihrabı çevreleyen bordür çinisidir (R.182).

¹⁹⁹ Semavi Eyice, "İvaz Efendi Camii" mad., *DİA*, İst., 2001, c. 23, s. 490-492.

²⁰⁰ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Ana bordürün ortasında yan yana yer alan dilimli rozet formların içinde, merkezden çıkan sapların ucunda dönüşümlü olarak yer alan penç ve gonca motifleri bulunur. Yan bordür biri aşağı diğeri yukarı bakan dilimli tepeliklerden çıkan rumî bezemelerden oluşur²⁰¹.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl sonu, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu caminin mihrabının kalın bordürü, Gülbenkyan Koleksiyonu'ndaki çini bordürünün deseniyle aynıdır (R.183). Yapılan son ziyarette bu bordürün, simetrik olarak mihrabı iki yandan sardığı ve sadece sol alt dört karoluk bir bölümün eksik olduğu tespit edilmiştir. Yapılan ölçümler eksik olan bu alanın, Gülbenkyan örneğiyle aynı ölçülerde olduğunu vermektedir. Dolayısıyla koleksiyondaki çininin, mihrabın sözü geçen bölümünden olabileceğini söylemek mümkündür²⁰².

R. 183 ²⁰³

İznik / Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 39x40 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan
Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1706

²⁰¹ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 64.

²⁰² Age., s.65.

²⁰³ F: Age., s.64.

3.1.7. Ramazan Efendi Camii

Kocamustafapaşa, Ramazan Efendi Sokağı'ndadır. Bu cami, Bezirgânbaşı Camii olarak da bilinir. Caminin kitâbesinde belirtildiği gibi 1585'de Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Bu mütevâzi binanın planı, dikdörtgen olup duvarları kesme taş ve tuğladandır. Çatısı ahşaptır. Minaresi taştandır. Mermer şebekeleri çok güzel bir şadırvanı vardır²⁰⁴.

Yan duvarlarda üçer, ön ve arka duvarlarda dörder iki katlı pencere vardır. Sonradan direklerinin arası örülüp kapalı bir son cemaat yeri haline getirilmiş ise de asıl direkliğın ölçüleri bozulmamıştır. Son cemaat direkliğini de içine alır biçimde tüm yapıyı örten kurşun kaplı dik ahşap çatı da aslına uygun görünümünü korumaktadır. Caminin hepsi mermerden yapılmış kapısının mihrabı ve minberinin klasik biçimleri de bozulmamıştır²⁰⁵.

Mimar Sinan özellikle küçük camilerin çini ile süslenmesinde daha serbest davranmıştır. Basit mekân etkisinin mihrap ve bütün duvarların çini ile kaplanması ile zenginleşeceğinin bilincinde idi. Bunun en başarılı örneği Ramazan Efendi Camii'dir. Özellikle pencere alınlıklarında, sivri kemerli alınlık şekli başarı ile uygulanmıştır. Beyaz zemin üzerine iri şakayıklar ve kıvrık hançer biçimi yapraklarla alınlığın şekline uygun bir kompozisyon yapılmıştır. Daha önce Hürrem Sultan Türbesi içindeki alınlıklarda ve Rüstem Paşa Camii'nin sol yan kapısı üzerinde görülen kompozisyonu hatırlatan bir süsleme burada tekrarlanmıştır. Örneklerin nakkaşlar tarafından çizilen desen kalıplarına göre yapıldığına delil olmaktadır. Alınlığı kareye tamamlayan bordürü, alınlığı çevreleyen bordür, sivri tepeliği ile kesmektedir. Alınlık kemerinin köşe dolgularında, lâle, karanfil ve nergis çiçekleri, ince dallarla birleşerek buldukları yere uygun bir süsleme yapmaktadırlar. Pencere aralarındaki duvar bölümleri ise, beyaz zemin üzerine kırmızı, yeşil, mavi renk, hançer biçimli kıvrık yapraklar, şakayık ve lâleleri taşıyan, dairevî kıvrımlar yapan dallı bir kompozisyona sahip levha çinilerle kaplanmıştır²⁰⁶.

²⁰⁴ Tahsin Öz, "İstanbul Camileri", TTK., Ankara 1997, s.116.

²⁰⁵ Apdullah Kuran, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Camileri" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.189.

²⁰⁶ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.490.

Ramazan Efendi Camii-1

R. 184. Kocamustafapaşa, Ramazan Efendi Camii bordür çinileri (26.02.2014).

44-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Ramazan Efendi Camii harim bölümü bordür çinisidir (R.184).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kırmızı zeminde, hurde rumili iki taraftan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordür tasarımının benzerlerini başka yapılarda da görmek mümkündür. Camideki bordürler arasında tek fark turkuaz detaylardır. Bazı bordürlerde turkuaz renk varken bazıları renksizdir. Yurt dışı müzelerde 2 adet, müzayedelerde ise 6 adet olmak üzere toplam 8 adet tespit edilmiştir.

İznik / Bordür Çini
Dönem: 1575-1580
Sergilendiği yer: Louvre Müzesi
Paris- FRANSA

R. 185 ²⁰⁷

İznik / Bordür Çini
Dönem: 1578
Ölçüleri: 12.7x24.1 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan
Sanat Müzesi - Newyork- ABD

R. 186 ²⁰⁸

İznik / Bordür Karo/ Dönem: 1590
Ölçüleri: 16x25,7 cm
Bulduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 9.560 £ satılmış)

R. 187 ²⁰⁹

²⁰⁷ F: (<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds>), (04.03.2014).

²⁰⁸ F: (<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157>), (23.02.2014).

R. 188 ²¹⁰

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 24,5x12,5 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's
Müzayede- İNGİLTERE
(9.10.2013'de 5.000 £ satılmış)

R. 189 ²¹¹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 24,6x16,2 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's
Müzayede- İNGİLTERE
(24.04.2012'de 5.250 £ satılmış)

R. 190 ²¹²

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede
FRANSA

R. 191 ²¹³

İznik / Bordür Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 19,5x 15 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede-
FRANSA
(16.12.2013'de 1.020 euro satılmış)

R. 192 ²¹⁴

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 24x12,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(17.04.2007'de 6.000 £ satılmış)

²⁰⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²¹⁰ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

²¹¹ F: Agi.

²¹² F:

(http://www.artcurial.com/en/asp/searchresults.asp?st=U&archive_sale_value=2266+++&archive1=G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm), (17.04.2014).

²¹³ F: Agi.

²¹⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Ramazan Efendi Camii-2

R. 193. Ramazan Efendi Camii çinileri (26.02.2014).

45-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Ramazan Efendi Cami içinde en fazla bulunan çini karolardır (R.193).

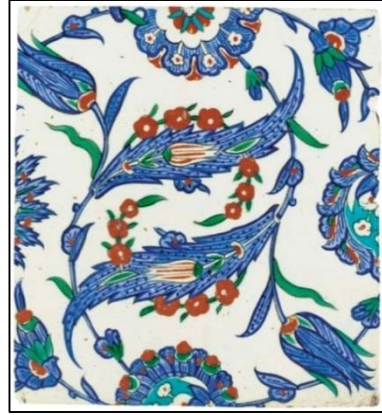
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve bahar dallı dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan, Ömer M. Koç Koleksiyonunda (R.194) ve Christie's müzayede salonunda (R.195) bulunmaktadır. Fakat daha fazlasının camiden çalındığı bilinmektedir.

R. 194. İstanbul, SHM.²¹⁵

R. 195²¹⁶

İznik / Karo / Dönem: 1585
Ölçüleri: 25x22,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 8.963 £ satılmış)

²¹⁵ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 206.

²¹⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Ramazan Efendi Camii-3

R. 196. Ramazan Efendi Camii, süpürgelik bölümü çinisi (26.02.2014).

R. 197. Ramazan Efendi Camii minber çinisi (26.02.2014).

46-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mihrabın her iki yanında süpürgelik alanında ve minberde yer alan çinidir (R.196,197).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Saz üslûbu tarzında tepelik motiflerinden oluşan bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Ne yazık ki, caminin kalorifer boruları bordür fotoğraflarının çekilmesini olanaksız kılmıştır. Bu süpürgelik bölümündeki çininin benzeri aynı zamanda minberde de görülmektedir (R.197). Ayıran özellik ise bordürün altındaki zencerek motifidir. Sadberk Hanım Müzesi'nde bulunmaktadır (R.198). Ayrıca Christie's Müzayede'de 1 adet tespit edilmiştir (R.199).

R. 198. İstanbul, SHM.²¹⁷

R. 199²¹⁸

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 26 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede- İNGİLTERE (40.10.2012'de 18.750 £ satılmış)

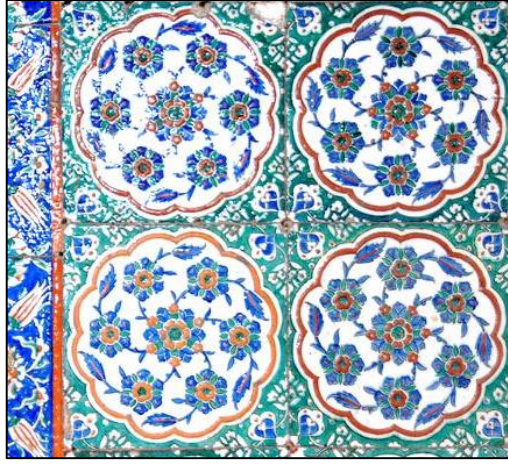
²¹⁷ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 188.

²¹⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

3.1.8. Mesih Mehmet Paşa Camii

Banisi, Veziriâzam Hadım Mesih Mehmet Paşa olup 1585’de (994) Mimar Sinan’a yaptırılmıştır. Fatih, Karagümrük’te bulunan bu caminin planı, dikdörtgen olup mihrap dışarı çıkıntılıdır. Merkezi kubbenin duvarlara intikali sekiz kemerle temin edilmiştir. Mihrap yarım kubbelerle binaya bağlanmıştır, plan hususiyeti olan bir camidir. Son cemaat yeri beş kubbelidir. İkinci bir son cemaat yeri daha vardır ki sütun ve kemerle bu kısım yapılarak geniş bir ibadet alanı yapılmıştır²¹⁹.

Cami, Sinan’ın yapıları içinde en sade çini süslemeye sahip olması ile dikkati çeker. Mermer mihrabın etrafında, yeşil zeminli kare levhaların içinde beyaz dilimli bir madalyon yer almaktadır. Madalyonun etrafı kırmızı renkte bir şeritle çevrilmiş olup içinde rozet biçimli çiçeklerin ve yaprakların, ortadaki büyük bir rozetten çarkı felek şeklinde çıkarak sıralanmasından meydana gelmiş basit bir kompozisyon vardır. Levhaların köşe dolgularında, bulut motifleri ile birleşmiş yarım palmetler, yandaki levha/ karo ile kompozisyon birliğini sağlar. Mihrabın yanındaki iki pencerede de, aynı çiniler bordür halinde uzanır. Bordürlerde laleli kıvrık dal ve şakayıklar yer alır. Yan duvardaki ikişer pencere üstünde, lacivert üzerine sülüs yazılı birer dikdörtgen alınlık vardır²²⁰.

R. 200. Mesih Mehmet Paşa Camii mihrap çinisi ²²¹.

47-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mihrap çevresindeki çinilerdir (R.200).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Büyük bir şemse form içine, çarkı felek gibi dönen pençli kompozisyonlu dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

²¹⁹ Tahsin Öz, “İstanbul Camileri”, TTK., Ank. 1997, s.104.

²²⁰ Şerare Yetkin, “Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1”, “Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni” mad., TC. Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.490.

²²¹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014)

AÇIKLAMA: T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, çalınan çiniler bölümünde²²², camide 17.05.2005 tarihindeki hırsızlık vakasıyla ilgili rapor yayınlanmıştır (R.203-204). Raporunda 40 adet tam karonun çalındığı belirtilmekte, aynı zamanda bu karoların her iki yanında yer alan 40 adet bordür çinisi de 17.05.2005 çalınmıştır. Müze ve müzayedelerde tespit edilen toplam 20 adet karodur, diğer 20 adedin yeri henüz tespit edilememiştir. Bu çininin benzerini aynı zamanda Sultan Ahmet Camii'si ikinci kat doğu cephe duvarında da görmekteyiz (R.201). Ayrıca Sadberk Hanım Müzesi'nde 2 adet bulunmaktadır (R.202). Karoların boyutları ile ilgili verilere göre yaklaşık olarak 24,5 cm denebilir. Ölçü farklılıklarının nedeni karoların kenarlarından kesilmiş olduğunu düşündürmektedir.

R. 201. Sultan Ahmet Camii'si ikinci kat doğu cephe çinisi

R. 202. İstanbul, SHM (env.no: 4215-HK. 1152)²²³

²²² http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx_ (14.10.2013)

²²³ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 304.

(TAŞINMAZ) ESKİ ESER ENVANTER FIŞI

Envanter No : 1

Çalındığı Yer : İstanbul, Fatih Mesih Mehmet Paşa Camisi
Mihrap çıkıntısının sağ ve sol pencere kenarı

Cinsi : İznik çini (Rodos işi)

Boyutları : Kare ebatları: 24,5X 24 cm

Dönemi Tarihi : 1585

Adedi : 40 adet tam karo

Malzeme : Çini

Teknik : Sıralı

Açıklama : Tam karo çinilerin ortasında mavi ve kırmızı yeşil hakim olduğu rozet çiçekleri ve bunun etrafında dönen 6 adet dalların ucunda 4 adet rozetler yer almaktadır. Bu rozetlerin her birinin üzerinden yaprak motifleri çıkmaktadır. Bu rozetlerin etrafı 12 dilimli kırmızı renkte çiçek formu ile çevrilmiştir. Bu bölümün dışında köşelerde yeşil zemin üzerine beyaz ile rumi ve yarım hatayı motifleri yer almaktadır.

Fotoğraf

Yazar: İZMAYİDİN
Baskı: Çarşıbaşı, Fatih/İstanbul

Yazar: YAVUZ
Baskı: Çarşıbaşı, Fatih/İstanbul

(TAŞINMAZ) ESKİ ESER ENVANTER FIŞI

Envanter No : 2

Çalındığı Yer : İstanbul, Fatih Mesih Mehmet Paşa Camisi
Mihrap çıkıntısının sağ ve sol pencere kenarı

Cinsi : İznik çini (Rodos işi)

Boyutları : Bordür ebatları: 13X 25 cm

Dönemi Tarihi : 1585

Adedi : 40 adet bordür çini

Malzeme : Çini

Teknik : Sıralı

Açıklama : Lacivert zemin üzerine kırmızı beyaz yeşil rengin kullanıldığı ortada hatayı ve bunun iki yanında yer alan yaprak ve lale motifleri görülmektedir. Bordür çinisinin etrafı kırmızı renkli bir hat ile sınırlandırılmıştır.

Fotoğraf

Yazar: İZMAYİDİN
Baskı: Çarşıbaşı, Fatih/İstanbul

Yazar: YAVUZ
Baskı: Çarşıbaşı, Fatih/İstanbul

R. 203. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Fatih Mesih Mehmet Paşa Cami'sinden çalınan çinilerin raporudur²²⁴.

R. 204. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Sultan Ahmet Cami' sinden 24.03.2003 tarihinde çalınan çinilerin fotoğrafıdır²²⁵.

²²⁴ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>) (14.10.2013)

²²⁵ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>) (14.10.2013)

R. 205²²⁶

İznik / Karo (4 adet) / Dönem: 1560-75
Ölçüleri: 31x106 cm (çerçevesi)
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE (18.04.2007'de 54.000 £ satılmış)

R. 206²²⁷

İznik / Karo (2 adet) / Dönem: 1585
Ölçüleri: 23,5x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.04.2011'da 10.000 £ satılmış)

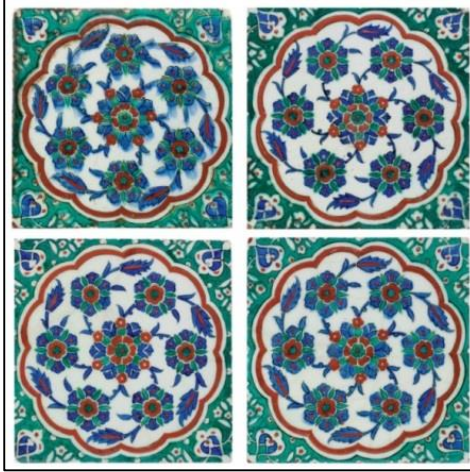
R. 207²²⁸

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. ikinci yarısı /
17.Yy. başı
Ölçüleri: 25x25 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan
Müzesi/ Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1698

²²⁶ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

²²⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²²⁸ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 48.

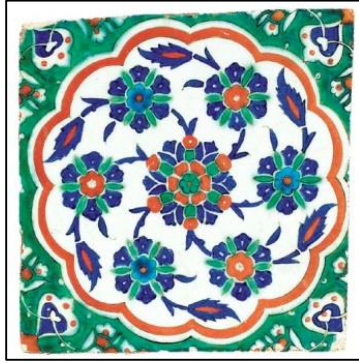
R.208 ²²⁹

İznik/ Karo (4 adet) Dönem: 1585
Ölçüleri: 24,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(26.04.2012'de 32.450 £ satılmış)

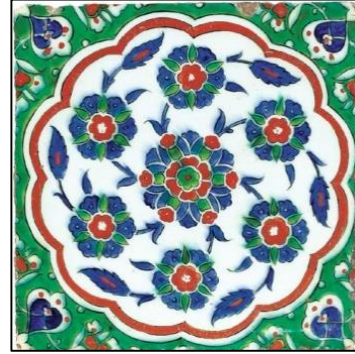
R. 209 ²³⁰

İznik / Karo (4 adet) / Dönem: 1585
Ölçüleri: 25,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27-29.04.1993'de 12.000-16.000 £
satılmış)

R. 210 ²³¹

İznik / Karo / Dönem: 1585
Ölçüleri: 24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(12.10.2004'de 11.950 £ satılmış)

R. 211 ²³²

İznik / Karo / Dönem: 1585
Ölçüleri: 24,5x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(12.10.2004'de 7.170 £ satılmış)

²²⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²³⁰ F: Agi.

²³¹ F: Agi.

²³² F: Agi.

R. 212²³³

İznik / Karo
Dönem: 1585
Ölçüleri: 24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(13.04.2010'da 8.750 £ satılmış)

R. 213²³⁴

İznik / Karo
Dönem: 1585
Ölçüleri: 24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(13.04.2010'da 10.625 £ satılmış)

²³³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²³⁴ F: Agi.

3.1.9. Takkeci İbrahim Ağa Camii

Topkapı sur dışında eski Davutpaşa Caddesi ve Topkapı Mezarlığı ile E-5 karayolunun kesiştiği köşede yer almaktadır. Yapı Takyeci İbrâhim Çavuş, Arakiyeci İbrahim Ağa ve Takkeci Camii isimleriyle de anılmaktadır. Takkeci İbrâhim Ağa tarafından yaptırılan külliye cami, iki sebil, kuyu, hazîre ve sıbyan mektebi diye bilinen yapıdan oluşmaktadır. Kapısı üzerindeki mermer kitâbeden caminin 1592 (1000), sebilin 1593-94 (1002) yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bahçe kotundan yükseltilmiş bir alana yerleştirilen camide kuzeydeki cümle kapısı dışında biri güneybatı cephesinde, diğeri kuzeydoğu cephesinde birer kapı daha bulunmaktadır. Çift revaklı son cemaat yeri dışta on sekiz, içte on adet kare kesitli ahşap dikme ile taşınmaktadır. Son cemaat yerinde pencereler arasında iki mihrap nişi yer almaktadır. Her iki niş üzerinde aynı rûmî motiflerle oluşturulmuş süslemeler görülmektedir. Son cemaat yerinde alt sıradaki pencerelerin alınlıklarında mermer üstüne celî sülûs hatla İhlâs, Felak, Nâs ve Fâtiha sûreleri yazılıdır.

Caminin önemli bir özelliği iç mekândaki zengin çini bezeme programıdır. Yatay ve düşey düzlemde kuzeybatı-güneydoğu ekseninde görülen simetri çini panoların yerleştirilmesinde de görülmektedir. Duvar yüzeylerinin yarıya yakın kısmı, farklı motiflerle ya da aynı motifin tekrarı ile oluşturulan 16. yüzyıl İznik çini panoları ile kaplanmıştır. Çinilerde sıraltı tekniği kullanılmıştır. Çatlaksız, parlak ve pürüzsüz yüzeyle levhalarda çini hamuru beyaz veya beyaza yakın renktedir. İznik çinilerinin yanı sıra 17. yüzyıl Kütahya çinilerine ve özgün olmayan çinilere de rastlanmaktadır. Günümüzde camiye ait bazı çini levhalar Lizbon’ da Gülbenkyan Müzesi’ nde sergilenmektedir. Asma dalı ve üzüm salkımı, çiçek açmış meyve ağacı ve dalı, nar ve narçiçeği, gül, lale, karanfil, menekşe gibi meyve ve çiçeklerin yanı sıra rûmî, bulutu, hatayî, şemse ve palmet gibi motifler görülmektedir. Mercan kırmızısı, zümrüt yeşili, mavi, kobalt mavisi, koyu lâcivert en sık kullanılan renklerdir. Tamamen bitkisel kompozisyonlu çinilerle kaplı olan mihrabın dışında ince işçiliği ve oranları ile devrinin üslûbunu yansıtan mermer minberi, renkli camlı revzenleri, pencere kanatları ve binileri, özgün künde-kârî kapısı ile cami oldukça zengin mimari öğelere sahiptir²³⁵.

²³⁵ Fatma Küçükaslan “Takkeci İbrahim Ağa Külliyesi” mad., DİA, İst. 2010, c. 39, s. 460-461.

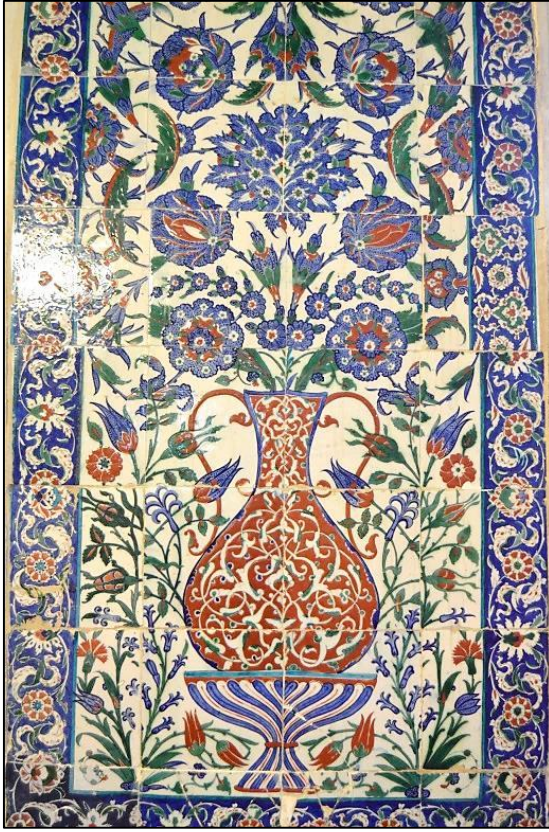
Takkeci İbrahim Ağa Camii-1

R. 214. Takkeci İbrahim Ağa Camii çini panoları (24.02.2014).

48-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami içi doğu cephesinde yer alan panodur (R.214).
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi üslûbu ile büyük bir vazodan çıkan bir kompozisyonudur.
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.
AÇIKLAMA: Gülbenkyan Müzesi' ndeki panonun bir eşine Takkeci İbrahim Ağa Camii'nde mihrabın sol yan duvarında rastlamaktayız. Duvarın tam karşısında aynı panonun bir eşi daha bulunmaktadır (R.215). Ancak bu panonun alt bölümü eksiktir (R.214). Eksik olan bölüm, Gülbenkyan Müzesi'ndeki örnek ile tamamlanmaktadır (R.216). Müze envanterine göre, önceleri Sultan Hamit'in elinde olan bu parçayı müze Alman Kraliyet ailesinden 1928 Temmuz'unda satın almıştır²³⁶.

²³⁶ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 181.

R. 215. Çalınan panonun Takkeci İbrahim Ağa Camii'nde bulunan ikinci eş panosunun alt kısmı (24.02.2014).

R. 216 ²³⁷

İznik/ Büyük Pano
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: -
Sergilendiği yer:
Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ

²³⁷ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 180.

Takkeci İbrahim Ağa Camii-2

R. 217. Takkeci İbrahim Ağa Camii çinileri (24.02.2014).

49-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami harim bölümü batı cephesinde yer alan panodur (R.217).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı, yandan simetrik, alt ve üstten kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Camiden birçok çini çalınma vakası olmuştur. Yerine son dönemdeki restorasyonlarda Kütahya çinileri konmuştur. Aşağıdaki fotoğrafta sonradan eklenen çiniler görülmektedir (R.219-220). Aynı karodan Beylerbeyi Camii süpürgelik bölümünde yer alır (R.218) ve TSM, Hırka-î Saadet Odası'nda (R.221) pencere kenarlarında da görmekteyiz. Bilindiği gibi Beylerbeyi Camii'ndeki çiniler devşirmedir. Birçoğu elde kalan çinilerden oluşmaktadır. Bu karolardan kayıp Takkeci İbrahim Ağa Camii'nden olduğu için, müze ve müzayedelerdeki 30 adedin büyük kısmının bu camiye ait oldukları söylenebilir. Prof. Dr. Sitare Turan Bakır'ın "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi" isimli kitabında bu karolardan camide kopya çinileri tespit ettiğini yazmıştır²³⁸. Ayrıca bu karodan Ömer M. Koç koleksiyonunda da bulunmaktadır (R.222).

R. 218. Beylerbeyi Camii çinileri (13.03.2013).

²³⁸ Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 18.

R. 219. Takkeci İbrahim Ağa Camii batı cephesi çinileri (24.02.2014).

R. 220. Takkeci İbrahim Ağa Camii doğu cephesi çinileri (24.02.2014).

R. 221. Topkapı Sarayı Hırka-i Saadet Dairesi pencere kenarlarındaki çiniler (05.03.201)

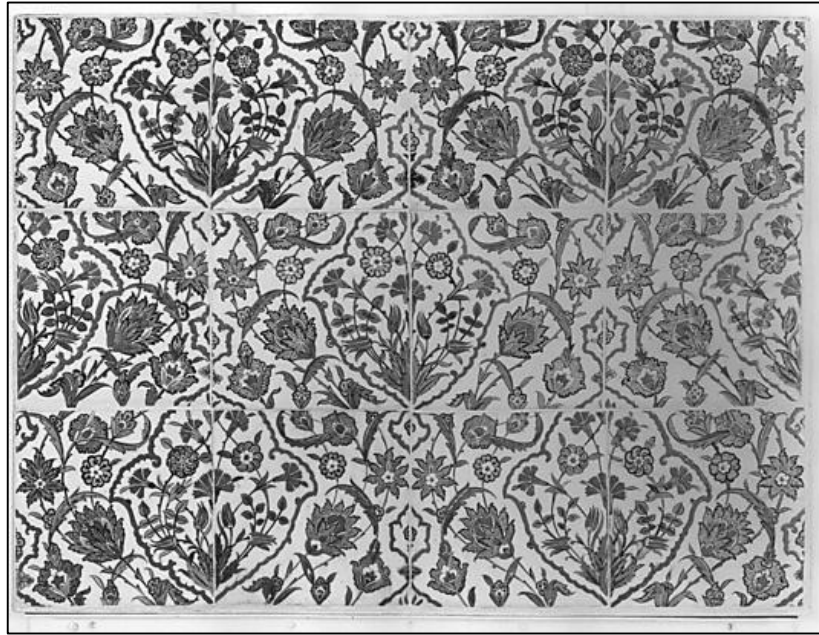
R. 222. Ömer M. Koç koleksiyonu ²³⁹

²³⁹ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 220.

R. 223 ²⁴⁰

İznik / Karo (8 Adet)
Dönem: 1560-90
Sergilendiği yer: Victoria
and Albert Müzesi-
İNGİLTERE

R. 224 ²⁴¹

İznik / Karo Pano (12 adet)
Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: yük: 73, eni: 99,7 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan Sanat Müzesi
Newyork- ABD

²⁴⁰ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

²⁴¹ F: (<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157>), (23.02.2014).

İznik / Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 48,2 cmx 49,4 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ

R. 225²⁴²

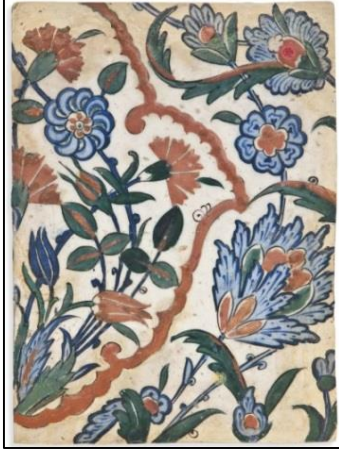

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1580
Ölçüleri: a) 22,5x18,5 cm/
b)24,8x19,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE
(07.10.2008'de 5.000-7.000 £ satılmış)

R. 226²⁴³

²⁴² F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 18.

²⁴³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

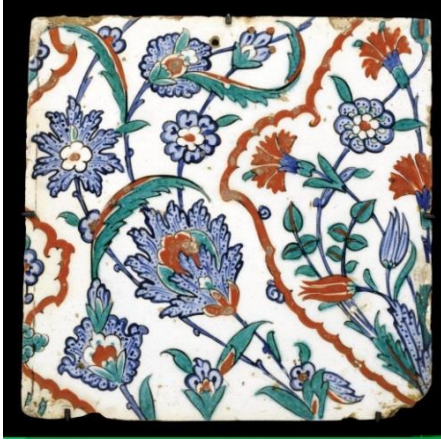
R. 227²⁴⁴

İznik / Karo
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 18x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (22.04.2013'de 1.563 £ satılmış)

R. 228²⁴⁵

İznik/ Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 20x16,2 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede İNGİLTERE (05.04.2011'de 2.400 £ satılmış)

R. 229²⁴⁶

İznik / Karo
Dönem: 1580
Ölçüleri: 24,5 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede İNGİLTERE (14.04.2010'da 3.830 euro satılmıştır)

R. 230²⁴⁷

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy
Ölçüleri: 15,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede İNGİLTERE (15.10.2004'de 717 £ satılmış)

²⁴⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²⁴⁵ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

²⁴⁶ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

²⁴⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Takkeci İbrahim Ağa Camii-3

R. 231. Takkeci İbrahim Ağa Camii mihrap içi çinisi (24.02.2014).

50-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Takkeci İbrahim Ağa Camii mihrap içi çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve lale motifli yanlardan simetrik üstten/ alttan kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan, caminin mihrap ve yan duvarlarında bulunmaktadır. Geçmiş zamanda yaşanan hırsızlıktan sonra birçok kayıp çini olmuştur. Aynı karodan Eyüp Sultan Türbesi'nde de görmekteyiz (R.232). Müze ve müzayedelerde toplam 3 adet tespit edilmiştir. Ayrıca Sadberk Hanım Müzesi'nde de bulunmaktadır (R.233).

R. 232. Eyüp Sultan Türbesi çinisi²⁴⁸

R. 233. Ömer M. Koç koleksiyonu²⁴⁹

²⁴⁸ Eyüp Sultan Türbesi envanter defteri (Env. No: 47)

R. 234 ²⁵⁰

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,9x54,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(06.10.2011'de 11.875 £ satılmış)

R. 235 ²⁵¹

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 28x20 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No. 1646

²⁴⁹ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 226.

²⁵⁰ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014)

²⁵¹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 32.

Takkeci İbrahim Ağa Camii-4

R. 236. Takkeci İbrahim Ağa Camii batı cephesinde bulunan panodur (24-02-2014)

51-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami içi batı cephe panosudur (R.236).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı panodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Takkeci İbrahim Ağa Camii'nde bulunan panonun eşinin bir bölümü çalınmıştır. Müzayedelerde satılan karo parçalarının, tasarım, desen ve renk özellikleri bakımından camiye ait olduklarını düşünmekteyiz (R. 237-238-239).

R. 237²⁵²

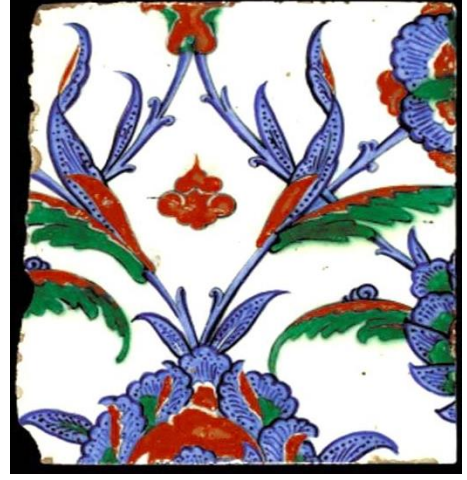
İznik/ Karo (2 parça)
Dönem: 1560
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(2004'de 2.628 £ satılmış)

²⁵² F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

R. 238²⁵³

İznik/ Karo / Dönem: 1570
Ölçüleri: 23x23 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(24.04.2012'de 9.375 £ satılmış)

R. 239²⁵⁴

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 24,4x20,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(12.10.1999'da 2.530 £ satılmış)

²⁵³ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

²⁵⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Takkeci İbrahim Ağa Camii-5

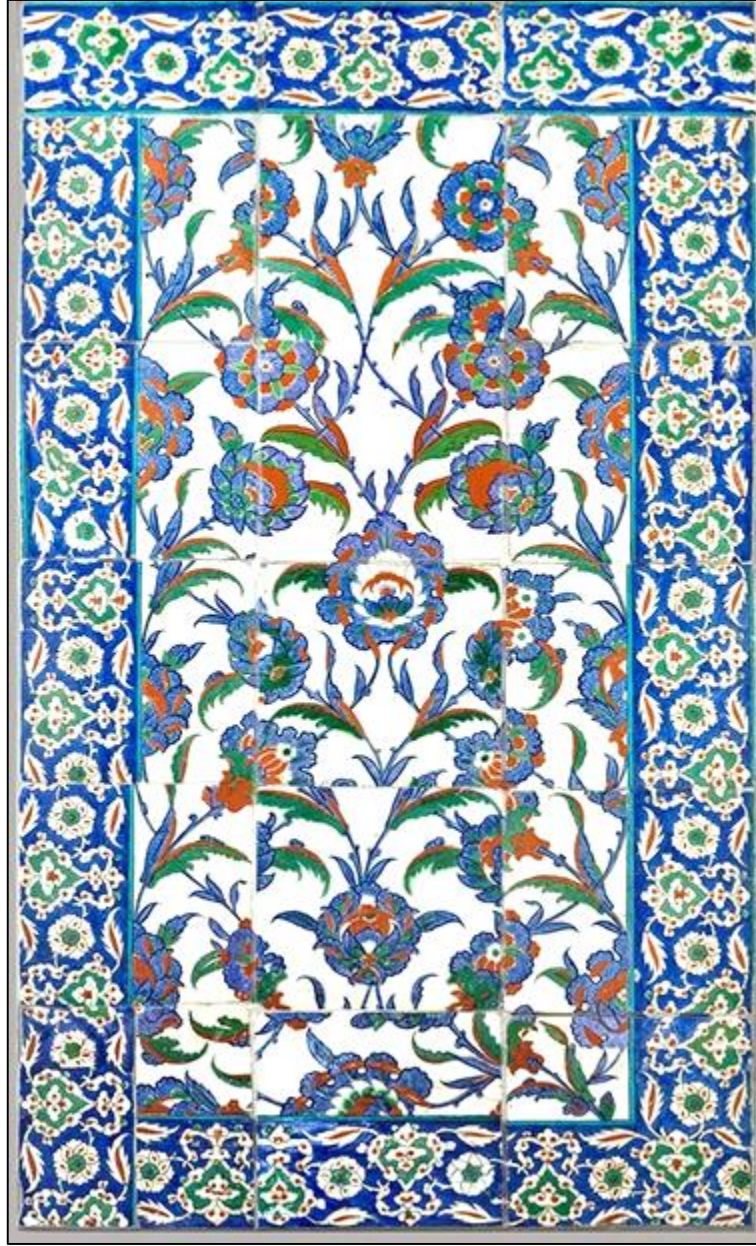
R. 240. Takkeci İbrahim Ağa Camii çinileri (24.02.2014).

52-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami mihrabın sağ tarafındaki panodur (R.240).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, Hatayi üslûbunda yapılmış kompozisyondur. Panoyu çevreleyen bordür ise bulut ve penç motifleriyle bezenmiş yanlardan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Takkeci İbrahim Ağa Camii'nde çalınan diğer çinilerden biride bu büyük panonun benzeridir. Atina Metropolitan Sanat Müzesi'ndeki pano ile eşleşmektedir (R.241). Müzedeki panonun karolarının tam yerleşimde olmadığı görüldü. Bordür ise camideki bordürler ile tam olarak eşleşmektedir.

R. 241²⁵⁵

İznik / Bordürlü büyük pano
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Atina
Metropolitan Sanat Müzesi
(Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

²⁵⁵ F: (<http://tugandtiles.com/?gallery.html>), (31.10.2014).

Takkeci İbrahim Ağa Camii-6

R. 242. Takkeci İbrahim Ağa Camii çinileri (24.02.2014).

53-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Takkeci İbrahim Ağa Camii içi bordür çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Bulut ve penç motifli iki taraftan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordürden aynı zamanda Topkapı Sarayı, Sünnet Odası'nda da bulunmaktadır (R.243). Atina Metropolitan Müzesi'nde 15 adet (R.244), Christie's Müzayede'de 1 adet (R.245) olmak üzere toplam 16 adedi tespit edilmiştir.

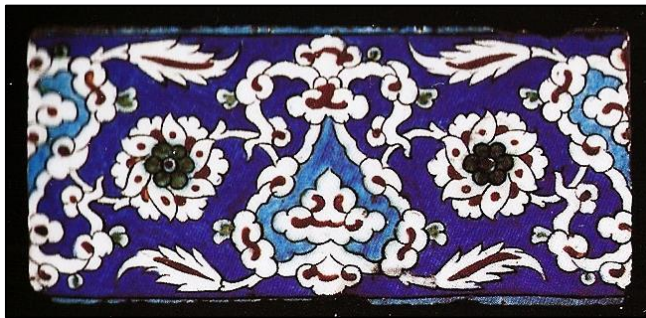

R. 243. Topkapı Sarayı, Sünnet Odası bordür çinisi (05.03.2014).

R. 244 ²⁵⁶

İznik / Bordür Karo (15 Adet)
Dönem: 16. Yy. **Ölçüleri:** -
Sergilendiği yer: Atina
Metropolitan Sanat Müzesi,
(Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

R. 245 ²⁵⁷

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy. ortası
Ölçüleri: 24,5x11,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede İNGİLTERE
(27-29.04.1993'de 1.200-1.800 £
satılmış)

²⁵⁶ F: (<http://tugandtiles.com/?gallery.html>), (31.10.2014).

²⁵⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Takkeci İbrahim Ağa Camii-7

R. 246. Takkeci İbrahim Ağa Camii, mihrabı çevreleyen çinilerden detay (24.02.2014).

54-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Caminin mihrabını çevreleyen çinilerdir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Ortadaki geniş bordür, beyaz zemin üzerine, “üç iplik” kompozisyon şemasına göre, iki dalda yer alan hatayi üslûbunda çiçekler ve bunların arasında, tek dal halinde kıvrılıp giden simetrik kanatlı rumi motiflerle düzenlenmiştir. İnce bordür ise, kobalt zemin üzerinde hatayi, penç ve bulut motifinden oluşan kompozisyondur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl sonu, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Günümüzde mihrap bordürünün alt bölümlerinin eksik olduğu tespit edilmiştir. Büyük bir olasılıkla Gülbenkyan Koleksiyonu’ndaki parça (R.247), ölçü ve renkleri de tuttuğundan, Takkeci Camii’nin mihrap bordürüne ait olmalıdır. Aynı camiye atfedilen ve Gülbenkyan Müzesi’nde 1711 envanter numaralı panonun bordürüyle, bu parçanın ince bordürü de aynı özellikleri taşımaktadır²⁵⁸.

İznik / Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 24.5x24.6 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1711

R. 247²⁵⁹

²⁵⁸ Sitare Turan Bakır, “İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi”, Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 67.

²⁵⁹ F: Sitare Turan Bakır, “İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi”, Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 66.

Takkeci İbrahim Ağa Camii-8

R. 248. Takkeci İbrahim Ağa Camii, kitâbeyi çevreleyen bordür çinisi (24.02.2014).

55-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Mihrabın sağında ve solunda yer alan pencere alınlıklarının kemer dolgularında görmekteyiz.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Bahar çiçekleriyle bezeli üçgen alanı çevreleyen bordürler, pençlerden çıkan dalların yuvarlak hatlar çizerek hatayilere bağlanmasıyla oluşmuştur. Bordürdeki pençlerin altına, serbestçe çizilmiş, ‘‘S’’ şeklindeki bulut motifleri yerleştirilmiştir²⁶⁰.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl sonu, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Takkeci İbrahim Ağa Camii’nden çalınma vakası olduğu bilinmektedir. Ayrıca buradan çalınan birçok çininin Gülbenkyan Müzesi’nde olduğunu anlamaktayız. Bu pencere üstü alınlık kemer dolgu çinisi, müzedeki çiniler ile büyük benzerlik göstermektedir (R.249). Camiye ait olduğunu düşündüğümüz 4 kırık parça Bonhams Müzayede’de tespit edilmiştir (R.250).

R. 249²⁶¹

İznik / Karo (2 Adet) / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 49.5x23 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1689

R. 250²⁶²

İznik / Karo (kırık 4 parça) Dönem: 1560
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE / (2004’de 956 £ satılmış)

²⁶⁰ Sitare Turan Bakır, “İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi”, Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 150.

²⁶¹ F: Sitare Turan Bakır, Age., s. 150.

²⁶² F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

3.1.10. Sultan Ahmet Camii

İstanbul'da 17. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilen külliye, Sultan I. Ahmed (1603-1617) tarafından devrin baş mimarı Sedefkâr Mehmed Ağa'ya yaptırılmıştır. 1609-1620 yılları arasında inşa edilen külliye cami, hünkâr kasrı, sıbyan mektebi, medrese, arasta, hamam, dârüşşifâ (mescid ve hamamı ile), imâret-i âmire (mutfak, fırın, kiler, yemekhane), tabhâneler (konuk evi), han, dârülkurrâ²⁶³, türbe, sebiller, çeşmeler, dükkânlar, odalar, mahzenler, kahvehane ve evlerden oluşmaktaydı. Bu yapılardan mahzenler, kahvehane, evler, dârüşşifâ (hamamı hariç), tabhâneler, hanla bir kısım dükkânlar ve üç sebil günümüze ulaşmamıştır. Külliye serbest bir yerleşim düzeni görülmektedir. Cami ve buna güneydoğu köşesinden bitişik olan hünkâr kasrı geniş bir dış avlu içinde yer alır. Dış avlu duvarları üzerinde kuzey, doğu ve batı yönde üçer, güney yönde ise iki kapı bulunmaktadır. Batıdaki kapılar yakın zamanda örülerek kapatılmıştır²⁶⁴.

Camide zengin çini, kalem işi, ahşap, taş ve madenî süslemeler görülmektedir. Alt sıra pencere üstlerinden başlayarak üçüncü sıra pencere altlarına kadar duvar yüzeyleri çinilerle kaplanmıştır. Özellikle mahfil duvarlarında yer alan çiniler mekân içinde gözü yormayacak şekilde yerleştirilmiştir. Panolar halindeki düzenlemelerde en önemli kompozisyonlar kuzey mahfil duvarında görülmektedir. 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen çiniler sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Büyük çoğunluğunu natüralist desenler oluşturmakla beraber değişik kompozisyonlara sahip çiniler de görülmektedir. İznik ve Kütahya merkezlerinden gelen çinilerin gelişme çizgisinin bir arada izlenebildiği bu camide 21.000'den fazla çini kullanılmış olup elliden fazla değişik kompozisyonla karşılaşılmaktadır. İznik ve Kütahya atölyelerinin gerek renk gerekse kompozisyon bakımından zengin olan bu çinilerinde 17. yüzyıldan itibaren kalitenin zayıfladığı görülmektedir. Camide duvarların üçüncü sıra pencere hizasından yukarısı kalem işleriyle süslenmiştir. Bitkisel desenlerin hâkim olduğu kalem işlerinde son yıllarda yapılan restorasyonlar da orijinal örnekler ortaya çıkarılmıştır. Taş üzerine yapıldığı anlaşılan bu kalem işlerinden iyi durumda olan kısımlar koruma altına alınmıştır. 1883 yılında bu orijinal kalem işlerinin üzeri sıvanarak kapatılmış, yerine ana hatlarıyla klasik desenlere benzemekle beraber boyutları değiştirilerek detayları yok edilmiş ve devrine uymayan renklerle boyanmış kalem işleri yapılmıştır. 1976'da başlayan çalışmalarda bunlardan bir miktar örnek bırakılmış, diğerleri kazınarak tesbiti yapılan orijinal desenler ve renkler uygulanmıştır. Bu çalışma iki değişik aşamada gerçekleştirildiğinden uygulamada bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Desenlerde kırmızı ve açık mavi renklerin hâkim olduğu görülmektedir. Yapıda ayrıca hünkâr mahfili altındaki ahşap tavan üzerinde ve müezzin mahfili altındaki ahşap dolap kanatlarında klasik döneme ait özgün kalem işleri bulunmaktadır. Cami içindeki yazıların Hattat Seyyid Kasım (Gubârî) tarafından yazıldığı kaynaklarda belirtilmektedir. Avluda cümle kapısı önündeki kubbenin içi daha zengin ve

²⁶³ Kur'an okuma yöntemlerini (tecvidi) öğreten medrese bölümüdür.

²⁶⁴ Ahmet Vefa Çobanoğlu "Sultan Ahmed Camii ve Külliyesi" mad., *DİA*, İst. 2014, c. 37, s. 497-498.

itinalı olmak üzere bütün revak kubbeleri ve pandantiflerinde yakın zamanda yenilenmiş kalem işi süslemeler görülmektedir. Yapıda kapı ve pencere kanatlarıyla vaaz kürsüsünde çoğu künde-kârî tekniğinde olmak üzere geometrik desenlerde süslemeler vardır. Bunlardan mihrap duvarında yer alan pencere kanatlarıyla caminin üç ana kapısındaki kanatlarda ve vaaz kürsüsünde sedef, bağa, fildişi, gümüş ve renkli ağaç kakmalarla zengin işçilik görülmektedir. Camideki diğer pencere ve kapı kanatlarında ise yalnızca geometrik düzenlemeler mevcuttur. Camide mihrap ve minberde bitkisel ve geometrik kompozisyonlu taş süslemeler bulunmaktadır. Mihrabın solunda duvarda renkli taş bir pano ile sekizgen bir kûfî yazı kompozisyonu görülmektedir. Özellikle mihrap aksındaki kapıda ince işçilik dikkat çekicidir²⁶⁵.

Sultan Ahmet Camii-1

R. 251. Sultan Ahmet Camii, ikinci kat çinileri (18.02.2014).

56-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Sultan Ahmet Camii, içi ikinci kat çinisidir (R.251).

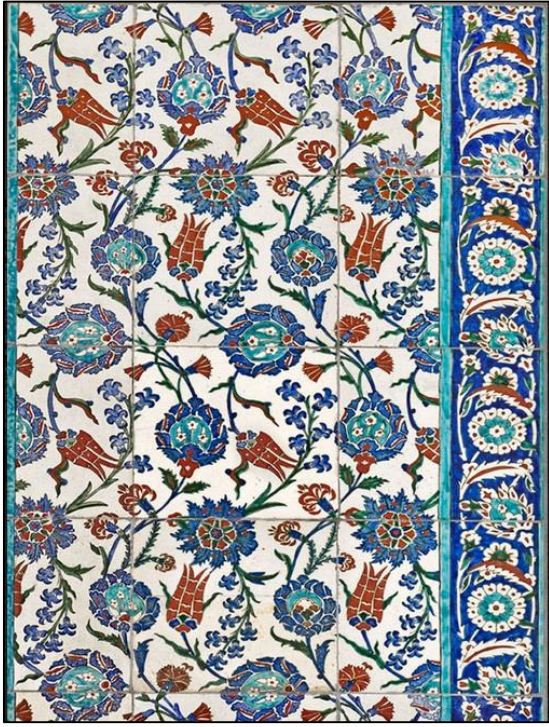
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve natüralist üslûpta yandan ve üstten kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Sultan Ahmet Camii'nde bulunan bu çininin benzeri, Bursa Mustafa-î Cedid Türbesi'nde de (Şehzade Mehmet Türbesi) bulunmaktadır (R.255). Her iki yer içinde çini hırsızlığı söz konusudur. Kültür Bakanlığı, kaçakçılığın önlenmesi ile ilgili

²⁶⁵ Ahmet Vefa Çobanoğlu, "Sultan Ahmed Camii ve Külliyesi", mad., *DİA*, İst., 2014, c. 37, s. 501.

faaliyetler, çalınan çiniler bölümünde²⁶⁶, türbedeki hırsızlık vakasıyla ilgili rapor yayınlamıştır (R.254). Toplam 18 adet çini karo çalınmıştır. Aynı zamanda Kültür Bakanlığı'nın resmi sitesinde, Sultan Ahmet Camii 24.03.2003'deki çini hırsızlığı ile ilgili raporda yayınlanmıştır ve benzerlerine yakın çinilerdir. (R.256-259). Müze ve müzayedelerdeki çinilerin, Şehzade Mehmet Türbesi veya Sultan Ahmet Camii'ne ait olduklarını düşünmekteyiz.

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Atina
Metropolitan Sanat Müzesi,
(Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

R. 252 ²⁶⁷

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25x22 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(06.06.2007'de 2.880 euro satılmış)

R. 253 ²⁶⁸

²⁶⁶ <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44576/bursa-ili-sehzade-mustafa-turbesinden-sokulerek-calinan-.html> (04.11.2013).

²⁶⁷ F: (<http://tugandtiles.com/?gallery.html>), (31.10.2014).

²⁶⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

R. 254. Şehzade Mustafa Türbesi, Kültür Bakanlığı, kaçakçılığın önlenmesi ile ilgili faaliyetler, çalınan çiniler bölümünde yer alan rapordur²⁷⁰.

R. 255. Bursa, Şehzade Mustafa Türbesi çinileri²⁶⁹

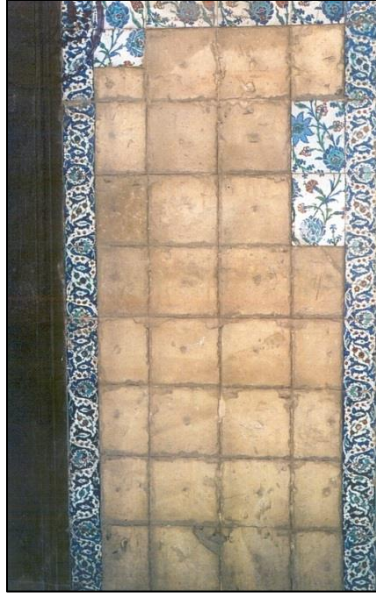
R. 256. Kültür Bakanlığı, kaçakçılığın önlenmesi ile ilgili faaliyetler, çalınan çiniler bölümünde yer alan fotoğraf, Sultanahmet Camii, ikinci kat duvar çinileri (Çalınma rapor tarihi: 24.03.2003)²⁷¹

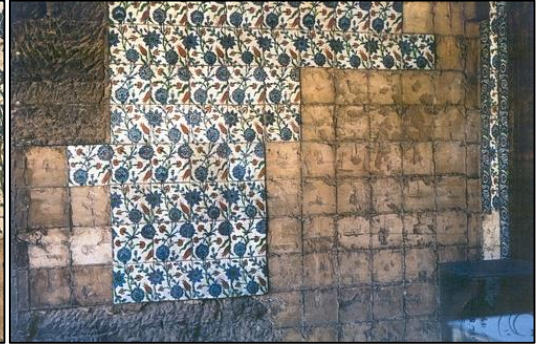
²⁶⁹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

²⁷⁰ <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44576/bursa-ili-sehzade-mustafa-turbesinden-sokulerek-calinan-.html> (04.11.2013)

²⁷¹ Agi.

R. 257. Kùltür Bakanlığı, alınan çiniler b÷lümünde yer alan fotoğraf, Sultanahmet Camii, ikinci kat dış duvar inileri (alınma rapor tarihi: 24.03.2003)²⁷²

R. 258. Kùltür Bakanlığı, alınan çiniler b÷lümünde yer alan fotoğraf, Sultanahmet Camii, ikinci kat dış duvar inileri (alınma rapor tarihi: 24.03.2003)²⁷³

R. 259. Kùltür Bakanlığı, alınan çiniler b÷lümünde yer alan fotoğraf, Sultanahmet Camii, ikinci kat dış duvar inileri (alınma rapor tarihi: 24.03.2003)²⁷⁴

²⁷² <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44576/bursa-ili-sehzade-mustafa-turbesinden-sokulerek-calinan-.html> (04.11.2013).Agi.

²⁷³ Agi.

²⁷⁴ Agi.

Sultan Ahmet Camii-2

R. 260. Sultan Ahmet Camii, bordür çinileri (18.02.2014).

57-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami içi ikinci kat bordür çinisidir (R.260).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve şemse formu içinde Rumi kompozisyonu, iki taraftan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordürden caminin birçok yerinde bulunmaktadır. Ayrıca aynı bordürden Bursa Şehzade Mustafa Türbesi'nde de bulunmaktadır. İngiltere Oxford Müzesi (R.261) ve Portekiz Gülbenkyan Müzesi'nde (R.262) toplam iki bordür çini tespit edildi.

İznik / Bordür Karo
Dönem: 17-18. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Oxford
Ashmolean Müzesi
İNGİLTERE

R. 261 ²⁷⁵

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy. ortası
Ölçüleri: 25x16 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1624

R. 262 ²⁷⁶

²⁷⁵ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

²⁷⁶ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 101.

Sultan Ahmet Camii-3

R. 263. Sultan Ahmet Camii, bordür çinileri (18.02.2014).

58-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Sultan Ahmet Camii, ikinci kat bordür çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı, iki taraftan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16-17. Yüzyıl, Sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordürden caminin birçok yerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki fotoğrafta kırmızı çerçeve içine alınan çini bu bordüre aittir (R.264).

R. 264²⁷⁷

İznik / Karo bordür parçaları

Dönem: 16-17. Yy. / **Ölçüleri:** 13 cm

Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE
(18.12.2007'de 720 euro satılmış)

²⁷⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Sultan Ahmet Camii-4

R. 265. Sultan Ahmet Camii, bordür çinilerinden detay (18.02.2014).

59-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Sultan Ahmet Camii, ikinci katı güney cephe çinisidir (R.265).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve natüralist üslupta iki taraftan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Camide bu bordürden birçok yerde bulunmaktadır. Bazı yerlerde turkuaz cetveli (R.266), bazı yerlerde cetvelsiz görülmektedir. Vakıflar genel Müdürlüğünün çalınan eserler listesinde, bu bordürden çalınması ile ilgili raporu da bulunmaktadır (bk. R. 645- s. 320). Müze ve müzayedelerde toplam 6 adet tespit edilmiştir.

R. 266. Sultan Ahmet Camii, ikinci kat bordür çini detayı (18.02.2014).

R. 267²⁷⁸

İznik / Bordür Karo (3 adet) Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 23.5x14.5 cm
Bulunduğu yer: British Müzesi
İNGİLTERE

İznik / Bordür Karo (3 adet)
Dönem: 1575-85
Ölçüleri: 13x13,1/ 13x24,1/ 12,8x13,1 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE (24.04.2012'de 9.375 £
satılmış)

R. 268²⁷⁹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1585
Ölçüleri: 22 x12 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede
FRANSA
(11.04.2013'de 7.722 euro satılmış)

R. 269²⁸⁰

²⁷⁸F: http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1 (08.02.2014).

²⁷⁹ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

²⁸⁰F:

(http://www.artcurial.com/en/asp/searchresults.asp?st=U&archive_sale_value=2266+++&archive1=G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm), (17.04.2014).

Sultan Ahmet Camii-5

R. 270. Sultan Ahmet Camii, ikinci kat çinilerinden detay (18.02.2014).

60-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Caminin ikinci katı güney cephe çinisidir (R.270).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Büyük şemse formu içinde rumi kompozisyonludur. Şemseyi saran iri yapraklar ile yanlardan simetrik üstten kaydırma karodur.

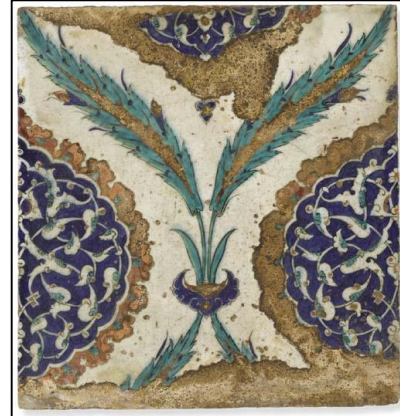
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'de satılan iki karo (R.271-272), Sultan Ahmet Camii'ndeki karolar ile eşleşmektedir.

R. 271²⁸¹

İznik / Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 27,7 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 8.365 £ satılmış)

R. 272²⁸²

İznik / Karo / Dönem: 16 yy.
Ölçüleri: 31x29 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.03.2007'de 5.040 euro satılmış)

²⁸¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²⁸² F: Agi., (14.05.2014).

3.1.11. Eminönü Yeni Camii

Eminönü’nde bulunan Yeni Camii’nin temeli 1597 yılında atıldı. Sultan III. Mehmet’in Validesi Safiye Sultan tarafından yaptırılmıştır. Mimarlığa Ser Mimar-ı Alem Davud Ağa getirildi. Davud Ağa Mimar Sinan’ın yetiştirmelerindedir. 1660 yılında Mimarlığa Ser Mimar-ı Hassa Mustafa Ağa tayin edilmiştir ²⁸³.

Yeni Camii, klasik Türk mimarisi üslûbundadır. Kare plân şekli gösterir ve üzeri dört yarım kubbe ile desteklenen merkezi bir kubbe ile örtülmüştür. Umumî planda ön tarafta bir iç avlu yer almaktadır. Buraya oldukça yüksek merdivenler vasıtası ile çıkılmakta ve üzerlerine ayetler yazılmış üç kapıdan girilmektedir ²⁸⁴.

Caminin zemin katı duvarları ilk katın istalaktitli silmelerine kadar çini ile kaplanmıştır. Bu çinilerin renkleri açık ve koyu mavi, beyaz ve az miktarda yeşildir. Mihrap duvarındaki pencere içi yan duvarlarında yine aynı çiniler varsa da, bir kısmı döküldüğünden yerlerine kırmızı renk bulunan çini levhalar eklenmiştir. Bu panolarda karanfil, gül, narçiçeğine benzer çiçeklerle servi, stilize olmuş yaprak ve vazo şekilleri kullanılmıştır ²⁸⁵.

Yeni Camii-1

R. 273. Yeni Cami çinilerinden detay (11.03.2014).

61-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eminönü Yeni Camii harim bölümü çinisidir (R.273).

²⁸³ Türk Diyanet Vakfı, “Eminönü Camileri”, Eminönü Şubesi, İst. 1987, s. 213-214.

²⁸⁴ Erdem Yücel, “Yeni Cami ve Hünkâr Kasrı”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İst. 1944, s.7.

²⁸⁵ Türk Diyanet Vakfı, Age., s. 217.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı, üstten/ alttan kaydırmalı yanlardan simetrik karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında 14/12/2006 tarihinde çalınan çinilere dair, toplam 7 rapor tutulmuştur (Env.no: 11-12-13-14-15-16-17) (R.276-280). Christie's Müzayede'de, 06.06.2007 tarihinde satılmış olan bir karo tespit edilmiştir. (R.275). Diğer çalınanların yerleri tespit edilemedi. Bu karodan aynı zamanda Yeni Camii Hünkâr Kasrı'nda da bulunmaktadır (R.274).

R. 274. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı çinileri (11.03.2014).

R. 275²⁸⁶

İznik / Karo / Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 25x21 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(06.06.2007'de 2.640 euro satılmış)

²⁸⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14-05-2014).

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 11
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı mihrap nişi iç kısmı.
Boyutları : 24,8 x 19 cm
Cinsi : Çini
Dönem : 17. yy (İznik)
Ailedi : 17.
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Münir SAĞ
Müze araştırmacısı

R.276. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Yeni Camii'den 14.12.2006 tarihinde çalınan çinilerin raporudur²⁸⁷

²⁸⁷ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No	: 12
Bulunduğu yer	: Eminönü Yeni Camii
Taınmadaki konumu	: son cemaat yeri kuzey doğu divanı mihrap nişi mukarnas alınlığı.
Boyutları	: farklı ölçülerde
Cinsi	: Çini
Dönemi	: 17. yy (İznik)
Adedi	: 8
Tanım	: beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 277. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Yeni Camii'den 14.12.2006 tarihinde çalınan çinilerin raporudur²⁸⁸.

²⁸⁸ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 13
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvar mihrap nişi sağ yan.
Boyutları : 25 x 25
Çini : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 4
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavî ve yeşil renkli bitkisel motif süslememin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Mürat SAĞ
Müze araştırmacısı

12/09/2006

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 14
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvar pencere sağ bordürü.
Boyutları : 28 x 13
Çini : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 1
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavî ve yeşil renkli bitkisel motif süslememin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Mürat SAĞ
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R.278. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Yeni Camii'den 14.12.2006 tarihinde çalınan çinilerin raporudur²⁸⁹.

²⁸⁹ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 15
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvarı pencere sağ bordürü.
Boyutları : 25 x 22
Çini : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 1
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Mahir S.A.V
Müze araştırmacısı

12/09/2006

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 16
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvarı yazı kupağı üstü.
Boyutları : 25 x 25
Çini : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Mahir S.A.V
Müze araştırmacısı

12/09/2006

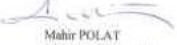

R. 279. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Yeni Camii'den 14.12.2006 tarihinde çalınan çinilerin raporudur²⁹⁰.

²⁹⁰ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 17
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı divanı mihrap nişi mukarnas alanıdır.
Boyutları :
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 2
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif sistemlenmiş olduğu çini.

 Mahir POLAT
Müze araştırmacısı
  İrfan SİVİM
Müze araştırmacısı
  Murat SÖY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 280. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Yeni Camii'den 14.12.2006 tarihinde çalınan çinilerin raporudur²⁹¹

Yeni Camii-2

R. 281. Yeni Camii çinileri (11.03.2014).

62-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Yeni Camii'nin birçok bölümünde bulunan süpürgelik çinileridir (R.281).

²⁹¹ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (14.10.2013).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz ve mavi renklerde, natüralist üslûpta vazodan çıkan lale ve karanfiller tasvir edilmiş, ayrıca yanlarda yarım servi ağaçları konarak karonun iki taraftan ulaması sağlanmıştır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: TC. Vakıflar Genel Müdürlüğünün resmi internet sayfasında yer alan (Env.no: 27c), 14/12/2006 tarihinde Yeni Camii'den bu çinilerin çalınması ile ilgili rapor tutulmuştur (R.284). Bu çinilerden aynı zamanda Hünkâr Kasrı'nda da bulunmaktadır (R.283). Ayrıca Edirne Saray içi kazılarında çıkan kırık parçalar ²⁹², bize bu çinilerden Edirne Sarayı'nda da bulunduğunu göstermektedir (R.282).

R. 282. Edirne Saray içi kazılarında ortaya çıkan çini parçasıdır²⁹³ .

R. 283. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı, süpürgelik bölümü çinileri (11.03.2014).

²⁹² Mustafa Özer, "Edirne Yeni Saray Kazısı 2011 Yılı Çalışma Raporu", Edirne 2011, s. 17.

²⁹³ F: (<http://www.ttk.gov.tr/templates/resimler/File/Kazilar/2012/31-2011-Edirne.pdf>), (02.11.2014).

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 27-c
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekânı üst mahfiller, batı yönü duvar ikinci sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 7
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Maral SAY
Müze araştırmacısı

R. 284. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında yer alan, Yeni Camii'den 14.12.2006 tarihinde çalınan çinilerin rapordur ²⁹⁴.

R. 285 ²⁹⁵

İznik / Karo Parçası / Dönem: 1650
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi - İNGİLTERE

R. 286 ²⁹⁶

İznik / Karo Parçası / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi - İNGİLTERE

²⁹⁴ F: (http://avem.vgm.gov.tr/yurtdisindan_gelen_eserler.html), (03.10.2014).

²⁹⁵ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

²⁹⁶ Agi.

R. 287²⁹⁷

İznik/ Karo
Dönem: 17. Yy. sonu
Ölçüleri: 25x25,2 cm
Sergilendiği yer:
Fitzwilliam Müzesi
İNGİLTERE

R. 288²⁹⁸

İznik / Bordürlü Karo / Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 24,6x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede -
İNGİLTERE
(11.04.2008'de 1.125 £ satılmış)

R. 289²⁹⁹

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1650
Ölçüleri: 24,5x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.03.2007'de 1.800 euro satılmış)

R. 290³⁰⁰

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1650
Ölçüleri: 25x24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.03.2007'de 1.800 euro satılmış)

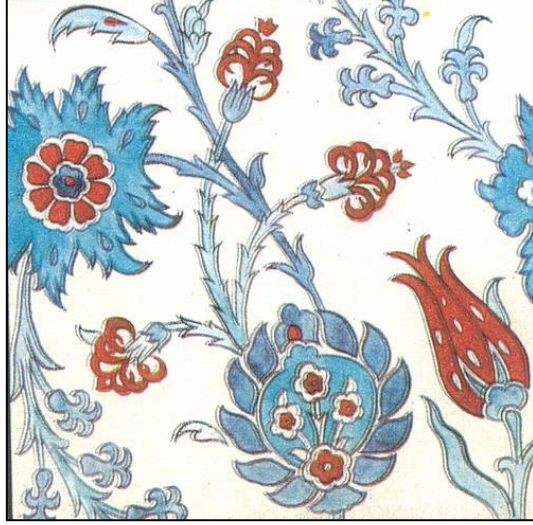
²⁹⁷ F: (<http://www.calendars.com/Assorted-Fine-Art/Fitzwilliam-Museum-Iznik-Tiles-2015-Wall-Calendar/prod201500003725/?categoryId=cat00016&seoCatId=cat00016>), (04.03.2014).

²⁹⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

²⁹⁹ Agi.

³⁰⁰ Agi.

3.1.11.1. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı

R. 291. Yeni Camii Hünkâr Kasrı çinisi ³⁰¹

63-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Yeni Camii Hünkâr Kasrı içinde bulunan çinidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve natüralist üslûpta yandan ve üstten kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 20.01.2003 tarihinde çalınan karolardır. Vakıflar Genel Müdürlüğünün sitesinde rapor olarak bulunmaktadır³⁰². R.291'deki fotoğraf bu resmi siteden alınmış ve Christie's Müzayede'deki karo (R.292) ile tam olarak eşleştiği için konmuştur.

İznik/ Karo

Dönem: 17. Yy. başı

Ölçüleri: 25 cm

Bulunduğu yer: Christie's

Müzayede - İNGİLTERE

(27.04.2012'de 1.500 £ satılmış)

R. 292 ³⁰³

³⁰¹ F: <http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx> (03.10.2014).

³⁰² Agi.

³⁰³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

3.1.12. Üsküdar Çinili Camii

Cami, avlu ve harime giriş kapıları üzerinde yer alan manzum inşa kitabelerine göre 1050/1640'a tarihlendirilmektedir. Sultan I. Ahmet'in hanımı, IV. Murat ve Sultan İbrahim'in annesi Kösem Mahpeyker Valide Sultan tarafından yaptırılan külliye'nin mimarı olarak Kasım Ağa'nın adı ileri sürülmektedir.

Çini mihrap kompozisyonu, iki yanda mermer söveli dolap nişlerine bitişik olarak düzenlenmiştir. Günümüze farklı zamanlarda yapılmış onarımlarla gelebilen caminin çini mihrabında rutubetten kaynaklanan dökülmeler meydana gelmiştir. Özellikle mihrabın alt kısmında yer alan orijinal çini plakaların, onarımlarda farklı kompozisyonlu çinilerle değiştirilerek, bordür ve süpürgelik düzeninin bozulduğu görülmektedir.

Mihrapta 17. yüzyıl çinisi kullanılmıştır. Ağırlıklı olarak 25 x 25 cm ve 25 x 11 cm ölçülerinde çini plakalar, yüzeye kireç harcı ile yapıştırılmıştır. Süslemede 12 farklı tipte kompozisyon şemasına özgü çini plaka kullanımı izlenmektedir. Çini malzeme sıraltı tekniğindedir. Şeffaf sıraltına motifler; beyaz, kobalt mavisi, lacivert, firuze, mor, yeşil ve kahverengiye yaklaşan bir kırmızı ile boyanarak işlenmiştir. Konturlar koyu laciverttir. Mihrap tacı, çerçeve üzerinde yer alan 13 cm genişliğinde yatay bir bordür ile bunun üzerinde kible duvarı boyunca uzanan ve yine 13 cm genişliğinde düzenlenmiş tepelik bordüründen meydana gelmektedir. Yatay bordür, çift dal üzerinde gelişen lale ve hatayi motifleri ile birlikte aralara serpiştirilmiş penç ve saz yapraklarıyla süslüdür. Beyaz zemin üzerinde motifler lacivert konturlu olup, firuze ve mor tonlarıyla renklendirilmişlerdir. Bordürün iki köşesinde kobalt mavisi zeminli, beyaz ve firuze renkli stilize çiçek ve yapraklardan oluşan kare çiniler vardır. Tepelik bordürü ise iki farklı formda tepelik motifinin tekrardan oluşmaktadır. Beyaz zeminli tepelik dizisi mihrap üstünde firuze renkli olup, iç bünyeleri beyaz ve mor tonlarında stilize çiçek tasvirleriyle doldurulmuştur. Tepelik bordürü kible duvar boyunca, farklı renk kompozisyonuyla devam ettirilmiştir³⁰⁴.

³⁰⁴ Tolga Bozkurt, "İstanbul- Üsküdar' daki Hanım Sultan Camilerine Ait Mihraplar", IV. Üsküdar Sempozyumu, s. 344-345.

Üsküdar Çinili Camii-1

R. 293. Üsküdar Çinili Camii, son cemaat yeri çinileri³⁰⁵.

64-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami içinde birçok yerde bulunan çinidir (R.293).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi üslubunda ve natüralist üslûp karışık, kobalt ve turkuaz renklerinden oluşan dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karonun benzerleri aynı zamanda Eyüp Sultan Türbesi (R.294) ve TSM, Bağdat Köşkü'nde de (R.295) bulunmaktadır. Christie's Müzayede'de değişik tarihlerde satılan toplam 3 adet karo tespit edilmiştir (R.296,297).

R. 294. Eyüp Sultan Türbesi (Env. No: 5).

R. 295. TSM, Bağdat Köşkü çinileri (05.03.2014).

³⁰⁵ F: Ayla Yılmaz, "İstanbul Üsküdar Çinili Camii Çinileri Üzerine Bir Araştırma", Gazi Üni. El Sanatları Eğitimi Böl. Geleneksel Türk El Sanatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. Şubat-2011, s.102.

R. 296³⁰⁶

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1600
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(11.10.2013'de 4.000 £ satılmış)

R. 297³⁰⁷

İznik / Karo
Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 25x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(30.04.2004'de 837 £ satılmış)

³⁰⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁰⁷ F: Agi., (14.05.2014).

Üsküdar Çinili Camii-2

R. 298. Üsküdar Çinili Camii çinileri³⁰⁸.

65-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Üsküdar Çinili Camii harim bölümü çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bonhams Müzayede’de satılan yarım karonun, Çinili Camii’deki karolar ile tam olarak eşleşmesede benzerlikler görülmüştür (R.299).

R. 299³⁰⁹

İznik/ Karo

Dönem: 17. Yy.

Ölçüleri: 24,5x9 cm

Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede

İNGİLTERE (18.06.2013’de 375 £ satılmış)

³⁰⁸ F: Ayla Yılmaz, “İstanbul Üsküdar Çinili Camii Çinileri Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üni. El Sanatları Eğitimi Böl. Geleneksel Türk El Sanatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. Şubat-2011, s.104.

³⁰⁹ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

Üsküdar Çinili Camii-3

R. 300. Üsküdar Çinili Camii niş kenarı bordür çinileri³¹⁰

66-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Cami harim bölümü niş kenarını çeviren bordür çinisidir (R.300).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt mavi zeminli beyaz ve firuze renklerde. Ortada yer alan hatayi, firuze merkez ve pençer ile bezenmiştir. Hatayinin etrafını çevreleyen dairesel dallar üzerinde beyaz gonca ve pençer yer almaktadır. Bulut ve yaprakların bulunduğu dairesel saplar diğer bordüre geçişi sağlar.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karonun benzeri, TSM Bağdat Köşkü'nde de bulunmaktadır (R.301). Christie's Müzayede'de 27.03.2013 tarihinde satılan toplam 2 adet karo tespit edilmiştir (R.302).

R. 301. TSM, Bağdat Köşkü bordür çinileri (05.03.2014).

R. 302³¹¹

İznik / Bordür Karo (2 adet) / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24x10,5 cm/ 24,5x12 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE
(27.03.2013'de 2.750 euro satılmış)

³¹⁰ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

³¹¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

3.1.13. Hekimoğlu Ali Paşa Camii

Koca Mustafa Paşa'da bulunmaktadır. Bânisi, Hekimbaşı Nuh Efendi'nin oğlu I. Sultan Mahmud ve III. Sultan Osman devirlerinde sadrazamlık yapmış olan Hekimbaşı Ali Paşa'dır. 1734 tarihinde yaptırmıştır. Mimarı Ömer Ağa'dır. Camii, 18. Yüzyıl İstanbul Camilerinin en güzeldir. Kemerli bir kapıdan avlusuna ve yedi basamaklı merdivenle son cemaat yerine çıkılmaktadır. Cami, kare planlıdır. Büyük Merkezi kubbesi 6 fil ayağı üzerine dayanan 4 kemer üstüne oturtulmuştur³¹².

En son 1725 senelerinde bir çini imalâthanesi İstanbul'da canlanmaya başlamıştır ve yapmış olduğu parçalardan 1734 de inşa edilmiş olan Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nde tezyinat yapılmıştır. Üçüncü Sultan Ahmed'in ihya etmiş olduğu çini ocaklarının bu mamulâtı çivit mavisi, kiremit kırmızı, sarı ve yeşil renklerde uzaktan her ne kadar güzel ahenkler arz ediyorsa da yakından incelendiğinde sarı renklerin çok bozuk ve diğer renklerin de kirli olduğu fark edilmektedir. Hekimoğlu Camii'ndeki bu yeni mahsul çinilerin desenleri lale, çiçek ve bulut olup parçaların zemini mavimtraktır. Bu çinilerden aynı zamanda Ayasofya arkasındaki üçüncü Ahmet çeşmesinde de mevcuttur³¹³.

Mihrap bölümü duvarları ikinci sıra pencerelerin altına, diğer duvarlar ise mahfil hizasına kadar çini kaplanmıştır. Sıraltı tekniğindeki bitkisel kompozisyonlu çinilerin büyük bir kısmı Tekfur Sarayı imalâtıdır; özellikle hünkâr mahfili çıkmasının altına gelen kısım başta olmak üzere çeşitli yerlerde bir miktar da mavi-beyaz Kütahya çinisi kullanılmıştır. Mihrap bölümündeki celî sülüs Âyetü'l-kürsî kuşağının sonunda "el-fakîr Hasan hâne-i hâssa" imzası ile hakkında bilgi olmayan bir hattatın adı bulunmaktadır. Sağdaki çini levhalar arasında derinlik ve gölge-ışık uygulamaları ile dikkat çeken bir Kâbe kompozisyonlu pano yer almaktadır³¹⁴.

³¹² Nizamettin Biber, "İstanbul Camileri", Dergah Ofset, Bağcılar-İst., tsz., s. 57.

³¹³ Nurettin Yatman, "Eski Türk Çinileri 1", *Vakıflar Dergisi*, Güzel Sanatlar Mecmuası, 1942, s. 50.

³¹⁴ Ahmet Vefa Çobanoğlu, "Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi", 1998, *DİA*, c.17, s. 170.

R. 303. Hekimoğlu Ali Paşa Camii çinileri (26.02.2014).

67-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Hekimoğlu Ali Paşa Camii harim bölümü çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Penç, küçük bahar dalları ve lale' den oluşan dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karonun benzeri, TSM., Harem Dairesi'nde de bulunmaktadır (R.304).

Christie's Müzayede'de 06.06.2007 tarihinde satılan 1 adet tespit edilmiştir (R.305).

R. 304. TSM, Harem Dairesi çinileri
(05.03.2014)

R. 305³¹⁵

Tekfur Sarayı / Karo /Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 24,5x24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(06.06.2007'de 1.800 euro satılmış)

³¹⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

3.1.14. Beylerbeyi Camii

Hamid-i Evvel Camii olarak da bilinen Beylerbeyi Camii, İstanbul'un Anadolu yakasında Beylerbeyi semtindedir. Cami, I. Abdülhamid tarafından annesi Rabia Sermi Sultan'ın anısına, dönemin Baş Mimarı Mehmet Tahir Ağa'ya Hicri 1192 (1778) tarihinde yaptırılmış olup, bina emini ise Şehremini Hafız el-Hacı Mustafa Efendi'dir. Daha önceleri burada yükselen İstavroz Sarayı'nın 18. yüzyılın ortalarında yıkılmasından sonra I. Ahmet'in İstavroz Sarayı'na taşıdığı Hırka-ı Şerif dairesinin bulunduğu bu yere Beylerbeyi Camii inşa edilmiştir³¹⁶.

Cami, Barok üslûpta olup taşıyıcı duvarları kesme taştan inşa edilmiştir. Merkezi tek kubbeli mihrap üstü yarım bir kubbe ile vurgulanmış sekizgen tabana oturan bir yapıdır. 55 pencere ve iç mekânda kalem işleriyle süslü duvarlarda hem Osmanlı hem de Avrupa çinileri göze çarpar. Yapı, 1810-1811 yıllarında II. Mahmut'un isteği üzerine son cemaat yeri değiştirilmiş ve minaresi yıkılarak iki yeni minare eklenmiştir³¹⁷.

Yapının iç yüzeyleri kalem-işyle kaplanmıştır, iç yüzeylerin süslemesinde karşılaşılan önemli bir özellik, mihrap sofası duvarlarının silme hizasına kadar (zeminden başlayarak 4 m), doğu ve batı duvarlarının da zeminden başlayarak yaklaşık 37 cm'lik bir bölümünün çinilerle kaplanmış olmasıdır. Mihrap sofasındaki çinilerin pencerelerin üst hizasına kadar yükselen kısmındaki bordürler Osmanlı çinileriyle, panolar Çin çinileriyle kaplanmıştır. Mihrabın üzerinde de 1,20 x 1,20 m boyutlarında bir çini pano vardır. Ayrıca bütün birinci sıra pencerelerin zemini çini parçalarla kaplanmıştır. Yapı bu haliyle, değişik yerlerden toplanmış çinilerin meydana getirdiği bir sergi niteliğindedir³¹⁸.

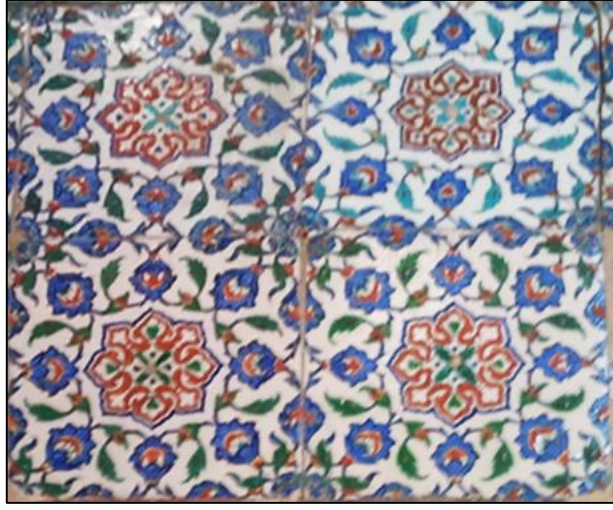
1969 yılında ciddi bir restorasyondan geçen Beylerbeyi Camii, 13 Mart 1983 tarihinde bitişğinde bulunan İsmail Paşa yalısında çıkan yangın sonucu kubbesinin ahşap bölümü zarar görekere çökmüştür. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hızlı bir şekilde restore edilen cami, aynı sene tekrar ibadete açılmıştır³¹⁹.

³¹⁶ Berica Nevin Berberoğlu, "Boğazın İncileri Yalı Camileri", Portakal Bas. Mtb. San. Tic. Ltd. Şti., İst. 2010, s.56.

³¹⁷ *Age.*, s. 57.

³¹⁸ Selçuk Batur, "Beylerbeyi Camii", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.2, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yay., İst. 1993, s. 205.

³¹⁹ Berica Nevin Berberoğlu, *age.*, s. 57.

R. 306. Beylerbeyi Camii, batı cephesi çinileri (13.03.2013).

68-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Beylerbeyi Camii batı cephe çinisi (R.306).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve ortada kırmızı zeminli şemse içinde bulut motifli dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Mihrabın iki yanında bulunan kuşak yazısının altta ve üstteki bordürlerden sonra bir sıra üstte iki sıra altta olmak üzere bu çiniler bulunmaktadır. Mihrap mekânını sağlı ve sollu kaplamaktadır. Müze ve Müzayedelerde toplam 9 adet karo tespit edilmiştir.

R. 307³²⁰

İznik/ Karo (toplam 6 adet)
Dönem: 16. Yy. ikinci yarısı
Sergilendiği yer: Atina Metropolitan Sanat Müzesi (Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

R. 308³²¹

İznik / Karo
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 24.5x24.5
Sergilendiği yer: Rijks Museum
Amsterdam- HOLLANDA

³²⁰ F: (<http://www.benaki.gr>), (14.01.2014).

³²¹ F: (<https://www.rijksmuseum.nl/en/my/collections/13348--bovy-irene/tegels/objecten#/BK-NM-11760,5>), (02.03.2013).

İznik / Karo
Dönem: 17. Yy. başı
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: British Müzesi
İNGİLTERE

R. 309 ³²²

R. 310 ³²³

İznik / Karo
Dönem: 1580
Ölçüleri: 25,4x25,4 cm
Satıldığı yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE (24.04.2012'de 6.875
£ satılmış)

R. 311 ³²⁴

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,5x25 cm
Satıldığı yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE (23.06.2010'da 9.375
euro satılmış)

³²² F:

(http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1), (04.03.2014).

³²³ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

³²⁴ F: Agi., (16.05.2014).

R. 312. Beylerbeyi Camii, süpürgelik bölümünde bulunan çinilerdir (13.03.2013).

69-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Beylerbeyi Camii süpürgelik bölümünde bulunan çinidir (R.312).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve hurde rumili, üstten kaydırmalı ve simetrik yanlardan simetrik karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan müze ve müzayedelerde toplam 9 adet tespit edilmiştir.

İznik / Karo (5 Adet)
Dönem: 1560-90
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Victoria
and Albert Müzesi
İNGİLTERE

R. 313 ³²⁵

³²⁵ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

İznik / Karo (4 adet)

Dönem: 1570

Ölçüleri: 47x47,7 cm

Bulunduğu yer: Christie's

Müzayede - İNGİLTERE

(14.10.2003'de 7.170 £ satılmış)

R. 314³²⁶

³²⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

3.2. Türbelerdeki Kayıp Çiniler

3.2.1. Eyüp Sultan Türbesi

Eyüp Sultan Türbesi 1454-1455 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Önce türbe, daha sonra cami inşa edilmiştir. İstanbul'da fetihten sonra yapılan ilk eser olup, inşa eden mimar bilinmemektedir. Türbede medfun bulunan Hz. Halid bin Zeyd Ebu Eyyüp el Ensari'dir. Türbenin gövdesi sekiz köşeli bir plana oturtulmuş olup, üstü kasnaksız bir kubbe ile örtülmüştür. Kesme taştan yapılmıştır. Kapının bulunduğu cephe hariç, diğer duvarlarda altlı üstlü ikişer pencere bulunmaktadır. Üst pencereler, alttakilere göre daha küçük ve kemerlidir. Alttakiler ise daha büyük olup dikdörtgen biçimindedir. Türbe, II. Mahmut döneminde (1819) yeniden restore edilmiştir. Türbeye caminin son cemaat yerine bakan kapıdan girilmektedir³²⁷.

Türbenin, caminin son cemaat yerine bakan yüzeyi ve iç kısmı tamamen çini ile kaplıdır. Bu çiniler İznik, Kütahya ve Avrupa kaynaklıdır. 15. Yy. sonu, 16. yy. ve 17. yy. sonuna kadar olan geniş bir döneme aittir. Çiniler türbe için özel olarak yapılmamış, saray deposundan temin edilerek devir devir buraya monte edilmiştir.

Türbenin dış kısmındaki 16. yy. ikinci yarı başı (klasik devir) 17. yy. çinileri mevcuttur. Orijinal İznik ve Kütahya çinileri vardır. Geneli ulama çini kompozisyonlarıdır. Natüralist üslûp dikkati çekmektedir. Orijinal İznik kompozisyonlarını, daha sonraki dönemlerde Kütahya'da yapılmış örnekleri ile bir arada görmek mümkündür. Bahar dalı natüralist üslûp ağırlıktadır. Kompozisyonlarda lale, karanfil, gül, sümbül, zambak, süsen çiçekleri görülmektedir³²⁸.

Osmanlı Döneminde Eyüp Türbesi için önemli onarım tarihleri şunlardır:

- 1207 H./ 1792 M. Eyüp Sultan Türbesi'nde sanduka yenilemesi yapıldı.
- 1235 H./ 1819 M. Sultan Mahmud tarafından türbenin tamir ettirilmesi,
- 1334 R./ 1919 Türbe duvarının yıkılarak, dökülen ve kırılan çinilerin avluda toplanması,
- 1336 R./ 1921 Türbe duvarının avludaki çinilerle yeniden onarımı.
- Türbe'deki en büyük onarım 1611 ile 1800 yıllarında yapılmıştır³²⁹.

³²⁷ Ferize Şen, "Eyüp Sultan Türbesi Çinileri", I. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 9-11 Mayıs 1997, s.74.

³²⁸ Age., s. 74.

³²⁹ Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 167.

Türbenin iz bırakan ve günümüzdeki şeklini almasını sağlayan en büyük onarımın Sultan I. Ahmed devrinde (1603-1617) olduğunu görmekteyiz. Hadikat- ül Cevami'den bir alıntı yapan Ekrem Hakkı Ayverdi bu onarım tarihini H. 1020 (M. 1611) olarak vermektedir. Çok dindar bir padişah olan Sultan I. Ahmed, Peygamber Efendimize ve O'nun sahabelerine çok önem verdiği için Eyüp Sultan Türbesi'ne de özel bir önem göstermiştir. Sultan I. Ahmed, Eyüp Sultan Türbesi kapısının önündeki dua edilen sütunlar üzerinde duran kubbeli ve etrafı açıkta olan yeri Dua Salonu şeklinde yeniden düzenlenmiş, ziyaretçi çıkış koridorunu yaptırmıştır. Dua Salonu, hacet Penceresinin bulunduğu duvarı düzenlerken Hacet penceresi üzerine metal bir şebeke yaptırarak türbeye vakfetmiştir.

Ziyaretçi giriş kapısının sağ tarafına kendi adı ile anılan çok güzel bir sebül inşa ettirmiştir. Bütün bu mimari çalışmaların o devrin Hassa Mimarbaşısı Sedefkâr Mehmed Ağa'ya ait olduğunu söyleyebiliriz. Sultan I. Ahmed, türbeye pek çok kıymetli değişik malzemelerden imal edilmiş eski kandiller de vakfetmiştir. Ayrıca, 17. yy. Sultan I. Ahmed Türbesinin duvar çinileri ile aynı özellikler taşıyan İznik çinilerini Eyüp Sultan Hazretleri'nin sandukasının bulunduğu Harem Bölümü'ne duvarlara birebir ölçülü bir şekilde imal ettirip türbeye monte ettirmiştir. Dua Salonunun iç ve dışında yer alan çoğu 16. yy.'ın ikinci yarısına ait en güzel İznik çini panolarını ve karolarını Topkapı Sarayı Deposundan getirerek türbenin duvarlarına monte ettirmiştir. Bu olayın benzerini de Sultan I. Ahmed Türbesi iç dolaplarının da aynı şekilde Topkapı Sarayının çini deposundan getirilen çok güzel renk ve desenli İznik çini karoları ile süslenmesi Eyüp Sultanın şeklinde ki başka bir örnek olarak görmekteyiz.

Türbenin orijinal çinilerinin üst kısımlarında yer alanlarından bazıları rutubetten zamanla dökülmüşler, 1900-1925 yılları arasındaki devrede bu çinilerinde yer aldığı büyük bir koleksiyonun Avrupa müzelerine kaçırıldığını, sonradan bu koleksiyonun İngiltere'deki Victoria ve Albert Müzesi'nce satın alındığını görüyoruz. Bu konudaki kaçakçılık ile ilgili belge yayınlanmıştır³³⁰ (bk.Belge-3,s.167-R.317). Bu olayların olduğu yıllardaki restorasyonlar da bu eksik çinilerin yerlerine Kütahya'da çalınan çinilerin aynı desenlerini içeren ve Kütahya'nın sarı renginin kullanıldığı çini karolar yaptırılarak boşlukların kapatıldığını görmekteyiz. (Türbenin çinileri ile ilgili verdiğimiz bu bilgilere Kültür Bakanlığına 1996 yılında hazırladığımız Eyüp Sultan Türbesi'nden çalınan çiniler ile ilgili raporu hazırlarken sahip olmuş bulunmaktayız, türbelerden çalınarak yurt dışına götürülen eserler ayrı bir araştırma konusudur)³³¹.

³³⁰ Halı Dergisi, Londra Haziran 1990, sayı 51, s. 131-135. (bu kaynak: Erman Güven, "Eyüp Sultan Türbesi'ne Vakfedilen Eserler", II. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 314' de verilmiştir.)

³³¹ Erman Güven, "Eyüp Sultan Türbesi'ne Vakfedilen Eserler", II. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 313-314.

1800 yılında Sultan III. Selim Devrinde (Saltanatı: 1789-1807) Eyüp Sultan Camisi yenilenirken Eyüp Sultan Türbesi’de içten, dıştan onarılarak temizlendi³³².

Türbenin çinilerinin tespiti için envanter oluşturulmuştur. Bu konuda danıştığımız İstanbul Türbeler ve Müzeler müdürlüğünde görevli Sayın Erman Güven, bu envanter defterini incelememize izin vermiş ve türbede bulunan çiniler hakkında bilgi alma fırsatımız olmuştur. Bilindiği gibi türbe restorasyonda olduğu için, çalışmaları yürüten firma inceleme ve fotoğraf çekmeye izin vermemiştir. Bu noktada envanter defterinin büyük yardımı olmuştur. Sayın Erman Güven’in, VIII. Eyüp Sultan Sempozyumunda (Mayıs 2004) türbedeki çiniler ile ilgili yer alan, env. 268 ve env. 98 no’ya kayıtlı sergilenebilecek önemli eserler olduğunu ve ayrıca env. 181 no’ya kayıtlı Kütahya imalatı Klasik Osmanlı askı kandillerden de bahsetmektedir.

3.2.1.1. Türbede Tutanağı tutulmuş Adli Soruşturmalar

8 Rebiulahir 1338-1 Kânun Sani 1336 tarihli, İstanbul Matbaa-i Ami- re’de basılan, 121 Numaralı Polis Mecmuasında; Eba Eyyub Ensarî Türbesi’nde çalınan çinilerle ilgili 5 sayfa verilen haber, hırsızlığı bütün teferruatı ile anlatmaktadır. Özetle şöyle ki:

335 senesi Kanun-u evvelin 4. Perşembe günü (11 Ocak 1920) Eyüp Sultan Hacet Penceresi önünden, eskiden beri duran, antik değerde, kıymetli 117 çini çalındığı, Eyüp Polis Merkez Müdürlüğünden 30 Kanun-u sani 335 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bildirilmiştir.

Yapılan tahkikat neticesinde, en az 20 yıldan beri İstanbul’da oturan, Fransız uyruklu, antikacılık yapan Dişçi Jean (?) Bari’nin organizatörlüğünde, Topal Hasan, Cideli Kürt Ahmet, Cideli Kürt İbrahim, Bahriye’de Müstahdem Raif, Bahriye’den emekli Musa Kâzım, Bahriye Saathanesi’nde Memur- Mülâzım Yakup Efendiler olduğu tespit edilmiştir.

Dişçi Bari’nin Beşiktaş’da bulunan evi gözaltına alınmış, bir gün sonra, Topal Hasan, Cideli İbrahim, Cideli Ahmet sabah erkenden çaldıkları çinileri sandal ile Jean Bari’nin evine götürmek üzere dört çuval içinde iskeleye çıkardıklarında, Gümrük Muhafaza memurları, kaçak eşya zannıyla çevirmişlerdir.

Dişçi Bar, Gümrük Muhafaza Memurları ile anlaşmak üzere, rüşvet olarak 50 (altun?) lira (bugünkü değeri 16.000.000 TL. x 50:800 milyon lira) vermiş, bunun üzerine tetikte bulunan sivil Polis memurları, gerekli işlemleri yaparak, Gümrükçüler, 50 lira, ve Ahmet, İbrahim, Polis Müdüriyeti’ne getirilmiştir. Bu arada Topal Hasan, çinilerin

³³² Ekrem Hakkı Ayverdi, “Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri”, Fetih Cemiyeti Yay., İst. 1989, cilt III, s. 352.

geldiğini haber vermek üzere Bari'nin evine gittiğinden, Topal Hasan da Bari'nin evinden yakalanarak Polis Müdüriyetine getirilmiştir.

Yapılan sorgulamada, sanıkların ifadelerine göre konu şöyle anlatılmıştır:

“Bahriye'den Musa Kâzım Efendi, kendisini 20 seneden beri tanıdığı antikacının ‘çini taşlarına’ meraklı olduğunu, Eyüp'de Hz. Halid'in Türbesi'nde gördüğü çini taşları çaldırmak istediği, “kaç kuruş lazımsa vereceğini”, bunları çalacak aradığını söylemiştir.

Musa Kâzım Efendi de; öteden beri hırsız olarak tanıdığı Topal Hasan isminde bir ahababı olduğunu söyleyerek, Hasan ile Musa Kazım Efendi'nin konuyu görüştüğü, Topal Hasan'ın kabul etmesi üzerine, Eyüp Sultan'a gelerek Bari çinileri göstermiş ve Musa Kazım Efendi Topal Hasan'a 63 lira. (Bugünkü rayiçle 63 x 16.000.000: 1.080.0.000 lira) vermiştir.

Aradan birkaç gün geçmiş, çiniler gelmemiş, Bari, Musa Kazım Efendi'yi tekrar Topal Hasan'a göndermiştir. Topal Hasan 17-18 çini çalıp, Beşiktaş'taki Bari'ye evinde teslim ettiğini, geri kalanları da teslim edeceğini bildirmiştir. Ama yine de çinileri teslim etmemiştir. Bari, Hasköy'de bir kahvehanede Topal Hasan ve Musa Kâzım Efendi ile buluşmuş, Hasan ve Musa Kâzım Efendiyi sıkıştırmış, çinileri Fransızlar'a teslim edeceğini söylemiştir. Bu arada Topal Hasan, Musa Kâzım Efendi ile aralarında anlaşmazlık çıktığını söylemiştir.

Musa Kâzım Efendi'nin Biga'ya gitmesi üzerine, Dişçi Bari, Topal Hasan'ı tekrar sıkıştırmış, netice alamayacağını, atlatıldığını fark ederek, Topal Hasan'ı Fransızlara teslim ile Kuruçeşme Fransız Karakolu'na sevk ettirerek, bir gece tevkif ettirmiş, dövülüp, tazyik edilmesinden sonra, Topal Hasan çinileri getireceğini beyan edince serbest bırakılmıştır.

Daha sonra Topal Hasan, bir kısım çini daha Bari'ye teslim etmiştir. Bari, Bahriye Saathanesi'nde Yakup Efendi'ye gelmiş, yerinde bulamadığından haber bırakmış, Yakup işe başladıktan sonra, Yakup efendi ile vapura binerek, Eyüp'e gelerek çini çalmışlardır. Birkaç gün sonra, Topal Hasan yanında üç kişi ile birlikte gelerek 250 adet çini tedarik ettiğini (çaldığını?) Musa Kazım Efendi'ye haber vermemesini Bari'ye söylemiştir. Kâzım Bey zaten Biga'dan gelmediği için Bari ona haber vermemiştir (Musa Kâzım'ın Biga'ya gittiğini söylemesi bir şaşırtmaca olabilir ve Bursa-İznik civarına gitmesi de pek ala akla geliyor. Bursa'da bol miktarda 17. yüzyıl İznik çinilerinin bulunduğu düşünülürse, belki de o civara çini temini için gitmiş olabilir?). Bari, ifadesinde de Topal Hasan'ın yanında getirdiği kimseleri tanımadığını beyan etmiştir.

Antikacı-Dişçi Bari, Topal Hasan'a askeri filika bulmasını istemiş, Hasan da bulamayınca, Kasım Paşa'da Kayıkçı Muz Süleyman Ağa'yı bularak Bari ile görüştürmüş, Kuruçeşme-Arnautköy'den (Damad-ı Şehriyarî Halit Paşa'nın Yalısı'ndan) bir takım eşya

(çalıntı) getirmek üzere 100 liraya (bugünkü rayiçle 1.6 milyar lira) pazarlık yapılmış, 15 lirasını peşin ödemiş, Raif’de 7,5 lira vermiştir.

Raif, Süleyman’a, “Bir Fransız’ın işi var, o işi yaparsan sana hayli para verecektir” demesi üzerine, Süleyman sandalıyla Beşiktaş’a gitmiş, akşamüzeri üç Kürt gelerek, sandalla Ortaköy’e gittiklerini, Kürtlerden ikisinin dışarı çıkarak işlerini yapıp geleceklerini söylemişler, Kürt İsa sandalda kalmıştır.

Birkaç gün sonra sandal da kalan Kürt İsa, “Efendi seni çağırıyor” demesi üzerine, sandalla Beşiktaş’a gelmişler. İsa ile birlikte eve (Bari’ nin?) gelerek, orada bir Fransız’ın kendisini yanını çağırarak, “Bu iş ne oluyor?” demesi üzerine, “Ben ne bileyim, kendi adamlarına sor” dediğini, “Bu akşam tekrar geleceksin” demesi üzerine, ret cevabı verdiğini, depozito olarak vereceği parayı kabul etmemiştir. Ayrıca, ne götürüp ne getireceklerini de söylememişlerdir.

Bahriye Nezareti Hademelerinden Raif Ağa, dört ay önce bir gün; Musa Kazım Efendi ile Antikacı-Dişçi Jean Bari, Hasköy’deki dükkanına gelerek, Bari’nin çini taşına meraklı olduğunu, nerede var ise, tanesini bir liraya alabileceklerini söyleyerek, kendisini Beşiktaş’taki Bari’nin evine götürdüklerini, Eyüp Sultan’da Hz. Halid Türbesi’nde çini olduğunu, oradan çalabileceklerini söylemişlerdir.

Ertesi gün Bari ile Kâzım dükkana gelerek, Türbedar’a para verdiğini, arzularını yerine getireceklerini, yani göz yumulacağını söyleyip gitmişler, Raif Bari’den 60 lira aldığını, kendisine 10 kaime kağıt para ile bir Osmanlı altın verdiğini, birkaç gün sonra, daha ileri giderek 30 lira daha verdiğini, iki gün sonra tekrara gelerek ne oldu demesi üzerine, acele etme, dediklerini, bir gün sonra ise, Fransız askeri ile gelip, dövüp, gece tevkif edip, çinileri çalıp, teslim şartı ile serbest bırakmışlardır.

Hasköy’de kalafatçı Cideli İbrahim’i bularak, Eyüp Sultan Hz. Halid Türbesi’nde çini çalıp-çalmayacağını sorduğunu, çalarım demesi üzerine, antikacı Bari’ye götürüp, konuştuklarını, Bari’nin de kendilerine birer lira verdiğini, ertesi günü, İbrahim’i Eyüp’e götürerek, Hz. Halid ile Sokollu Mehmed Paşa’nın Türbesini gösterdiğini, İbrahim’ in ertesi günü 20 adet çini çalarak Bari’ye götürdüğünü, 3. defa İbrahim, Ahmet isimde bir arkadaş bularak 150 çini taşı daha çalarak, dört çuval içinde bu taşları Bari’ ye götürmek üzere iken, Beşiktaş iskelesi’nde yakalandıklarını, Ahmet de aynı itiraflarda bulunduğu anlaşmıştır.

Antikacı-Dişçi Bari’de ifadesine; Raif’i, Topal Hasan, İbrahim, v.s. Musa Kazım Bey vasıtasıyla tanıdığını, gümrükteki 50 lirayı rüşvet olarak değil de Gümrük resmî olarak verdiğini, Kazım Bey’le öteden beri antika ticareti yaptıklarını, hatta Galata tarafından müsaadeli kazı yaptıklarını, Kaariye Camii’nde Müezzin Hafız Mehmed Efendiye 60 liralık senet vererek, Teodosyus Mezarın da bir şey çıksın veya çıkmasın, hafriyattan sonra parayı vereceklerini ifade ederek, mezarda taç ve kılıç bulunduğuna ikna ettiğini, Caminin

bir kısmında asker olduğu için, caminin diğer tarafındaki odanın tabanının delinmesi için gerekli malzemenin, Hafız Mehmed Efendi'nin evinde sakladıklarını beyan etmiştir.

Diğer taraftan Kuruçeşme'deki Damad-ı Şehriyarî Halid Paşa'nın Yalısı'ndan Napolyon'un resmi bulunan, etrafı zümrütlü, saat aynası, hançer, çini sürahi ve halı çalmak üzere Kürt Timur ve ortaklarına 50 lira vermiş, iki defa teşebbüs edilmesine rağmen hırsızlık gerçekleştirilememiştir”.

Eyüp Sultan Türbesi çini hırsızlığı ile yine Eyüp Sultan civarında bulunan Sokollu Mehmed Paşa Türbesi'ndeki hırsızlık hadisesi üzerine şüphelilerden ifadesine başvurulmuş Türbedar Cemal Efendi'nin Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun Eyüp Sultan Merkez Memurluğu'ndan 30 Kanun-i evvel 325 tarihli yazıya, İstanbul Polis Müdüriyeti Eyüp Karakolunun 31 Kanun-i evvel 325 tarihli cevabı yazıda, 2. Şube Müdüriyeti'nden gelecek cevabın gönderileceği kayıtlıdır.

24 Kanun-u evvel 1336 tarihinde Nezaret-i Evkaf-ı Hümayûn Mebanii Hayriye Kaleminden 5388 numara ile Şûra-i Evkaf'a yazılan yazı 4134 numara ile Şura Evrakına girmiştir. Yazıda, olayın geçen Teşrin-evvel'in 26. Gecesi “Hz. Halid radiyellâhü anh mülükül Vahid Efendimiz hazretleri Türbe-i münifleri tarafındaki çinilerden üç adedin sirkat edilmesi üzerine, hakkında Heyet-i Teftişiyeye icra edilen tahkikata havi merbut raporda...” diye Türbe- dar Pertev ve Refik Efendilerin görevlerini ihmalden dolayı mes'ul tutulmalarıyla ilgilidir. (bk. Belge.5, s.169, R.319)

Olay 26 Teşrin- i evvel 1336'da olmuş, türbedarların ifadesi ise 8 Teşrin- sani 1336'da alınmıştır.

Polis Müdürlüğü'nden Evkaf-ı Hümayûn Nezaret- i Celîlesi Canib- i Aliyesine, 26 Temmuz 337 tarih ve 133307-42 numarala tezkereye verilen 27 Temmuz 337 tarihli cevapta, Eyüp Sultan Hacet Penceresinden çalınan üç adet çini hırsızlığı faili olarak Toros (Veledi Karabit Osman) adlı şahsın yakalanmasıyla ilgilidir.

Evkâf-ı Hümayûn nezaret-i Mebani- i Hayriye Kalemi'nden adliye Nezareti'ne yazılan bir başka yazıda, yakalanan Toros (Veled- i Karabit Osman)'un yakalanarak tahkikat evrakının 14 Teşrin-i sani 336 tarih ve 5810 numarayla Dersaadet bidayet mahkemesi Savcılığı'na gönderilmesiyle ilgilidir. (bk. Belge 8, s.170, R.320)

29 Teşrin-i sani 336 tarihinde Eyüp Türbesi'nden çalınan 3 adet çini ile ilgili olarak tahkikatın neticesi Polis Müdüriyetinden sorulmuş ve 12 Teşrin-i sani 336 tarih ve 196 numaralı evrakla 2. Tahkikat Şubesine takdim kılındığı, Hırsızın Ermeni milletinden Toros Veled-i Karabit Osmaniyan olduğu, cami avlusuna devamlı geldiği, olaydan 2 saat önce avluda görüldüğü, saç-sakal ve bıyığını traş edip, tebdil-i kıyafet ettiği, zanlı tarafından hırsızlığın yapıldığı kanaati hâsıl olduğu belirtilmektedir.

Polis Müdüriyeti Umumisinden 16 Kanun-u evvel 336 tarihinde Evkaf Nezareti'ne 11 Kanun-u evvel 336 tarih ve 131079/115 sayılı yazının cevabı olarak, Toros Veled-i Karabit'in Bidayet Mahkemesi' ne verilmesiyle ilgilidir.

Polis Müdüriyet-i Umumisinden 1 Mart 36 tarihinde, 10 Kanun-u evvel 35 tarih ve 110/124735 numaralı evrakın cevabı olarak gönderilen yazıda, Eyüp Sultan Türbesi çini hırsızlığının yakalanması münasebetiyle talep edilen nakdi mkfatla ilgilidir. (bk. Belge 11, s.172, R.322)

Evkaf-ı Hmayn Nezareti Mebani- î Hayriye Kalemî' nden 21 Nisan 1336' da Polis Müdüriyetine gönderilen yazıda, Eyüp Sultan Türbesinden çalınan çinilerin faillerinin yakalanması münasebetiyle polisler e ikramiye verilmesinin bütçe imknsızlığı sebebiyle mümkün olmadığı bildirilmektedir.

Evkaf Nezareti'ne gönderilen Cemadiyel-u'la sene 339 ve 11 kanun-u sani 337 tarih ve 5670 sayı ile Mebani- i Hayriye Kalemî'ne kaydedilen dilekçede: Eyüp Sultan Hacet Penceresi nndeki Polis noktasının evvelce kaldırıldığı, türbenin etrafının ve gerekli yerlerin tamir edilmesi, sağlam kapılar ve demir parmaklıklarla, yüksek duvarlarla muhafazası, Fen Heyetince incelemelerde bulunulması, duvarların yeni tamir görmüş olması dolayısıyla sekiz- on bin lira harcama ile onarımların yapılabileceği, 600 kıyye kömürün Levazım Mdriyetince alındığı ve türbenin arka tarafında ihdas olunan Polis noktasına konduğu, çalınan çini ile ilgili olarak mütevellinin sorumluluğu ile dilekçenin bir ay evrak mdriyetinde hıfzedildiği belirtilmektedir (bk. Belge 12, s.173, R.323).

1 Kanun-u evvel 336 tarihinde Fen heyeti elemanlarınca Eyüp Sultan Türbesi ve civarı için verilen teknik raporda, binanın pencere ve kapılarının sağlam olduğunu, tamire ihtiyacı olmadığı, sekiz-on bin lira gidebileceği, küçük büyük taşınabilir antik eserler olduğu, gece gündüz layık gibi bekçi ile korumanın daha yararlı olduğu vurgulanmaktadır (bk. Belge 13, s.174, R.324).

Sadi Bayram'ın müzayedelerde satılan çiniler ile ilgili görüşleri şunlardır;

“11 Ekim 1996 tarihinde Sotheby's tarafından “The Turkish Sale” Mzayedesi'nde 29 Katalog numarası ile yayınlanan çinilerin, yukarıda hikâyesini sunduğumuz çinilerden  olması büyük bir ihtimal olmasına karşın, durumun Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler genel Müdürlüğü kanalı ile dışışleri bakanlığına belgeleri ve tercümesiyle birlikte bildirilmesine rağmen, müzayede gerçekleşmiş ve çiniler maalesef satılmıştır. İşte uluslararası kuruluşlar ve kanunlar!.

Kültür an'anemize göre, türbelerden hiç bir şey satılmamıştır, antik değere haiz eserler de hiç satılamaz, o halde Sotheby's de satılan çiniler, bir hırsızlık neticesi ülkemizden kaçırılmıştır. Soranlara meraklılarına ve konuyla ilgili medyaya duyurulur!. Millî kültürümüzle çok yakından ilgilenen, müzayedeleri yakından takip ederek, bunları

zamanında Başkent Ankara' ya rapor eden Dışışlerimize, Kültür ateşelikleri ile müşavirlerimize derin saygılarımızla sunulur! . Genelde bu tip müzayadeler, birkaç sanat dostu gazeteci veya antika meraklısına gelen kataloglardan öğrenildi.

Eyüp Sultan Türbesinden muhtelif tarihlerde çalınan çinilerin yurdumuza geri iadesi de Kültür Bakanlığımızla Dışışleri Bakanlığının koordineli çalışarak, çalınan eserlerin iadesi kanuni görevleri arasında!“³³³.

³³³ Sadi Bayram, “Eyüp Sultan Türbesi’nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri”, II. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 167-175.

3.2.1.2. Osmanlı Arşivindeki Belgelerin Orijinalleri

R. 315. Belge 1³³⁴

³³⁴ Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 167-175.

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ

سید خدیو قلمی ترمرد
عدد
۶۶۸۵

تربة حضرت خلد ایله حقدور گمبانا تربة سرتنه وکی چیدیک سرفته در قنده اولونده بولمده سبزه ایله
بخرنا قنده استوار آنده حقدور گمبانا تربة رایج حواله اشدی حقدور کی تحقیقاته در ترمرد حواله اولونده
بنا برنده در اتم

ایلمی مدیریت عمده
ایلمی مدیریت سبزه ایله
توزیم کلیمه در اولونده اوقافه لکھنؤ له سبزه ایله مدیریت
داتو تقسیم اتم
جدید / ۲۱

۵۷۸۸

Belge: 2
Nezareti Evkafı Humayûn
Eyûh Sultan Merkez Memurluğu Canib-i Valası'na
Mebani-yi Hayriye Kalemi

Numara
aded
4685

Türbe-i Hazreti Halid ile Sokullu Mehmed Paşa Türbe-i Şerifesi'ndeki çinilerin sıratında med-
haldar bulunduğundan şüphe edilerek maznunen taht-ı isticvabe alınan Sokullu Mehmed Paşa Türbe-
darı, Cemal Efendi hakkındaki tahkikattan ne netice hasil olduğunun ibnası mutemennadır efendim. fi
30 Kanun-i evvel 325

Eyyüb 5288 Polis müdüriyyet-i umumiyesi 2. Şube müdüriyetinden isti'lamî lazım gelirsede evrakı
Evkafı Hümayun Mebarni-i Hayriye Müdüriyyeti vâlâsına takdim olunur efendim.
31 Kanuni evvel 325

R. 316. Belge 2³³⁵

³³⁵ Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumu, İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 167-175.

نومبر ۱۲۱

مستند و مرقوم
تاریخ و مرقوم
تاریخ و مرقوم
تاریخ و مرقوم
تاریخ و مرقوم

بولیس محمد علی

بولیس تئور تکریمه و مستندک ترقیبه خادم رسمی نومبر ۱۲۱
شعبه بک آید بر نشر او نور

آئینجه

جمهورية عثمانی خصوصیات
ایچون ایدیت عمومی دائرهدده
بولیس محمد علی مدیریت
مراجعت اولماید

مستند نومبر ۱۲۱

۸ ربیع الآخر ۱۳۳۸

بجسته

مستند نومبر ۱۲۱

۱ کانونان ۱۳۳۶

فهرست شماره مات :

- ۱ - شایطه سزک بر تدبیر ممینی
- ۲ - قاره فارسی استانبول شایطه سزک تدابیر مانده سی
- ۳ - قوانین و نظامات
- ۴ - نوبیات و تبدلات
- ۵ - تالیفات
- ۶ - شدرت نامه
- ۷ - اوراس و تبلیغات عمومی
- ۸ - اعتبار
- ۹ - وقوعات و موقوفات شایطه [بوقسده مهم ایکی فدا لکه
سورق ایله بر طاقم اصحاب چرائیک فطوغرائیلری مندرجده]
- ۱۰ - جرائم مقایسه جدولی
- ۱۱ - دیگر وقوعات جدولی [بولیس مدیریت عمومی
منطقه سی داخلده کی جرائه داتر]

ARŞİV YER DAĞGASI

KURUM LOKAL : EV

İÇİN LOKAL : MMS

ALFABETİK KODU :

ALFABETİK TARİHİ : 25 Kışım 1916

L.V. : 2

L.V. KALGIRI : 2

İYERAK SIRA NO : 75

ELİD CDA NO : 1

BAŞLAMA TARİHİ NO : 19-16

استانیرل - مطبوعه شماره

۱۳۳۶

R. 318. Belge 4³³⁷

³³⁷ Belge; Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumunda sunduğu bildirdiden alınmıştır, Belge 4, İst. Mayıs 1998, s. 169.

124335	
Dünya Servisiye numarası 416	Dersaadet 19 Zilkade 1337
Evkaf-ı Hümayun Nezareti-i	Mebani-i Hayriye Kalemi
Müret-i İshak - Polis Müdüriyeti-i Umumiyesi canibi	Hazret-i Halid Efendiler Türbe-i Şerifinden ayrılan çini çin hakkında
Hazret-i Halid Efendilerin Hazretleri Türbe-i Şerifesi hacet penceresi tarafında sirkat olarak bulunan çini çin hakkında	
25 Temmuz 1337	
İki nüsxede bakınızda mukaddim olan diğer dosyasıyla tutulmuştur.	

124335	
Dünya Servisiye numarası 416	Dersaadet 19 Zilkade 1337
Evkaf-ı Hümayun Nezareti-i	Mebani-i Hayriye Kalemi
Müret-i İshak - Polis Müdüriyeti-i Umumiyesi canibi	Hazret-i Halid Efendiler Türbe-i Şerifinden ayrılan çini çin hakkında
Hazret-i Halid Efendilerin Hazretleri Türbe-i Şerifesi hacet penceresi tarafında sirkat olarak bulunan çini çin hakkında	
25 Temmuz 1337	
İki nüsxede bakınızda mukaddim olan diğer dosyasıyla tutulmuştur.	

Belge :8

Evkaf-ı Hümayun Nezareti
Mebani-i Hayriye Kalemi

Adliye Nezareti Aliyesi Canibi Aliyyesine
Hazret-i Halid Türbe-i Şerifesi hacet penceresi tarafında sirkat olunan çinilerin satışı hakkındaki hükmün ibnasına dair
Devletli Atufetli Efendim Hazretleri.

- Hazret-i Halid (R.A) Efendimizin Türbe-i Şerifeleri hacet penceresi tarafında sirkat olunan üç adet çininin satışı olarak mazmunen Derdest olunan TOROS nam şahıs hakkında Polis Müdüriyeti Umumiyesi 2. şubesiince tanzim kılınan evrak-ı tahkikiyenin 14 teşrinü sani 336 tarih ve 5810 numarayla Dersaadet Bıdayet Mahkemesi Müddei Umumiliğine tevdi' kılındığı lede'l-isti'lam müdiriyyeti mezkureden bildirilmiş olmakla tarihi tevdi' nezairen şimdikiye kadar merhum hakkında mahkemece bir karar itihaz olunmuş olacağı melhuz bulunmağla netice-i mahkeme ibnası hususunun icab edenlere emr ve irade buyrulması babında.

R. 320. Belge 7-8³³⁹

³³⁹ Belge; Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumunda sunduğu bildirden alınmıştır, Belge 7-8, İst. Mayıs 1998, s. 171.

قوله اولست بزرگوار حضرت اسیما عیسیٰ و مریم و یحییٰ و یونس علیهم السلام و غیرہ کے لئے جو عمارتیں بنائی گئی ہیں ان میں سے ایک عمارت جو حضرت اسیما کے لئے بنائی گئی ہے اس کی تعمیر و مرمت کے لئے ایک رقم مقرر کی گئی ہے۔ اس رقم کو صرفاً اس عمارت کی تعمیر و مرمت کے لئے ہی استعمال کیا جائے گا۔

بدرجہ اولیٰ عمارتیں تعمیر و مرمت کے لئے مقرر کردہ رقموں میں سے ایک رقم جو حضرت اسیما کے لئے مقرر کی گئی ہے اس کی تعمیر و مرمت کے لئے صرفاً اس عمارت کی تعمیر و مرمت کے لئے ہی استعمال کیا جائے گا۔ اس رقم کو کسی اور مقصد کے لئے استعمال نہیں کیا جائے گا۔

Belge : 9

Nezaret-i Evkaf-ı Humayun
Numro/5288

Geçen Teşrin-i evvelin yirmi altıncı saltı gece akşam ile yatsı arasında Hazreti Halit, radiye anhu- l Vahid Efendimiz Hazretleri Türbe -i Şerifesi hacet penceresi tarafındaki çinilerden üç adedinin sırkat olunmasına binaen sebik eden işar üzerine memuriyeti-i behiyelerince icra edilmekte olan tahkikaidan ne netice hasil olduğunu ve sâriklar hakkında bir sur-ı risle elde edilip edilmediğinin müsâra'aten isbatı temennisile işbu müzekkere Eyub Sultan Merkez Memurluğu canib-i vâlâsına tevdi' kılınıd

29 Teşrin-i sani 336 Mühür
Merkez Muavini Evkaf-ı Hümayün
Eyub/4989 Mali Hayriyye Müdürü

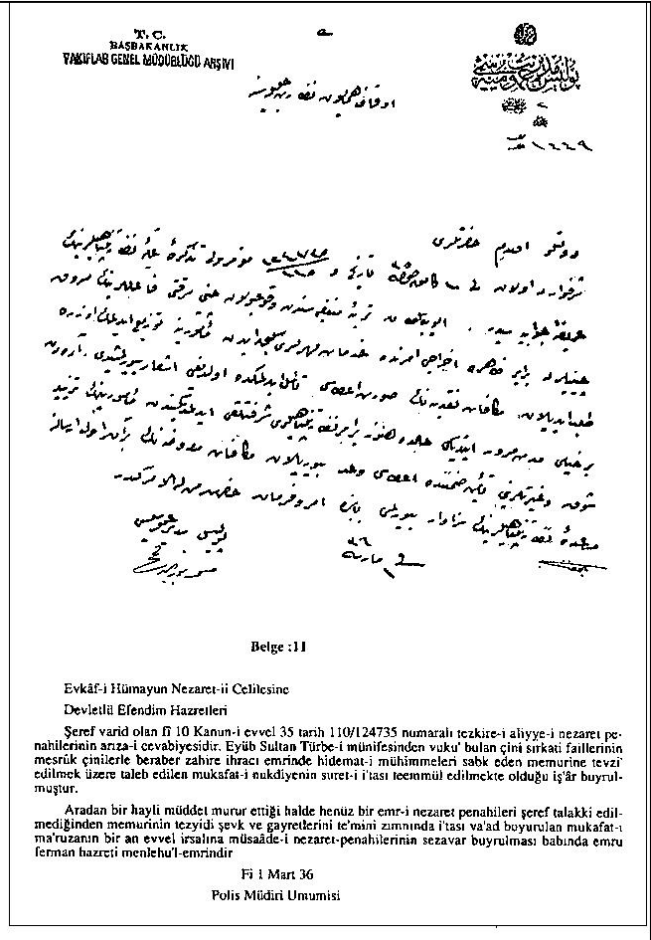
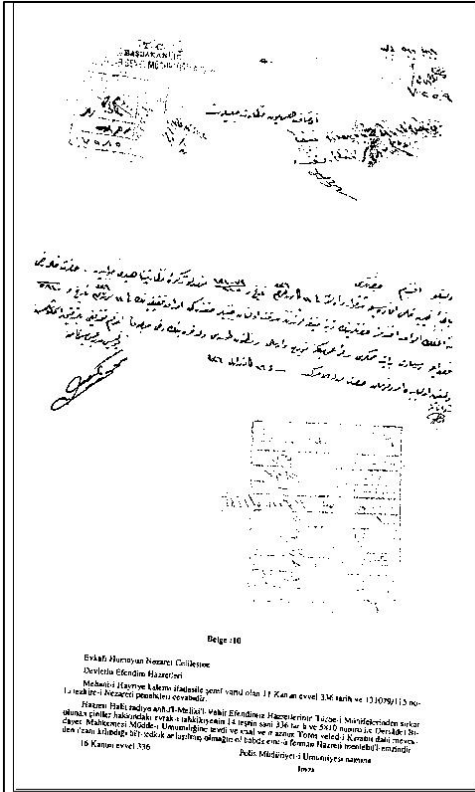
Bu babda icra kılınan tahkikatda Pangaltı civarında Şişli'de Çifle Ceviz Caddesi'nde 28 numrolu hanede müsteciren mukim komisyonculukla müşteğil Kayserili teb'a'î Osmaniy'e'den ve Ermeni milletinden Toros Veleddi Karabı Osmançıyan nâm şahsın Eyub Camii Şerifi avlusuna müdâvim bulunduğu ve vakadan iki saat mukaddem muhall-i mezkûrde görüldüğü saç, bıyık ve sakalı traga etmek suretille kıyafetini dahi tedbül eylemesi maznun-ı merkum tarafından sırkatin iyka' edildiği kanaati hasil eylemekle ta'mik-i tahkikatla muktezasi ifa buyulmak üzere 12 Teşrin-i sani 336 tarihinde 396 muamele numrolu evrak-ı tahkikasile İkinci Şube Müdüriyeti-i A'liyesi ne merbaten izam kılındığı kayden anlaşılmışla takdim olunur. efendim.

Muavin Mehmet

30 teşrin sani 336
Evkaf Nezaret-i Mebani-i Hayriyye Müdüriyeti'ne takdim olunur efendim.

R. 321. Belge 9³⁴⁰

³⁴⁰ Belge; Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumunda sunduğu bildirdiden alınmıştır, Belge 9, İst. Mayıs 1998, s. 172.

R. 322. Belge 10-11³⁴¹

³⁴¹ Belge; Sadi Bayram, “Eyüp Sultan Türbesi’nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri”, II. Eyüp Sultan Sempozyumunda sunduğu bildirden alınmıştır, Belge 10-11, İst. Mayıs 1998, s. 173.

حضرت خاندان بابا یوب اولوغاری تربه شریفینک دروننده کی قیمته امانات مبارکدن سرقته نه قیاسیمونه
بناک بجزه وقبولی غایت محفوظ اولوب هیچ برقیمه احتیاجی اولمیشی طرفه بالمعاينه کوروشه. حوله نه کی حیدر
امکانده ایچیمونه دخی ان آت و قیمتات ریاستجه آغاز و تطبیق الزم کویسه جمع بر شینه نقادق ایشی
مخوف بر فله قروکی ایله بر وجه آق عرصه اولنور.

سویته که : اول سرده جامع شریفین ایچ هرلیسی غایت رفیع دیوارک و حکم ایکی قیوابه مزایه چھی رفیع
وسرودریدر بار مقصدله محافظه لیدر. طلیسه اولدینک و تربه سنک آتق سنه کی طرفه سوکولایه
محاط قبه سنک محافظه دیواری ایسه مال حاضر. تقاضه زبارة ترفیعی بشکوه وقتاً محله ایسه
عقل لدره ارتقاعده و حکم دیدر بار مقصدله و هریری هؤنه تعمیر کورسه صاحبدم دیوار اولوب سنک اولایه
لیاقت بر صرفه احتیاجی ایله بوندیر بر قلمه دیواری شلک محافظه دیواری پایله جبه اولایسه
یخ خار جبه سارقیت دخولی امکانه بشکوه اولدی جبه بدجه. تربه شریفینک جبه
دھایت جوبه انافس آتای احتیاجیه تنصرف و مسد و کویچ و بیون بناار سوچ و درک حونه
بوندن امر محافظه سیمونه سارقیت قیرم بی جبه قیو و تیره و آتق بی جبه دیواری ایچیمونه حفاظت
باز آتق برینه مختلف بکچیدر قاسمی و کیمه کوندوز لایق و جبه وقت نق رت و تنظیمه بولندیشی
ان مؤثر و عاجل بر تیر اولر جبه مرضنه استبرایه تعمیر قندی

13
13
13

Belge : 13

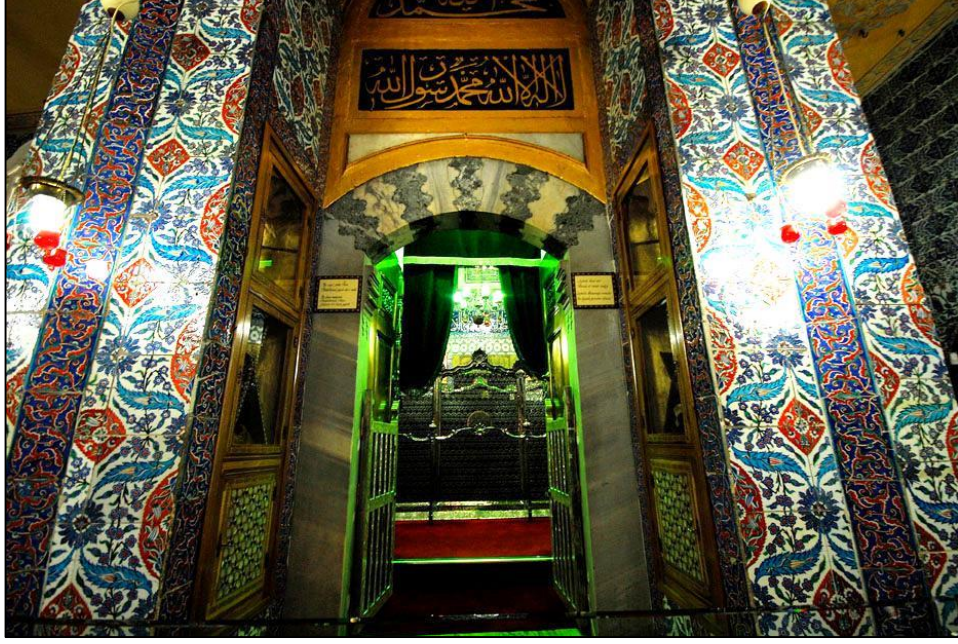
Nezaret-i Evkafı Hümayun Mebani-i Hayriye Kalemî Numro:
Hazreti Halid Ebâ Eyyubi'l-Ensari Türbe-i şerifesinin derununda ki kıymetdar emanet-i mübare-
kenin sirkatden vikayesi için;
Binanın pencere ve kapuları gayet mahfuz olup hiçbir tamire ihtiyacı olmadığı tarafımdan bi'l-
muayene görülmüşdür.
Havlusunda ki çinilerin emri muhafazası için dahi inşaat ve tamirat riyasetince itihaz ve tatbiki
elzem görülen hiçbir şey'e melfuf bir kı'ta kroki ile ber vechi atı arz olunur.
Şöyle ki: Evvel emirde camii şerifin iç havlusu gayet mürtefi duvarlar ve muhkem iki kapu ile
mezarlık ciheti mürtefi' ve mesdöd demir parmaklıklarla muhafazalıdır dış avlunun ve türbesinin ar-
kasındaki etrafı sokak ile muhat kabristanın muhafaza duvarları ise hâl-i hâzır irtifa'dan ziyâde terfi i
şeklen ve fennen mümkün olamayan ale'l-âde irtifa'de ve muhkem demir parmaklıkları ve herbiri henüz
tamir görmüş sağlam duvar olup sekiz onbin lira kadar bir masraf ihtiyarı ile bunlar yerine kal'a duvarı
misüllü muhafaza duvarları yapılacak olur ise yine haricden sarikin duhulu imkanına sed çekilmiş ola-
mayacağı bedihîdir türbe-i şerifenin civarında daha pek çok enâfis âsarı ihtiva iden müteferrik ve
müteaddid küçük ve büyük binalar mevcuddur ki bütün bundan emri muhafazası için sarikin kirama-
yacağı kapu ve pencere ve aşamayacağı duvar yapmak adem-i imkanına binaen anın yerine muhtelif
bekçiler ikamesi ve gece gündüz layığı vechile tahtı nezaret ve teyakkuza bulundurulması en müessir
ve acil bir tedbir olacağı muarrızında işbu rapor takdim kilindi. 1 Kanun evvel 336

Muamele

R. 324. Belge 13³⁴³

343 Belge; Sadi Bayram, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", II. Eyüp Sultan Sempozyumunda sunduğu bildirden alınmıştır, Belge 13, İst. Mayıs 1998, s. 175.

Eyüp Sultan Türbesi-1

R. 325. Eyüp Sultan Türbesi girişi çinileri ³⁴⁴.

70-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbesi girişinde bulunan çinilerdir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kırmızı zeminli şemse formu içinde natüralist üslûp etrafında bahar dallarıyla bezenmiş, yanlardan simetrik üstten kaydırmalı ve dört taraftan ulama karodur. Karoyu adeta ikiye bölen saz yolu üslubunda yapılmış, zemini turkuaz renkte, içinde lale motifli iri yaprak deseni göze çarpmaktadır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu çiniler maalesef dünyanın dört bir yanına dağılmıştır. Müzelerde 50 adet, müzayedelerde 22 adet olmak üzere toplam 72 adet tespit edilmiştir. Bu çiniler ile ilgili detaylı araştırma ve incelemeyi Azade Akar yapmıştır. Analizleri ile ilgili detaylar aşağıda belirtilmiştir. Ayrıca bu çiniden SHM' de de 4 adet bulunmaktadır (R.327).

Günümüzde Eyüp Türbesi'nin adeta simgesi haline gelmiş ve iki karonun ters yerleşimiyle oluşan, 1570'lerin yapımı en âlâ cinsinden İznik çinileri. Selimiye Camii'nde daha hafif desenli benzerlerini görmekteyiz. Dünya müzelerine en çok dağılmış çinilerimizdendir. Ölçüleri genelde 26,5x26,5 cm'dir. Kalite ve desen bütünlüğü ile İznik'in en üstün çinilerinden sayılabilirler. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı ve şeffaf sıraltında koyu ve açık kobalt mavisi, zümrüt yeşili, firuze ve kabarık (rölyef) mercan kırmızısı renkleri ile dekorludur.

En bol buldukları yer, İstanbul Eyüp Sultan Türbesi'nin iç avlusundaki türbeye giriş duvarıdır. Hemen hemen bütün duvarı kaplamaktadır. Ayrıca türbenin ve avlu duvarının muhtelif yerlerine yama gibi gözüken tek tük karolar anlamsız olarak

³⁴⁴ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

yerleştirilmişlerdir. Bu çinilerin türbede bol olması, bunların orijinalde buraya ait olduğu veya Eyüp Hamamı'ndan geldiği düşüncelerini ortaya atmıştır. Halbuki bu iki husus da yanlıştır. Türbe ve avluların ilk olarak Tekfur Sarayı çinileri ile bezenmesi. Sultan II. Mahmut zamanında yapılan tamirler esnasında gerçekleşmiş olmalıdır. İznik'ler ise Sultan II. Abdülhamid zamanı tamirlerinde konmuştur. Yani bahsi geçen çiniler, 1880-85 yılları arasında yerleştirilmiş olmalıdır. Bu hususun bir başka kanıtı da 16. yüzyıl çinilerinin arasına yerleştirilen Avrupa çinileridir. 1865'de Sultan Abdülaziz'in Maslak Av Köşkü için İngiltere'den bizzat satın aldığı çinilerden arta kalan ve Topkapı Sarayı depolarında diğer çinilerle birlikte muhafaza edilenlerdendir.

16. Yüzyılda Eyüp semti ufacık bir köy ve mezarlıklar semti idi. Bugün mevcut olmayan hamamın, saray tipi İznik'lerle süsleneceği mantık dışıdır. Türbenin çinilerinin çoğunluğu Abdülhamid tamirlerinde Topkapı Sarayı depolarından getirilmiştir.

Çinilerimizin Edirne Sarayı'ndan geldiğinin en önemli kanıtı da, saray havzasında bulunan kırık parçadır (R.326). Sanat tarihçisi Sayın Neriman Köylüoğlu tarafından tesadüfen bulunan bu ufak parça, çinimizin kartuş bölümünden bir kısımdır ve kesin olarak bu çinilerin Edirne'ye ait olduğunu göstermektedir. Ayrıca Çinili Köşk Müzesinde, Osman Hamdi Bey zamanında müzeye giren tam ve kırık parçalar, Paris Louvre Müzesinde Dr. Doringy'nin etiketlemiş olduğu kırık parçalar yine kanıtlardır.

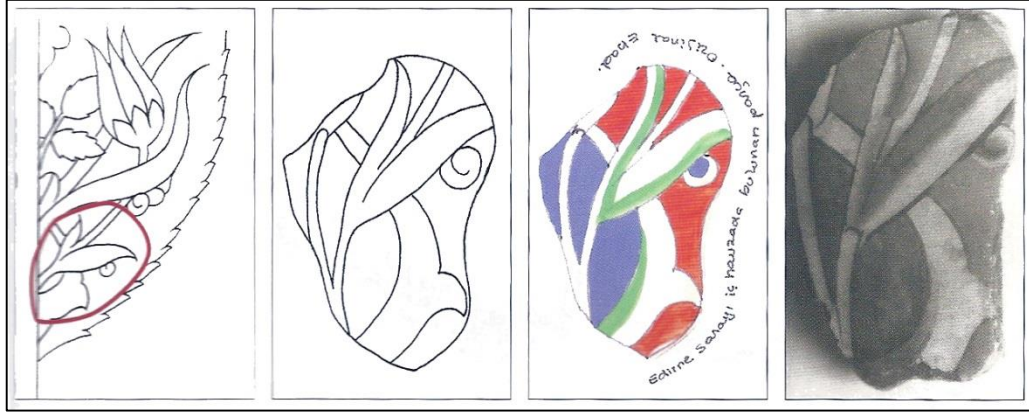
Louvre Müzesi deposunda kırık parçalara ayrılan çekmecelerde, Fransız diş doktoru Doringy'nin 1880'lerde el yazısı ile etiketlenmiş kırık parçalar arasında bu çinilerden çok miktarda bulunmaktadır. Kiminde "les palais ancienne", kiminde de "Seraya Top Capou Fragment" ibareleri vardır. Yani parçaların 1880-1885 yılları arasında Eyüp tamirinden evvel eski Saray'dan ve Topkapı Sarayı'ndan alınmış olduklarını göstermektedir. Doringy'nin anlatımlarında "les palais ancienne" yani eski Saray, Edirne Sarayıdır.

Netice:

Bugün için mevcutların bolluğu, berraklığı, desen güzelliği ve Sultan II. Selim devri oluşları itibarıyla orijinal kullanıma mekânının büyük bir saray salonu olduğu fikrini vermektedir. Büyük bir ihtimalle, Topkapı Sarayı içerisindeki Sultan III. Murad Has Odası'nda olduğu gibi esas çinilerdendi. Topkapı Sarayı'nda bu çinilerden bulunmadığına göre, tek alternatif Edirne Sarayı'dır. Günümüzde buldukları yer şuralarıdır: Eyüp Sultan Türbesi iç ve dış avlu duvarları, Londra Victoria Albert Müzesi, Paris Louvre Müzesi, Paris Eski Dekoratif Sanatlar Müzesi, Lizbon Gülbenkyan Müzesi, Kanada Toronto Müzesi, Kopenhag David Koleksiyonu Müzesi, Atina Benaki Müzesi, Kahire İslam Eserleri Müzesi, Çinili Köşk Müzesi'nde kırık parçalar, İngiltere Ashmolean Müzesi,

Berlin Dahlem Müzesi, Rusya Hermitage Müzesi ve birçok özel koleksiyonda bulunmaktadır³⁴⁵.

Ayrıca, T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğünün, 16.09.2004 tarihinde çalınan bu çiniler ile ilgili raporları yayınlanmıştır (R.328-330).

R. 326. Edirne Saray havzasında bulunan kırık parçadır³⁴⁶.

R. 327. Ömer M. Koç koleksiyonu (4 adet)³⁴⁷

³⁴⁵ Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 28-29.

³⁴⁶ Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yayınları, Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 29.

³⁴⁷ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s. 222.

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 1
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER : İstanbul, Eyüp Sultan Camisi, Kuzey
iç avlu duvarı (Sol kısım, orta bölüm)
ADI VE CİNSİ : Çini pano
MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
EBATLAR : 25X 25 cm
TARİHİ : 1580
ADEDİ : 4
ÖZELLİKLERİ : Altta lacivert renkli hatayi motifi,
bunun sağ ve solunda içi kırmızı lale ile bezeli turkuaz renkli saz
yaprakları yer alır. Saz yapraklarının alt ve üstünden lacivert renkli bahar
dalları çıkmaktadır. Saz yapraklarının ortasında, kırmızı zemin üzerine
beya ve yeşil renkli lale çiçekleri ve gül yaprakları yer almaktadır. Bahar
dallarının sağ ve solunda hatayi motifinin ¼ i bulunmaktadır.
FOTOĞRAFI :

Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R. 328. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, 16.09.2004 tarihinde çalınan bu çiniler ile ilgili raporudur³⁴⁸
(Env. No: 1)

³⁴⁸ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (05.02.2014).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 2
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER : İstanbul, Eyüp Sultan Camisi, Kuzey
iç avlu duvarı (Sağ kısım, üst bölüm)
ADI VE CİNSİ : Çini pano
MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
EBATLAR : 25X 25 cm.(yaklaşık)
TARİHİ : 1580
ADEDİ : 6
ÖZELLİKLERİ : Altta lacivert renkli hatayi motifi,
bunun sağ ve solunda içi kırmızı lale ile bezeli turkuaz renkli saz
yaprakları yer alır. Saz yapraklarının alt ve üstünden lacivert renkli bahar
dalları çıkmaktadır. Saz yapraklarının ortasında, kırmızı zemin üzerine
beya ve yeşil renkli lale çiçekleri ve gül yaprakları yer almaktadır. Bahar
dallarının sağ ve solunda hatayi motifinin ¼ i bulunmaktadır.
FOTOĞRAFI :

Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihcisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

R.329. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, 16.09.2004 tarihinde çalınan bu çiniler ile ilgili raporudur³⁴⁹
(Env.no: 2)

³⁴⁹ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (05.02.2014).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

ENVANTER NO : 3
ESERİN ALINDIĞI (ÇALINDIĞI)YER : İstanbul, Eyüp Sultan Türbesi içi
(merdivenli sedef kapının sağ duvarı süpürgelikleri
ADI VE CİNSİ : Çini pano
MALZEME VE TEKNİK : 16. yy. İznik çinisi, sıraltı tekniği
EBATLAR : 25X 25 cm.(yaklaşık)
TARİHİ : 1580
ADEDİ : 10
ÖZELLİKLERİ : Altta lacivert renkli hatayi motifi,
bunun sağ ve solunda içi kırmızı lale ile bezeli turkuaz renkli saz
yaprakları yer alır. Saz yapraklarının alt ve üstünden lacivert renkli bahar
dalları çıkmaktadır. Saz yapraklarının ortasında, kırmızı zemin üzerine
beya ve yeşil renkli lale çiçekleri ve gül yaprakları yer almaktadır. Bahar
dallarının sağ ve solunda hatayi motifinin ¼ i bulunmaktadır.
FOTOĞRAFI :

Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihçisi

Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı/Müze Müdürü

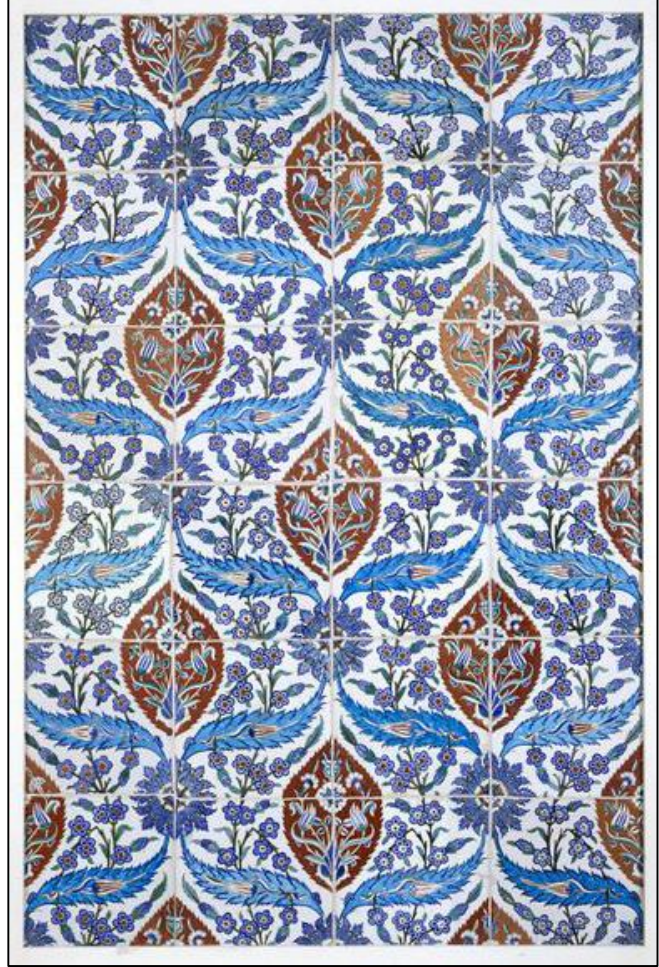
R. 330. Vakıflar Genel Müdürlüğünün, 16.09.2004 tarihinde çalınan bu çiniler ile ilgili raporudur³⁵⁰
(Env.no: 3)

³⁵⁰ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (05.02.2014).

R. 331³⁵¹

İznik / Karo (10 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 21.5x24 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1709

R. 332³⁵²

İznik / Karo (24 Adet)
Dönem: 1580
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

³⁵¹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 60.

³⁵² F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

R. 333³⁵³

İznik/ Karo (6 karo)
Dönem: 1580
Ölçüleri: 56 cm
Sergilendiği yer: Atina Metropolitan Sanat Müzesi, (Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

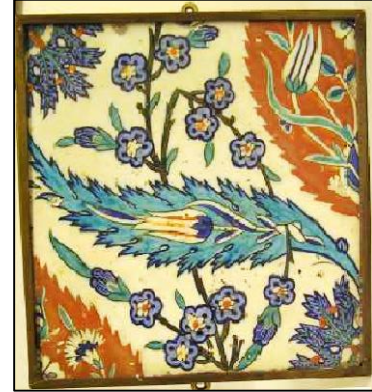
R. 334³⁵⁴

İznik / Karo (4 adet)
Dönem: 16. Yy. ortası
Ölçüleri: 55.5x55.5 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi- İNGİLTERE

R. 335³⁵⁵

İznik / Karo (4 adet)
Dönem: 16. Yy. sonları
Ölçüleri: 53,5x37 cm
Sergilendiği yer: Los Angeles Şehir Müzesi (Lacma Müzesi), ABD

R. 336³⁵⁶

İznik / Karo Parçası
Dönem: 16. Yy
Ölçüleri: 25x25 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi
İNGİLTERE

³⁵³ F: <http://www.benaki.gr> (14.01.2014).

³⁵⁴ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

³⁵⁵ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

³⁵⁶ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24.1x24.1 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan
Sanat Müzesi
Newyork - ABD

R. 337³⁵⁷

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1570
Ölçüleri: 25 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(14.10.1999'da 1.610 £
satılmış)

R. 338³⁵⁸

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(13.04.2000'de 1.998 £ satılmış)

R. 339³⁵⁹

³⁵⁷ F:

(<http://www.metmuseum.org/Collections/searchthecollections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157>) (23.02.2014).

³⁵⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁵⁹ F: Agi. (14.05.2014).

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 24,5x24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.03.2007'de 31.200 euro
satılmış)

R. 340³⁶⁰

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 25,3x24,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.04.2011'de 11.875 £ satılmış)

R. 341³⁶¹

İznik/ Karo (en üstteki parça)
Dönem: 1560
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(2004'de 956 £ satılmış)

R. 342³⁶²

³⁶⁰ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁶¹ F: Agi. (14.05.2014).

³⁶² F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

İznik/ Karo
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 37,7x30,3 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(06.04.2006'de 5.400 £ satılmış)

R. 343 ³⁶³

İznik/ Karo
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: 24,2x24,5 cm
Bulunduğu yer: Bonhams
Müzayede İNGİLTERE
(25.10.2007'de 18.000 £
satılmış)

R. 344 ³⁶⁴

İznik / Karo
Dönem: 1580
Ölçüleri: 24,5 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE
(05.04.2006'da 48.146 euro satılmış)

R. 345 ³⁶⁵

³⁶³ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

³⁶⁴ F: Agi., (19.05.2014).

³⁶⁵ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

İznik / Karo (4 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 54,2x32 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE
(18.11.2013'de 15.000 euro satılmış)

R. 346³⁶⁶

İznik / Karo (8 adet)
Dönem: 1580
Ölçüleri: 106x53 cm
Bulunduğu yer: Millon and Associates
Müzayede- FRANSA (06.12.2010'de
25.000 euro satılmış)

R. 347³⁶⁷

³⁶⁶ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>),
(16.05.2014).

³⁶⁷ F:

(<http://www.millonassociates.com/html/index.jsp?id=17141&np=3&lng=fr&npp=20&ordre=1&aff=2&r=>),
(15.02.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-2

R. 348. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ³⁶⁸.

71-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbesinin iç mekânı çinileridir (R.348).
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kapalı form oluşturacak şekilde tasarlanmış, sarılma rumi ve sarmal dönüşlü sap üzerinde hatayi tarzı motifli, dört taraftan ulama karodur.
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.
AÇIKLAMA: Müzelerde 6 adet, müzayedelerde 3 adet olmak üzere toplam 9 adet tespit edilmiştir

İznik / Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Louvre Müzesi
Paris- FRANSA

R. 349 ³⁶⁹

³⁶⁸ Merve Serinöz, "Eyüp Sultan Türbesi Çinileri Üzerine Bir Araştırma", Gazi Üni. Eğitim Bilimleri Ens. Geleneksel Türk El San. Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. 2008, s. 49.

³⁶⁹ F: (<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds>), (04.03.2014).

İznik/ Karo (2 adet var)
Dönem: 16. Yy. ikinci yarısı
Ölçüleri: 23,7x24,2 cm
Sergilendiği yer: Fitzwilliam Müzesi- İNGİLTERE

R. 350³⁷⁰

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (07.03.2007'de 15.600 Euro satılmış)

R. 351³⁷¹

İznik / Karo
Dönem: 1585
Ölçüleri: 24x24 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede FRANSA (11.04.2013'de 10.296 euro satılmış)

R. 352³⁷²

³⁷⁰ F: (<http://webapps.fitzmuseum.cam.ac.uk/explorer/index.php?oid=17568>) (05.12.2013).

³⁷¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁷² F: (<http://www.artcurial.com>), (24.04.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-3

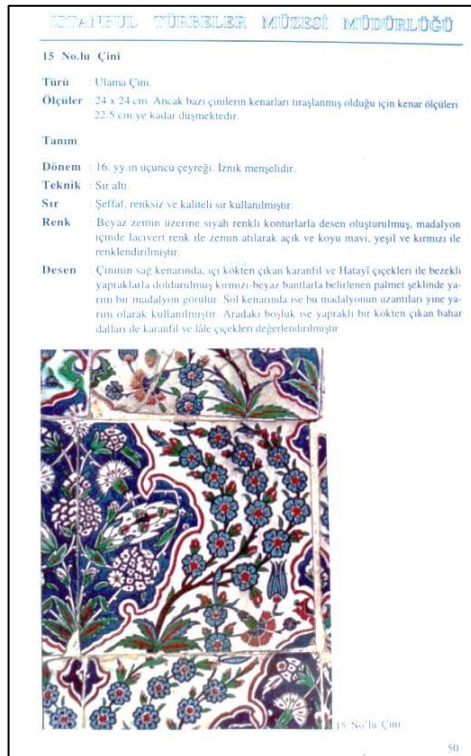
R. 353. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ³⁷³.

72-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içinde ve girişte bulunmaktadır. (Türbe envanter no: 15)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zeminli şemse formu içi natüralist üslûpta, şemsenin her iki yanı, beyaz zeminli bahar dalı, lale ve karanfil kompozisyonlu, yanlardan simetrik üstten kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Müzelerde 19 adet, müzayedelerde 11 adet olmak üzere toplam 30 adet tespit edilmiştir.

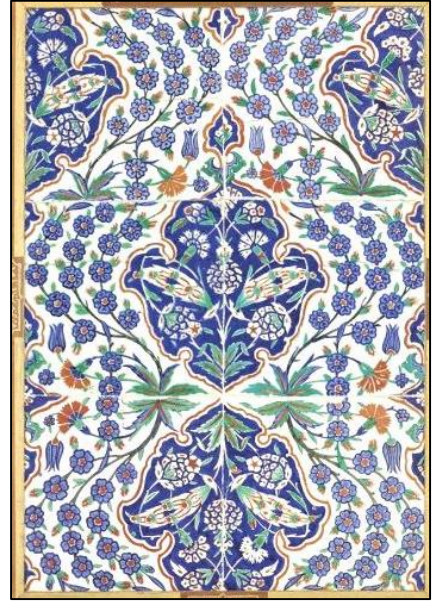
R. 354. Eyüp Sultan Türbesi envanter defteri (Env. No:15)

³⁷³ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (08.12.2013).

R. 355³⁷⁴

İznik / Bordürlü Pano
(16 adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: yük:135.1- eni:136 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan
Sanat Müzesi
Newyork- ABD

R. 356³⁷⁵

İznik / Karo (6 adet)
Dönem: 1580
Ölçüleri: 70,2x47,4 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(09.12.2011'de 40.250 £ satılmış)

R. 357³⁷⁶

İznik / Ulama Karo (2 adet)
Dönem: 16. Yy. sonları
Ölçüleri: 20,3x48,3 cm
Sergilendiği yer: Lacma Müzesi-
ABD

R. 358³⁷⁷

İznik / Karo
Dönem: 1580
Ölçüleri: 21,5x24,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(31.03.2009'da 10.000 £
satılmış)

³⁷⁴ F: (<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search?ft=ottoman>), (23.02.2014).

³⁷⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁷⁶ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

³⁷⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1580
Ölçüleri: 23,5x24 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(10.10.2013'de 27.500 £ satılmış)

R. 359³⁷⁸

İznik / Karo (2 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 24,7x24,7 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's
Müzayede İNGİLTERE
(18.04.2007'de 10.200 £ satılmış)

R. 360³⁷⁹

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 15,8x24,2 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan
Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ

R. 361³⁸⁰

³⁷⁸ F: Agi., (14.05.2014).

³⁷⁹ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

³⁸⁰ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 29.

Eyüp Sultan Türbesi-4

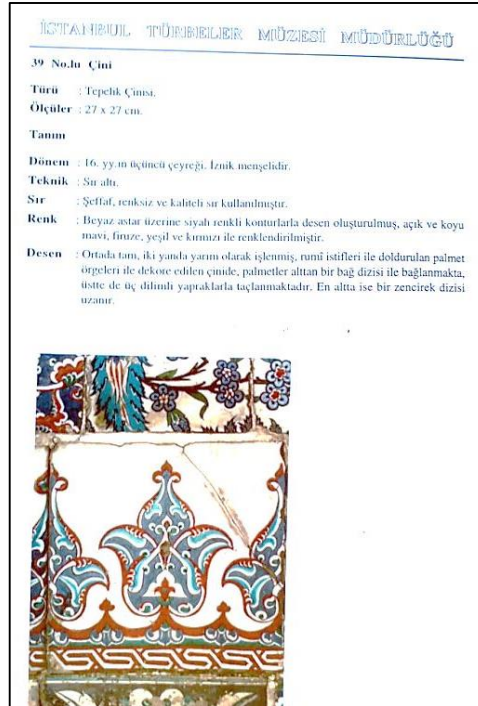
R. 362. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ³⁸¹.

73-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbenin avlu girişi sol duvarında bulunmaktadır. (Türbe envanter no: 39)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Tepelik formunda hurde rumili yanlardan ulama, altında zencerek ile tamamlanmış bordür çinisi.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede de toplam 2 adet tespit edilmiştir (R.364-365). Katar İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan bordürün 27.04.2004'de satılan bordür ile aynı olduğu görüldü (R.366). Süreçte oluşmuş lekeler ve küçük sır eksilmelerinden bunu anlıyoruz. Müzayede salonundan Katar İslam Eserleri Müzesi'nin satın aldığı anlaşılmaktadır.

R. 363. Eyüp Sultan Türbesi Envanter Defteri (Env. No: 39)

³⁸¹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (18.12.2013).

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 26x27,1 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 23.900 £ satılmış)

R. 364³⁸²

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 24,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.10.2008'de 12.000-18.000 £
satılmış)

R. 365³⁸³

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Sergilendiği yer: Katar İslam
Eserleri Müzesi
KATAR

R. 366³⁸⁴

³⁸² F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁸³ F: Agi., (14.05.2014).

³⁸⁴ F: (<https://www.google.com/culturalinstitute/collection/the-museum-of-islamic-art-qatar?projectId=art-project>), (22.02.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-5

R. 367. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ³⁸⁵.

74-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içinde bulunmaktadır.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zeminli dilimli rumi kompozisyonlu, yanlardan orta bağ ile ulanmış bordür çinisi.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu karodan, Victoria ve Albert Müzesi'nde 1adet (R.368), Christie's Müzayede'de yarım karo (R.369) olmak üzere toplam 1 tam bir yarım karo tespit edilmiştir.

R. 368 ³⁸⁶

İznik / Rûmîli Bordür
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 26.7x15.2 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 369 ³⁸⁷

İznik / Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 14,7x7,6 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (30.04.2004'de 956 £ satılmış)

³⁸⁵ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

³⁸⁶ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

³⁸⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-6

R. 370. Eyüp Sultan Türbesi çinileri (12.04.2013).

75-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi ve dışında yer almaktadır (R.370).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi Tarzı ve sırtı bahar dalıyla çevrelenmiş dilimli yapraklı, dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu karodan, Victoria ve Albert Müzesi'nde 2 adet (R.371), müzayedelerde 2 adet (R.372-374) olmak üzere toplam 4 adet tespit edilmiştir.

İznik / Karo (2 Adet)
Dönem: 1525-1550
Ölçüleri: 34.3x33.9 cm
Sergilendiği yer:
Victoria and Albert
Müzesi- İNGİLTERE

R. 371 ³⁸⁸

³⁸⁸ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

R. 372³⁸⁹

İznik / Karo
Dönem: 1560
Ölçüleri: 33,8x33,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 22.705 £ satılmış)

R. 373³⁹⁰

İznik / Karo
Dönem: 1550
Ölçüleri: 27,3x33 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 9.560 £ satılmış)

R. 374³⁹¹

İznik/ Karo
Dönem: 1560
Ölçüleri: 32,8x32,8 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE
(24.04.2012'de satılmış)

³⁸⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

³⁹⁰ F: Agi., (14.05.2014).

³⁹¹ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-7

R. 375. Eyüp Sultan Türbesi çinileri (12.04.2013).

76-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbe içi çinisidir (R.375).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Küçük yapraklardan oluşan şemse formu içinde sümbül, karanfil, pençden oluşan desenin dört tarafında 4/1 şemse formu bulunmaktadır. Bu şemse formunun içinde gül ve haşhaş goncaları ve küçük pençler den oluşan demet vardır. İki yandan simetrik ve yukarıdan kaydırma ulama çinidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Şemseyi çerçeveleyen kısımlardan biri diğerleri gibi dilimlenerek değil birbirlerini izleyen yaprak veya rumi benzeri formlarla oluşturulmuş, her şemsenin içinde de dört ayrı düzenlemeye yer verilmiştir. Birinde orta bağdan çıkan, lale, karanfil ve penç ile simetrik bir kompozisyon görülürken, diğerinde sümbül karanfil ve penç ile bir diğerinde gonca, penç, gül goncası ve laleden oluşan simetrik düzenlemeler gözlenir. İki karodan oluşan bu panoda, aynı kompozisyon şemasına rağmen, desenlerdeki küçük değişiklikler, parçaların farklı panolara ait olabileceği izlenimini vermektedir³⁹². R. 375'deki çininin aynısından Beylerbeyi Camii'nde bulunmaktadır (R.376-377).

³⁹² Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkian Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 23.

R. 376. Beylerbeyi Camii (13.03.2013)

R. 377. Beylerbeyi Camii (13.03.2013)

R. 378 ³⁹³

İznik / Karo
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 23.5x20 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 379 ³⁹⁴

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24 x21.7 cm
Sergilendiği yer: British Müzesi
İNGİLTERE

³⁹³ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

³⁹⁴ F:

(http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1), (17.04.2014).

R. 380³⁹⁵

İznik / Karo

Dönem: 16. Yy.

Ölçüleri: 21.5x24 cm

Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi

Lizbon- PORTEKİZ

Env. No: 1671

³⁹⁵ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 22.

Eyüp Sultan Türbesi-8

R. 381. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ³⁹⁶.

77-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisi (R.381).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Tepelik formu içinde natüralist üslûpta, yanlardan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu bordürden, Victoria ve Albert Müzesi'nde 1 adet (R.382), Fransa Louvre Müzesi'nde 15 adet (R.383) olmak üzere toplam 16 adet tespit edilmiştir.

R. 382 ³⁹⁷

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1550-1600

Ölçüleri: 22x11 cm

Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi-İNGİLTERE

R. 383 ³⁹⁸

İznik / Bordür Karo (15 Adet) / Dönem: 16. Yy.

Ölçüleri: Bilinmiyor

Sergilendiği yer: Louvre Müzesi /Paris -FRANSA

³⁹⁶ Merve Serinöz, "Eyüp Sultan Türbesi Çinileri Üzerine Bir Arastırma", Gazi Üni. Eğitim Bilimleri Ens. Geleneksel Türk El San. Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. 2008, s. 49.

³⁹⁷ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

³⁹⁸ F: (<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds>), (04.03.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-9

R. 384. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ³⁹⁹.

78-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisidir. (env.no: 25)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Bir panoya ait karo olduğunu görüyoruz. Turkuaz zeminli mihrap bölümü iri rumi kompozisyonu ile diğer bölümünde ise natüralist üslûpta çiçek demeti ile bezenmiş karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Azade Hanımın tümlediği panonun üst kısmını oluşturduğunu düşündüğümüz karo parçası (R.384) Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinde (Env.no.25) bulunmaktadır. Ölçüleri; 12x 18,5 cm'dir. Büyük ihtimal ile üst kısmı rumi kompozisyonlu köşe mihrap yapılarak bitirilmişti. Azade Hanım deseni tamamlayacak diğer parçaların olmadığını belirtmiştir⁴⁰⁰. Fakat Türbedeki bu parçanın büyük ihtimal ile bu panoya ait olduğunu düşündürmektedir.

Tespitlerimize göre, 10-10-2006'da Christie's Müzayede salonundaki açık arttırmada 22.800 £ satılarak, Sadberk Hanım Koleksiyonuna geçmiştir (R.387).

"Burada takdim edilen İznik çinileri, şimdiye kadar bulabildiğimiz İznik'lerin arasında, en nadirlerinden sayılabilir. Londra'da üç adet tam karo çini, İtalya'da çok kırık ufak bir parça ve İstanbul Sadberk Hanım Müzesi'nde bir karo çininin dışında hiçbir yerde görmedik. 1570'lerin en kaliteli İznik mamullerinden olduğuna kesin nazarla bakabiliriz. Kalitesi, deseni ve renklerin yerleşimi mükemmeldir. İznik'in bütün renklerini bir arada

³⁹⁹ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter Defterinden alınmıştır, s. 71.

⁴⁰⁰ Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 56.

kullanılmıştır. Çinilerin en önemli hususiyetleri de desen orijinalliğidir. Tek karonun içine ince, bulut motifli bir bordür, geri kalan kısma iki ufak vazo içinden çıkan çiçek buketleri işlenmiştir. Vazolu buket desenleri yarımıdır. Deseni tamamlayacak olan diğer parçalar mevcut değildir. Günümüze erişebilen dört çini sağ cihetin karoları olup, iki tanesinin üst üste gelmesiyle yarım desen tamamlanmaktadır. Konturlar siyahtır. Ölçüleri standart 26x26 cm olmalıdır.

Sadberk Hanım Müzesi'ndeki ölçüsü 25,2 x 25,4 cm'dir. Ama dört çini de çok yontulmuş durumdadırlar. Desenler çok zarif ve ahenklidir. Natürist üslûpta hazırlanan yarım çiçek buketleri ve vazo motifleri pek ahenklidir. Çiniler dikdörtgen olup bir kısmı bulut kıvrımlarından oluşan ince bir bordür ile sınırlanmıştır. Ancak esas panonun, iki parça karodan meydana gelen ince uzun bir pano mu yoksa tabloda hazırlandığı gibi daha çok parçadan mı kurulduğunu bilemiyoruz. Vazolar ve buketleri çok hoş bulduğumuz için panoyu kendimizce büyötmeyi münasip gördük.

Londra'daki Victoria ve Albert Müzesi'nde bulunan üç parçanın ikisi teşhirde, bir tanesi de depodaki çekmece içindedir (R.386). Müzeye 1890 yılında Majör Maiers koleksiyonu ile beraber giriş yapmışlardır.

Üç çini de aşırı derecede tahribat görmüş ve tamir edilmişlerdir. Birçok kırık parça olarak yerlerden toplandığı izlenimini vermektedirler. Anlaşılan, Saray yangınından sonra yerlere dökölüp toplanan ve İngiltere'nin yolunu tutan çinilerimizdendirler”⁴⁰¹.

R. 385. Victoria ve Albert Müzesi deposunda bulunan çiniler⁴⁰²

⁴⁰¹ Azade Akar, “Edirne’ de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri”, Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 56.

⁴⁰² F: Azade Akar, “Edirne’ de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri”, Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 57.

R. 386. Victoria ve Albert Müzesi deposu (sol resim) ve teşhirde (sağ resim) bulunan çinilerdir⁴⁰³

R. 387. İstanbul, SHM.⁴⁰⁴

⁴⁰³ F: Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 58.

⁴⁰⁴ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s. 136.

Eyüp Sultan Türbesi-10

R. 388. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ⁴⁰⁵

79-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisi dir. (Env. no: 61A)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Karonun sol tarafındaki yarım kalmış bordür bize bir panoya ait olduğunu göstermektedir. Kırmızı ve kobalt renginde hurde rumili ve hatayi tarzı motiflerle bezenmiş karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'nde sonradan geliş güzel monte edilen çini grubu bulunmaktadır. Bunlar desen analizinden anlaşılıyor ki bir panonun parçalarıdır. Toplam 19 karo parçası bulunmaktadır. Türbedeki çiniler ile renk, dönem ve desen olarak, müzeler ve müzayede ki karolar ile benzeşmektedir (R.389-391). Bütün parçaların bir veya birkaç büyük panonun parçaları oldukları düşünmekteyiz.

İznik / Pano (2 Adet)
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 23x23 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 389 ⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 144.

İznik / Pano (4 Adet)
Dönem: 1550
Ölçüleri: 21x21 cm
Bulunduğu yer: British Müzesi
Londra- İNGİLTERE

R. 390 ⁴⁰⁷

İznik / Pano
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 42,5x23.5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan
Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1616

R. 391 ⁴⁰⁸

⁴⁰⁶ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

⁴⁰⁷ F:

(http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1), (17.04.2014).

⁴⁰⁸ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 142.

R. 392. Env. No: 59⁴⁰⁹

R. 393. Env. No: 59A⁴¹⁰

R. 394. Env. No: 60⁴¹¹

R. 395. Env. No: 61⁴¹²

R. 396. Env. No: 62⁴¹³

R. 397. Env. No: 62A⁴¹⁴

⁴⁰⁹ F: Eyüp Sultan Envanter defteri, s. 136.

⁴¹⁰ F: Age., s. 138.

⁴¹¹ F: Age., s. 140.

⁴¹² F: Age., s. 142.

⁴¹³ F: Age., s. 146.

⁴¹⁴ F: Age., s. 148.

R. 398. Env. No: 63⁴¹⁵

R. 399. Env. No: 63A⁴¹⁶

R. 400. Env. No: 64⁴¹⁷

R. 401. Env. No: 64A⁴¹⁸

R. 402. Env. No: 65⁴¹⁹

R. 403. Env. No: 65A⁴²⁰

⁴¹⁵ F: Eyüp Sultan Envanter defteri, s. 150.

⁴¹⁶ F: Age., s. 152.

⁴¹⁷ F: Age., s. 154.

⁴¹⁸ F: Age., s. 156.

⁴¹⁹ F: Age., s. 158.

⁴²⁰ F: Age., s. 159.

R. 404. Env. No: 13⁴²¹

R. 405. Env. No: 17⁴²²

R. 406. Env. No: 68⁴²³

R. 407. Env. No: 69⁴²⁴

R. 408. Env. No: 69A⁴²⁵

R. 409. Env. No: 70A-70B⁴²⁶

⁴²¹ F: Eyüp Sultan Envanter defteri, s. 43.

⁴²² F: Age., s. 51.

⁴²³ F: Age., s. 151.

⁴²⁴ F: Age., s. 153.

⁴²⁵ F: Age., s. 155.

⁴²⁶ F: Age., s. 157.

Eyüp Sultan Türbesi-11

R. 410. Eyüp Sultan Türbesi bordür çinileri ⁴²⁷.

80-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisidir. (Env. no: 10F)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Natüralist Üslup (penç ve lale motifleri) ile bulut motifli yanlardan ulama bordür çinisidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bir panonun bordür kısmı olduğu düşünülmektedir. Müzayedelerde 8 adet, Gülbenkyan Müzesi'nde 1 adet olmak üzere toplam 9 adet tespit edilmiştir.

İznik / Karo (4 adet)
Dönem: 1570
Ölçüleri: 22,7x15 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (15.10.2002'de 17.925 £ satılmış)

R. 411 ⁴²⁸

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. yy.
Ölçüleri: 25.5x16 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1662

R. 412 ⁴²⁹

⁴²⁷ F: Eyüp Sultan Türbesi, Envanter defteri, s. 35.

⁴²⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

R. 413⁴³⁰

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 14,7x26,5 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE
(14.04.2010'de 7.092 euro satılmış)

R. 414⁴³¹

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede
FRANSA
(11.04.2013'de 1.802 euro satılmış)

R. 415⁴³²

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 15,5x48 cm
Bulunduğu yer: Artcurial Müzayede FRANSA
(11.04.2013'de 7.722 euro satılmış)

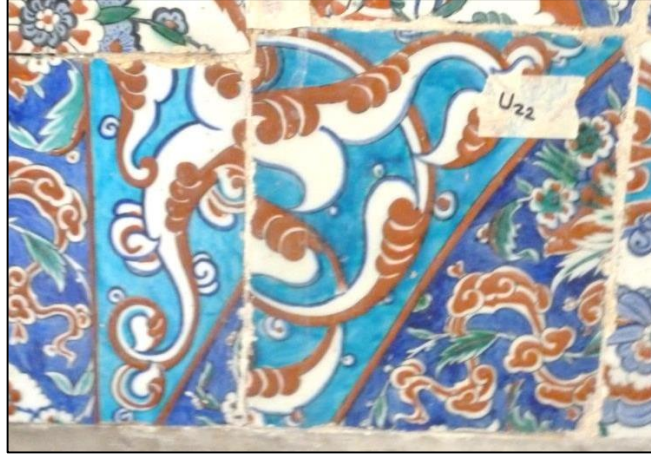
⁴²⁹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 96.

⁴³⁰ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

⁴³¹ F: (<http://www.artcurial.com>) (24.04.2014).

⁴³² F: Agi.

Eyüp Sultan Türbesi-12

R. 416. Eyüp Sultan Türbesi çinileri (04.04.2013).

81-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisidir. (Env. no: 10D)

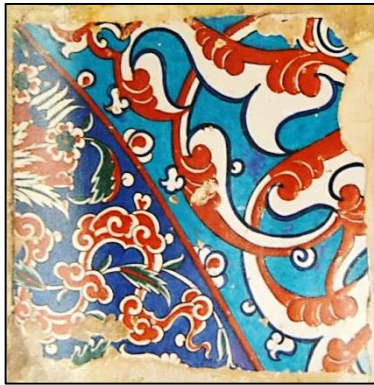
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Karonun sağ tarafındaki yarım kalmış bordür (Envanter no: 10F'deki bordürün aynısıdır) bir panoya ait olduğunu göstermektedir. Sol taraftaki rumi kompozisyon ise panonun mihrap kısmı olabileceğini düşündürmektedir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

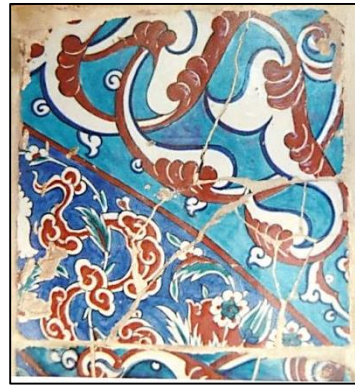
AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi, Envanter no: 10-10A-10B-10C-10D-10E-26'daki çiniler müze ve müzayedelerde tespit edilen çinilerle benzeşmektedir. Bir panonun kemer kısmına ait parçalar oldukları söylenebilir.

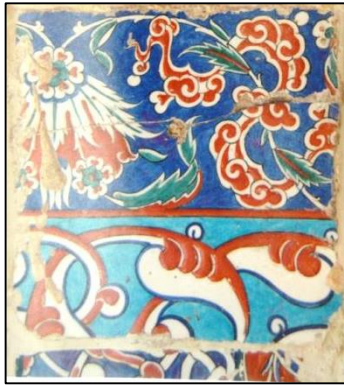
R. 417. Eyüp Sultan Türbesi Envanter defteri (Env.no: 26)

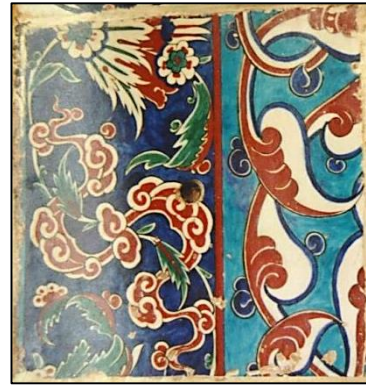
R. 418. Env. No: 10

R. 419. Env. No: 10A

R. 420. Env. No: 10B

R. 421. Env. No: 10C

R. 422. Env. No: 10D

R. 423. Env. No: 10E

R. 424⁴³³

İznik / Karo (4 Adet)
Dönem: 1560-90
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 425⁴³⁴

İznik / Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 23,9x23,9 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 16.730 £ satılmış)

R. 426⁴³⁵

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 27.5x23 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1696

R. 427⁴³⁶

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24x22.5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1690

⁴³³ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

⁴³⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁴³⁵ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 112.

⁴³⁶ F: Age., s. 114.

Eyüp Sultan Türbesi-13

R. 428. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ⁴³⁷.

82-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi süpürgelik bölümü çinileridir. (Env. no: 7)
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Natüralist üslûpta vazodan çıkan çiçek demetli karodur. Üstte zencerek, altta ise mermer dokusu verilmiş bordür bulunmaktadır.
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.
AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu karodan, ABD Los Angeles Şehir Müzesi'nde 1 adet (R.429), Christie's Müzayede'de 1 adet (R.430) olmak üzere toplam 2 adet tespit edilmiştir.

R. 429 ⁴³⁸

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 28,6x30,5 cm
Sergilendiği yer: Los Angeles Şehir Müzesi (Lacma Müzesi) ABD

R. 430 ⁴³⁹

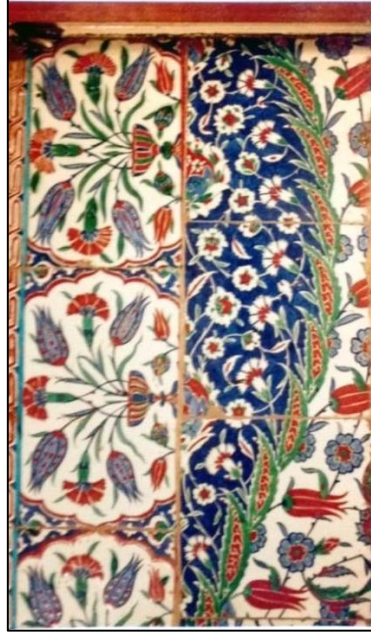
İznik / Karo / Dönem: 1565-70
Ölçüleri: 28,6x31 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede İNGİLTERE (27.04.2004'de 89.250 £ satılmış)

⁴³⁷ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 15.

⁴³⁸ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

⁴³⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-14

R. 431. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ⁴⁴⁰

83-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisidir. (Env. no: P13)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Desen, gonca çiçekler, lale ve karanfil motiflerinden oluşur. Zemini kobalt mavisiyle boyalı göbek formun dış sınırları, içi bulut bezemeli yapraklardan oluşmuştur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkyan Müzesi'ndeki iki karo (R.432) ile türbedeki bu panonun desen, renk ve dönem olarak eşleşmesi doğrultusunda türbeye ait olduğu söylenebilir.

İznik / Pano
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 20x23 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1625

R. 432 ⁴⁴¹

⁴⁴⁰ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 205.

Eyüp Sultan Türbesi-15

R. 433. Eyüp Sultan Türbesi çini pano (Env. No: 9-9A).

84-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisidir. (Env. no: 9-9A)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Orta bölümde beyaz zeminli iri saz yaprakları, hatayi üslubunda çiçekleri ve bahar dalları ile kompozisyon yapılmış. Yanlarda ise turkuaz zeminli lale ve karanfil motifli bordür bulunmaktadır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Louvre Müzesi'ndeki dört karo (R.434) ile türbedeki bu panonun desen, renk ve dönem olarak eşleşmesi doğrultusunda türbeye ait olduğu söylenebilir. Müzedeki panonun dış kısmında yer alan beyaz zeminli natüralist üslûptaki bordür ise Resim 381'de (s.200) belirtildiği gibi Eyüp Sultan Türbesi'ne (Env. No: 27) aittir.

⁴⁴¹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 160.

R. 434 ⁴⁴²

İznik / Pano (4 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Louvre Müzesi
Paris- FRANSA

⁴⁴² F: (<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds>), (04.03.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-16

R. 435. Eyüp Sultan Türbesi çinisi ⁴⁴³.

85-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisidir. (Env. no: 12)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Natüralist üslûpta çiçek demetli karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu karodan, Christie's Müzayede'de 1 adet yarım karo tespit edilmiştir (R.436).

R. 436 ⁴⁴⁴

İznik / Karo parçası / Dönem: 1580-90

Ölçüleri: 21,5x11 cm

Bulunduğu yer: Christie's Müzayede- İNGİLTERE
(26.04.2013'de 11.875 £ satılmış)

⁴⁴³ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 164.

⁴⁴⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-17

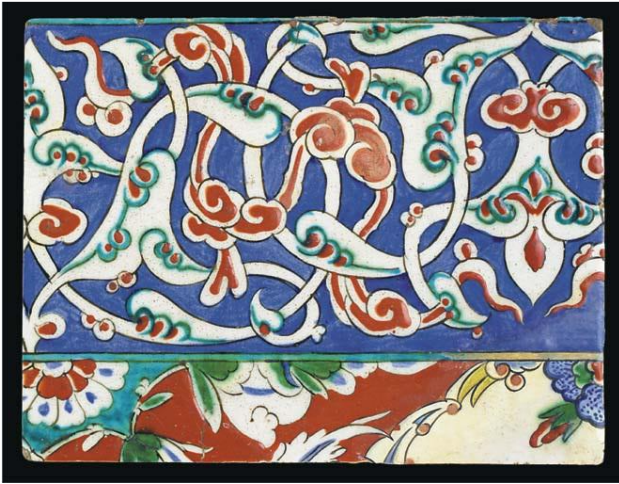
R. 437. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ⁴⁴⁵.

86-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisi dir. (Env. no: 1)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumi ve bulut kompozisyonlu bordür çinisi dir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'de satılan karodan, bir panonun bordürü olduğunu anlıyoruz (R.438). Diğer parçalarını anlamamız için türbede detaylı bir inceleme yapılması gerekmektedir.

İznik / Bordürlü Karo
Dönem: 17. Yy
Ölçüleri: 21x27,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(15.10.2004'de 2.151 £ satılmış)

R. 438 ⁴⁴⁶

⁴⁴⁵ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 2.

⁴⁴⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-18

R. 439. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ⁴⁴⁷.

87-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisidir. (Env. no: 51A)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Köşesi kırmızı zeminli beyaz bulut motifli kompozisyonlu ve beyaz zeminli saz yolu üslubuna yakın yapılmış hatayi tarzı ve küçük lale motifi yer alır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu karo ile Christie's Müzayede'deki yarım karo parçası (R.440) büyük benzerlikler taşıyor. Bir panonun parçası olma ihtimali çok yüksektir. Gerek renk gerekse motif boyama stili çok benzemektedir.

R. 440 ⁴⁴⁸

İznik / Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 25x8,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(30.04.2004'de 3.824 £ satılmış)

⁴⁴⁷ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 130.

⁴⁴⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-19

R. 441. Eyüp Sultan Türbesi çinileri ⁴⁴⁹.

88-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zeminli kapalı form içine iri bulut motifi ve hatayi tarzı kompozisyonlu yanlardan ulama bordür çinisidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bu bordürden, Oxford Ashmolean Müzesi'nde 1 adet (R.442), Christie's Müzayede'de 1 adet yarım karo (R.443) tespit edilmiştir.

R. 442 ⁴⁵⁰

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy. ikinci yarısı
Ölçüleri: 27x15,5 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi- İNGİLTERE

R. 443 ⁴⁵¹

İznik / Bordür Karo
Dönem: 16. Yy sonları
Ölçüleri: 15,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede İNGİLTERE (30.04.2004'de 1.434 £)

⁴⁴⁹ Türbe restorasyonda olduğu için fotoğraf çekme izni alınamamıştır. Bu fotoğraf restorasyon yönetim odasında bulunan panodan çekilmiştir (16.02.2014).

⁴⁵⁰ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

⁴⁵¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

Eyüp Sultan Türbesi-20

R. 444. Eyüp Sultan Türbesi çinisi ⁴⁵².

89-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisi. (Env. no: 38)

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Sağ ve sol yanlarda üç renkli zemin üzerine rumi bordür ile ortası hatayi tarzı kompozisyonlu çinidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'de satılan karodan bir panonun parçası olduğunu anlıyoruz. Çünkü satılan bu karonun üst köşelerinden bitiş noktasının bir kısmını görmekteyiz (R.445).

R. 445 ⁴⁵³

İznik / Bordürlü pano parçası

Dönem: 1580

Ölçüleri: 26x26,3 cm

Bulunduğu yer: Christie's Müzayede

İNGİLTERE

(07.04.2011'de 58.850 £ satılmış)

⁴⁵² F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 100.

Eyüp Sultan Türbesi-21

R. 446. Eyüp Sultan Türbesi bordür çinisi⁴⁵⁴.

90-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbenin avlu duvarı çinisi (Env. no: 6).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zeminli, hatayi tarzı çiçekler ile iki ana dalın üzerinde tasarlanmıştır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yy. sonu, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Gülbenkyan Koleksiyonundaki bu dört adet bordürün (R.447) renk, desen ve ölçü açısından türbeye ait olduğu söylenebilir. Türbede aynı bordürden dört parça daha bulunmaktadır (R.448-451). R. 446'daki bordürün ölçüleri: 15x30 cm'dir. Bazı çinilerde kenarları traşlanmış olması nedeniyle karo ölçüleri 14x30 cm'e düşmektedir.

İznik / Bordür Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 30x14 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1606

R. 447 ⁴⁵⁵

R. 448. Env. No: 6A

R. 449. Env. No: 6B

⁴⁵³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁴⁵⁴ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, s. 21.

⁴⁵⁵ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 99.

R. 450. Env. No: 6C

R. 451. Env. No: 6D

Eyüp Sultan Türbesi-22

R. 452. Eyüp Sultan Türbesi çini kitâbesi, (Env. No: 34)

91-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbesi iç avluda bulunan çini kitabedir.
TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kitâbenin bir kenarını teşkil eden bordür kısmı, sırt sırta vermiş rumilerle birlikte hatayi üslubunda gonca ve küçük yapraklarla bezenmiştir. Yuvarlak form içine istiflenmiş sülüs hat ile köşelerde turkuaz zeminli rumi kompozisyon yer alır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yy., İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: “Eyüp Sultan Türbesi, iç avlu çıkışındaki koridor kapısının arkasında kalan duvarda, rastgele yerleştirilmiş kırık bir çini parçası ilginizi çekti. Londra’lı koleksiyoncu Godman’ın 1881 yılında satın alıp sonradan British Müzesi’ne verdiği tam bir çini karo ile

birleşince, desenlerin çifte bordür olarak hazırlandığını ve yine Eyüp'te bulunan iki karo yuvarlak, istifli bir yazı panosunu çevirdiği anlaşıldı. Yazı doğru yerleşince “sa’adat ka’im bad.....davlat bad’ ibaresi okunabilmektedir. Ayrıca 1991’de Sotheby mezar evinde satılan bir çini karonun da bu panoya ait olan yazılı diğer bir bölümünü teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Karonun ölçüleri 23,5x24,5 cm’dir. British Müzesi’ndeki çiçek desenli çininin ölçüsü 25,5x23,5 cm’dir (R.456). Parça eksikliğine rağmen en az 12 karo olarak düşünülen panonun tahminî bir şemasını hazırladık (R.458). Ne yazık ki, zamanımıza üçü yazılı tam karo, biri desenli tam karo, iki orta derecede kırık, bir de çok kırık ufak bir parça ulaşmıştır.

İznik mamullerinin en kaliteli çini grubuna aittir ve 1570’lerde üretilen bu çinilerin desenleri de pek nefis ve orijinaldir. Özellikle dokuz katmerli gül motifine ilk defa tesadüf ettik. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, parlak ve şeffaf sıraltında açık ve koyu kobalt mavisi, firuze, zümrüt yeşili ve kiremit kırmızısı ile boyanmış olup siyah konturludur”⁴⁵⁶.

Azade Hanım’ın tumbledığı panoya (R.458), bahsettiği Eyüp Sultan Türbesi envanter defterinden aldığımız kırık parçalarında ekledik (R.459).

R. 453. Eyüp Sultan Türbesi çini kitâbesi, (Env. No: 34A)

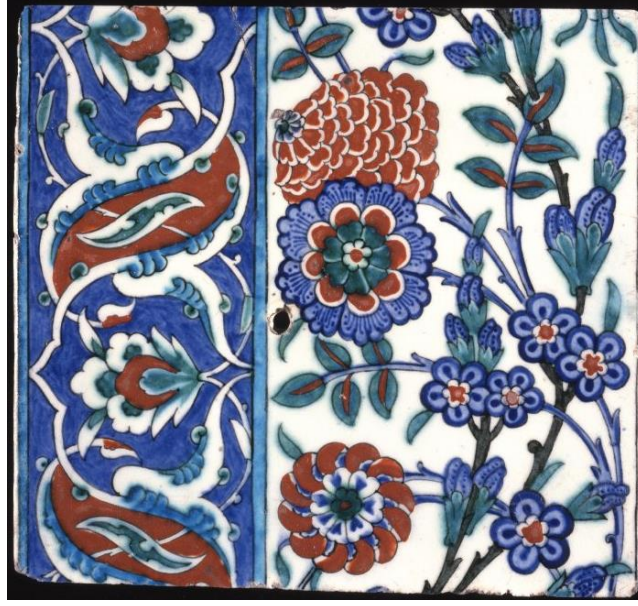

R. 454. Eyüp Sultan Türbesi çinisidir. (Env. No: 59)

R. 455. (Env. No: 58)

⁴⁵⁶ Azade Akar, “Edirne’ de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri”, Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 80.

R. 456⁴⁵⁷

İznik / Bordürlü Çini
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25.5x23.5 cm
Bulunduğu yer: British Müzesi
İNGİLTERE

R. 457. Eyüp Sultan Türbesi çinisidir⁴⁵⁸

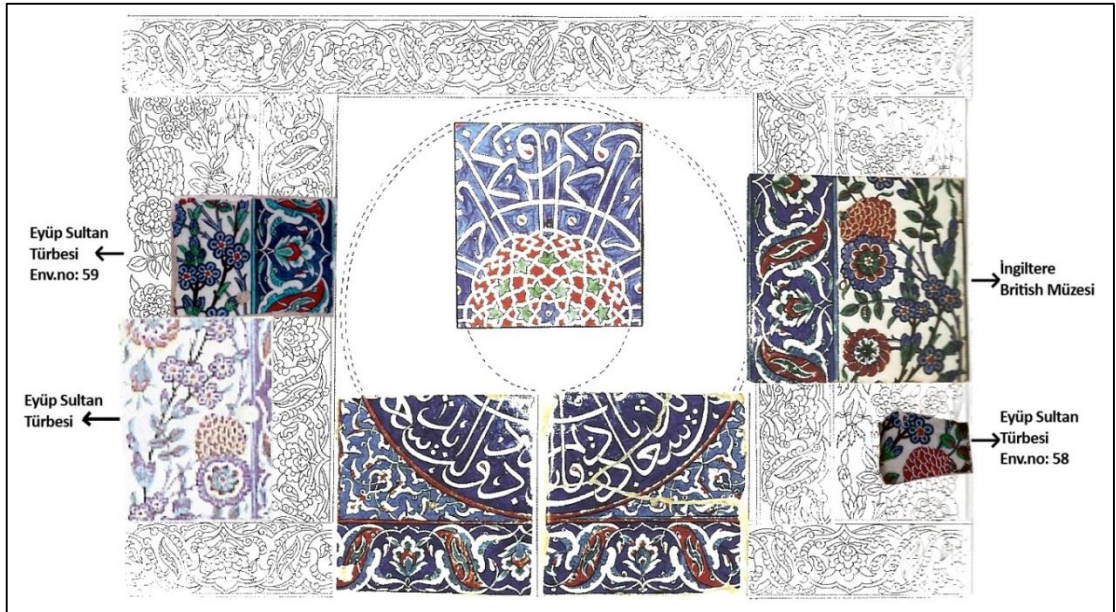
⁴⁵⁷ F:

(http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1), (17.04.2014).

⁴⁵⁸ F: "I. Edirne Sarayı Sempozyumu", Trakya Üni. Rektörlüğü Yay. No: 16, Edirne 25-27 Kasım-1995, s. 293. (Türbede fotoğraf çekim izni alınmadığı için daha kaliteli resim bulunamamıştır)

R. 458. Azade Akar'ın Eyüp Sultan Türbesi çini kitabesi eksik parçalar ile ilgili çizimdir⁴⁵⁹.

R. 459. Çizime ilave ettiğimiz parçaların yerleşim şemasıdır.

⁴⁵⁹ F: Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 80.

Eyüp Sultan Türbesi-23

R. 460. Eyüp Sultan Türbesi panosu ve detayı (Env. No: P11)

R. 53. Panodan detay

92-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbesi, ziyaret alanı çini panosudur.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Pano, ortada büyük şemse içine, rumi ve hatayi üslubunda motifler bezenmiş ve iri yapraklarla çevrelenmiştir. Beyaz zeminli alana ise, hatayi üslubunda motifler ve çiçekli rumilerle kompozisyon oluşturulmuştur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Türbe envanter defterinde eksik parçaları olduğu yazılmıştır. Eksikler tamamlandığında ve yanlış yerleştirilen çiniler düzeltildiğinde, panonun bütünlüğü görülecektir. Victoria ve Albert Müzesi'ndeki çini (R.462), renk ve desen özellikleri bakımından bu panoya ait olduğu tespit edildi.

İznik / Çini

Dönem: 1550-1600

Ölçüleri: 23 x 23 cm

Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 462 ⁴⁶⁰

⁴⁶⁰ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

3.2.2. Kanuni Sultan Süleyman Türbesi

Cihan Padişahının Türbesi (1558), kendi adına inşa ettirdiği caminin kible yönünde bir hazire içindedir. Türbenin bir Sinan eseri olduğu bilinmektedir ve tezkiirelerde de ismi geçmektedir. 6-7 Eylül 1566'da Zigetvar Seferi'nde, aynı adlı kalenin düşmesinden saatler önce vefat eden Sultan I. Süleyman'ın iç organları aynı yere gömülmüş ve cesedi tahnit edilerek 82 günlük bir yolculuktan sonra İstanbul'a getirilmiştir. Sultan'ın naaşı, 28 Kasım 1566 tarihinde caminin kible avlusunda, kendinden önce vefat eden sevgili hasekisi Hürrem Sultan'ın türbesinin yakınına, bir otağ kurularak defnedilmiştir. 7 Ocak 1567 tarihli bir hükümle Bursa, Amasya, Kastamonu ve Merzifon kadılıklarından "mermer işi bilir üstad taşçılar" talep edilmiş; türbe vefattan 13 ay sonra tamamlanmıştır⁴⁶¹.

M. Lorichs'in çizimine göre, 1559 yılında bu türbenin hiç olmazsa büyük kısmı yapılmıştı. Türbe, Sinan'ın o güne kadar yapmış olduğu türbelerdeki hep tek olma özelliğini en iyi şekilde kanıtlamaktadır. Burada Sinan, sekizgen gövdenin duvarları içine bir iç revak yerleştirmiş, ayrıca dış revakı da unutmamıştır. Böylece yapıya bitleştirilmiş olan giriş de yapıyla bütünleşmiş hale gelmiştir⁴⁶². Türbenin giriş cephesinde kapı ve kapının üstünde üç pencere, öteki yedi cephede altta iki üstte üçer pencere vardır.⁴⁶³

Sekizgen gövdenin duvarları içe ve dışa doğru bir hareket halindeymiş gibi görünür ve gölge ışık oyunlarına neden olur. Yazı frizi kasnak yerine esas kornişin altına yerleştirilmiştir. Özenle seçilmiş malzemeler ve değişik süslemeler hem içte hem de dışta yapıyı bezemektedir⁴⁶⁴.

Süleymaniye Türbesi'nin kapısının sağında ve solunda bulunan çini panolar zamanın en güzel örnekleri arasında sayılırlar. Türbenin iç duvarlarını kaplayan çok renkli, çiçek ve bitki motifli çiniler de sanat değeri yüksek bezemelerdir. Çini süsleme dışında, kubbenin içini tümü ile dolduran bordo zemin üzerine geçmelerle işlenmiş malakârî nakışlar da kayda değer⁴⁶⁵.

Türbede, Sultan'ın adına yakışan muhteşem bir eser ortaya koymuştur. Caminin haziresinde yer alan türbede, çinilerin ahenkli yerleştirilişi ile mimârî uyum sağlanmıştır. Dışta kapının iki yanında içinde dilimli madalyon bulunan dilimli kemerli birer pano ile cephe renklendirilmiştir. Türbenin içinde lacivert zemin üzerine iri rûmîler ve rozetlerin kıvrık dallarla birleşmesinden meydana gelmiş bir bordür bütün türbede, pencereler etrafında çerçeve yapmakta ve görsel bütünlüğü sağlamaktadır. Duvarların üstünde ise, üç

⁴⁶¹ Ali Ziyrek, "Süleymaniye Külliyesi Türbeleri ve Haziresi", Kültür Bakanlığı, Vakıf Restorasyon Yıllığı, sayı:3, 2011, s. 124.

⁴⁶² Ernst Egli, "Osmanlı Altın Çağının Mimarı Sinan", Arkeoloji ve Sanat Yay., İst., 2009, s. 79.

⁴⁶³ Abdullah Kuran, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Türbeleri" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s. 231.

⁴⁶⁴ Ernst Egli, *age.*, s. 79.

⁴⁶⁵ Abdullah Kuran, *age.*, s. 231.

dilimli palmetlerden meydana gelen bir şerit duvarları taçlandırmaktadır. Kubbeye intikali sağlayan pendantsiflerin içi, çini levhalarla kaplı olup, ortalarında sülüs yazı ile Allah, Muhammed ve ilk dört halifenin, Hasan, Hüseyin ismini taşıyan madalyonlar yer alır. Hürrem sultan Türbesi'ndeki natüralist çiçeklerle dolu cennet bahçesine benzeyen çini süslemeye karşılık, burada Sultana yakışan, vakur bir süsleme görülmektedir ⁴⁶⁶.

R. 463. Kanuni Sultan Süleyman Türbesi bordür çinisi ⁴⁶⁷

93-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Tepelik formu içinde rumi kompozisyonlu yanlardan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Türbe restorasyon da olduğu için çinileri incelemek ve fotoğraf çekmek mümkün olamamıştır. Christie's Müzayede'de 1 adet tespit edilmiştir (R.464).

İznik / Karo / Dönem: 1566
Ölçüleri: 21x16,9 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.04.2011'de 4.750 £ satılmış)

R. 464 ⁴⁶⁸

⁴⁶⁶ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.485.

⁴⁶⁷ F: Ahmet Ertuğ- Walter B. Denny, "Gardens of Paradise, 16 Th. Century Turkish Ceramic Tile Decoration", 1998.

⁴⁶⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

3.2.3. Hürrem Sultan Türbesi

Muhteşem Süleyman'ın hayatında zaman zaman büyük yanlgı ve dalgalanmalara da sebep olan Hürrem Sultan'ın türbesi, 1558 senesinde yapılmıştır. Dış görünüm genelinde iki katlı kasnak üzerine bindirilmiş sekizgen gayet sade bir türbedir. Alttaki sekizgen yüksek gövdeye silindirik alçak bir kasnak, onun üzerine de basık bir kubbe oturtulmuş; giriş cephesi revaklı bir saçakla süslenmiştir. Pencerelerin de çevresine üçer sıralı silme yapılarak ahenk verilmiş, yeknesaklık kırılmak istenmiş. Zemindeki dikdörtgen pencerelerinin üstünde pembe bordürlü hafifletme kemerleri yapılmıştır. Üstteki pencereler basık, sivri kemerli ve altıgen peteklidir.

Taşa, malzemenin kendi doğası içinde hareket verilerek canlandırılmış dengeli bir taş yapı şekliyle görülen, Mimar Sinan usulü gereği hiçbir tezyini olmayan sade bir yapı. Kapıdan girmek için yaklaşıldığında kündekari üzeri hatla donatılmış kapıyı iki yanda çerçeveleyen çini panolar görülür. Kapının üstündeki kemere pembe-beyaz taşlarla dalgalı geçme yapılmıştır. Kemerin üstünde altın varaklı yazı vardır (La İlahe illallah, Muhammeden Resulallah) ⁴⁶⁹.

Hürrem Sultan Türbesi, 16. yüzyıl ikinci yansı İznik çinilerinin, devrin naturalist çiçekli üslûbu ile süslenmiş başarılı örneklerini sergiler. Türbenin kapısının iki tarafındaki panolarda mavi zemin üzerine siyah dallı, beyaz bahar çiçekleri açmış birer ağaç bulunmaktadır. Ağacın dibinden lâle, karanfil gibi naturalist çiçeklerin dağılışı çok dengelidir. Panoların altına yerleştirilen renkli porfir ve damarlı mermerleri taklit eden çini levhalar, mermer kaplamaların yerinde başarı ile kullanılmıştır. Yapının içinde duvarlar mukarnaslı nişlerle teşkilatlanmıştır. Nişin şekline göre kademelenmiş köşe dolgularına lâcivert zeminli, dibinden lâle ve karanfil çiçekleri fişkiran bahar ağaçları yerleştirilmiştir. Dallar nişin köşelerine uygun bir dağılım göstermektedir. Pencereler üzerindeki sivri kemerli alınlıklarda, iri hançer yaprakların kuşattığı hatayilerle başarılı bir alınlık kompozisyonu vardır. Kemerlerin köşelerini, firuze zemin üzerine, siyah ve kırmızı renklerin görüldüğü hatayili bir kompozisyon dolgular. Duvarların en üstünde de lâcivert zemin üzerine beyaz sülüs bir kitâbe uzanır. Duvar yüzeyini bölümleyen bordürler, bu yazı etrafında da çerçeve yapmaktadır. En üstte, palmetlerden meydana gelmiş bir friz, çepeçevre mekânı taçlandırmaktadır. Türbenin çinileri, mimârî ile bağdaşan ahenkli bir düzenleme göstermektedir. Naturalist çiçeklerin ilk defa bu kadar bol kullanılışı ile türbe, ebedî bir cennet bahçesi görünümü kazanmıştır⁴⁷⁰.

⁴⁶⁹ Gözde Ramazanoğlu, "Mimar Sinan' da Tezyinat Anlayışı", Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1995, s. 24-25.

⁴⁷⁰ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.483.

R. 465. Hürrem Sultan Türbesi çinileri ⁴⁷¹

94-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve hurde rumi kompozisyonlu yanlardan ulama bordürdür.

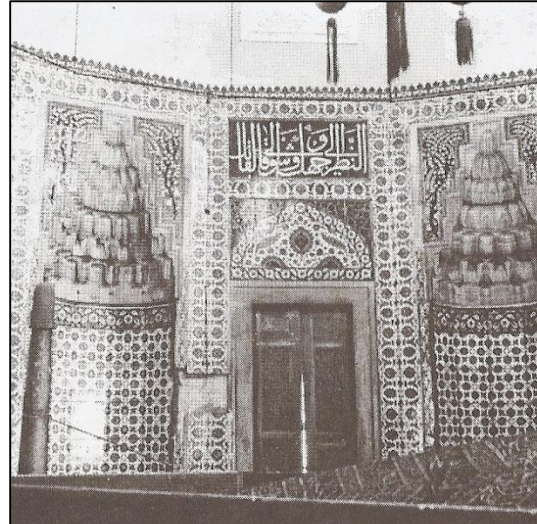
DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Türbe restorasyonda olduğu için çinileri incelemek ve fotoğraf çekmek mümkün olmamıştır. Christie' s Müzayede'de satılan bordür ile tam olarak eşleşmektedir (R.466). Hürrem Sultan Türbesinin eski fotoğraflarından çalınan karoların yerleri görülmektedir.

R. 466 ⁴⁷²

İznik / Bordürlü Karo / Dönem: 1560
Ölçüleri: 21x38,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 89.250 £ satılmış)

R. 467. Hürrem Sultan Türbesi eksik çiniler restorasyon öncesi fotoğrafıdır⁴⁷³.

⁴⁷¹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

⁴⁷² F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014)

⁴⁷³ Şerare Yetkin, "Çini Yazıları", Sanat Tarihi Derneği Yay., İst. 1996, s. 128.

3.2.4. Sultan II. Selim Türbesi

1574 yılında ölen II. Selim için Ayasofya Camii haziresinde yaptırılan türbe, kapı kitabesine göre, 1576-7 (H.984) yılında tamamlanmıştır. Süleymaniye Türbesi'ndeki gibi burada da üst örtü iç içe çifte kubbeli yapılmış, fakat gövde kare planlı olarak tasarlanmıştır. Dışarıya yarım kubbe biçiminde yansıyan tromp yuvarlakları ile kolların uçlarında üçer adet pencere yer alır⁴⁷⁴.

II. Selim Türbesi süslü bir yapıdır. Kubbesinin ve sekiz pandantifinin içleri kalem işi nakışlarla bezeli, duvarları nefis çinilerle kaplıdır. Alt pencerelerin arasında firuze bordürlü beyaz çiniler, daha yukarıda türbenin dört duvarını dolanan çiniden bir yazı kuşağı vardır. Girişte, kapının iki yanına da birer çini pano konulmuş, türbenin kitabesi de çiniden yapılmıştır⁴⁷⁵.

Türbe, özellikle cephesinde kapı üzerine yerleştirilmiş, çiniden inşa kitâbesi ile dikkati çeker. Alınlığın içinde lâcivert zemin üzerine beyaz sülüsle yazılmış kitabe, karşılıklı ikişerden sekiz kartuş içine istif edilmiş, dörder mısralı iki bölüm halindedir. En altta 983 olarak inşa tarihi verilmiştir. Kitâbenin bulunduğu kartuşların köşeleri, yeşil renkte, kırmızı zeminli bir bordürle kare bir çerçeve içine alındığı görülür. Karenin yer aldığı alınlık zemini, beyaz olup, yeşil ince rûmîlerin dairevî kıvrımlar yapan dallarla birleşmesi ile dolgulanmıştır. Kitabe Türk çini sanatında nadir görülen inşa kitâbelerinin zarif bir örneğidir. Cephede, kapının iki tarafında yer alan çini panolardan biri, bugün Paris Louvre Müzesi'ndedir. Yerine kopyası konmuştur.

Bulut motifinin meydana getirdiği, kemerli sathî niş içinde, dipteki bir yaprak kümesinden çıkan kıvrık dalların taşıdığı yaprak ve hatâyîlerle dolgulu zeminin ortasına oval bir madalyon yerleştirilmiştir. İçi bahar çiçekli dallarla dolguludur, üstteki alınlıklarda, geometrik yıldız geçmeli bir kompozisyon vardır. Yapının içi, alt pencerelerin üstüne kadar, çeşitli kompozisyonda çinilerle kaplıdır. Özellikle lâle, karanfil ve nergis gibi natüralist çiçeklerin madalyonlar ve küçük vazolar içinde yer aldığını gösteren panolar çok başarılıdır. Duvarların alt kısmına, damarlı mermerleri taklit eden, beyaz zemin üstüne kahverengi dalgalı çizgili çini levhalar, kaide yapacak şekilde yerleştirilmiştir. Duvarların üstünü, lacivert zemin üstüne beyaz sülüsle yazılmış âyetlerin yer aldığı kartuşlar taçlandırır⁴⁷⁶.

⁴⁷⁴ Abdullah Kuran, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Türbeleri" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s. 232.

⁴⁷⁵ *Age.*, s.232.

⁴⁷⁶ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.488.

II. Selim Türbesi-1

R. 468. Ayasofya Haziresi, II. Selim Türbesinin çinileridir (18.12.2014).

95-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisi dir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hatayi tarzı ve şemse formu içinde rumi ve bulut kompozisyonlu dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

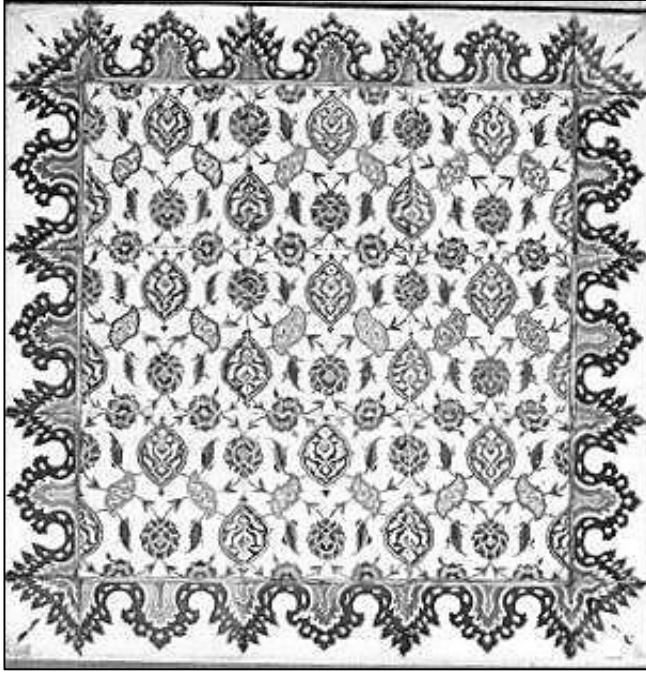
AÇIKLAMA: II. Selim Türbesi'ndeki bu karodan, yurt dışındaki müzelerde 14 tam 2 kırık parça, Christie's Müzayede'de 1 tam 1 kırık parça olmak üzere toplam 15 tam 3 yarım karo tespit edilmiştir.

İznik / Ulama Karo (4 Adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 469⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

İznik / Bordürlü Çini Pano
(9 adet karo)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: yük:115,5 /
eni:115,6 cm
Sergilendiği yer:
Metropolitan Sanat Müzesi
Newyork- ABD

R. 470⁴⁷⁸

R. 471⁴⁷⁹

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Louvre Müzesi
Paris- FRANSA

R. 472⁴⁸⁰

İznik / Karo / Dönem: 1580
Ölçüleri: 25.2x25.4 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.04.2011'de 25.000 £ satılmış)

⁴⁷⁸ F: (<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search?ft=ottoman>), (23.02.2014).

⁴⁷⁹ F: (<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds>), (04.03.2014).

⁴⁸⁰ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

R. 473⁴⁸¹

İznik / Karo Parçası
Dönem: 16. Yy.
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi- İNGİLTERE

R. 474⁴⁸²

İznik / Karo Parçası
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi- İNGİLTERE

R. 475⁴⁸³

İznik / Karo (soldaki parça)
Dönem: 16. Yy. (karo parçası:1570)
Ölçüleri: 10,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede İNGİLTERE
(18.12.2007'de 3.360 euro satılmış)

R. 476⁴⁸⁴

İznik / Karo (2 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24,2x50 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1674

⁴⁸¹ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014)

⁴⁸² F: Agi.

⁴⁸³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁴⁸⁴ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 38.

II. Selim Türbesi-2

R. 477. Ayasofya Haziresi, II. Selim Türbesi çinileridir (18.12.2014).

96-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi çinisi dir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Şemse formu içinde natüralist üslûpta dört taraftan kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karodan III. Mustafa Türbesi'nde de bulunmaktadır (R.478). Fransa Louvre Müzesi'nde 4 adet tespit edilmiştir (R.479).

R. 478. Sultan III. Mustafa Türbesi, İstanbul⁴⁸⁵

R. 479⁴⁸⁶

İznik / Ulama Karo (4 Adet)
Dönem: 1565-1575 / Ölçüleri:-
Sergilendiği yer: Louvre Müzesi
Paris- FRANSA

⁴⁸⁵ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

⁴⁸⁶ F: (<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds>), (04.03.2014).

II. Selim Türbesi-3

R. 480. Ayasofya Haziresi, II. Selim Türbesi bordür çinileridir (18.12.2014).

97-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Turkuaz zemin üzerinde bulut motifi kompozisyonlu yanlardan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: II. Selim Türbesi'ndeki bu bordürden, yurt dışı müzelerde 2 adet, Christie's Müzayede'de 2 adet olmak üzere toplam 4 adet tespit edilmiştir.

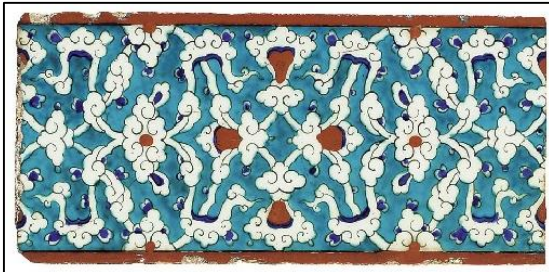
İznik / Bordür çini / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25.5x11 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1686

R. 481⁴⁸⁷

İznik / Karo / Dönem: 1640-60
Ölçüleri: 26x12 cm
Sergilendiği yer: Rijks Müzesi
Amsterdam- HOLLANDA

R. 482⁴⁸⁸

İznik / Bordür Karo/ Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 12x25,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 9.560 £ satılmış)

R. 483⁴⁸⁹

⁴⁸⁷ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 81.

⁴⁸⁸ F: <https://www.rijksmuseum.nl/en/my/collections/13348--bovy-irene/tegels/objecten#/BK-NM-11760,5> (02.03.2013).

İznik / Bordür Karo
Dönem: 1570
Ölçüleri: 26 x13 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(01.05.2001'de 4.935 £ satılmış)

R. 484⁴⁹⁰

II. Selim Türbesi-4

R. 485. Ayasofya Haziresi, II. Selim Türbesi bordür çinileridir (18.12.2014).

98-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi tepelik bordür çinisidir (R.485).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kırmızı, kobalt ve yeşil renklerde, tepelik formunda tasarlanmış yanlardan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: ABD Newyork Metropolitan Sanat Müzesi'ndeki (R.486-487) panoların bordürleri, II. Selim Türbesi'ndeki bordürler ile tam benzeşmektedir. R. 486'daki panonun içindeki karolar Eyüp Sultan Türbesi'ne, R.487'deki panonun içindeki karolar ise II. Selim Türbesine aittir, sadece bordür için buraya konmuştur. Metropolitan Sanat Müzesi'nde 28 adet, Victoria ve Albert Müzesi'nde 1 adet, Gülbenkyan Müzesi'nde 2 adet, Christie's Müzayede'de 2 adet olmak üzere toplam 33 adet bordür tespit edilmiştir.

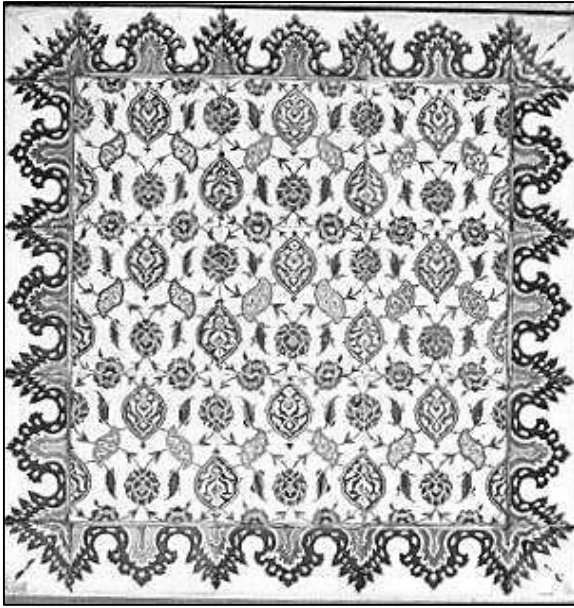
⁴⁸⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁴⁹⁰ F: Agi.

İznik / Bordürlü Çini Pano (16 adet bordür)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: yük:135,1 eni:136 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan Sanat Müzesi
Newyork- ABD

R. 486⁴⁹¹

İznik / Bordürlü Çini Pano (12 adet bordür)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: yük:115,5- eni:115,6 cm
Sergilendiği yer: Metropolitan Sanat Müzesi
Newyork- ABD

R. 487⁴⁹²

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1570
Ölçüleri: 25,4x12,4 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi
İNGİLTERE

R. 488⁴⁹³

⁴⁹¹ F: (<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search?ft=ottoman>), (23.02.2014)

⁴⁹² F: Agi.

⁴⁹³ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

İznik/ Bordür çini (2 Adet) / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25x12,5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1575

R. 489⁴⁹⁴

İznik / Bordür (2 adet) / Dönem: 1580
Ölçüleri: 12,4x49,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(23.04.2002'de 8.365 £ satılmış)

R. 490⁴⁹⁵

II. Selim Türbesi-5

R. 491. Ayasofya Haziresi, II. Selim Türbesi bordür çinileridir (18.12.2014).

99-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: II. Selim Türbesi iç mekan çinileridir (R.491).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Sazyolu üslubuna yakın hatayi tarzı kompozisyonudur. Ulanan iki yanında iri hatayi motifi ve ortada ince saz yapraklarından çıkan zarif bahar dalları görülmektedir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Ne yazık ki türbedeki bu karolar sahtedir, bir tek orijinal karo dahi mevcut değildir. Ne yazık ki orijinallerine yurt dışındaki müze ve müzayedelerde görmekteyiz.

⁴⁹⁴ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 72.

⁴⁹⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

İngiltere Oxford Ashmolean Müzesi'nde 1 adet (R.492), müzayedelerde 2 tam 1 yarım olmak üzere toplam 3 tam 1 yarım karo tespit edilmiştir.

R. 492⁴⁹⁶

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. ortası
Ölçüleri: 26.1x26.1 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi- İNGİLTERE

R. 493⁴⁹⁷

İznik / Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 11,6x25 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede İNGİLTERE
(18.04.2007'de 3.840 £ satılmış)

R. 494⁴⁹⁸

İznik/ Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,5x25,5 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede İNGİLTERE (23.04.2013'de 7.500 £ satılmış)

R. 495⁴⁹⁹

İznik / Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,5 x 24,7 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede İNGİLTERE
(14.04.2010'de 39.541 euro satılmış)

⁴⁹⁶ F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

⁴⁹⁷ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

⁴⁹⁸ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

⁴⁹⁹ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

II. Selim Türbesi-6

R. 496. Ayasofya Haziresi, II. Selim Türbesi çinileridir (18.12.2014).

100-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: II. Selim Türbesi iç mekan çinileridir (R.496).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Sazyolu üslubuna yakın hatayi tarzı kompozisyonudur. Köşelerdeki pençlerden çıkan saplara iki ana hatayı çiçeğine ve ortada goncaya bağlanarak merkezde ana penç ile birleşen dört yandan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu ulama çini panonun benzer örneklerine II. Selim Türbesi dışında, Paris’de Musee des Arts Decoratifs’te rastlamaktayız. Türbede aynı desende orijinal örneklerin dışında sonradan yapıldığı anlaşılan kopyalarda bulunmaktadır (R.497). II. Selim Türbesi’nin kopyalarının yerinde, belki de Gülbenkian Koleksiyonunda ki orijinal parçalar bulunmaktaydı⁵⁰⁰ (R.498). Gülbenkian Müzesi’nde 4 adet, Victoria ve Albert Müzesi’nde 1 adet, ABD Newyork Metropolitan Sanat Müzesi’nde 9 adet olmak üzere toplam 14 adet tespit edilmiştir.

R. 497. II. Selim Türbesi’ndeki çalınanların yerine konmuş olan son dönem çinilerdir (18.12.2014).

⁵⁰⁰ Sitare Turan Bakır, “İznik Çinileri ve Gülbenkian Müzesi”, Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 26.

R. 498⁵⁰¹

İznik / Karo (4 Adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 23.5x23.5 cm
Sergilendiği yer:
Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ

R. 499⁵⁰²

İznik / Karo
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 23.5 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 500⁵⁰³

İznik / Çini Pano (9 adet)
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: yük: 97.1x eni: 97.8 cm
Sergilendiği yer: Newyork
Metropolitan Sanat Müzesi
ABD

⁵⁰¹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 26.

⁵⁰² F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

⁵⁰³ F: (<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search?ft=ottoman>), (23.02.2014)

3.2.5. Sultan III. Murad Türbesi

II. Selim'in oğlu III. Murad, 15-16 Ocak 1595 gecesini ölmüştür. Ayasofya Camii haziresinde, babasının türbesinin kuzey batısındaki mezarına defnedilmiş ve üzerine sonradan türbesi inşa olunmuştur.

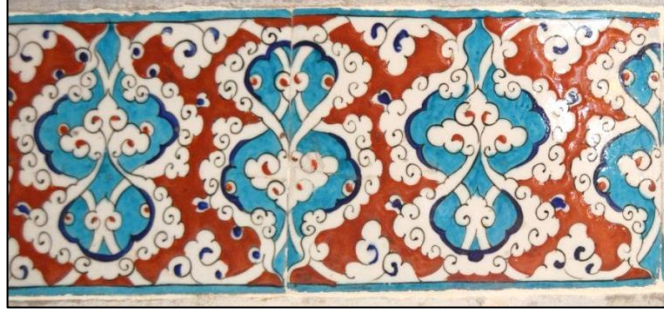
II. Selim ile Şehzadegân Türbeleri arasında çok sıkışık bir durumda bulunan III. Murad Türbesi, çift cıdarlı kubbesi ve iç kubbenin sütunlara oturtulması gibi yönleriyle, Sinan'ın Kanuni ve II. Selim Türbeleri'nde uyguladığı tarzın bir varyantıdır. Bu kadar dar bir yere türbeyi sığdırmak isteği hem türbenin simetrisini bozmuş hem de Şehzadegân Türbesi'nin bir kenarını kesmiştir. Yapı, revakın yerleştirildiği kenarın iki ucundaki kırılmalardan dolayı ortaya çıkan kenarlar istisna edilirse, altıgen bir gövdenin kubbeye örtülmesinden ibarettir.

Giriş açıklığının iki yanındaki duvar satırları çinili panolarla süslüdür. Mermer silmelerle dikdörtgen çerçeve içine alınmış birbirinin eşi bu panolarda, beyaz zeminli niş, kırmızı, beyaz, firuze ve mavi şakayıklar, iri yapraklar, Merkezdeki lacivert zeminli şemse şeklindeki motif ise beyaz ve kırmızı çin bulutları ile doldurulmuştur. Nişin köşeliklerinde de aynı bulut motifleri görülür. Panolar palmetli bordür çinileriyle çerçevelemiştir. Panoların üzerinde yer alan sivri kemerli alınlıklar da çini kaplamadır.

Duvarlar, sekilerden itibaren 4,20 m. yüksekliğe kadar çinilerle kaplıdır. Pencere ve dolapların etrafını çiçekli bir bordür çerçeveler. Aralarda kalan duvar satırları, kırmızı palmet, yeşil kıvrık yaprak, mavi şakayık ve bulut motifleri dolgulu çini panolarla süslüdür. Bu çiniler, renk, kalite ve kompozisyon bakımından devrinin en güzel örneklerini teşkil etmektedir. Pencerelerin üstünde, lacivert zemine beyazla ve celî sülüsle yazılmış Besmele ve âyetleri muhtevi bir yazı kuşağı mekânı her yönde dolaşır.

III. Murad Türbesi, hafızalarda henüz taze ve canlı olarak bulunan Sinan geleneğinin başarılı bir uygulamasıdır⁵⁰⁴.

⁵⁰⁴ Hakkı Önkal, "Osmanlı Hanedan Türbeleri", Kültür Bak. Yay., Sanat Tarihi Dizisi/ 22, s. 178-179.

R. 501. Ayasofya Haziresi, III. Murad Türbesi bordür çinileri (18.02.2014).

101-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe ön cephe büyük çini panoların üstünde yer alan alınlık çini kitâbenin bordürüdür.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kırmızı zemin üzerinde bulut motifli yanlardan ulama bordürdür. Bulut motiflerinden kapalı form yapılmış ve içleri kobalt ve turkuaz renkte boyanmış.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Türbedeki bu bordürlerden, müzayedelerde toplam 5 adet tespit edilmiştir.

İznik/ Bordür Karo
Dönem: 1590 / **Ölçüleri:** -
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE (05.04.2011'de
3.360 £ satılmış)

R. 502⁵⁰⁵

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 13,2x25,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.10.2008'de 8.125 £ satılmış)

R. 503⁵⁰⁶

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 13,5x25,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(05.10.2010'da 10.000 £ satılmış)

R. 504⁵⁰⁷

⁵⁰⁵ F: (<http://www.bonhams.com/departments/ISL/>), (19.05.2014).

⁵⁰⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁰⁷ F: Agi.

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 13,2x25,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.10.2008'de 7.000-10.000 £ satılmış)

R. 505⁵⁰⁸

İznik / Bordür Karo / Dönem: 1590
Ölçüleri: 13,6x25,2 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(07.10.2008'de 7.000-10.000 £ satılmış)

R. 506⁵⁰⁹

3.2.6. Hatice Turhan Sultan Türbesi

Hatice Turhan Sultan Türbesi, 1663 yılında Eminönü'ndeki Yeni Camii karşına, Mimar Mustafa Ağa'ya yaptırılmıştır. Türbe, plan tertibi ve ana hatları itibariyle I. Sultan Ahmed Türbesi'ni tekrarlayan, önünde revakı, batı kenarında çıkıntısı bulunan kubbeli kübik bir yapıdır. Girişi doğuda tanzim edilmiş eserin bu yönde üç kemer gözlü bir revakı vardır. Revak, önde iki sütuna, yanlarda ve dipte duvarlara dayanan kemerler üzerinde yükselen kubbe ve tonozlarla örtülmüş olup bunlardan ortadaki yarım küre şeklinde bir kubbe, yanlardakiler ise aynalı tonozlardır.

Revakın dip duvarındaki kapı ile pencere arasındaki satırlar ve yan duvarlardaki pencerelerin iki yanındaki satırlar çini panolar ile kaplanarak süslenmiştir. Kapının iki yanındakilerle yan duvarların iç tarafındakiler aynı kompozisyona sahiplerken yan duvarların dış kısmındaki panolar farklı kompozisyonlar gösterirler. Birinciler, ortadaki daha geniş olmak üzere üç bordürle çerçevelenmiş olup üstte bir kemerle sınırlanırlar. Kemerin altında, içi Rumilerle doldurulmuş bir madalyon yer alır. Madalyonun etrafı rumi kıvrımları, yaprak ve çiçekler ile bezenmiştir. Köşelikler de yine rumi dolguludur. Bu panolarda hâkim renk yeşil ve mavidir. Sonuncular da birinciler gibi bordür çinileri ile

⁵⁰⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁰⁹ F: Agi.

çerçevenmişlerdir. Ancak, kemer altındaki beyaz zeminli satıh, alttaki vazodan çıkan hançer yapraklar, karanfiller, şakayıklar ile doldurulmuştur. Bu panolarla pencerelerin üzerinde, lacivert zemine beyaz celi sülüsle yazılmış âyet ve Esmâ-i Hüsnâyı muhtevi geniş bir yazı kuşağı, içte olduğu gibi, revak duvarını üç yönde dolanmakta ve sadece kapının bulunduğu bölümde kesintiye uğramaktadır.

Klasik Devir’de inşa edilen birçok türbede karşılaştığı tarzda, Hatice Turhan Sultan Türbesi’nde de, alt sıra pencerelerin arasında kalan satıhlar çini panolarla kaplıdır. Vazolardan çıkan ve satıhları kaplayan değişik çiçek ve yaprak motiflerinin ve rumilerin kullanıldığı bu çinilerde mavi, firuze, yeşil ve beyaz hâkim renkleri teşkil etmekte ve mercan kırmızısı görülmemektedir. Burada kırmızı yalnızca, revakın yan duvarlarındaki panolardan ikisinin köşeliklerinde kullanılmıştır. Madalyonların ve köşeliklerin içleri, zarifçe uzanan, kıvrılan bahar çiçekleri ile doldurulmuştur. Alınlıkların yan taraflarında ince serviler yükselir⁵¹⁰.

R. 507. Hatice Turhan Sultan Türbesi çinileri ⁵¹¹

102-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi pencere kenarı çinisi (R.507).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Mavi-beyaz hatayi tarzında dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, Sıraltı tekniğindedir.

⁵¹⁰ Hakkı Önkal, “Osmanlı Hanedan Türbeleri”, Kültür Bak. Yay., Sanat Tarihi Dizisi/ 22, s. 203-206.

⁵¹¹ F: Zeynep Ertürk (17.12.2012).

AÇIKLAMA: Hatice Turhan Sultan Türbesi'ndeki bu karoların benzerlerinden, Eminönü Yeni Camii'de de bulunmaktadır. İngiltere Oxford Ashmolean Müzesi'nde 1 adet tespit edilmiştir (R.509).

R. 508. Eminönü, Yeni Camii çinileri (11.03.2014)

R. 509⁵¹²

İznik / Karo Parçası
Dönem: 16. Yy.(1501-1600)
Ölçüleri: 26 x 26 cm
Sergilendiği yer: Oxford Ashmolean Müzesi - İNGİLTERE

3.2.7. Sultan III. Mustafa Türbesi

Sultan III. Mustafa, 1774'de vefat edince, daha önce yaptırdığı (1763) türbesine defnedilmiştir. Külliye'nin mimarı Mehmet Ağa, bina emini ise Ali Ağa'dır. Bugün üç cephesiyle caddeye bakan türbe, önünde üç kemer gözlü bir revak bulunan ongen gövdenin kurşun kaplı bir kubbeyle örtülmesinden ibaret barok tesirler gösteren bir yapıdır. Kuzeyde tertip edilmiş giriş açıklığının önündeki revak, dipte duvar yüzünden dışa taşan bloklara dayandırılmış dört ve önde müstakil yine dört olmak üzere sekiz sütuna dayanan sivri kemerlerin taşıdığı, ortada, pandantifli bir kubbe, yanlardan tonozlarla örtülmüştür. Revak altındaki kapıdan geçilerek girilen türbe içte on kenarlı bir plan arz eder.

Türbe'de, alt pencerelerin üstüne kadar duvarları kaplayan çiniler, devrine ait olmayıp 16. yüzyılın sıraltı tekniğiyle hazırlanmış çinilerdir. Bunların ya başka yerlerden söküldüğü veya stok edilmiş çiniler olduğu kabul edilmektedir. Mercan kırmızısı, mavi ve

⁵¹² F: (<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660>), (22.02.2014).

beyaz renklerin hâkim olduğu çinileri çevreleyen bordürlerin zemini kırmızı, dolguları beyazdır ve firuze çinilerle sınırlandırılmıştır⁵¹³.

R. 510. Sultan III. Mustafa Türbesi bordür çinileri⁵¹⁴

103-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Hurde rumili iki taraftan ulama bordür

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Sultan III. Mustafa Türbesi'ndeki bu bordürden, İngiltere Fitzwilliam Müzesi'nde 1 adet tespit edilmiştir (R.511).

İznik/ Rumi Bordür
Dönem: 1580-1595
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Fitzwilliam
Müzesi- İNGİLTERE

R. 511⁵¹⁵

⁵¹³ Hakkı Önkal, "Osmanlı Hanedan Türbeleri", Kültür Bak. Yay., Sanat Tarihi Dizisi/ 22, s. 220-221.

⁵¹⁴ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014)

⁵¹⁵ F: (<http://webapps.fitzmuseum.cam.ac.uk/explorer/index.php?oid=17568>), (05.12.2013).

4. İSTANBUL DIŞINDAKİ TESPİT EDİLMİŞ KAYIP ÇİNİLER

4.1. Bursa

4.1.1. Bursa Yeşil Camii

Yeşil Cami, kuzey cephesinde yer alan taç kapıdaki üç satır halindeki Arapça kitâbeye göre H. 822 Aralık ayında (M. 1419-20) inşa edilmiştir. Çelebi Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Yapının taç kapısının iki yanında yer alan kitabeye göre mimarı, Hacı İvaz'dır. Eserin süslemeleri iç mekânda, hünkâr mahfili üzerinde yer alan kitabeye göre, 1424 yılında Nakkaş Ali bin İlyas Ali tarafından tamamlanmıştır. Süsleme ustası hünkâr mahfilinde ve mihrapta çini üzerinde yer alan usta kitabesine göre Tebrizli Muhammed Mecnun'dur.

Yapı ters 'T' planlıdır. Harim kısmı, güneydeki ibadet mekânı ve kuzeyde buna bitişik kubbeli sofa olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir ve her iki bölümün de örtü sistemi artarda iki büyük kubbedir. Kuzeydeki bölümün doğu ve batısında kubbeli sofaya açılan birer eyvan ve bu eyvanların güneyinde ve kuzeyinde ise tabhâne odaları yer almaktadır. Harimin kuzey tarafı iki katlıdır. Alt katta, giriş eyvanının doğu ve batısında birer müezzin mahfili; üst katta ise hünkâr mahfili, bunun iki yanında birer tane tabhâne, doğu ve batıda ise ŐahniŐinler bulunmaktadır.

Yeşil Cami çok zengin çini süslemelere sahiptir. 16.11.2009 tarihinde restorasyona alınmıştır. Altın varaklı çinilerde derzlerin tamiri, dökülmüŐ altın varakların tamamlanması, sath temizliği Şeklinde restorasyon uygulamaları yapılmıştır. Yapı tarafımızdan Haziran 2011 tarihinde ziyaret edilmiştir. Bu tarihte restorasyon devam etmekle birlikte cami ziyarete kısmen açık bulunduğu için fotoğraflama büyük oranda tarafımızdan yapılabilmıŐtir⁵¹⁶.

⁵¹⁶ Nursin Değerbilir, "Erken Osmanlı Dönemi Çini ve Taş Malzeme Üzerinde Hatayı Motifi", M.Ü., Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst. 2012, s. 29.

R. 512. Bursa Yeşil Camii mukarnas çinileri⁵¹⁷

104-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bursa Yeşil Camii içi mukarnas çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumili yanlardan ulama bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 15. Yüzyıl, renkli sır tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Lacma Müzesi'ndeki mukarnas çinisi (R.513), Yeşil Camii'deki ile benzeştiği tespit edildi.

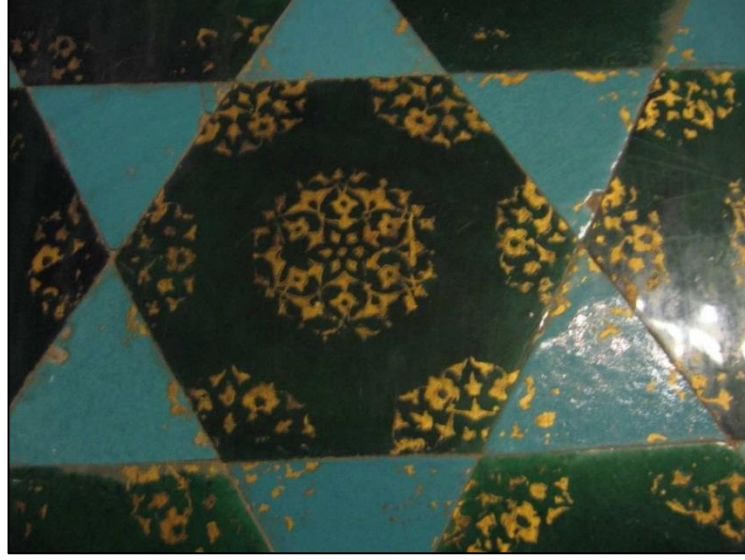

İznik / Mukarnas Çini
Dönem: 15. Yy.
Ölçüleri: 34 cm
Sergilendiği yer: Los Angeles
Şehir Müzesi,
(Lacma Müzesi) ABD

R. 513⁵¹⁸

⁵¹⁷ F: Elif Terzi Doğan, "Bursa Yeşil Camii Çinileri", ÇOMÜ., Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale- 2010.

⁵¹⁸ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

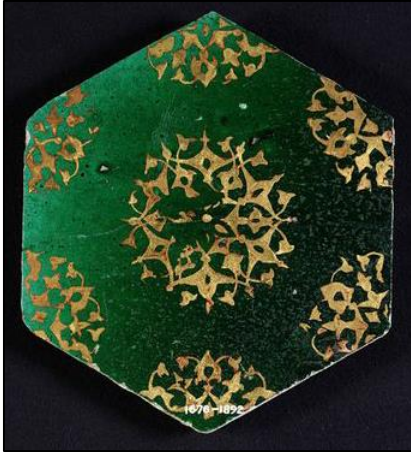
R. 514. Bursa, Yeşil Camii, altın bezemeli altıgen çinileri ⁵¹⁹

105-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bursa Yeşil Camii içi çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Firuze Yeşili sır üzerine, altın kullanılarak rumi bezemeler yapılmış.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 15. Yüzyıl, renkli sır tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Victoria ve Albert Müzesi'ndeki altıgen çini (R.515), Yeşil Camii'deki firuze sırlı çiniler ile benzeştiği tespit edildi.

Bursa / Altıgen Çini
Dönem: 1420
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 515 ⁵²⁰

⁵¹⁹ F: Elif Terzi Doğan, "Bursa Yeşil Camii Çinileri", ÇOMÜ., Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale- 2010.

⁵²⁰ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

4.1.2. Yenişehir, Sinan Paşa Camii

Sadrazam Koca Sinan Paşa tarafından yaptırılan külliye günümüzde cami, imaret ve tekke olarak kullanılmış olması muhtemel beş birimli bir yapıdan meydana gelmektedir. İnşa kitâbesi bulunmamakla birlikte arşiv kayıtlarından hareketle külliyenin inşasının 980’de (1572-73) başlayıp 990’dan (1582) önce tamamlandığı kabul edilmektedir. Bu tarihlere her ne kadar Sinan’ın başmimarlık dönemine rastlarsa da ona ait tezkirelerde külliyenin adı geçmemektedir. Yapılarında kesme ve moloz taşla tuğla malzemenin kullanıldığı külliye 1966-1968 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

Külliyenin güneyinde yer alan cami tek kubbeli harimi ve üç birimli son cemaat yeriyle basit bir plan özelliği gösterir. Kare planlı yapıda kubbeye geçişi sağlayan pandantifler dıştan da algılanmakta olup kirpi saçakla vurgulanmıştır. Son cemaat yerine ikisi giriş kapısının yanında, biri üstünde olmak üzere dikdörtgen formlu üç pencere açılmıştır. Üzerindeki çini kartuşta âyet kitâbesi, iki yanında beşer köşeli mihrabiyelerin yer aldığı basık kemerli kapı açıklığından harime geçilir.

Kuzey ve güney yönündeki kemer düzenlemeleriyle kareye dönüştürülen iç mekânda dört yönde iki sıra halindeki pencere açıklıklarından doğu ve batı duvarındakilerin arasına birer dolap yerleştirilmiştir. Eski fotoğraflarda görülen kuzey yönündeki mahfil mekânı bugün mevcut değildir. Harim mekânı sade mimarisine rağmen büyük bölümü günümüze ulaşmayan, 16. yüzyılın ikinci yarısına ait sıraltı teknikli çini ve kalem işi süsleme programına sahiptir. Mihrabı ve pencereleri üç yönde çevreleyen bordür çinileri lacivert zemin üzerine kabarık mercan kırmızısı, firûze, yeşil ve beyaz renkte bitkisel dekorludur. Pencerelerin sivri kemerli alınlıkları çini süslemenin yazılı örneklerini gözler önüne serer. Lâcivert zemin üzerine beyaz nesih hatlı kitâbeler palmetli bir çerçeve içine alınmış, tepeliğin merkezine bir rozet yerleştirilmiştir. Âyetlerin yer aldığı, birbirinin devamı şeklinde mekânı dolanarak bir kurgu oluşturdıkları bilinen bu çinilerden günümüze yalnızca çok az örnek ulaşabilmiştir. Harimi değerlendiren kalem işi süslemelerden sadece mihrabın mukarnaslı kavsarasını bezeyen örnek orijinal olup kompozisyon olarak çini süslemenin devamı niteliğindedir.

Caminin batı duvarı üzerinde harimle son cemaat yerinin birleştiği kısımda yer alan minare almaşık örgülü kare bir kaideye sahiptir. Zengin süsleme programıyla dikkati çeken minarede çini kullanımının yanı sıra tuğla dekorlar da kompozisyonda yer almıştır. Şerefenin altı tuğla mukarnas dilimleriyle değerlendirilmiş, bu dizinin hemen altında birkaç sıra halinde bitkisel dekorlu çini süslemeye yer verilmiştir. Gövdede üstte iki, altta bir sıra firûze çini silme vardır⁵²¹.

⁵²¹ Tuğba Erzincan, “Sinan Paşa Külliyesi” mad., *DİA*, İst. 2009, c. 37, s. 239.

R. 516. Bursa, Yenişehir, Sinan Paşa Camii çini alınlık kitâbeleri ⁵²²

106-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bursa, Yenişehir, Sinan Paşa Camii içi kitâbeleridir. **TASARIM ÖZELLİKLERİ:** Kobalt zemin üzerine, Hatayi üslubunda yapılmış bordür çinileridir. Ayrıca pencere alınlık kitâbeleri de; kobalt zemin üzerine, beyaz nesih hatlı, tepelik formunda firuze renkte bezemeler yapılmıştır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Sinan Paşa Camii'nin çinileri maalesef büyük kayıplar yaşamıştır. Özellikle son dönemlerde hırsızlık ile ilgili basında çok haber olmuştur. Eski Kültür Bakanı Ertuğrul Günay, 2012'de çalınan kitabenin (Kur'an-ı Kerim'den Haşr Suresi'nin 23. ayetinin bulunduğu), Türkiye'ye iadesini sağlamıştır. Ertuğrul Günay, 1998, 2001 ve 2002 yıllarında gerçekleşen hırsızlık olayları sonucunda çinilerin parçalarının yurtdışına kaçırıldığını belirtmiştir⁵²³. Bu konu ile ilgili detaylı yazılar (bk. bölüm 7.8, s.354).

Chistie's Müzayede salonunun resmi internet sayfasındaki detaylı açıklama kısmında camiden çalınan bordür çininin, 1590 tarihli ve 1920'de özel koleksiyonda olduğunu yazmışlardır⁵²⁴ (26.04.2012'deki açık arttırmada 6,875 sterline satılmıştır). Ayrıca Bonhams Müzayede'de satılan bordür parçası 1575 tarihli olduğu yazılmış olup, 1940'da Yunanlı koleksiyoner üzerine kayıt tutulmuştur⁵²⁵. (24.04.2012'deki açık arttırmada 3,500 sterline satılmıştır). Camideki çalınma vakası 1998-2002 tarihleri arasında olduğunu basından öğreniyoruz. Fakat müzayede deki parçanın 1920 tarihinde özel koleksiyonda olduğu yazılmış. Buda bize şu soruyu sormamıza sebep oluyor; verilen

⁵²² F: http://www.zaman.com.tr/ramazan2014_yenisehir-sinanpasa-camii-cemaatinde-cini-sevinci_1333380.html (26.10.2014).

⁵²³ <http://www.haberexen.com/sinan-pasa-camiinin-kapi-ustu-suslemesi-turkiyede-85528h.htm> (26.10.2014).

⁵²⁴ <http://www.christies.com/lotfinder/furniture-lighting/an-iznik-pottery-tile-ottoman-turkey-circa-5551056-details.aspx?from=salesummary&intObjectID=5551056&sid=30106e1e-e511-4ada-9006-51c4449f33ff> (26.10.2014)

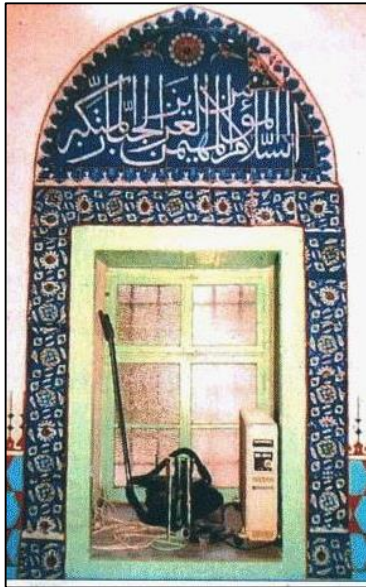
⁵²⁵ <http://www.bonhams.com/auctions/19960/lot/123/> (26.10.2014).

tarihlerden önce bu camide hırsızlık olmuş muydu? yada müzayedeler satışlarını yaptığı eserleri sahte raporlar ile aklamaya mı çalışıyor? Her iki ihtimalde elbette vahim sonuçlar sergilemektedir. Sinan Paşa Camii'nin detaylı bir araştırma ile kayıplarının belgelenmesi çok gerekli bir durumdur.

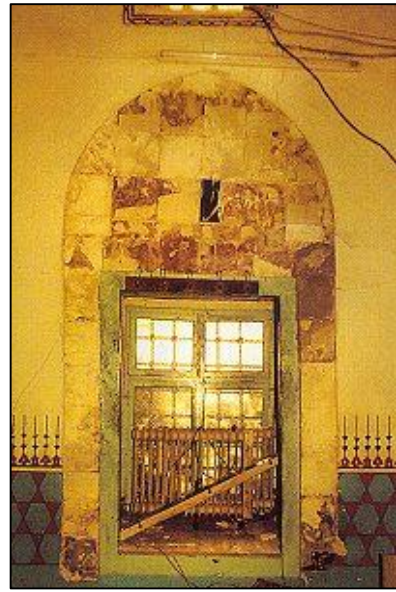
Atina Metropolitan Sanat Müzesi Benaki Koleksiyonunda sergilenen bordürün kaç adet olduğu tespit edilememiştir (R.522). Fakat fotoğraflardan çok sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca müzayedelerde satılmış olan toplam 4 adet tespit edilmiştir.

R. 517. Sinan Paşa Camii, bordür çinilerinden detay⁵²⁶

R. 518. Sinan Paşa Camii, pencere kenarı bordürleri ve çini alınlık kitabesinin çalınmadan önceki fotoğrafıdır⁵²⁸.

R. 519. Çalındıktan sonraki fotoğrafıdır⁵²⁷.

⁵²⁶ F: <http://fotogaleri.hurriyet.com.tr/galeridetay/59334/2/11/ertugrul-gunay-yeni-bulunan-tarihi-eseri-tanitti> (26.10.2014).

⁵²⁷ F: (<http://www.antikalar.com/v2/pa/default.asp?kat=0&altkat=1>), (29.10.2014).

⁵²⁸ F: (<http://www.hurriyet.com.tr/planet/21229374.asp>), (26.10.2014).

R. 520. Diğer pencere alınlık ve çevresin hırsızlık olayından sonra çekilen fotoğrafıdır⁵²⁹.

R. 521. Sinan Paşa Camii, iadesi sağlandıktan sonra restorasyon sırasında çekilen fotoğrafıdır⁵³⁰.

⁵²⁹ F: (<http://www.haberler.com/sinanpasa-da-cini-sevinci-3861930-haberi/>) (26.10.2014).

⁵³⁰ F: (<http://www.haberexen.com/sinan-pasa-camiinin-kapi-ustu-suslemesi-turkiyede-85528h.htm>), (26.10.2014).

R. 522 ⁵³¹

İznik/ Bordür çini
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Atina Metropolitan
Sanat Müzesi, (Benaki koleksiyonu)
YUNANİSTAN

R. 523 ⁵³²

İznik/ Bordür Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 24,8x21,5 cm
Bulunduğu yer: Bonhams Müzayede
İNGİLTERE (24.04.2012' de 3.500 £
satılmış)

⁵³¹ F: (http://www.ceramopolis.com/?attachment_id=585), (26.10.2014).

⁵³² F: (<http://www.bonhams.com/auctions/19960/lot/123/>), (26.10.2014).

R. 524 ⁵³³

İznik/ Bordür Karo
Dönem: 1590
Ölçüleri: 21,8x23,4 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(26.04.2012'de 6.875 £ satılmış)

R. 525 ⁵³⁴

İznik / Bordür Karo (2 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 25,1x21,2 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede
İNGİLTERE
(14.04.2010'da 17.019 euro satılmış)

⁵³³ F: (<http://www.christies.com/lotfinder/furniture-lighting/an-iznik-pottery-tile-ottoman-turkey-circa-5551056-details.aspx?from=salesummary&intObjectID=5551056&sid=30106e1e-e511-4ada-9006-51c4449f33ff>), (26.10.2014).

⁵³⁴ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

4.1.3. Bursa Muradiye Medresesi

Bursa'da 15. yüzyılın ilk yarısında inşa edilen külliye, Sultan II. Murad tarafından yaptırılmıştır. Bulunduğu semte adını veren külliye cami, medrese, hamam, imaret, çeşme ve bâninin türbesinden oluşmaktadır. Hazîresine birçok şehzade ve saray mensubu defnedildiğinden zamanla çeşitli ilâvelerle genişlemiştir.

Cami. Külliyenin ana binası olup beş gözlü son cemaat yeri, arka arkaya iki büyük kubbeli harim kısmı ve iki yanda birer kubbeli tabhâneye sahiptir. Duvarlar üç sıra tuğla ve bir sıra moloz taşla örülmüş, fakat taşların ebadı birbirinden farklı olduğundan aralarına düşey tuğlalar yerleştirilmiştir. Basık kemerli cümle kapısı üzerinde yer alan celî sülüs Arapça kitâbeden cami inşaatının 828 Recebinde (Mayıs 1425) başlayıp 830 Muharreminde (Kasım 1426) bittiği anlaşılmaktadır.

Yapının önünde yer alan beş gözlü son cemaat yeri dört mermer pâyeye ve aralarda iki granit sütun üzerine oturmaktadır. Pencereden bozma oldukları anlaşılan bu kapıların alınlıkları bitkisel süslemeli, pencerelerin alınlıkları ise geometrik desenli mozaik çinilerle kaplıdır. Batıdakinin çinileri yok olduğundan yerine siva üzerine boyama yapılarak çini görünümü verilmiştir. Son cemaat yerinde revak cephesi, çeşitli boyut ve biçimde tuğlaların on beş değişik geometrik şekilde örülmesiyle hareketlendirilmiş ve bilhassa kuzey cephesi saçak silmesinin alt kısmında bu süslemeye firûze renkli sırlı tuğlalar katılmıştır.

Eni ve boyu yaklaşık aynı ölçülerde olan Bursa kemerli giriş eyvanının iki yanına stalaktitli mihrap nişleri açılmış, kemer alınlığına revakta olduğu gibi mozaik çini ile bitkisel süsleme yapılmıştır. Çok ince bitkisel motiflerle süslenmiş ve birkaç parçası boş bırakılmış künde-kârî tekniğindeki ahşap kapı kanatları devrine aittir. Üst kartuşlarında kûfî hatla, “Yâ hayyü yâ kayyûm yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm”, sülüs hatla da, “Yâ hafiyye'l-eltâf neccinâ mimmâ nehâf” yazılıdır. Giriş holü üzerindeki çini levhalar ve stalaktitlerin ortasında malakârî tavan göbeği yer almaktadır.

Girişin sağ ve solundaki maksûrelerin duvarları, mihrap duvarının minber arkasına düşen köşesi ve pencere altlıkları firûze renkli altıgen çinilerle, mihrap mekânının doğu ve batı duvarları ise araları üçgen firûze sırlı tuğlalarla dolgulanmış altıgen zümrüt yeşili çinilerle kaplıdır. İki ana kubbeyi ayıran kemerin kaideleri de birbirine lâcivert kollarla bağlanan altıgen mavi çinilerle kaplanmış ve aralarına beyaz sırlı üçgen tuğlalar yerleştirilmiştir. Mihrabın doğu tarafında firûze ve lâcivert çini ile beyaz konturlardan panolar oluşturulmuştur. Zümrüt yeşili çinilerin ve bütün çini panoları çevreleyen bordürlerin daha önce Yeşil Camii'de de kullanılmış olması aynı Tebrizli usta grubunun burada da çalıştığını göstermektedir⁵³⁵.

⁵³⁵ Doğan Yavaş, “Muradiye Külliyesi” mad., *DİA*, 2006, c. 31, s. 196-198.

R. 526. Bursa Muradiye Medresesi bordür çinisi ⁵³⁶

107-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bursa, Muradiye Medresesi ana eyvanın güney cephesindeki bordür çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Rumili üstten kaydırmalı bordür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 15. Yüzyıl, renkli sır tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Medresedeki bu bordürlerden, ABD Los Angeles Şehir Müzesi (Lacma Müzesi)'nde 2 adet tespit edilmiştir (R.527).

İznik / Bordürler (2 adet)
Dönem: 15. Yy. ortaları
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Los Angeles Şehir Müzesi (Lacma Müzesi) ABD

R. 527 ⁵³⁷

⁵³⁶ F: Savaş Yıldırım, "Erken Osmanlı Yapılarında Çini Süsleme", Ankara Üni. Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ank. 2007, R. 161.

⁵³⁷ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

4.1.4. Şehzade Mahmud Türbesi

II. Bayezid'in oğullarından olan Şehzade Mahmud, Saruhan sancak beyliğinde bulunduğu sırada ve henüz 27 yaşında iken vefat etmiş, cenazesi Bursa'ya getirilerek Muradiye'ye defnedilmiştir (4 Kasım 1507).

Muradiye türbeler topluluğunun en batısında yer alan eser, kuzeyinde mermer bir revakı bulunan sekizgen gövdenin kurşun kaplı bir kubbeyle örtülmesinden ibarettir. Bazı köşeleri profilli öndeki dört mermer direk ile türbe duvarına dayalı iki direk, birbirlerine düz mermer atkılarla bağlanmış ve içlerine, tepesi kaş kemer gibi kıvrılan Bursa kemerleri yapılmıştır.

Mekân, çiniler ve kalem işleri ile zengince süslenmiştir. Zeminden itibaren 2,94 m. yüksekliğe kadar duvar satırları lacivert ve firuze renkli altıgen çinilerle kaplanmıştır. Altıgen çinilerin etrafı ve merkezleri altın yaldızla süslü olup, satırlar merkezdeki firuze altıgen çininin lacivert çinilerle çevrelenmesiyle elde edilmiş kompozisyonlarla tezyin edilmiştir. Mihrap ve pencerelerin etrafı ile kaplamanın üstü mavi-beyaz İznik çinilerinden bir bordürle sınırlandırılmıştır. Çini kaplamanın hemen üzerinde ve her kenarda, kartuşlar içine, sülüsle âyetler yazılmıştır. Ayrıca kûfi ile yazılmış ibarelerde ihtiva eden kartuşların içleri kıvrık dallarla doldurulmuştur. Mihrabın bulunduğu kenardaki yazı kuşağının üzerine yapılan taca besmele, müsenna tarzında yazılmış ve içi Rumilerle süslenmiştir⁵³⁸.

R. 528. Bursa, Şehzade Mahmud Türbesi bordür çinisi ⁵³⁹

108-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bursa, Şehzade Mahmud Türbesi bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Baba Nakkaş üslûbunda yapılmış, mavi-beyaz bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 1500 yılı, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu bordür çinisi, Bursa, Muradiye Külliyesi'nde bulunan Şehzade Mahmud Türbesi (1500-1507) için yapılmış bordürün benzeridir. Söz konusu duvar çinileri İznik

⁵³⁸ Hakkı Önkal, "Osmanlı Hanedan Türbeleri", Kültür Bak. Yay., Sanat Tarihi Dizisi/ 22, s. 104-105.

⁵³⁹ F: <http://www.panoramio.com/photo/52424471> (26.10.2014)

atölyelerinde üretildiğine kesin gözüyle bakılan ilk çinilerdendir. Ölçüleri; 9,6 x 16,2 cm olarak verilmiştir⁵⁴⁰.

Prof. Dr. Süheyl Ünver'in, Bursa Mektupları kitabında bu bordürden bahsetmiş, "emsali başka yerde olmayan çini" olarak tanımlamıştır. Ayrıca bir çizimini de yapmıştır (R.529). Çizim incelendiğinde desen farklılıkları görülmektedir. Başka bir yerde bu çini bordürden olmadığını bildiğimize göre, türbede iki farklı bordür tasarımı olduğu sonucuna varılabilir.

Bu bordürden, İstanbul SHM.'inde de bulunmaktadır (R.530). Danimarka David Müzesi'nde 1 adet, ABD Washington Smithsonian Enstitüsü'nde 3 adet, Victoria ve Albert Müzesi'nde yarım karo olmak üzere toplam 4 tam, 1 yarım adet tespit edilmiştir.

R. 529. Süheyl Ünver'in Bursa Mektupları Kitabındaki Şehzade Mahmud Türbesi çini süslemesinin çizimidir⁵⁴².

R. 530. SHM. (Env. No: 9820- P455)⁵⁴¹

R. 531 ⁵⁴³

İznik / Babanakkaş Bordür
Dönem: 1505
Ölçüleri: 36x9 cm
Sergilendiği yer: David Müzesi
DANİMARKA

R. 532 ⁵⁴⁴

İznik / Babanakkaş Bordür
Dönem: 1480-1510
Ölçüleri: 15.9x8.9 cm
Sergilendiği yer: Victoria and
Albert Müzesi- İNGİLTERE

⁵⁴⁰ F: Loure Soustiel, "Osmanlı Seramiklerinin Görkemi- XVI.- XIX. yüzyıl", Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araş. Ensti., 1 Nisan- 2 Temmuz 2000, s.55.

⁵⁴¹ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 52.

⁵⁴² Süheyl Ünver, "Bursa Defterleri", Kubbealtı Yay., İst. 2011, s. 189.

⁵⁴³ F: (<http://www.davidmus.dk/en/collections>), (01.03.2013).

⁵⁴⁴ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

İznik / Babanakkaş Bordür
Dönem: 1525
Ölçüleri: 36.5x9.5 cm
Sergilendiği yer: Smithsonian
Enstitüsü,
Washington- ABD

R. 533⁵⁴⁵

4.1.5. Şehzade Ahmed Türbesi

Bursa Muradiye Külliyesi içinde yer alan yapı Muradiye Camii ve II. Murad Türbesi arasında yer alır. Sekizgen planlıdır, kubbe ile örtülüdür. Kesme taş ve tuğla malzemeden inşa edilmiştir. Önünde Bursa kemerli bir saçak olan yapının her cephesi pencerelidir. Türbede Şehzade Ahmed, annesi Bülbül Hatun, kızı Kamer Sultan, kardeşi Şehzade Şehinşah, Şehinşah'ın oğlu Mehmed ve II. Bayezid'in kızı Sofu Fatma Sultan gömülüdürler. Şehzade Ahmed Çelebi Sultan Mehmet'in oğlu olup, II. Murad'ın kardeşidir. Şehzade Ahmed 1429 yılında, vebadan vefat etmiştir.

T.C. Kültür Bakanlığı Bursa Müze Müdürlüğü'nün yapıya koyduğu bilgilendirme de türbenin 1513 tarihinde Yavuz Sultan Selim'in fermanı ile yapıldığı yazmaktadır. Bununla birlikte türbenin II. Murad dönemine ait olduğunu söyleyen araştırmacılar da vardır. Gerçekten de yapının üslubuna bakılınca bu sonuca ulaşmak mümkündür. Zira mavi beyaz çinilerdeki üslup, Edirne Muradiye Cami mavi-beyaz çinileriyle benzerlik göstermektedir. Hatta bu çinilerin prototipi olduğu bile düşünülebilir. Ancak bu benzerlik motif ve kompozisyondan çok teknikle ilgilidir. İç mekânda altıgen firuze ve lacivert mozaik çinilerin üst kısmında kıvrık dallar ve yapraklarla süslenmiş ayet kuşağı ile çevrelenmiştir. Altıgen çini mozaikler etrafında mavi-beyaz çini bordür bulunur. Mihrabı da mozaik çini kaplı, mukarnasları ise kalem işi süslemelidir. Kitabesi bulunmamaktadır.

⁵⁴⁵ F:

(<http://www.asia.si.edu/collections/pinky.cfm?group=Arts%20of%20the%20Islamic%20World&start=690>)
(25.02.2013).

Türbede bir adet, mavi beyaz çini tekniği ile yapılmış örnek yer almaktadır. Motifin üzerinde bulunduğu bordür levhalarından biri İstanbul Çinili Köşk'te sergilenmektedir⁵⁴⁶.

R. 534. Bursa Şehzade Ahmed Türbesi ⁵⁴⁷

109-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Bursa, Şehzade Ahmed Türbesi bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Baba Nakkaş Üslûbunda yapılmış, mavi- beyaz bordürdür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 1500 yılı, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Victoria ve Albert Müzesi'ndeki bordür parçası (R.536) türbedeki çiniler ile tam olarak eşleşmektedir. Bu mavi-beyaz Baba Nakkaş üslubundaki çinilerin başka bir yerde benzeri de yoktur. Dolayısıyla müzedeki parçanın bu türbeye ait olduğu nettir.

R. 535. Bursa Şehzade Ahmed Türbesi,
çinilerinden detay⁵⁴⁹

R. 536 ⁵⁴⁸

İznik / Bordür Çini / Dönem: 16. Yy. başları
Ölçüleri: 21x10.8 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert
Müzesi- İNGİLTERE

⁵⁴⁶ Nurşin Değerbilir, "Erken Osmanlı Dönemi Çini ve Taş Malzeme Üzerinde Hatayı Motifi", Marmara Üni., Yüksek Lisans Tezi, İst. 2010, s.55.

⁵⁴⁷ F: Ufuk Gökarslan, "Bursa İlinde Türbeler (XVI-XIX yy.)", Çanakkale Onsekiz Mart Üni. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale- 2010, s.110.

⁵⁴⁸ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

⁵⁴⁹ F: Ufuk Gökarslan, "Bursa İlinde Türbeler (XVI-XIX yy.)", Çanakkale Onsekiz Mart Üni. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale- 2010, s.110.

4.2. Edirne

4.2.1. Edirne Sarayı

Edirne'nin fethedilmesiyle birlikte şehirde Osmanlılar tarafından iki saray yaptırılmıştır. İlk sarayı daha çok devlet işlerinin görülmesi amacıyla I. Murad, Eski Saray (Sarây-ı Atîk) adıyla Kavak Meydanı olarak da bilinen bugünkü Selimiye Camii'nin bulunduğu alanda inşa ettirmişti. İkincisinin, Yeni Saray (Sarây-ı Cedîd) ismiyle II. Murad tarafından 854 (1450) yılında Sarayıçi denilen, Tunca nehrinin ikiye ayırdığı ada üzerinde inşasına başlanmış, Fâtih Sultan Mehmed tarafından bir yıl sonra tamamlanmıştır. Tunca Sarayı, Hünkâr Bahçesi Sarayı, Edirne Sarây-ı Hümâyunu, Edirne Sarây-ı Cedîd-i Âmiresi gibi isimlerle de anılan sarayın Üç Şerefeli Camii'nin mimarı Muslihuddin tarafından yapılmış olduğu düşünülmektedir. Geniş bir alan üzerinde kasırlar, daireler ve hizmet binalarından oluşan yapının etrafı yaklaşık 3 m. yüksekliğindeki duvarlarla çevriliydi⁵⁵⁰.

Yok olan Edirne sivil mimarimizin en muhteşem örneği de şüphesiz Yeni Saray veya eski adı ile Saray-ı Cedid-i Amire'dir. İstanbul Topkapı Sarayı'nın yaklaşık iki misli büyüklüğüne varan, aynı disiplin ve töreyle inşa edilip Edirne'nin gözbebeği olan bu sarayın hikayesi pek hazindir. Osmanlı devletinin bu ikinci büyük sarayı günümüze ancak birkaç yıkıntı, harabe ve devrimizde tamir edilmiş bir kasır ile ulaşmıştır.

1450 yılında Sultan II. Murad, inşaatına başlattığı büyük saray yapısı daha temel seviyesinde iken, padişah vefat etmiş ve oğlu Fatih Sultan Mehmed bu vazifeyi üstlenerek sarayın inşaatını tamamlattır. 15. yüzyılın ilk yapıları 7 katlı Cihannüma Kasrı, Kum Kasrı ve hamamı, Arz Odası, Babü's-Saade gibi Kum meydanına bakan binalar olmuştur. Bu binaların iç mekan duvar süslemelerinde, çok büyük ihtimalle devrin modası olan çini kullanılmıştır. Bu çinilere ne oldu?

16.yy.'da Kanuni Sultan Süleyman, kaynaklara göre Edirne Muradiye Mevlevihânesi'ni tamir ettirir. Hatta tamir esnasında mevlevihânenin camiye dönüşmesi söz konusudur. Büyük ihtimalle tamirat esnasında bir miktar 22.5 cm. çapında ve renkli sır tekniğinde mavi-beyaz altıgen çiniler, bozulan kalem işlerinin üzerlerine yerleştirilir. Bu çiniler, Dr. A. Süheyl Ünver ve John Carswell'in düşüncelerine göre Edirne Sarayı'ndan sökülüp buraya getirilmiş olmalıdırlar.

Fatih'in yaptırmış olduğu saray kompleksi, Kanuni devrine kadar büyütülmediği gibi yeni ilaveler de yapılmamıştır. 1516' da Yavuz Sultan Selim Mısır seferine çıkmadan

⁵⁵⁰ N. Çiçek Akçıl, "Sarayı Cedid" mad., DİA 2009, c. 36, s. 126.

önce şehzadesi Süleyman, ailesi ile birlikte, babasının dönüşüne kadar 3 yıl Edirne’de ikamet etmiştir. Demek oluyor ki, Kanuni’nin Edirne’ye ilgisi genç yaşında başlamıştır. 47 senelik padişahlığında Edime ye sık sık uğramış, ikamet etmiş ve sarayını yeni ilavelerle büyümüştür. Kasırlar, köprüler yaptırmış ve harem dairesini genişleterek buraya Hünkâr sofası adında büyük bir divanhane yaptırmıştır. Dr. Rifat Osman Bey, bu salonu şöyle tarif eder: “Aşık Ali Ağa’nın rivayetine göre 945 h.’de vücuda getirilen bu salonun pencere ve kapı kanatları sedef ve fildişi ile nakışlı, duvarları zamanın en kıymetli çinileri ile müzeyyendir.” Kanuni ayrıca Cihannüma Kasrında ve Arz Odasında da büyük tamirler yapmıştır. Sultanın çini ve evanilere çok meraklı olduğu bilindiği için de bu sarayın tamir ve ilavelerinde İznik çinilerinin sıkça kullanıldığı ihtimal dahilindedir.

Mimar Sinan, Selimiye Camii’ni inşa ederken Sultan II. Selim, camisine yakın olmak istemiş ve Edirne’de 3 sene ikamet etmiştir. Bu zaman zarfında Sinan kendisi için özel bir saray veya has oda yaptırmıştır. Adı, Mamuk Sarayı olarak tarihe geçen bu binanın yeri ve yapısı hakkında hiçbir bilgi olmamakla beraber, dekorasyonunda çinilerle süslenmiş olması muhakkaktır. Selimiye Camii çinileri ile ortak özellikleri olan pek çok çini örnekleri İstanbul’da veya yurt dışı müzelerinde bulunmaktadır. Sultan III. Murat, babasının bu köşküne veya has odasına hayranlık duymuş olmalıdır ki, kendisi padişah olunca Sinan’ a derhal Topkapı Sarayı Haremi’ne, büyük bir ihtimalle aynı tarzda bir köşk yaptırmıştır. Sarayın en muhteşem çinileri ile süslü olan bu Has Oda bize Mamuk Sarayı’nı düşündürmektedir.

Sultan II. Selim’den sonra 17. yüzyılda Sultan I. Ahmet, Sultan Mustafa ve Sultan III. Süleyman yeni yapılar ekleyerek sarayı genişletip süslemişlerdir. Sarayın büyümesine en çok emek veren Avcı Sultan III. Mehmed’dir. Saltanatının 20 yılını Edirne’de geçiren bu sultan, sarayı yeni yapılarla genişletmiş, hareme yeni şekil vermiş ve en ihtişamlı zamanlarını sağlamıştır. Kaynaklar, bu devirde harem ve selamlık binalarının baştan aşağı 17. yüzyıl İznik ve Kütahya çinileri ile donatıldığını ve çeşitli çinili ocakların yapıldığını anlatır.

18. yüzyılda ise Edirne Sarayı’nın yıldızı söner ve itibarını kaybeder. Osmanlı’da çinicilik de bu devirde kaybolmuştur. Bu sebepten de sarayın muhteşem 16. yüzyıl çinilerinin bir kısmı, dönem dönem sökülerek İstanbul’a taşınmaya başlar. Bu olaylardan bir tanesi vesikalıdır. Tahsin Öz, 1940 yılında Güzel Sanatlar Mecmuası, Sayı 2’de neşrettiği İznik çinileri ile ilgili makalesinde ilginç bir bilgi vermektedir: 18. Yüzyıl’ın başında İznik çinilerinin yapımını taklit etmeye çalışarak imalat yapan Tekfur Sarayı atölyelerinin başarısızlığını anlatırken şöyle diyor:

“Bilahare bu fabrika da muattal kaldığından 1738 tarihinde Edime Sarayı’ndan söktürülen çinilerin hususi bir ihtimam ile İstanbul’a celbi hakkında bir hüküm yazılmaktadır”.

Sultan I. Mahmud, 1730-1754 arasında padişahlık görevindedir. 1738’de söktürülen çinilerin bir kısmı Sultanın en önemli hayratı olan Ayasofya Kütüphanesi’ne yerleştirilmiş, diğerleri ise Topkapı Sarayı’nın tamir edilen binalarına (mesela İncili Köşk, harem) konmuş ve daha sonra yine sökülerek Sultan II. Abdülhamit devrinde Eyüp Sultan Türbesi ve Beylerbeyi Camii’ ne karmakarışık olarak yerleştirilmişlerdir.

1828-29 birinci Osmanlı-Rus savaşında, Edirne büyük tahribata uğrar. Ruslar Edirne’yi işgal ederler ve üç ay süre ile sarayı ordularına merkez yaparlar. Saray içine çadırlar kurarlar, üst kademe askerleri, güzelim köşklere harap ederek, Tavuk ormanının asırlık ağaçlarını keserler. Edirne’yi tahliye etmek zorunda kaldıkları zaman da, giderayak yağmaladıkları eşyalarla birlikte duvarlardan söktükleri çok miktarda çiniyi ve ocakları beraberlerinde Rusya’ya götürürler. Anlaşılan, St. Petersburg’da bulunan Hermitage Müzesi bu çinileri koleksiyonlarına almıştır. Eski birkaç fotoğraftan 1940-50 yıllarında, teşhirde pek çok parça olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, 2004 yılında müzeyi ziyaretimizde teşhirde olan çini parçaları pek azdı, iyi muhafaza edilmiş olan büyük Osmanlı ocağı ilgimizi çekti. Topkapı Sarayı haremde ve Yeni Cami Hünkâr Kasrı’nda bulunan, 17. yüzyıl Avcı Sultan Mehmed devrinin ocakları ile büyük benzerlik gösteren, aynı İznik atölyelerinin ürünü olan bu ocağın çok büyük ihtimalle Edime Sarayından sökülenden olduğunu görerek resimlerini çektik.

1828-29 birinci Osmanlı-Rus savaşı sonrasında, Edime Sarayı bakımsız ve kullanılmaz halde olduğu için, sınırları koruma amacıyla olacak, saray binaları cephanelik haline getirilmişti. Zaman zaman yapılan keşif ve onaranlara rağmen, sarayın cephanede deposu olarak kullanılması devam etmişti. Nitekim, ikinci 1878-79 Osmanlı-Rus savaşında, sarayın müsait binalarının top, tüfek, fişek ve barut fıçılan ile dopdolu olduğunu kaynaklar belirtir. Rus ordusu 1879’da Edime sınırlarına vardığında, şehrin 1828’de olduğu gibi Rusların eline geçeceğinden korkan bölge kumandanı Ahmet Eyüp Paşa, devrin Edime valisi Cemil Paşa ile münakaşalı bir toplantıdan sonra cephaneliği ateşe vermeye karar verir. İlk ateşleme Cihannüma Kasrı’nın alt mahzen ve kademelerine doldurulmuş barut fıçılarında başlayarak bütün cephaneye sirayet eder. Patlamalarla başlayan müthiş bir yangın bütün sarayı sararak, üç gün üç gece boyunca devam etmiş, etrafa mermi saçan bu yangın kimse söndürememiş; sonunda saray, harabe haline gelmiştir. Yangının dehşetinden, Edirne’de kırılmadık cam kalmadığı gibi, şehrin bu zaman zarfında göz gözü görmez kara bir bulutla kaplanmış olduğu ifade edilir.

Dr. Rifat Osman Bey durumu şöyle yazar: *“Ordu kumandanı Ahmet Eyüp Paşa ile görüşmelerin ifadelerine göre, paşa Edirne’yi tamamen yakacağını ve sonra İstanbul’a hareket edeceğini söylemiş”*. Ve de paşaları ağır suçlayarak çözüm yolu arayacakları yerde, faidesiz kararlar alarak, mühimmat-ı harbiyenin Ruslar tarafından zaptına, halkın perişanlığına ve Edime Sarayı gibi tarihi abidelerin mahvolmasına sebep olduklarını

söyler. “*Tarih şayeste-i rahmet veya lânet olacıkları takdir eder*”. (Tarih, rahmete veya lânete layık olacıkları takdir eder.)

Sarayın harabesi üzerinde “naaş kemiren böcekler” misali ikinci bir suistimalin izleri görülür. Yangından sonra talanlar haşlar. Valiliğe yeni tayin edilen Rauf Paşa tarafından verilen izinler ile yangından nispeten kurtulabilen veya kısmen harap olan aksamın bazı kıymetli parçaları ve çinileri sökülerek toplanıp muhtelif “ecnebi” ye hediye edilir. Bu yabancı kişilerin arasında devrin İngiliz sefiride bulunmaktadır. “Eşraftan Dilaver Cezar Bey’in ifadesine göre, bir gecede Karağaç tren istasyonundan İngiltere’ye 27 sandık içerisinde Edirne Sarayı’nın eşyaları gönderilmiştir”. Ayrıca, yurt dışına sevk edilen eşyaların 105 sandık olduğu ifade edilmektedir.

Daha sonra da kışlaların ve sair askeriye binalarının inşaatlarından kullanılmak üzere harabelerin bütün duvarları sökülmüş ve temeller dahi oyularak taşlan alınmıştır. Geriye bırakılanlar, saray mutfaklarının ve Kum Kasrı hamamının ufak kalıntılarıdır. Bu bölümlerde ve harem bölgesinde, zamanımızda yapılan muhtelif kazılarda pek çok miktarda kırık çini parçaları bulunmuştur. Kazılardan çıkan parçaların bir kısmını Edirne Müzesinde görebildik. Diğer buluntular hakkında henüz neşriyat yapılmamıştır. Ancak, bunların da çoğunlukla 17. yüzyıl İznik-Kütahya ürünleri olduğu ifade edilmiştir.

Türk neşriyatında yurt dışına giden sandıklarda bulunan eşyaların Londra müzelerine dağıtıldığını ve özellikle o devirde kurulan Victoria ve Albert Müzesine veya kraliçe Victoria’ ya hediye edildiğine dair kayıtlar vardır. Ancak, bütün arama ve envanter çalışmalarımızda, Edirne’den giden eşya ve çinilerin hibe edilmiş tek bir parçasına rastlamadık! Yani 1879-80 yağmalarının özel menfaatler için kullanıldığı ortaya çıktı.

Bugün, Türkiye’ den sonra en büyük 16. yüzyıl çini ve evanisi Londra, Victoria ve Albert Müzesinde bulunmaktadır. Ancak, mevcut çinilerin müzeye nasıl girdiklerini araştırdığımız zaman Osmanlı çinilerinin ilk girişlerinin 1881 yılında satın alınan 84 parça olduğunu tespit ettik. 1879-1882 envanter defterlerinde bulduğumuz bilgi şöyledir:

"Turkish tiles- 42 siliceous glazed earth ware, variously decorated with floral ornaments; 31 Rhodian of Constantinople; 6 Damascus; 5 modern cairenes of various sizes, 1881, bought for 100 £ from G. Stamos, 51 Davies Street - West London". Kısa tercümesi: “42 parlak silikon sırlı ve çiçek dekorlu Türk çinileri, 31 adet Constaniye - Rodoslar (evani olacak), 5 Şam (evani) ve 5 modern (!) çini, muhtelif boylarda antikacı G-Stamos’ tan 1881’ de 100 £ satan alındı.”

Müzenin 1994 yılındaki çini bölümü şefi Mr. Watson zaten bu çinileri 16. yüzyıl İznik olarak tespit etmiş bulunuyordu. Çinileri yerlerinde görerek resimlerim aldık.

Victoria ve Albert Müzesi’ne İznik çinileri ve evanilerinin esas parçaları 1890 ve 1900 yıllarında satın alınarak veya koleksiyoncuların hibeleri yoluyla girmiştir. Bilhassa

Major Meiers, Türkiye’ den topladığı ifade edilen, büyük İznik koleksiyonunu satarak, müzeyi çok zenginleştirmiştir. Londra, British Müzesi koleksiyonlarına, yine 1900 yıllarında Godman ailesi tarafından hibe edilen 16. yüzyıl çini ve evanileri kusursuz parçalar olup, iyi durumdadırlar.

Türkiye’den yurt dışına çıkan en büyük koleksiyonlardan biri de Paris, Louvre Müzesinde bulunmaktadır. Sultan II. Abdülhamid’in dış doktoru olarak, İstanbul’da bir süre ikamet eden Dr. Alexis Sorlin- Dorigny adlı bir zat, toplamış olduğu binlerce 16. Yüzyıl İznik çinilerini 1890-92 yılları arasında bu müzeye satmıştır. Koleksiyonda harikulade panoların ve karoların arasında pek çok miktarda, depolarda muhafaza edilen kırık parçalar bulunmaktadır. İşin tek iyi tarafı, bu parçaların üzerlerine nereden alındıklarını yazan devrin etiketlerinin yapııştırılmış olmasıdır. Böylelikle, bu parçalar birer belge niteliği kazanmış olmaktadır. Almanya, Hollanda, Yunanistan, Danimarka, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve özellikle Lizbon, Gülbenkyan Müzelerinde çok miktarda İznik’lerimiz bulunmaktadır.

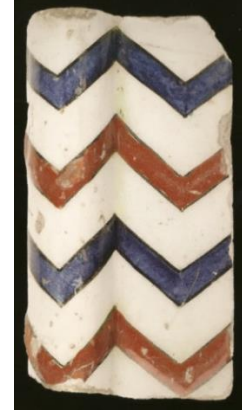
Neticede, Edirne saray çinilerinin çil yavrusu gibi müzelere ve özel koleksiyonlara yurt içinde ve yurt dışında dağıldığını görüyoruz. Demek oluyor ki, Edirne Sarayı’nda 15. ve 17. yy.’lar arasında değişik süslemeleriyle binlerce çini bulunmaktaydı. Hemen hemen bütün iç mekânların çinilerle süslü olduğunu başta Dr. Rifat Osman ve Dr. A. Süheyl Ünver Bey’lerin titiz araştırmaları ile diğer kaynaklar teyit etmektedir.

19. Yüzyılda sarayın iç bölümlerini gösteren fotoğraflardan pek azı zamanımıza ulaşabilmiştir. Mevcutlar ise sadece Kum Kasrı’nın büyük kubbeli sofasının muhtelif cephelerini, çifte ocakları ve pencere dekorlarındaki çinileri göstermektedir. Resimlerin etraflı tetkiklerinden sonra görülen çinilerin Avcı Sultan Mehmed zamanındaki tamirler sırasında duvarlara yerleştirilen 17. yüzyıl yapımı çiniler olduğu anlaşılmıştır. İstanbul Yeni Cami ve Hünkâr mahfili çinilerinin tıpkılarını fotoğraflardan sarih olarak seçmek mümkün olmaktadır. Son yıllarda yapılan muhtelif kazılardan çıkan kırık çini parçaları, yine fotoğraflarda seçilebilen çinilerle benzerlik gösteren 17. Yüzyıl’a ait parçalardır⁵⁵¹.

⁵⁵¹ Azade Akar, “*Edirne’ de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri*”, Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 17-23.

R. 537. Süheyl Ünver'in Edirne Saray havzasında bulduğu kırık çini parçasıdır⁵⁵²

R. 538. İstanbul, SHM. (Env. No:17647- P.695)⁵⁵³

110-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eski Edirne Sarayı çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, siyah konturlü kırmızı ve kobalt renklerinde zikzak şeklinde tasarlanmış çini parçasıdır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 1570 yılı, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Dr. A. Süheyl Ünver'in 1973 yılında Azade Akar'a hediye ettiği bir kesekâğıdı dolusu kırık çini parçalardan bir tanesinin fotoğrafıdır (R.537). Bunları verirken şöyle demiştir: "Her Edirne'ye gidişimde saray havzasına gider, gezerim. Eğilmeden, ayağımla toprağı eşelediğim zaman bir sürü kırık çini parçaları çıkardı. Bazılarını topladım. Bir kısmını, size bu pakette veriyorum." Ayrıca Azade Hanım'a "Zamanı geldiğinde ne yapacağını bileceksin" demiştir. Bu zikzak çini ile ilgili detayları şöyle vermiştir;

"Londra'daki Victoria ve Albert Müzesi'nde (R.539) bulunan bir İznik kolon parçası. 1892'de müzeye giriş yapmış. 2009 yılına kadar hiçbir müzede eşine tesadüf etmedik. İstanbul'da Sadberk Hanım Müzesi'nde (R.538) açılan İznik çinileri sergisinde, Londra'dakinden daha ufak (8,2x15 cm) bir parçası daha ortaya çıktı. Kırık çinimize dayanarak, bunların Edirne Sarayı'ndan olduğunu anladık. Yani 1570'lerin ürünüdürler. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, çok parlak şeffaf sırlı ve siyah konturludur. Yatay olarak dönüşümlü düzende kobalt mavisi ve kiremit kırmızısı zikzaklı kuşaklar ile süslenmiştir."⁵⁵⁴

Yaptığımız araştırmalar sonucunda, Azade Hanım'ın tespitlerine ek olarak, Christie's ve Sotheby's Müzayede salonlarında satılan üç farklı parçaya rastlanıldı (R.540-542). Toplam olarak beş adet zikzak çini parçasının varlığından söz edilebilir.

⁵⁵² F: Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 45.

⁵⁵³ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s. 318.

⁵⁵⁴ Age., s. 44.

R. 539⁵⁵⁵

İznik / Zikzaklı Bordür / Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 27x14 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 540⁵⁵⁶

İznik / Zikzaklı Bordür / Dönem: 1575
Ölçüleri: 13,2x13,9 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede İNGİLTERE (07.10.2008'de 6.875 £ satılmış)

R. 541⁵⁵⁷

İznik / Zikzaklı Bordür / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 28x15 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (07.03.2007'de 45.600 euro satılmış)

R. 542⁵⁵⁸

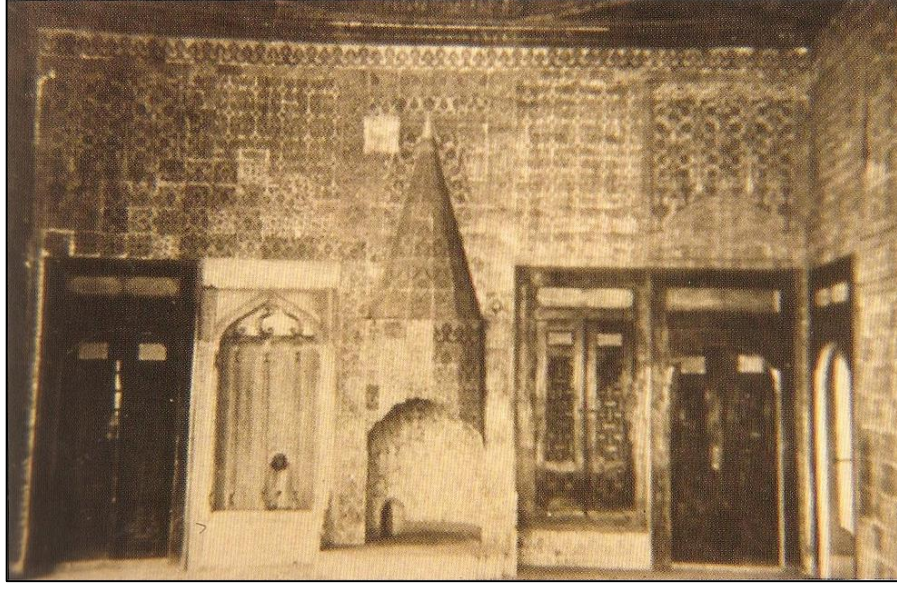
İznik / Zikzaklı Bordür Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 8,2x15 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede İNGİLTERE (18.04.2007'de 20.400 £ satılmış)

⁵⁵⁵ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

⁵⁵⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁵⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁵⁸ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

R. 543. Edirne Sarayı Kum Kasrı, eski fotoğrafıdır ⁵⁵⁹

111-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eski Edirne Sarayı Kum Kasrı Ocak başı çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, siyah kontürlü kırmızı ve kobalt renklerinde zikzak şeklinde tasarlanmış çini parçasıdır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

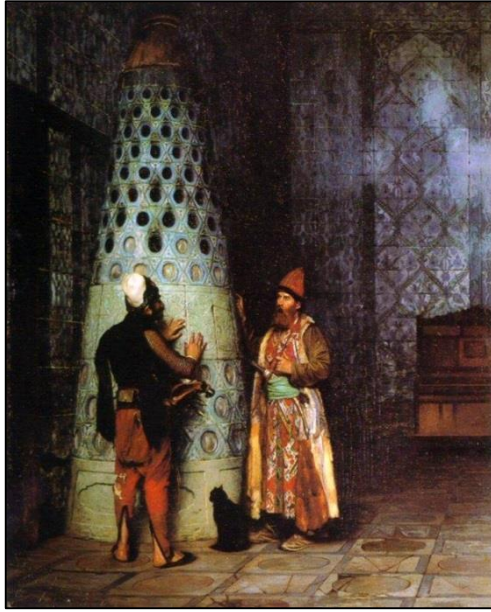
AÇIKLAMA: Edirne Sarayı tezyinatından, çinilere olduğu gibi, ocaklarından da, birkaç belli belirsiz ve bozuk fotoğrafların dışında pek bir şey kalmamıştır. Çifte ocaklar adı ile bilinen ve zamanında Kum Kasrı'nın salonlarında bulunan ancak detayları pek seçilemeyen fotoğrafları mevcuttur. Bu ocaklardan camlı olanını, Fransız ressam Jean-Leon Gerôme resmetmiştir (R.544). Tablonun arka planı, yani duvarlar çok detaylı ve güzel çalışılmış olup 17. yy. çinilerinin desenleri bariz olarak seçilebilmektedir. Tablonun 1881 tarihinde yapıldığını kataloglar belirtiyor. İsmi “huzura kabul edilmeyi bekleyenler” olup 73,7 x 59 cm.’dir ve Londra Mathaf Galerisinde bulunmaktadır.

Gerôme ikinci bir ocak başı tablosu daha yapmıştır (R.545). Bu ocak Kum Kasrı'nın diğer ocağı değildir. Topkapı Sarayı ocaklarından da olmadığına göre, büyük ihtimalle yine Edirne Sarayı'ndan olmalıdır. Bu ikinci ocağında arka planındaki duvar çinileri yine çok detaylı çalışılmış olup, 16. yy. çinilerinden de örnekler görülmektedir. Tablonun ismi “ocak başında sohbet” olup ölçüleri 46,4 x 38 cm.’dir. Museum of Art, Universt of Kansas'ta bulunmaktadır. 1881 tarihlidir.

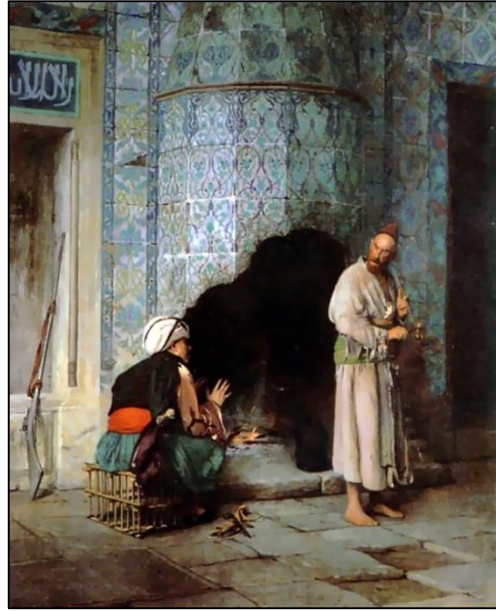
Gerôme, Türkiye ile ilgili resimlerini fotoğraflardan yaptığı bilinmektedir. Tablolar için kullandığı fotoğraflar, saray fotoğrafçısı Abdullah Freres'indir. Aynı zamanda yakın dostu olan Freres'in Topkapı Sarayı'nda ve 1879-80 yangınından evvel Edirne Sarayı'nda pek çok fotoğraf çektiği ve koleksiyonunun büyük bir kısmını Paris'e yolladığı bilinmektedir.

⁵⁵⁹ F: Azade Akar, “Edirne’ de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri”, Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 89.

Edirne Sarayı haremine ait olduğuna kani olduğumuz üçüncü bir ocakta Rusya, St. Petersburg’ da bulunan Hermitage Saray Müzesi’nde sergilenmektedir (R.546). 1828-1829, birinci Rus savaşı esnasında, Ruslar Edirne’yi zapt ederek, bir süre, ordularıyla beraber Edirne Sarayı’nı ikâmetgâh olarak kullanmışlardır. Kaynaklara göre de şehri terk ederken saraydan birtakım eşyaları ve söktükleri çinileri beraberlerinde götürmüşlerdir. Bunlar halen Hermitage Müzesi’nde muhafaza edilmektedir. Eski siyah- beyaz fotoğrafta, Hermitage Müzeye çevrildikten sonra Osmanlı salonlarının çok dolu olduğu anlaşılıyordu. Ancak 2004 yılı ziyaretimizde salonlarda görebildiğimiz eşya ve çiniler çok azalmıştı. Yine de 12 parça 16. yy. İznik çinisi teşhirdeydi. Bunların hepsi, Edirne Sarayı’na ait olduğunu tespit ettiğimiz çinilerle aynı doğrultudadır. 17. yy. Avcı Sultan Mehmet devrine ait büyük ve muhteşem ocağın bütün detaylı resimleri çekildi. Boyu 4 metreye ulaşan, Topkapı Sarayı, 17. yy. ocakları ile aynı doğrultuda fakat farklı tasarımları olan, kaliteli çinilerden müteşekkil bir Osmanlı Saray ocağıdır. Ocak ile ilgili ölçü alınmasına müsaade edilmediği gibi, mihmandar, depolarda çok çini olduğunu ancak depolara gidip resim çekmenin, hatta sadece görmenin bile bugün için mümkün olmadığını belirtti ⁵⁶⁰.

R. 544. Jean- Leon Gerôme’ nin tablosu⁵⁶¹

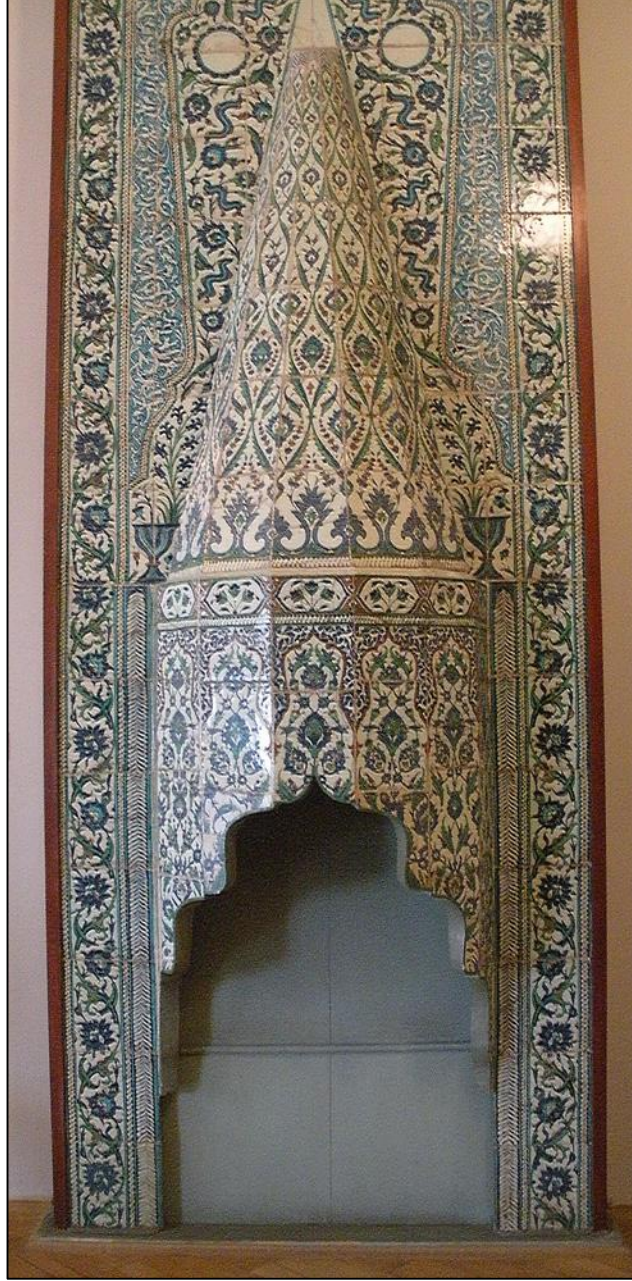

R. 545. Aynı ressamın diğer tablosu⁵⁶²

⁵⁶⁰ Azade Akar, “Edirne’ de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri”, Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 88-89.

⁵⁶¹ F: Age., 88.

⁵⁶² F: Age., 89.

R. 546 ⁵⁶³

İznik / Çini Ocakbaşı
Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: Bilinmiyor
Bulunduğu yer: Hermitage Müzesi
St. Petersburg- RUSYA

⁵⁶³ F: (https://www.flickr.com/photos/sftrajan/2991766345/in/pool-turkish_tiles_and_ceramics)
(27.10.2014).

R. 547. Edirne, Türk İslâm Eserleri Müzesi (Env.no: 5362), (13.08.2013).

112-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Edirne Saray içi kazısından çıkarılan çinidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sıraltında koyu ve açık kobalt mavisi, zümrüt yeşili ve âdeta üç boyutlu kiremit kırmızısı ile renklendirilmiştir. İçleri, çiçekli dallarla bezeli iri rûmi kıvrımları arasında lâle ve bahar çiçekleri ile doldurulmuş hatayilerden oluşan, dört taraftan ulama bir kompozisyonudur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Edirne Müzesi'nde teşhirde olan 24,5 x 24,5 cm ebadın da, kenarları hafif bozuk bir çini karonun (R.547), saray havzasında bulunan 16. yy.'ın en kaliteli çinilerindendir. 1 Ters yüz olarak hazırlanmış, iki karoyu tamamlayan bir tasarımı vardır. Çinili Köşk Müzesi'nde iki, Ömer Koç koleksiyonunda bir (R.549), Londra Victoria ve Albert Müzesi'nde sekiz adet (R.550) ve Paris Louvre Müzesi depolarında bordür gibi dizilmiş dört adet karo bulunmaktadır. Ayrıca Ayasofya Kütüphanesi'nde oldukça bozuk ve küçük parçalar mevcuttur⁵⁶⁴.

Azade Hanım'ın tespitlerine ek olarak İngiltere Christie' s Müzayede'de, değişik tarihlerde satılmış iki adet karo daha tespit edilmiştir (R.551,552).

Ayrıca, Eyüp Sultan Türbesi'ndeki bir çini parçası ile desen ve renk özellikleri bakımından benzerlik göstermektedir (R.548). Ancak detaylı inceleme yapıldığında, bu iki karoyu ayıran farklılıklar olduğu görülebilir.

⁵⁶⁴ Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 46.

R. 548. Eyüp Sultan Türbesi, Avlu duvarında bulunan çini parçası (Env. No: 74)

R. 549. Ömer M. Koç Koleksiyonu, 22x25 cm.⁵⁶⁵

İznik / Çini Pano (8 Adet)
Dönem: 1570-80
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 550⁵⁶⁶

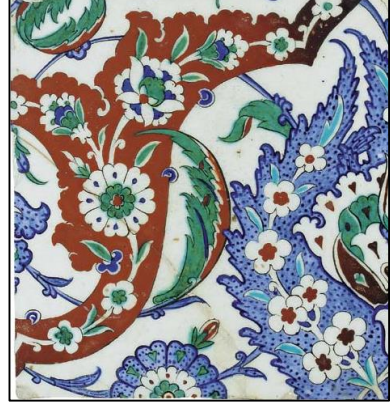
⁵⁶⁵ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 212.

⁵⁶⁶ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

R. 551⁵⁶⁷

İznik / Çini / Dönem: 1570
Ölçüleri: 28,4x28,4 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.10.2008'de 18.750 £ satılmış)

R. 552⁵⁶⁸

İznik / Çini / Dönem: 1570
Ölçüleri: 24x23 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(27.04.2004'de 7.170 £ satılmış)

R. 553. Edirne, Türk İslâm Eserleri Müzesi (13.08.2013).

113-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Edirne Saray içi kazısından çıkarılan çinidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz hamurlu, beyaz astarlı ve çok parlak, şeffaf sıraltında koyu kobalt mavisi, zümrüt yeşili ve kabarık kiremit kırmızısı renkleri ile dekorludur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

⁵⁶⁷ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014)

⁵⁶⁸ F: Agi.

AÇIKLAMA: Bu karo parçası, Edirne Sarayı havzasında bulunmuş ve Edime Müzesi'nde teşhire konulmuştur (26,5x17 cm.). Gerçek karonun ebadı 26,5 x 26,5 cm'dir. Desenleri Kanûni devri ünlü saray ressamı Karamemi'nin tezhip ve halkârlarını hatırlatmaktadır.

Yurt içinde tespit edebildiklerimiz şunlardır: 1 adet Çinili Köşk Müzesi'nde ve 1 adet Ömer Koç koleksiyonundadır (R.554).

Yurt dışındaki dağılımları ise şöyledir: 4 adet Lizbon Gülbenkyan Müzesi'nde, 4 adet Londra Victoria ve Albert Müzesi'nde (R.557), 1 adet Londra'daki Bristish Museum'da bulunmaktadır (R.556). Ayrıca Atina'daki Benaki Müzesi'nde, Düsseldorf Mädchen Müzesi'nde ve Hamburg Gewerbe Müzesi'nde kırık parçalar bulunmaktadır. 1987 Paris'te Ader Picard Tajan firması tarafından 6 karo satışa çıkartıldı. Bugün için buldukları yer bilinmemektedir⁵⁶⁹.

Azade Hanım'ın tespitlerine ek olarak, İngiltere Christie' s ve Sotheby' s Müzayede salonlarında 3 adet (R.558-560), ABD Brooklyn Müzesinde bir adet (R.555), karo daha tespit edilmiştir.

Sonuç olarak yurt dışında müze ve müzayedelerde toplam 19 karo ve ayrıca 3 müzede de kırık parçalar tespit edilmiş oluyor.

R. 554. Ömer M. Koç Koleksiyonu⁵⁷⁰

⁵⁶⁹ Azade Akar, "Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi: 4, İst. 2014, s. 34.

⁵⁷⁰ F: Hülya Bilgi, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı, Mas Mtb. A.Ş., İst. 2009, s, 313.

R. 555⁵⁷¹

İznik / Çini
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 24.1x24.6 cm
Sergilendiği yer: Brooklyn Müzesi- ABD

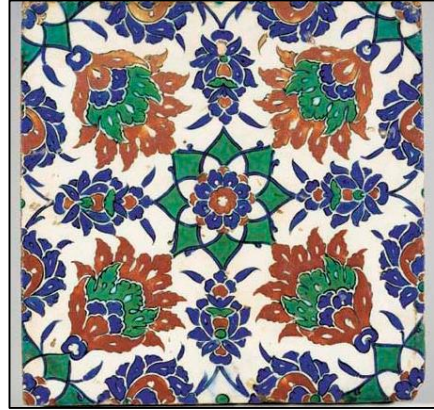
R. 556⁵⁷²

İznik / Çini
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25.2x24.8 cm
Sergilendiği yer: British Müzesi Londra- İNGİLTERE

R. 557⁵⁷³

İznik / Çini (4 Adet)
Dönem: 1585
Ölçüleri: Bilinmiyor
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 558⁵⁷⁴

İznik / Çini / Dönem: 1580
Ölçüleri: 25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (07.04.2011'de 5.250 £ satılmış)

⁵⁷¹ F: (http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world), (01.02.2014).

⁵⁷² F:

(http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1), (17.04.2014).

⁵⁷³ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

⁵⁷⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

R. 559⁵⁷⁵

İznik / Çini / Dönem: 1580
Ölçüleri: 25,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(23.04.2002'de 5.378 £ satılmış)

R. 560⁵⁷⁶

İznik / Çini / Dönem: 1575
Ölçüleri: 23,7 x 24 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's
Müzayede İNGİLTERE
(14.04.2010'de 17.019 euro satılmış)

4.2.1. Selimiye Camii

Edirne'de 16. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen külliye içinde bulunan camimizdir. Şehrin merkezinde eski saray alanında Kavak Meydanı olarak adlandırılan yerde Sultan II. Selim tarafından yaptırılan külliye büyük dikdörtgen bir avlu içinde ortada cami, güneydoğuda ve güneybatıda birer medrese ile batıda arasta ve sıbyan mektebinden meydana gelmektedir. Cami, medreseler ve arastanın doğu yönündeki dükkânlar Mimar Sinan tarafından 976-982 (1568-1574) yılları arasında inşa edilmiş olup arastanın batı yönündeki dükkânları, tonozlu üst örtüsü, dua kubbesi ve sıbyan mektebinin II. Selim'in vefatından sonra III. Murad döneminde Mimar Dâvud Ağa tarafından tamamlanmış olduğu kabul edilmektedir.

Osmanlı mimarisinin ulaştığı en yüksek düzeyi temsil eden Selimiye Camii, düzgün dikdörtgen biçimindeki avlunun ortasında birkaç basamakla yükseltilmiş bir zemin

⁵⁷⁵ F: Agi.

⁵⁷⁶ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

üzerinde yer almaktadır. Kuzeyde bulunan revaklı avlu ile harim bölümü yaklaşık aynı büyüklükte dikdörtgen alanlara oturmaktadır.

Sinan'ın ileri bir yaşta tamamladığı bu yüce kompozisyon ölçü, değer ve oranlarıyla “en büyük”leri üzerinde toplamakla kalmamış, büyük mimar önceki ve sonraki örneklerine göre çarpıcı ölçüleriyle dikkati çeken ve mimarının bütününe katılan diğer unsurlarla üstün bir düzen tasarımı içinde birleşen tek kubbeyi yalın geometrisiyle son defa en etkili biçimde hissettirmiştir. Şehzade ve Süleymaniye camilerine göre küçültülmüş yarım kubbelere arasından yükselen ana kubbenin böylesine güçlü ve rakipsiz ifadesi o günlerdeki teknoloji ve yaratıcılığın ortak simgesi gibidir. Mekân bütünlüğüne ulaşma çabalarının zirvesi olan Selimiye, Süleymaniye dahil bütün sultan camilerini ve Ayasofya'yı gerilerde bırakmış, bu özelliğiyle dünya sanat tarihine geçmiştir⁵⁷⁷.

Sinan, bu eserinde, çini süslemedeki duyarlılığını başarı ile göstermiştir. Yapının çinilerinin 1572 yılında İznik'e sipariş edildiği fermanlarla belli olmaktadır. Ayrıca, Sultan II. Selim'in bizzat, Mimarbaşı Sinan'a gönderdiği fermanla da, yapının çinileri, özellikle Hünkâr mahfilinin çini süslemelerinin, Sinan'ın fikrine bırakılması, duyulan güvenin belgelenmiş kanıtı olmaktadır (Mimar Sinan' a, Sultan II. Selim tarafından 1572 tarihinde gönderilen fermanla). Hattat Molla Hasan'ın çalışması için, Sinan tarafından yapılan teklif kabul olunmuştur. Divanda yazılan hüküm, kenarında da kaydedildiği gibi Çini Emîni vasıtasıyla gönderilmiştir. Diğer bir fermanla da, Selimiye Câmii Hünkâr mahfilinin duvarlarının pencereye kadar çini ile kaplı olması ve pencere üstlerinde de, Fatıha sûresini çini ile yazılmasının, Sinan'ın münasip gördüğü üzere olması istenmiştir.

Türk Çini Sanatının en parlak devrinde yapılmış olan çini süslemeler, yapı içindeki üstün mekân etkisini bozmayan ölçülü bir kullanılış gösterir. Mihrap duvarında, minber köşkü duvarında. Hünkâr mahfilinde, kadınlar mahfili ve galerileri taşıyan kemerlerin köşe dolgularında ve pencere alınlıklarında çini süslemeye yer verilmiştir. Muhteşem mermer mihrabın yer aldığı duvarda, çıkıntı yapan bölümde ve pencerelerin arasında, tam köşede, çift yerleştirilmiş hafif sivri kemerli çini panolarda, sivri dişli yaprakların kestiği, hâtayî ve rozetli bir zemin üzerindeki, kırmızı zeminli rûmîlerle dolgulu madalyon yer alır. Bu bölümde, duvara göre şekillendirilmiş ve gittikçe küçülen diğer iki pano ile duvar kaplanmıştır. Pencere ve duvar üstlerinde uzanan frizde, lâcivert renkte fırça darbelerinin belirlediği zemin üzerinde beyaz sülüsle Elham sûresinin yazıldığı kartuşlar yer alır. Duvarın üstünde, lâcivert üzerine sülüs bir âyet kitabesi uzanır. Minber köşkünün arkasındaki panoda lâcivert zemin üzerine, beyaz bahar çiçekleri açmış bir ağaç yer alır. Ağacın dibinden, kıvrık yapraklar arasında, lâle, sümbül ve karanfillerin fışkırdığı görülmektedir. Güneydoğu cephesindeki galeriyi ve kuzeydeki kadınlar mahfilini taşıyan kemer dolgularında yerine göre hazırlanmış çok başarılı kompozisyonlar görülmektedir. Özellikle bahar açmış dalların, bulunduğu yeri kaplayan dağılışı çok başarılıdır. Ağacın iki tarafından iri birer lâle kıvrılarak kompozisyonu dengelemektedir. Diğer bir kemerde ise, iri lâle, gül, karanfil ve nergislerden meydana gelmiş ince dallı bir kompozisyon başarılı

⁵⁷⁷ Selçuk Mülâyim - Ahmet Vefa Çobanoğlu, “Selimiye Camii ve Külliyesi” mad., DİA 2009, c. 36, s. 430-434.

bir dolgu yapmaktadır. Bu natüralist motifli dolguların yanında, diğer kemerlerin köşe dolgularında, iri rûmîler ve hatâyîlerle süslenmiş soyut motifli kompozisyonlar yer almaktadır. Böylece çinilerde kullanılan motiflerde de bir üslûp birliği korunmuş, natüralist motiflerle soyut motifler birbirine karıştırılmamıştır. Yapının en zengin çini süslemeleri, Hünkâr mahfilinde toplanmıştır. Sinan, bu küçük mekânı, Sultanın isteğine uygun bir zenginlikte süslemek ustalığını göstermiştir. Devrin çinilerinin karakteristiği olan ve kabartma olarak şeffaf renksiz sıraltına uygulanan mercan kırmızısı rengin çok çeşitli kompozisyonları renklendirdiği görülmektedir. Mahfili taşıyan kemerlerin köşe dolguları, kıvrık dallı hatâyîlerle süslenmiştir. Mahfilin duvarları çeşitli örnekleri içeren panolarla kaplıdır. Mihrap nişinin içine açılmış olan pencere ile Osmanlı mihrapları içinde tek örnek olan mihrabın süslenmesine özel bir itina gösterilmiştir. Pencere burada çinilerle süslenerek bir mihrap biçiminde değerlendirilmiş, böylece Sinan'a yakışan ilginç bir uygulama ortaya konmuştur.

Mermer mihrabın sivri kemerli alınlığı, lâcivert zemin üzerine beyaz sülüs yazı ile taçlanmıştır. Mihrap kemerinin geçme taşlarını taklit eden çinileri, rûmîlerle dolgulu, iri palmetler biçiminde yapılmıştır. Mihrabın iki yanında, sivri dişli yaprakların ince dallarla, iri ovaler meydana getirerek bağlanması görülür. İçleri çin bulutları ile iri hatâyîler ve rozetlerle süslüdür. Bunların üzerinde yer alan Bursa kemerli bir panoda bahar açmış dallı ağaçlar ve dibinden çıkan lâle, karanfil gibi natüralist çiçeklerle çok zarif birer kompozisyon yer almaktadır. Mihrabın yanındaki küçük bir mekâna açılan kapının etrafı, köşe sütuncuklarının yüzeyi, oval madalyonlar içinde yer alan çiçek buketleri, yaprak ve hatâyîlerle dolgulanmıştır. Sütunçelerin başlık ve kaideleri de, çiniden yapılmıştır. Kapının üstü, üç dilimli palmetli çini bir alınlıkla taçlandırılmıştır. Mihrap duvarında, devrin kumaş desenlerini hatırlatan, sivri dişli yaprakların ovaler meydana getirerek bağlanması görülür. Ortalarında lâle, gül, karanfil çiçekli buketler yer almıştır⁵⁷⁸.

⁵⁷⁸ Şerare Yetkin, "Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1", "Mimar Sinan' ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni" mad., Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s.486-487.

R. 561. Edirne Selimiye Camii, son cemaat yeri, pencere alınlık çini kitâbe (13.08.2013).

114-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Edirne Selimiye Camii son cemaat yeri alınlık çini kitabesidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zemin üzerine istiflenmiş sülüs yazı, kenarları firuze yeşil zemin üzerine, Tepelik formunu andıran bordürle bezenmiştir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Selimiye Camii'nin pencere alınlığının alt sağ kısmında yer alan karo parçası çalınmış ve yerine yenisi konmuştur. Christie's Müzayede'de 2002'de satılan karo parçasının (R.562) eşleştiği ve camiye ait olduğu tespit edildi.

İznik / Çini Karo
Dönem: 1565
Ölçüleri: 24,7 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(15.10.2002'de 28.680 £ satılmış)

R. 562⁵⁷⁹

⁵⁷⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

4.3. Adana

4.3.1. Adana Ulu Camii

Ramazanoğullarının en önemli ve en büyük eseri türbe ve medresesi ile Külliye halinde yapılmış olan Ulu Camii'dir. İç avluya doğu ve batı yönlerden açılan kapılarda ve minberi üzerinde olmak üzere üç kitabesinden 913 (1513) de Ramazanoğlu Halil Bey tarafından başlatılıp 926 (1520) de oğlu Piri Mehmet Paşa tarafından minberi konulup devam ettirilerek 948 (1541) de yine onun tarafından tamamlandığı belli olmaktadır. Selçuklu ve Osmanlı mimarîsiyle güneyden gelen Zengî ve Memlûk mimarîsi etkilerini biraraya getirmesi bakımından Ulu Cami ilgi çekicidir. Avlunun kuzey ve batı taraflarını çeviren revak kubbeleri kiremit kaplamaları ile göze çarpar. Avlu döşemelerinde ve kapı kemerlerinde siyah beyaz taş sıraları Memlûk ve Zengî mimarîsi etkilerini gösterir. Kırmızı, beyaz ve siyah mermerlerden renkli mihrabın etrafını siyah mermerlerle bir bordür çevirmektedir. Yarım daire alınlık beyaz zemin üzerine lâcivert, kırmızı, firûze olarak nar, erik çiçekleri ve hançer yapraklarla dekorlu ve aynı devirden îznik çinileriyle süslenmiştir. Mihrap nişi ise bir gonca gül etrafında ince yapraklar ve tomurcuklarla değişik bir dekor gösterir.

926 (1520) tarihli kitabesiyle sade fakat zarif mermer minber mukamaslı kapısı, rumî kabartmalı ve siyah bordürlü üçgenlerle çevrili yan kanatlarıyla Zingî üslûbuna yaklaşır.

Mihrap duvarını iki metre kadar kaplıyan çiniler ise lâcivert zemin üzerine beyaz, yeşil, kırmızı renkli olup ortada etrafı hançer yapraklarla çevrili büyük bir rozet çiçeği diğer kısımlarda beyaz zemin üzerine mavi, firûze ve yeşil renklerle nar çiçeği ve şekayiklerden çıkar gibi görünen hançer yapraklardan bir kompozisyonla doldurulmuştur.

Doğu ve batı duvarları da beyaz zemin üzerine mavi, kırmızı, firûze renkli rozet, kıvrıklı, nar çiçeği ve hatayîlerle dekorlu çini levhalarla kaplıdır. Aradaki boşluklar hançer yapraklarla doldurulmuştur. Batıya bakan iki pencereden güneyindekinin üzerinde görülen kare çini pano mozayik tekniğinde sarı rumî ve içleri yeşil, sarı, koyu ve açık mavi, kırmızı dolgulu beyaz palmetlerle süslüdür. Kırmızı renk sertleşen bir macunla elde edilmiştir. Çinilerin çoğu 1541' den kalmadır, buna rağmen mercan kırmızısının kullanılması çok önemlidir.

Camide batıda sağda kalan iki küçük kubbe ile örtülü kısım avlu revaklarının devamı gibidir. Doğu portaline bitişik ve öne çıkıntı yapan dört köşe kaide üzerinde yükselen minare Güney Doğu Anadolu'da görülen Zengî ve Memlûk tipi minarelerin batıya doğru son sınırını göstermektedir⁵⁸⁰.

⁵⁸⁰ Oktay Aslanapa, "Türk Sanatı", Kültür Bak. Yay., Ank. 1990, s.366-367.

R. 563. Adana, Seyhan, Ulu Camii çinileri ⁵⁸¹

115-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Adana, Seyhan, Ulu Camii harim bölümü çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine saz üslûbunda hatai tarzı kompozisyonlu dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu camide farklı tarihlerde hırsızlık olayı olmuştur. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğünün internet sayfasında konu ile ilgili çalınan çinilerin raporlarını vermiştir⁵⁸². 06.12.2002 ve 29.09.2003 tarihlerinde çalınmış olan çinilerin birkaç tanesini tespit ettik. Maalesef kayıp çok olduğu için takibi ve raporlanması büyük önem arz etmektedir. Ne yazık ki, R.563'deki karolar bu iki tarihte de çalınmıştır.

Christie's Müzayede'de 3 adet (R.564-566), Sotheby's Müzayede'de ise 2 adet (R.567) olmak üzere toplam 5 karo tespit edilmiştir. Satış tarihleri, hırsızlık olayından sonraki tarihleri göstermektedir.

⁵⁸¹ F: <http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx> (27.10.2014).

⁵⁸² Agi.

R. 564⁵⁸³

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. sonları
Ölçüleri: 25,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (10.10.2006'de 2.640 £ satılmış)

R. 565⁵⁸⁴

İznik / Karo
Dönem: 1580
Ölçüleri: 25,7 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede İNGİLTERE (06.10.2011'de satılmış)

R. 566⁵⁸⁵

İznik / Çini
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 25.1 x 25.7 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (10.10.2006'da 4.200 £ satılmış)

R. 567⁵⁸⁶

İznik / Çini (2 adet)
Dönem: 1575
Ölçüleri: 25.7 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's Müzayede İNGİLTERE (06.04.2011'de 18.750 £ satılmış)

⁵⁸³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁸⁴ F: Agi.

⁵⁸⁵ F: Agi.

⁵⁸⁶ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

R. 568. Adana Ulu Camii bordür çinileri⁵⁸⁷

116-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Adana Ulu Camii harim bölümünde bulunan karoları çevreleyen bordürdür.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Kobalt zemin üzerine hatai üslûbunda yapılmış, iki taraftan ulama bördür.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: TC. Vakıflar Genel Müdürlüğünün resmi internet sayfasında, Adana Ulu Camii'nden 06.12.2002 tarihinde çinilerin çalındığı raporu yer almaktadır. Ayrıca geçmiş tarihlerde gazetelerde bu hırsızlık olaylarına yer verilmiştir (bk. bölüm 7.3, s. 347). 29.10.2011 tarihli İnternet haber⁵⁸⁸ sitesinin makalesinde şunlar yazmaktadır;

“Christie’s Müzayede Evi’nin 6 Ekim 2011 tarihinde düzenleyeceği müzayede kataloğunu inceleyen ekipler, katalogda "Lot 331" numarasıyla yer alan ve 12 bin 560 dolardan satışa sunulan çini karonun Adana Seyhan Ulu Camii’ den 9 yıl önce çalınan çinilerden olduğunu tespit etti.”

Yetkililerin kataloglardan tespit etmesi üzerine 2011 yılında satış durdurulmuş ve çinilerin iadesi işlemlerine başlandığı duyurulmuştu. Fakat 26.04.2013 tarihli Christie’s Müzayede’de aynı karolardan ne yazık ki (23.750 £) satılmıştır (R.569).

İznik / Bordür Çini / Dönem: 1575-80
Ölçüleri: 19.5x 19.8 cm
Bulunduğu yer: Christie’s Müzayede
İNGİLTERE
(26.04.2013’da 23.750 £ satılmış)

R. 569⁵⁸⁹

⁵⁸⁷ <http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx> (05.02.2014).

⁵⁸⁸

http://www.haber365.com/Haber/Adanadaki_Ulu_Camiinden_Calinan_Ciniler_Londrada_Bulundu_Galeri/

⁵⁸⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

4.4. Diyarbakır

4.4.1. HZ. Süleyman Türbesi

R. 570. Diyarbakır, Hz. Süleyman Türbesi çalınan çinilerdir.

117-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Diyarbakır, Hz. Süleyman Türbesi çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, içleri rumi bezemeli lale formunda, yanlardan simetrik kompozisyonludur. Tasarım ve çini kalitesi İznik gibi değildir.

TEKNİK ÖZELLİKLERİ: Diyarbakır, sıraltı tekniğindedir.

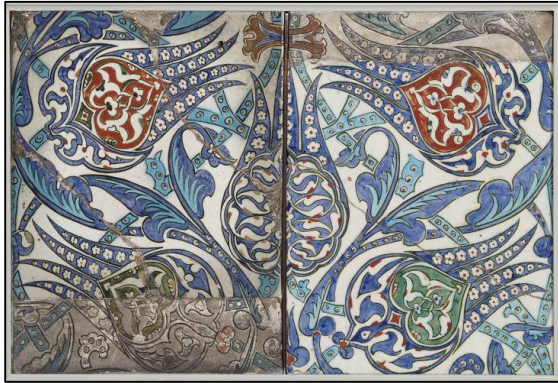
AÇIKLAMA: Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün çalınan çiniler bölümündeki raporda toplam 17 adet karo 11.08.2006 tarihinde çalınmış olduğu rapor edilmiştir (R.571). Bu türbe ile ilgili daha net fotoğraf bulunamamıştır. Müzelerde toplam 3 adet tespit edilmiştir (R.572-573).

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter No	:	
Bulunduğu (Alındığı) Yer	:	Diyarbakır Merkez Hazreti Süleyman Türbesi
Cinsi	:	Duvar Çini
Boyutları(CmxBoyxYükseklik)	:	33x32 cm
Dönemi- Tarihi	:	Kesin olarak bilinmemektedir.
Adedi(Çalınan Eser Sayısı)	:	33x32 boyutlarında 17 Adet
Malzeme	:	Antik Değere Haiz Çini
Teknik	:	
Açıklama	:	Çiniler 11.08.2006 günü sabah namazından önce kimliği belirsiz kişi veya kişiler tarafından Türbe iç duvarından çalınmıştır.

R. 571. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında yer alan çalınma raporudur⁵⁹⁰.

R. 572⁵⁹¹

Diyarbakır / Karo (2 Adet)
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 32.4x32.4 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

R. 573⁵⁹²

Diyarbakır/ Karo
Dönem: 1550-1599
Ölçüleri: 33 cm
Sergilendiği yer: Fitzwilliam Müzesi- İNGİLTERE

⁵⁹⁰ F: (<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx>), (05.02.2014).

⁵⁹¹ F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014)

⁵⁹²F: (<http://webapps.fitzmuseum.cam.ac.uk/explorer/index.php?oid=17568>), (05.12.2013).

5. MOTİFLERİ BENZER ÇİNİLERLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde, yurt dışı müze ve müzayedelerde tespit edilmiş olan çinilerin desen, renk ve dönem analizleri yapılarak ait olduklarını düşündüğümüz yerlerin listesi verilmiştir. Bilindiği gibi hırsızlık olaylarında, yapıya verilen zararlar çok fazladır. Bazen bu o kadar büyük boyuta ulaşmış ki, bulunduğu mekânda aynı çiniden hiç kalmayacak şekilde çalınmıştır. Bu bölümde; üslûp, renk, dönem ve nakkaşın fırça stilleri incelenerek motif benzerlikleri karşılaştırılmıştır.

5.1. TSM, Harem Bölümü, III. Murad Has Odası

R. 574. TSM, Harem Bölümü, III. Murad Has Odası çinisi (05.03.2014).

118-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: TSM, Harem Bölümü, III. Murad Has Odası çinileri.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Şemse formu içinde rumi kompozisyonlu ve natüralist üslûpta dört taraftan ulama çinidir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl sonu, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Bu karoya 16. yy.'da ve 17. yy'da rastlamaktayız. Topkapı Sarayı'nda çeşitli dönemlerdeki restorasyonlarda, eksik çinilerin eklemelerinin yapıldığını veya yenilerinin eklendiğini biliyoruz. (Kemal Çığ'ın "*Topkapı Sarayı ve Türk-İslam Sanatları*" kitabında sarayın geçirdiği restorasyonlar ile ilgili detaylı bilgiler edinmekteyiz.) Dikkatimizi çeken bir nokta; bu karonun 7 örneğinin (R.75-79) sadece Christie's

müzayesinde satılmış olmasıdır. Yurt dışındaki müzelerde bir örneğine henüz rastlayamadık.

R. 575⁵⁹³

İznik / Karo (3 adet) / Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 24,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(18.10.2002'de 441 £ satılmış)

R. 576⁵⁹⁴

İznik / Karo / Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 25 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(18.12.2007'de 2.880 euro satılmış)

R. 577⁵⁹⁵

İznik / Karo / Dönem: 1600
Ölçüleri: 25x25,5 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(18.12.2007'de 3.000 euro, 08.04.2011'de
3.750 £ tekrar satılmış)

⁵⁹³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁹⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁹⁵ F: Agi.

R. 578 ⁵⁹⁶

İznik / Karo
Dönem: 17. Yy ortası
Ölçüleri: 25x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(26,27.06.2007'de 600 euro' ya
satılmış)

R. 579 ⁵⁹⁷

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. sonu
Ölçüleri: 26 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(15.10.2002'de 3.346 £ satılmış)

⁵⁹⁶ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁵⁹⁷ F: Agi.

5.2. Sultan III. Mehmet Türbesi

R. 580. Ayasofya Haziresi, Sultan III. Mehmed Türbesi (18.02.2014).

III. Mehmed, henüz genç denilebilecek bir yaşta vefat etmiş ve cenazesi Ayasofya'da, babası III. Murad'ın türbesi yakınına defnedilerek, üzerine bugünkü türbe inşa olunmuştur (1608-1609). Dalgıç Ahmed Ağa'nın eseri olan III. Mehmed Türbesi, çift kubbeden içtekinin sekiz sütun dıştaakinin beden duvarlarıyla taşındığı sekizgen gövdeli bir yapıdır. II. Selim Türbesi'nin hemen yanında ve güney-doğusunda bulunan eserin giriş açıklığı, doğu tarafta tanzim edilmiş olup önünde üç kemer gözlü bir revak uzanır. Bu revakın, bazı değişikliklere uğradığı, sütun başlıkları ve duvarları süsleyen resimlerden, daha ilk bakışta anlaşılmaktadır. Devrin çinileriyle kaplı yan panolar ile üstteki alınlıklar yıldız, çiçek ve manzara resimleriyle doldurulmuştur.

Türbe içinin, alt sıradaki pencere ve dolapların arasında kalan duvar satırları çinilerle kaplıdır. Fakat çinilerin kalitesinde bir düşüş olduğu dikkati çeker. Nitekim, yeşil ve mavi renkler konturlarını taşarak dağılmakta, kırmızı ise koyulaşmaktadır. Duvar satırları yeşil kare çinilerle kaplı olup bunları bordür çinileri çerçeveler. Pencereilerin hemen üzerinde, lacivert zeminli kartuşlara beyazla yazılmış âyet kuşağı mekânı sekiz yönde dolanır. Sonda hattatın imzasını da ihtiva eden bu kuşağı sınırlandıran bordür çinisinin üzerinde bir ikincisi uzanır. İkinci ve üçüncü sıra pencerelerin araları ile kemerler, pandantifler ve kubbe kalem işi süslemelerle doldurulmuştur. İkinci sıradakilerin araları, aynı kompozisyonlardan ayrı olarak, şemseli panolarla bezelidir⁵⁹⁸.

⁵⁹⁸ Hakkı Önkal, "Osmanlı Hanedan Türbeleri", Kültür Bak. Yay., Sanat Tarihi Dizisi/ 22, s. 187-188.

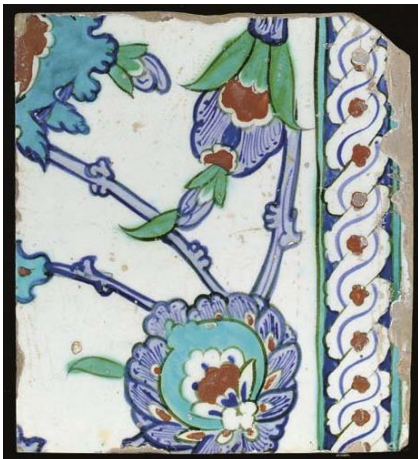
R. 581. Ayasofya Haziresi, Sultan III. Mehmed Türbesi çinileri (18.02.2014).

119-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Sultan III. Mehmed Türbesi iç mekan panosudur.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: İki yanına zarif ince zencerek yapılmış, hatayi tarzı kompozisyonlu panodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yy. başı, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'de satılan bu karo (R.582), tasarım, renk ve üslûp olarak türbedeki diğer panolarla eşleşiyor. Karoyu incelediğimizde aynı desen türbede bulunmamaktadır.

İznik / Bordür Karo / Dönem: 17. Yy. başı
Ölçüleri: 24,4x22 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(14,15-09-2005'de 960 euro satılmış)

R. 582 ⁵⁹⁹

⁵⁹⁹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

5.3. Sultan I. Ahmed Türbesi

I. Ahmed, henüz 28 yaşında iken 21-22 Kasım 1617 tarihinde vefat etmiş ve Atmeydanı'nda tesis ettiği külliye'nin kuzey-doğu köşesindeki mahalle defnedilip üzerine türbesi inşa olunmuştur. Giriş kapısı kitâbesinden, II. Osman zamanında 1619 yılında tamamlandığı anlaşılmaktadır. Mimarı Mehmet Ağa'dır.

Sultan Ahmed Türbesi, öndeki revakı, cephelerinin mermer kaplaması, iç duvarlarının çini süslemeleri ve kalem işi tezyinatı ile klasik türbe tipinin bir örneğini teşkil ederse de, dışa çıkıntı yapan bölümü ile farklı bir plana ve asimetrik pencere tertibi ile aykırı bir cephe düzenlemesine sahiptir⁶⁰⁰.

R. 583. Sultan I. Ahmed Türbesi çinileri⁶⁰¹

120-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Türbe içi panodur.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz, kırmızı ve yeşil renkler kullanılarak yapılmış, hatayi üslûbunda kompozisyonlu panodur. Ayrıca panonun mihrap kısmı da, turkuaz zemin üzerine rumi motifleriyle bezenmiştir. Bordür kısmı ise, kobalt zemin üzerine hatayi üslûbunda yapılmıştır.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Victoria ve Albert Müzesi'nde bulunan (R.584), bir panoya ait olduğu anlaşılan karoların, ulaşılabilen fotoğraflarından I. Ahmed Türbesi'ndeki çiniler ile benzediği görülmüştür. Türbe restorasyonda olduğu için, inceleme ve fotoğraf çekme imkânı bulunamamıştır.

⁶⁰⁰ Hakkı Önkal, "Osmanlı Hanedan Türbeleri", Kültür Bak. Yay., Sanat Tarihi Dizisi/ 22, s. 194-196.

⁶⁰¹ F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

R. 584⁶⁰²

İznik / Karo (Panonun üç parçası)
Dönem: 1550-1600
Ölçüleri: 24.4x24.4 cm
Sergilendiği yer: Victoria and Albert Müzesi- İNGİLTERE

5.4. Rüstem Paşa Camii

R. 585. Rüstem Paşa Camii bordür çinileri (23.02.2014).

121-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Caminin birçok yerinde bulunan bordür çinisidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Tepelik formunda kobalt zemin üzerine, lale ve karanfil motifleriyle bezenmiş kompozisyondur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Müzayede de satılan niş parçalarının (R.586) üzerindeki bordür tam olarak Rüstem Paşa Camii ile örtüşmektedir. Renk, desen ve dönem olarak benzeyen özellikleri vardır. Fakat camide yaptığımız incelemede herhangi bir niş örneğine rastlanılmadı. Bildiğimiz gibi günümüze ulaşmayan, Üsküdar'da Rüstem Paşa ile Mihrimah Sultan'ın

⁶⁰² F: (<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0>), (19.02.2014).

muhteşem yazlık sarayı bulunmaktadır⁶⁰³ ve muhtemelen bu saraya ait olabilir. Rüstem Paşa Camii'deki çinilerin örneklerini başka yerde görmediğimize göre, buda bize Rüstem Paşa'nın kendi sarayı için yaptırmış olabileceğini düşündürmüştür.

İznik / Niş Çinisi (2 adet)
Dönem: 1561
Ölçüleri: 24x54,6 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede - İNGİLTERE (27.04.2004'de 9.560 £ satılmış)

R. 586⁶⁰⁴

5.5. Edirne, Selimiye Camii

R. 587. Edirne, Selimiye Camii çinileri (13.08.2013).

122-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Selimiye Camii, kuzey harim bölümü kemer üstü çinileridir.

⁶⁰³ Harvard Üniversitesi'nde akademisyen olarak görevini sürdüren Gülru Necipoğlu ile yapılan söyleşide belirtmiştir. ("Gülru Necipoğlu ile Amerika'da Osmanlı Mimarlık Tarihi Çalışmak ve Mimarlık-Sanat Tarihi İlişkisi Üzerine Türkiye araştırmaları", Litaratür Dergisi, c. 7, sayı 13, 2009, s. 368.

⁶⁰⁴ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Tepelik formunda kobalt zemin üzerine, lale ve karanfil motifleriyle bezenmiş kompozisyonudur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayedede satılan karo (R.588) ile Selimiye Camii kemer üstü çinilerinin renk, dönem ve desen olarak benzeştiği görüldü.

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 16,2x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayedede - İNGİLTERE (27.04.2004'de satılmış)

R. 588⁶⁰⁵

5.6. Sultan Ahmet Camii

R. 589. Sultan Ahmet Camii ikinci kat kuzey cephesi duvar çinisi (18.02.2014).

123-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Sultan Ahmet Camii, ikinci kat kuzey cephesi duvar çinisi.

⁶⁰⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz, zümrüt yeşili ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Gül, karanfil, sümbül ve zambak çiçekleri kullanılarak natüralist üslûpta yapılmış, üstten kaydırmalı yanlardan simetrik kompozisyondur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Müzayede deki karo (R.590), Sultan Ahmet Camisindeki panonun benzeridir. Fakat müzayede deki karonun bordürü farklıdır. Diğer renk ve desen tezyinatı hemen hemen aynıdır.

İznik / Karo
Dönem: 1575
Ölçüleri: 33.4x32.6 cm
Sergilendiği yer: Brooklyn Müzesi- ABD

R. 590⁶⁰⁶

R. 591. Sultan Ahmet Camii, ikinci kat kuzey cephesi panosudur (18.02.2014).

124-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Sultan Ahmet Camii, ikinci kat kuzey cephesi panosudur.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz, zümrüt yeşili ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Kompozisyon; gül, lale, karanfil ve zambak çiçekleri kullanılarak natüralist üslûp ile iri saz yolu yapraklar kullanılarak yapılmış çini panodur.

⁶⁰⁶ F: (http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world), (01.02.2014).

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Sultan Ahmet Camii'ndeki büyük pano ile (R.591,592,594) Louvre Müzesi'ndeki pano (R.593,595,597) arasında birçok benzerlikler görüldü. Özellikle; gül ve lale motiflerinin desenleri çok benzeşmektedir. Ayrıca, ABD Lacma Müzesi'ndeki karo (R.596) ve Gülbenkyan Müzesi'ndeki karo (R.598), Louvre Müzesi'ndeki pano ile desen özellikleri bakımından örtüşmektedir. Karo kesim yerlerine baktığımızda farklı olduğunu görürüz. Panolar arasında bordür farklılıkları da gözlemlenebilir. Bu da bize ikinci veya üçüncü panoların varlığını düşündürmektedir.

R. 592. Sultan Ahmet Camii'ndeki panonun tam görünümü (18.02.2014).

R. 593. Fransa, Paris, Louvre Müzesi'nde bulunan panodur⁶⁰⁷.

⁶⁰⁷ F: (<https://www.flickr.com/photos/dalbera/8055983215/in/photostream/lightbox/>), (29.10.2014).

R. 594. Sultan Ahmet Camii, panodan detay (18.02.2014).

R. 595. Louvre Müzesi'nde bulunan panodan detay

R. 596⁶⁰⁸

İznik / Karo
Dönem: 16. Yy. ortaları
Ölçüleri: 26x27 cm
Sergilendiği yer: Los Angeles Şehir Müzesi, (Lacma Müzesi) ABD

⁶⁰⁸ F: (<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art>), (04.02.2014).

R. 597. Louvre Müzesi'nde bulunan panodan detay

R. 598⁶⁰⁹

İznik/ Çini
Dönem: 16. Yy.
Ölçüleri: 26.7 x 26.5 cm
Sergilendiği yer: Gülbenkyan Müzesi
Lizbon- PORTEKİZ
Env. No: 1653

⁶⁰⁹ F: Sitare Turan Bakır, "İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi", Kültür Bakanlığı Yay., Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK Basımevi, Ank. 1999, s. 146.

5.7. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı

R. 599. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı çinileri (11.03.2014).

125-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Kasır içinde birçok yerde bulunan çinidir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz ve mavi renklerde, natüralist üslûpta; gonca, lale ve karanfiller tasvir edilmiş, iki yandan simetrik üstten kaydırmalı karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Eminönü'ndeki Hünkâr Kasrı, önce 27 Aralık 2002 gecesi, ardından 20 Ocak 2003 tarihinde olmak üzere bir ay içinde iki kez soyulmuştu. İçinde Yeni Camii'ye gizli bir geçidi bulunan kasır, sanat tarihçilerine göre döneminin en görkemli eseri. İçinde 17. yüzyıla ait nadide çinilerin bulunduğu kasırdaki çinilerden 403 tanesi çalınmıştı. Başlatılan operasyonlar neticesinde 29 Mart 2003'de 3 kişi 211 parça çini ile 12 Ocak 2004 tarihinde de 2 kişi 10 parça çini ile ele geçirilmişti. Çaldıkları çinileri kolayca ellerinden çıkarabileceklerini düşünen hırsızlar, Hırsızlık Büro Amirliği ekiplerinin çalışmalarıyla tek tek yakalanarak cezaevine konulmuştu⁶¹⁰. Christie's Müzayede'deki kırık parça Hünkâr Kasrı'ndaki çiniler ile dönem, renk ve tasarım bakımından benzeşmektedir (R.293).

İznik / Karo parçası

Dönem: 17. Yy ortası

Ölçüleri: 18,4 cm

Bulunduğu yer: Christie's

Müzayede - İNGİLTERE

(29.04.2005'de 192 £ satılmış)

R. 600⁶¹¹

⁶¹⁰ Altan Cankut "Yeni Camii' den çalınan tarihî çiniler", Zaman Gazetesi, 14.Nisan.2004, (16.11.2014).

⁶¹¹ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

5.8. Üsküdar Çinili Camii

R. 601. Üsküdar Çinili Camii bordür çinisi ⁶¹²

126-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Üsküdar, Çinili Camii bordür çinisi.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt ve turkuaz renklerde, tepelik formunun içine penç ve goncalar yerleştirilerek yapılmış, yanlardan ulama bordür çinisi.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede salonunda satılan bordür (R.603), Üsküdar Çinili Camii (R.601) ve Rüstem Paşa Camii'deki (R.602) bordürlere desen ve dönem bakımından benzemektedir. Fakat detaylı analiz yapıldığında ayıran ufak desen özellikleri görülebilir.

R. 602. İstanbul, Rüstem Paşa Camii bordür çinileri (11.03.2014).

İznik / Bordür Karo

Dönem: 17. Yy.

Ölçüleri: 11x24 cm

Bulunduğu yer: Christie's Müzayede

İNGİLTERE

(06.06.2007'de 720 euro satılmış)

R. 603 ⁶¹³

⁶¹² F: (<http://www.mustafacambaz.com/>), (04.03.2014).

⁶¹³ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

5.9. Eyüp Sultan Türbesi

R. 604. Eyüp Sultan Türbesi çinileri (Env. No: 42)⁶¹⁴

127-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbesi çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Ortadan simetrik kapalı form rumi ile hatayi tarzında dört taraftan ulama karodur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 17. Yüzyıl, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie' s Müzayede'de satılan toplam 5 karo (R.606,607), Eyüp Sultan Türbesi'ndeki karolar (R.604) ile ufak farklılıklar dışında örtüşmektedir. Ayrıca benzer tasarıma, Topkapı Sarayı, Harem Bölümü Altın yol'da da rastlamaktayız (R.605).

R. 605. Topkapı Sarayı, Harem Bölümü Altın yol çinileridir (05.03.2014).

⁶¹⁴ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, Env. no: 42, s. 392.

İznik / Karo
Dönem: 17. Yy.
Ölçüleri: 25,4 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(11.10.2013' de 1.500 £ satılmış)

R. 606⁶¹⁵

İznik / Karo (4 adet)
Dönem: 17. Yy. başları
Ölçüleri: 25,1x25,1 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(07.10.2008' de 10.000-15.000 £
satılmış)

R. 607⁶¹⁶

⁶¹⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁶¹⁶ F: Agi. (14.05.2014).

R. 608. Eyüp Sultan Türbesi Avlu Duvarı çinileri (Env.no: 18)⁶¹⁷

128-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Eyüp Sultan Türbesi avlu duvarı çinileridir.

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zemin üzerine, kobalt, turkuaz ve kırmızı renkler kullanılmıştır. İçleri bahar dallı yapraklar, lale motifleri ile hatayi üslûbunda, dört taraftan ulama kompozisyonudur.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Müzayedelerdeki bu karoların benzerleri, hem Eyüp Sultan Türbesi'nde (R.608) hem de Rüstem Paşa Camii'nde (R.609) bulunmaktadır. Tek ayıran özellik, karoda karşılıklı iki köşede bulunan dörtte bir merkezsel formlu motifidir. Bu motif cami ve türbedeki karolarda, dışı kobalt rengi renklidir, fakat müzayedelerdeki karolarda kırmızı renklidir. Sonuç olarak, çok büyük benzerlik olmasına rağmen, kesin bir şekilde Eyüp Sultan Türbesi veya Rüstem Paşa Camii'ne ait oldukları söylenemez.

R. 609. Rüstem Paşa Camii, ikinci kat, kuzey bölümünde bulunan kolon üzerindeki çinilerdir (11.03.2014)

⁶¹⁷ F: Eyüp Sultan Türbesi Envanter defterinden alınmıştır, Env. no: 18, s. 59.

R. 610⁶¹⁸

İznik / Karo / Dönem: 1561
Ölçüleri: 25,3x25 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(27.04.2004'de 11.950 £ satılmış)

R. 611⁶¹⁹

İznik / Karo / Dönem: 1575
Ölçüleri: 23,6x24,7 cm
Bulunduğu yer: Sotheby's
Müzayede İNGİLTERE
(18.04.2007'de 12.000 £ satılmış)

5.10. Rüstem Paşa Türbesi

R. 612. İstanbul, Vezneciler, Şehzadebaşı Camii Haziresi, Rüstem Paşa Türbesi çinileri (23.02.2014).

129-ÇİNİNİN BULUNDUĞU YER: Rüstem Paşa Türbesi güney cephesi panosudur.

⁶¹⁸ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁶¹⁹ F: (<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>), (16.05.2014).

TASARIM ÖZELLİKLERİ: Beyaz zeminde, kobalt, turkuaz ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Vazodan çıkan büyük bir şemse içine kobalt zemin kullanılarak hatayi üslûbunda kompozisyon yapılmış. Şemsenin çevresinde ise beyaz zeminli saz yolu üslûbunda hatayi tarzı desenle bezenmiştir.

DÖNEMİ VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ: 16. Yüzyıl, İznik, sıraltı tekniğindedir.

AÇIKLAMA: Christie's Müzayede'de satılan karoların (R.613,614) türbeye ait oldukları söylenemez. Çünkü aynı tasarımlar burada mevcut değildir. Fakat desen özellikleri incelendiğinde tasarım benzerlikleri dikkat çekicidir.

İznik / Karo
Dönem: 1575-80
Ölçüleri: 24,1 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(12.10.2004'de 5.975 £ satılmış)

R. 613 ⁶²⁰

İznik / Bordürlü Karo
Dönem: 1600
Ölçüleri: 33,8x33,8 cm
Bulunduğu yer: Christie's
Müzayede - İNGİLTERE
(25.04.2013'de 35.000 £ satılmış)

R. 614 ⁶²¹

⁶²⁰ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014)

⁶²¹ F: Agi. (14.05.2014).

6. RESMİ KURUMLARIN KAYIP RAPORLARI VE İADE

ÇALIŞMALARI

6.1. Ankara Müzesi, Yurt Dışından İadesi Sağlanan Çiniler

Ankara Müzesinin internet sayfasında yer alan, yurt dışından iadesi sağlanmış eserlerin listesi aşağıda verilmiştir. Bütün fotoğraf ve bilgiler resmi internet sayfasından alınmıştır⁶²².

1- İstanbul Üsküdar Valide-i Atik Camii Çini Pano;

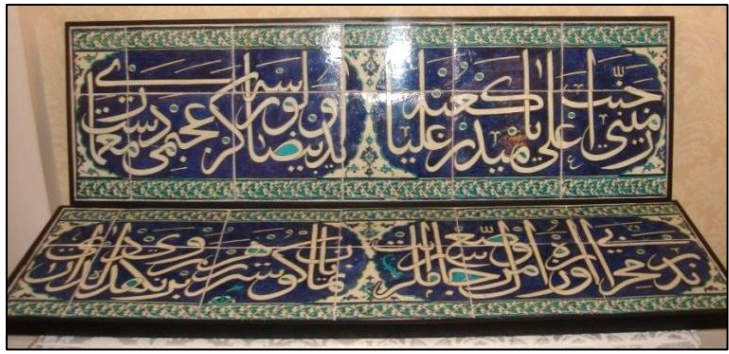
İstanbul Üsküdar Valide-i Atik Camii'nden 23.04.2004 tarihinde çalınan eser yirmidört parça çini pano olup 16.yy. İznik çinisidir. Pano Genel Müdürlüğümüze iletilmek üzere Paris Büyükelçiliğimize 28.10.2005 tarihinde teslim edilmiştir (bk. s.85, R. 175).

2- İstanbul Rüstempaşa Camii Çini Pano;

İstanbul Rüstempaşa Camii'nden 1994 yılında restorasyon sırasında çalınan çini Katar'da Şeyh Saud bin Muhammed bin Ali Al Thani'ye ait "Museum of Islamic Art" a ait katalogta tespit edilerek 11.08.2008 tarihinde müzemize getirilmiştir (R.607).

R. 615

R. 616

3- İstanbul Yeni Camii Hünkâr Kasrı Çini Panoları;

Aralık 2002'de çalınan 2 adet çini pano 2007'de Sotheby's Müzayede Evi internet katalogunda tespit edilmiş, girişimler sonucu 2008 Nisan'da Ankara'ya getirilmiştir (R.608).

⁶²² http://avem.vgm.gov.tr/yurtdisindan_gelen_eserler.html (03.10.2014).

4- İstanbul Cezeri Kasım Paşa Camii Çini Panosu;

26 Ağustos 2003 tarihinde çalınan 18.yüzyıl 41 parça çini, Nisan 2008'de Ankara'ya getirilmiştir (R.609).

R. 617. Cezeri Kasım Paşa Camii Çini Panosu

5- Yenişehir Sinan Paşa Camii'nin şerefe korkuluğu;

Yenişehir Sinan Paşa Camii'nin şerefe korkuluğunun altını süsleyen parçalardan biri olan bu pano, 17.02.1998 tarihinde çalınmıştır. 13.04.2000 tarihinde Londra'da Sotheby's müzayede evi tarafından düzenlenen "Arts of İslamic World" adlı müzayede sırasında tespit edilerek, Dışişleri Bakanlığımız aracılığı ile 29.05.2003 Genel Müdürlüğümüze teslim edilmiştir (R.610).

R. 618. Sinan Paşa Camii bordür çinisidir.

6.2. TC. Vakıflar Genel Müdürlüğünde Kayıtlı Çalınan Çini Eserler Listesi

TC. Vakıflar Genel Müdürlüğünün resmi internet sayfasında yer alan, Türkiye'nin değişik illerinden çalınan çini eserlerin listesi aşağıda verilmiştir. Bütün tanımlama, fotoğraf ve bilgiler resmi internet sayfasından alınmıştır⁶²³

1- İstanbul, Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi

İstanbul, Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'nden çalınan otuz adet karo parçasından oluşan çini pano ve üç adet ulama çini karo çalınmıştır.

Türü: Çini pano

Ölçüleri: 127x277 cm.

Dönem: 1663 yılına tarihlenen çinilerin İznik mavi- beyaz menşeli olması muhtemeldir.

Teknik: Sıraltı

Sır: Şeffaf, renksiz ancak düşük kaliteli sır kullanılmıştır

Renk: Beyaz zemin üzerine lacivert renkli konturlarla desen oluşturulmuş, lacivert ve firuze ile renklendirilmiştir.

Desen: Yarım olarak kullanılmış bahar dallı bir pano ile tüme yakın bir servili pano ile kaplanmıştır. Üst kısımda ise, 1 No'lu Ulama Çini ile 1 No'lu Çini ile kaplama oluşturulmuştur.

R. 619. Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi, çalınan servili pano

R. 620. Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi. ulama karolar

⁶²³ <http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx> (05.02.2014).

2- Bursa İli, Şehzade Mustafa Türbesi' nden sökülerek çalınan çiniler

Bulunduğu Yer: Bursa, Osmangazi İlçesi, Şehzade Mustafa Türbesi

Adı: Duvar Çinisi

Cinsi: Seramik

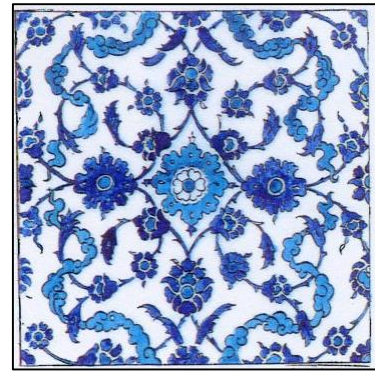
Tarihi: 16.Yy. ikinci yarısı

Tanımı: Beyaz zemin üzerine karanfil ve zambak motifleriyle bezenmiş kare çinilerle bezelidir. Bunların etrafı kıvrık dallardan oluşmuş bir şeritle çevrilmiştir. Çini plakalar 21x25 cm. boyutlarında olup, 18 adeti eksiktir.

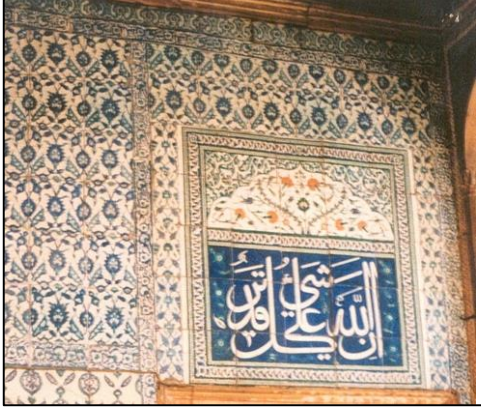
R. 621. Şehzade Mustafa Türbesi' n den sökülerek çalınan çiniler

3- İstanbul, Revan Köşkü'nden kaybolan 1 adet çini

R. 622. TSM, Revan Köşkü'nden kaybolan çini karo

4-5- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 27.12.2002 tarihinde çalınan çini kitâbe ve panolar.

R. 623. Hünkâr Kasrı'ndan çalınan çini kitabedir

R. 624. Hünkâr Kasrı'ndan çalınan çini kitâbe ve panolar

6-7- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 27.12.2002 tarihinde çalınan çinilerdir.

R. 625. Hünkâr Kasrı

R. 626. Restorasyonda sırasında çekilen fotoğraftır

8- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 27.12.2002 tarihinde çalınan çinilerdir.

R. 627. Hünkâr Kasrı panoları

9-10- İstanbul, Üsküdar Valide-i Atik Camii, 27.04.2004 tarihinde çalınan çini kitâbelerdir.

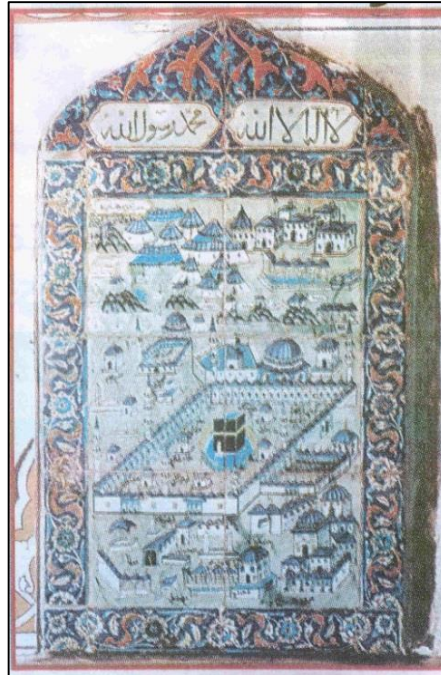
R. 628. Valide-i Atik Camii çalınan kitabedir

R. 629. İadesi sağlanan kitabedir.

R.639. İstanbul, Üsküdar Valide-i Atik Camii'den 27.04.2004 tarihinde çalınan eser yirmidört parça çini pano olup 16.yy. İznik çinisidir. Pano Genel Müdürlüğümüze ileilmek üzere Paris Büyükelçiliğimize 28.10.2005 tarihinde teslim edilmiştir. (bk. s. 84, R. 170)

11- İstanbul, Eyüp Cezeri Kasım Paşa Camii, 26.08.2003 tarihinde çalınan Kâbe tasvirli çini panodur. 26 Ağustos 2003 tarihinde çalınan 18. yüzyıla ait 41 parça çini, Nisan 2008'de Ankara'ya getirilmiştir (bk. R.617, s. 312).

R. 630. İstanbul Cezeri Kasım Paşa Camii Çini Panosudur

12-13- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan çini bordür ve karolardır.

R. 631. Sultan Ahmet Camii bordür çinisidir.

R. 632. Sultan Ahmet Camii çinileridir.

14- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır. (bk. s. 103, R. 204)

15- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 633. Sultan Ahmet Camii, alınlık çinileri

16- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır. (bk. s.127, R. 256)

17- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 634. Sultan Ahmet Camii, alınlık çinileri

18-19- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolar ve çini alınlık.

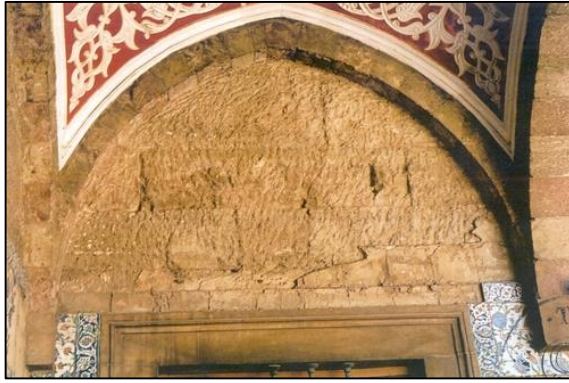

R. 635. Sultan Ahmet Camii, alınlık çinileri

R. 636. Sultan Ahmet Camii, alınlık çinileri

20- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan çini alınlıktır.

R. 637. Sultan Ahmet Camii, alınlık çinileri

21- 22- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s.128, R. 257)

23- 24- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s.128, R. 258)

25-26- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 638. Sultan Ahmet Camii, bordür çinileri

R. 639. Sultan Ahmet Camii çinileri

27- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 640. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

28- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s.128, R. 259)

29- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 641. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

30- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s.128, R. 259)

31- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 642. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

32- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 643. Sultan Ahmet Camii çinileri

33- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s.127, R. 256)

34- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 644. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

35- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 645. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

36- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 646. Sultan Ahmet Camii çinileri

37- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 647. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

38-39- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 648. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

R. 649. Sultan Ahmet Camii çinileri

40-41- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.

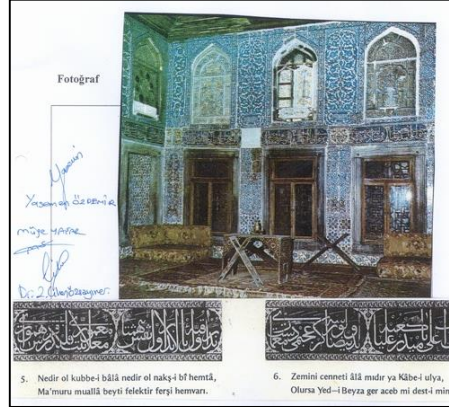
R. 650. Sultan Ahmet Camii bordür çinileri

R. 651. Sultan Ahmet Camii çinileri

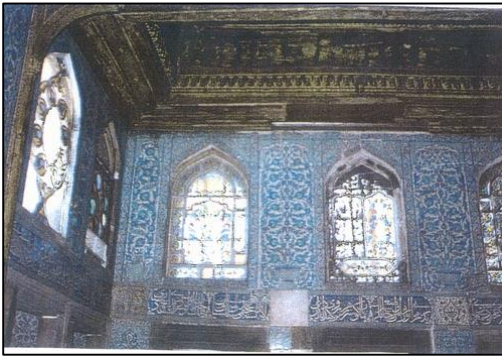
42- İstanbul, Eminönü, Sultan Ahmet Camii, 24.03.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s. 103, R. 204)

43- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 20.01.2003 tarihinde çalınan çini kitabelerdir.
İstanbul Yeni Camii Hünkâr Kasrı çini panoları; Aralık 2002’de çalınan 2 adet çini pano
2007’ de Sotheby’s Müzayede Evi internet kataloğunda tespit edilmiş, girişimler sonucu
2008 Nisan’da Ankara’ya getirilmiştir. (bk. s. 299, R. 608)

R. 652. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı çini kitâbeleri

44- 45- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 20.01.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 653. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı çini panoları

46- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 20.01.2003 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s. 144, R. 291)

47- İstanbul, Eminönü, Hünkâr Kasrı, 20.01.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 654. Yeni Camii, Hünkâr Kasrı çini panosu

48- İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii, 17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 7), (bk. s. 75, R. 157)

49- İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii, 17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 8), (bk. s. 80, R. 164)

50- İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii, 17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 9), (bk. s. 77, R. 160)

51- İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii, 17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 10), (bk. s. 80, R. 164)

52- İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii, 17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no:11), (bk. s. 79, R. 163)

53- 54İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii, 17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 12-13), (bk. s. 80, R. 164)

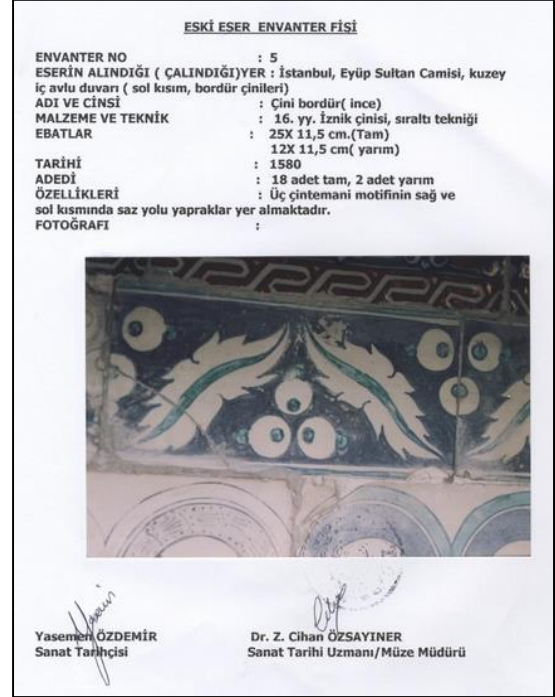
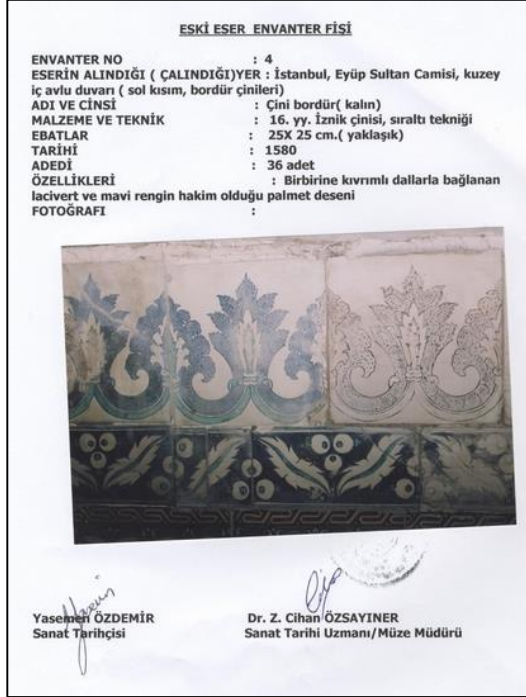
55- 56- İstanbul, Beyoğlu, Piyale Paşa Camii,17.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 14-15), (bk. s. 81, R. 165)

57- 58- İst.Fatih, Mesih Mehmet Paşa Camii, 17.05.2005 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s. 103, R. 203)

59- İstanbul, Eyüp Sultan Türbesi, 16.09.2004 tarihinde çalınan karolardır (Env. no: 1)
(bk. s. 178, R. 328)

60- 61- İstanbul, Eyüp Sultan Türbesi, 16.09.2004 tarihinde çalınan karolardır (Env. no: 2)
(bk. s. 179, R. 329)

62-63- İstanbul, Eyüp Sultan Türbesi, 16.09.2004 tarihinde çalınan karolardır.

R. 655. Eyüp Sultan Türbesi bordür çinileri (Env.no:3) 656. Eyüp Sultan Türbesi bordür çinileri (Env. no: 5)

64- İstanbul, Eyüp Sultan Türbesi, 16.09.2004 tarihinde çalınan karolardır (Env. no: 6)

R. 657. Eyüp Sultan Türbesi çinileri (Env.no:6)

65-66- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 1
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı
Boyutları : 25 x 12,5 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 2
Tanım : mavi zemin üzerine çintemani ve dal bezemeli bordür çinişidir.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Müret SAYI
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 658. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 1)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 2
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı yan diksey bordür.
Boyutları : 25 x 12,5 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : mavi zemin üzerine çintemani ve dal bezemeli bordür çinişidir.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Müret SAYI
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 659. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 2)

67-68- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 3
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı en üst sırası.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 4
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil bitkisel girland yaprakların olduğu kare çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Müret SAYI
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 660. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 3)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 4
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı en üst sırası, sağ tarafı.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 4
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil bitkisel girland yaprakların olduğu kare çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Müret SAYI
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 661. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 4)

69-70- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 5
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı en üst sırası, sağ tarafı.
Boyutları : 25 x 25 cm.
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 9
Tanım : beyaz zemin üzerine mavimsi yeşil bitkisel girland yaprakların olduğu kare çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 662. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 5)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 6
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı dış bordür.
Boyutları : 25 x 12,5 cm.
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 13
Tanım : mavimsi zemin üzerine mavimsi yeşil bitkisel süslemenin olduğu kare çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 663. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 6)

77-78- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 7
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı iç bordür.
Boyutları : 25 x 12,5 cm.
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : mavimsi zemin üzerine çinemeni ve yaprak motifli süslemenin olduğu bordür çinisi.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 664. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 7)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 8
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı mihrap nişi sol yan dikey bordür.
Boyutları : 25 x 12,5 cm.
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 5
Tanım : mavimsi zemin üzerine çinemeni ve yaprak motifli süslemenin olduğu bordür çinisi.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 665. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 8)

79-80- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 9
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı mihrap nişi dış sağ yan, dikey bölge.
Boyutları : 25 x 12,5 cm
Çini : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 10
Tanım : mavi zemin üzerine çintemani ve yaprak motif stülolemenin olduğu bordür çinisi.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Mürit SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 666. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 9)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 10
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey doğu duvarı mihrap nişi iç kısım.
Boyutları : 27,8 x 26 cm
Çini : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 4
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif stülolemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Mürit SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 667. Yeni Camii çinileri (Env. no: 10)

81- 82- İst., Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır (Env. no: 11)
(bk. s. 136, R. 276)

83- 84- 85- 86- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. no: 13), (bk. s. 138, R. 278)

87- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır (Env. no: 17)
(bk. R. 280- s.140)

88-89- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 18
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvarı mibrap nişi sağ yan dikey bordürü.
Boyutları : 13 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : mavimsi zemin üzerine mavimsi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesinin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 668. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 18)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 19
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvar üst kısmı.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 2
Tanım : beyaz zemin üzerine mavimsi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesinin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 669. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 19)

90-91- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 20
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvar pencere yanısı.
Boyutları : 25 x 8,3 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : mavimsi zemin üzerine mavimsi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesinin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 670. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 20)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 21
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : son cemaat yeri kuzey batı duvar pencere yanısı.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 14
Tanım : beyaz zemin üzerine mavimsi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesinin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 671. Yeni Camii çinileri (Env. no: 21)

92-93- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 22-a
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii içi güney doğu duvarı, pencere içi.
Boyutları : 25 x 25,3 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 1
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesi olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 672. Yeni Camii çinileri (Env. no: 22a)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 22-b
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii içi güney doğu duvarı, pencere içi.
Boyutları : 25,3 x 16,5 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 1
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesi olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 673. Yeni Camii çinileri (Env. no: 22b)

94-95- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 23-a
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : mihrap sağ yan penceresi alt kısmı.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 2
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesi olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 674. Yeni Camii çinileri (Env. no: 23a)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 23-b
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : mihrap sağ yan penceresi alt kısmı.
Boyutları : 25 x 13 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 1
Tanımı : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemesi olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 675. Yeni Camii çinileri (Env. no: 23b)

97-98- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 24
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekân batı duvarında kapının sağ yanı.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 2
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 676. Yeni Camii çinileri (Env. no: 24)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 25
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekân batı duvarında kapının sağ yanı.
Boyutları : 25,5 x 12 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 1
Tanım : mavi zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 677. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 25)

99-100- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 26-a
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekân üst mahfiller, batı yönü.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 15
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 678. Yeni Camii çinileri (Env. no: 26a)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FIŞI

Envanter No : 26-b
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekân üst mahfiller, batı yönü.
Boyutları : 25 x 16 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : mavi zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu bordür çinisi çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 679. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 26b)

101-102- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 27-a
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekânı üst mahfiller, batı yönlü duvarın üst sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 14
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 680. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 27a)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 27-b
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekânı üst mahfiller, batı yönlü duvarın ikinci sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 7
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 681. Yeni Camii çinileri (Env. no: 27b)

103- İst., Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır. (Env.no: 27c), (bk. s. 142, R.284)

104-105- İstanbul, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 28
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekânı üst mahfiller, kuzey doğu duvarı en üst sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 3
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 682. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 28)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 29
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekânı üst mahfiller, doğu duvarı ilk sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Cinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 16
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAV
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 683. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 29)

106-107- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 30
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekanı üst mahfiller, doğu duvarı ikinci sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 16
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 684. Yeni Camii bordür çinileri (Env. no: 30)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 31
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekanı üst mahfiller, doğu duvarı ikinci sıra.
Boyutları : 25 x 11.5 cm
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 17
Tanım : mavi zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 685. Yeni Camii çinileri (Env. no: 31)

108- İstanbul, Eminönü, Yeni Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ESKİ ESER FİŞİ

Envanter No : 32
Bulunduğu yer : Eminönü Yeni Camii
Taşınmazdaki konumu : camii iç mekanı üst mahfiller, doğu duvarı ikinci sıra.
Boyutları : 25 x 25 cm
Çinsi : Çini
Dönemi : 17. yy (İznik)
Adedi : 17
Tanım : beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renkli bitkisel motif süslemenin olduğu çini.

Mahir POLAT
Müze araştırmacısı

İrfan SEVİM
Müze araştırmacısı

Murat SAY
Müze araştırmacısı

12/09/2006

R. 686. Yeni Camii çinileri (Env. no: 32)

109- İstanbul, Fatih, Çarşamba, Mehmet Ağa Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır. (Env.no: 1), (bk. s. 89, R.177)

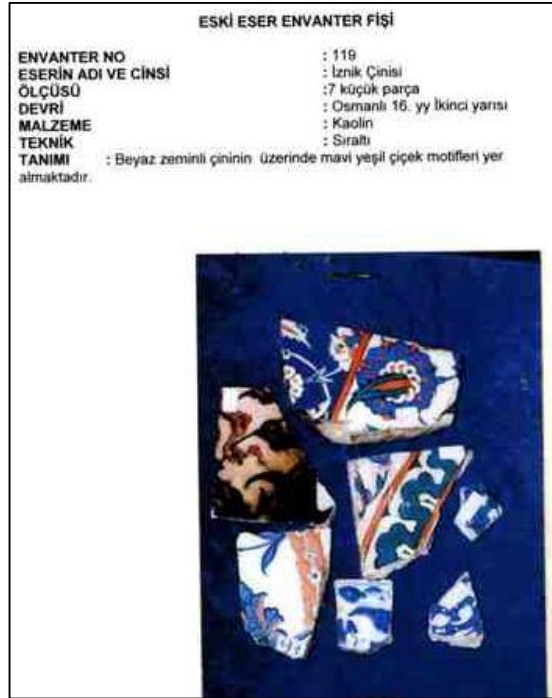
110- 111- İstanbul, Fatih, Çarşamba, Mehmet Ağa Camii, 14.12.2006 tarihinde çalınan karolardır. (Env.no: 2), (bk. s. 90, R.178)

112- İstanbul, Fatih, Çarşamba, Mehmet Ağa Camii, 13.07.2009 tarihinde çalınan çini kitâbedir. (Env.no: Yok), (bk. s. 92, R.180)

113- İstanbul, Fatih, Çarşamba, Mehmet Ağa Camii, 13.07.2009 tarihinde çalınan karolardır. (Env.no: Yok), (bk. s. 88, R.176)

114- İstanbul, Fatih, Çarşamba, Mehmet Ağa Camii, 13.07.2009 tarihinde çalınan karolardır. (Env.no: Yok), (bk. s. 93, R.181)

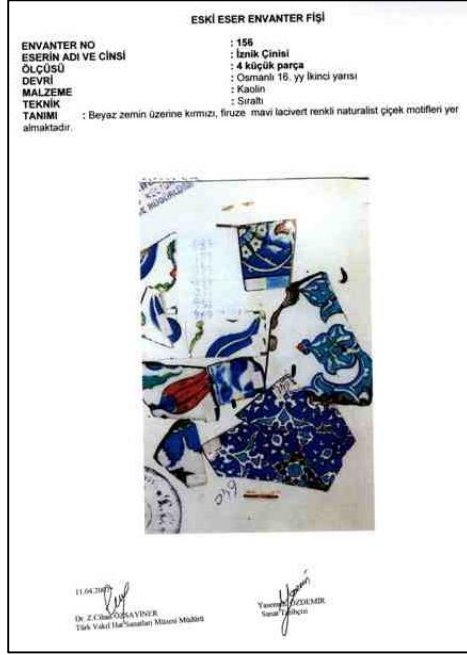
115- İstanbul, Fatih, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, 05.02.2007 tarihinde çalınan karo parçalarıdır. (Env.no: 119)

R. 687. Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi' nden çalınan çini parçalarıdır. (Env.no: 119)

116- İstanbul, Fatih, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, 05.02.2007 tarihinde çalınan karo parçasıdır. Piyale Paşa Cami' ine aittir. (Env. no: 124) (bk. s. 74, R.155)

117-118- İst., Fatih, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, 05.02.2007 tarihinde çalınan karo parçalarıdır.

R. 688. Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi
(Env.no: 156)

R. 689. Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi
(Env.no: 625)

119-120- İst., Fatih, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, 05.02.2007 tarihinde çalınan karodur.

R. 690. Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi
(Env.no: 626)

R. 691. Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi
(Env.no: 662)

121-122- İstanbul, Fatih, Yavuz Sultan Selim Camii, 01.06.2004 tarihinde çalınan çini alınlıktır.

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter No : 1

Bulunduğu(Alındığı) Yer : Türkiye,İstanbul,Fatih Yavuz Sultan Selim Camii

Cinsi : Çini pano
Revaklı avlunun kuzey girişinin sağdan birinci pencere alınlığı

Boyutları(En x Boy x Yük.) : 27x27 cm.(Çini ebadı)Pano boyu:189 cm.(yaklaşık Ölç.) Yükseklik:108 cm.

Dönemi-Tarihi : 1522/16.Y.Y.

Adedi(Çalınan Eser Sayısı) : 17 tam,2 yarım çini

Malzeme : Çini pano

Teknik : Renkli sır

Açıklama : Alınlığın ortasında sağ ve solda iki ruminin birleştiği alan içinde hatayi ve rozet bulunur.Bunun tepesinde tekrar küçük bir hatayi yer alır.Rumi ve hatayilerin uçlarından çıkan kıvrık dalların ucunda, hatayi,penç, yaprak motifleri bulunur.Alınlığın etrafında rumi ve pençlerin oluşturduğu çerçeve yer almaktadır.

Fotoğraf

Dr. Zübeyde Cihan ÖZSAYINER
Türk Vakıf Hat Sanatları
Müzesi Müdürü

Yasemin ÖZDEMİR
Türk İpek ve Sanat
Eserleri Müzesi
Müdürü

Müze Sekreteri
Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihi

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter No : 2

Bulunduğu(Alındığı) Yer : Türkiye,İstanbul,Fatih Yavuz Sultan Selim Camisi revaklı avlunun kuzey girişinin soldan üçüncü pencere alınlığı

Cinsi : Çini pano

Boyutları(En x Boy x Yük.) : 27x27 cm.(Çini ebadı)Pano boyu:189 cm.(yaklaşık Ölç.) Yükseklik:108 cm.

Dönemi-Tarihi : 1522/16.Y.Y.

Adedi(Çalınan Eser Sayısı) : 17 tam,2 yarım çini

Malzeme : Çini pano

Teknik : Renkli sır

Açıklama : Alınlığın ortasında sağ ve solda iki ruminin birleştiği alan içinde hatayi ve rozet bulunur.Bunun tepesinde tekrar küçük bir hatayi yer alır.Rumi ve hatayilerin uçlarından çıkan kıvrık dalların ucunda, hatayi,penç, yaprak motifleri bulunur.Alınlığın etrafında rumi ve pençlerin oluşturduğu çerçeve yer almaktadır.

Fotoğraf

Dr. Zübeyde Cihan ÖZSAYINER
Türk Vakıf Hat Sanatları
Müzesi Müdürü

Yasemin ÖZDEMİR
Türk İpek ve Sanat
Eserleri Müzesi
Müdürü

Müze Sekreteri
Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihi

R. 692. Fatih, Yavuz Sultan Selim Camii (Env.no: 1) R. 693. Fatih, Yavuz Sultan Selim Camii (Env.no: 2)

123- 124- İstanbul, Fatih, Yavuz Sultan Selim Camii, 01.06.2004 tarihinde çalınan karolardır.

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter No : 3

Bulunduğu(Alındığı) Yer : Türkiye,İstanbul,Fatih Yavuz Sultan Selim Camisi revaklı avlu pencere alınlığı,altı borduru

Cinsi : Çini karo

Boyutları(En x Boy x Yük.) : 27x27 cm.

Dönemi-Tarihi : 1522/16.Y.Y.

Adedi(Çalınan Eser Sayısı) : 1

Malzeme : Çini karo

Teknik : Renkli sır

Açıklama : Rumi ve pençlerin oluşturduğu çerçeve ve alınlığın lacivert zeminli kısmının bir parçasını içerir.Panonun altındadır.

Fotoğraf

Dr. Zübeyde Cihan ÖZSAYINER
Türk Vakıf Hat Sanatları
Müzesi Müdürü

Yasemin ÖZDEMİR
Türk İpek ve Sanat
Eserleri Müzesi
Müdürü

Müze Sekreteri
Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihi

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter No : 4

Bulunduğu(Alındığı) Yer : Türkiye,İstanbul,Fatih Yavuz Sultan Selim Camisi revaklı avlu pencere alınlığı

Cinsi : Çini pano

Boyutları(En x Boy x Yük.) : Bilinmiyor

Dönemi-Tarihi : 1522/16.Y.Y.

Adedi(Çalınan Eser Sayısı) : 1

Malzeme : Çini parçası

Teknik : Renkli sır

Açıklama : Rumi ve pençlerin oluşturduğu çerçeve ve alınlığın lacivert zeminli kısmının bir parçasını içerir.Panonun üstündedir.

Fotoğraf

Dr. Zübeyde Cihan ÖZSAYINER
Türk Vakıf Hat Sanatları
Müzesi Müdürü

Yasemin ÖZDEMİR
Türk İpek ve Sanat
Eserleri Müzesi
Müdürü

Müze Sekreteri
Yasemin ÖZDEMİR
Sanat Tarihi

R. 694. Fatih, Yavuz Sultan Selim Camii (Env.no: 3) R. 695. Fatih, Yavuz Sultan Selim Camii (Env.no: 4)

125- İstanbul, Üsküdar, Ayazma Camii, 01.01.2005 tarihinde çalınan karolardır.
(Env. No: Yok)

TAŞINMAZ ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter No :
Adı Veya Cinsi : Avrupa çinisi
Çalındığı Yer : İstanbul Üsküdar Ayazma Camisi
Dönemi- Tarihi : 18. Yüzyıl
Malzemesi : Çini
Tekniği : Sıralı
Adedi : 31 adet
Ölçüleri : 18,5 X 18,5 sm
Açıklama : Beyaz zemin üzerinde ortada yer alan küçük mavi çiçeğin etrafında dört küçük çiçek vardır. Bunun etrafındaki cetvelin köşelerinde bitkisel motifler yer almaktadır. Bu bölümün etrafında da çiçek, kıvrık dal ve yaprakların oluşturduğu ikinci bir bordür ve çerçeve vardır.

Fotoğraf :

Murat SAV
Müze Arş.Arkeolog (M.A.)

Dr.Z.Cihan ÖZSAYINER
T.Vakıf Hat Sanatları Müzesi Müd.

30.05.2005

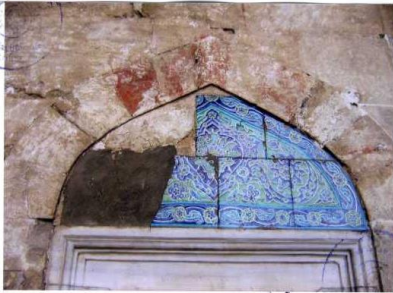
R. 696. Üsküdar, Ayazma Camii çinileridir.

126- İstanbul, Fatih, Gazi Kara Ahmet Paşa Camii, 01.01.2005 tarihinde çalınan karolardır.
(Env.no: Yok)

ESKİ ESER ENVANTER FİŞİ

Envanter no :
Çalındığı tarih : Tahminen 30 yıl önce (çalı.)
Alındığı Yer : İstanbul, Topkapı (Gazi) Kara Ahmet Paşa Camisi son cemaat yeni pencere alınlığı
Adı veya cinsi : Çini
Ebatları : 27,5X 27,5 cm (düz kenar boyu)
Dönemi tarihi : 16.yy
Adedi : 1 tam (Kenarı sola kavisli), 1 üçgen parça
Malzeme : Çini
Teknik : Renkli sır
Açıklama : Dişta firuze mavi konturlu bordür içinde, lacivert zemin üzerine, beyaz konturlu yeşil rozet ile, bunu altından ve üstünden çıkan beyaz konturlu rumi motiflerinden oluşan bordürü vardır. Bordürün içinde, yeşil zemin üzerine, içinde lacivert zeminde dallarla birbirine bağlanan beyaz konturlu rozetlerin yer aldığı rumi motifleri vardır. Rumi motifinin sağından mavi ve lacivert renklerin kullanıldığı küçük formulu hatayı, solundan ise daha büyük ebatlı hatayının bir bölümü bulunmaktadır.

Fotoğraf :

Düzenleyen:
Dr. Z. Cihan ÖZSAYINER
Sanat Tarihi Uzmanı / Müze Müdürü

30.12.2005

R. 697. Fatih, Gazi Kara Ahmet Paşa Camii, çalınan alınlık çinileridir.

127-128- Adana, Seyhan, Ulu Cami, 29.09.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 698. Adana, Ulu Cami çalınan çinilerdir.

R. 699. Adana, Ulu Cami çalınan çinilerdir.

129- Adana, Ulu Camii, 29.09.2003 tarihinde çalınan karodur. (bk. s. 286, R.563)

130-131- Adana, Ulu Camii, 29.09.2003 ve 06.12.2002 tarihinde çalınan karolardır.

R. 700. Adana, Ulu Cami çalınan çinilerdir.

R. 701. Adana, Ulu Cami çalınan çinilerdir.

132-133- Adana, Ulu Camii, 06.12.2002 tarihinde çalınan karolardır.

R. 702. Adana, Ulu Cami çalınan bordür çinilerdir.

R. 703. Adana, Ulu Cami çalınan bordür çinilerdir.

134-135- Adana, Ulu Camii, 06.12.2002 tarihinde çalınan karolardır.

R. 704. Adana, Ulu Cami çalınan bordür çinilerdir.

R. 705. Adana, Ulu Cami çalınan bordür çinilerdir.

136-137- Adana, Ulu Camii, 06.12.2002 tarihinde çalınan karolardır.

R. 706. Adana, Ulu Camii çalınan bordür çinilerdir.

R. 707. Adana, Ulu Cami çalınan bordür çinilerdir.

138- Adana, Ulu Camii, 06.12.2002 tarihinde çalınan karolardır.

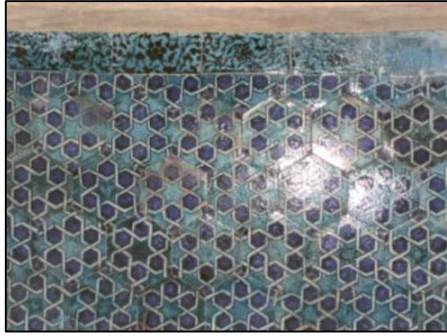
R. 708. Adana, Ulu Cami çalınan bordür çinilerdir.

139- Diyarbakır, Merkez, Parli (Sefa) Camii, 30.08.2003 tarihinde çalınan karolardır.

R. 709. Diyarbakır, Parli (Sefa) Camii çalınan çinilerdir.

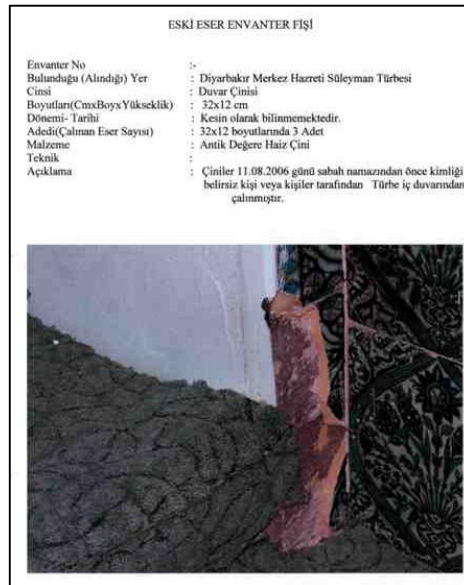
140- Diyarbakır, Merkez, Ali Paşa Camii, 26.01.2004 tarihinde çalınan karolardır.

R. 710. Diyarbakır, Ali Paşa Camii çalınan çinilerdir.

141- Diyarbakır, Merkez, Hz. Süleyman Türbesi, 11.08.2006 tarihinde çalınan karolardır.
(bk. s. 290, R.571)

142- Diyarbakır, Merkez, Hz. Süleyman Türbesi, 11.08.2006 tarihinde çalınan karolardır.

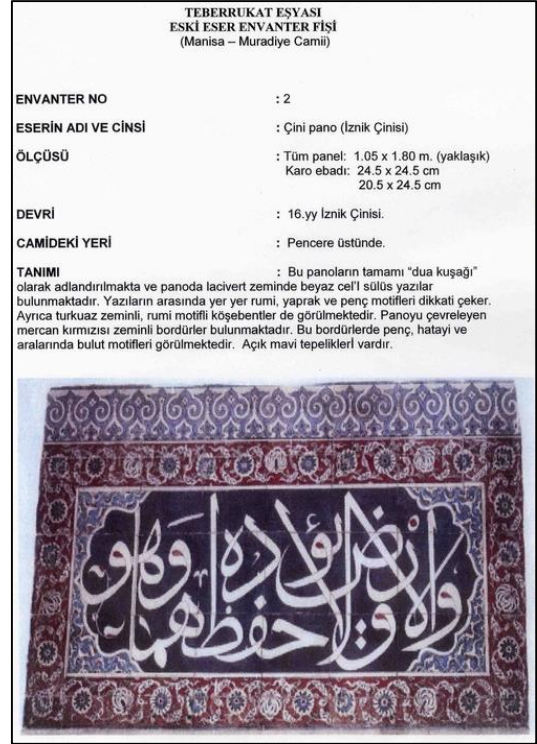

R. 711. Diyarbakır, Hz. Süleyman Türbesi, çalınan çinileridir.

143-144- Manisa, Muradiye Camii, 20.09.2004 tarihinde çalınan çini kitâbelerdir.

R. 712. Muradiye Camii çalınan kitabe (Env.no: 1)

R. 713. Çalınan kitâbe (Env.no: 2)

145- Manisa, Muradiye Camii, 20.09.2004 tarihinde çalınan kitabenin üst bordür çinisiidir.

R. 714. Muradiye Camii çalınan çini kitabenin üst bordürleri (Env.no: 3)

7. BASIN, YAYIN ORGANLARINDAKİ ÇİNİ HIRSIZLIĞI HABERLERİ

Bu bölümde, son dönemlerde basında çıkan çini hırsızlığı haberleri, tarih sıralaması ile verilmiştir.

7.1. İstanbul, Çapa, Yüksek Öğretmen Okulu çalınan çinilerin haberi (1988):

22 Aralık 1988'deki Tercüman Gazetesinin haberinde, “Birinci Milli Mimarlık Akımı”nın önemli eserlerinden biri olan Çapa Yüksek Öğretmen Okulu mescidinin birinci derecede kaliteli çinileri parçalanarak sökülmesi yer almıştır.1900-13 yılında inşa edilen okulun çinilerini dönemin ünlü çini ustası Kütahyalı Hafız Emin Efendi yapmıştır. 1988 yılında restore edileceği söylenmiş ve çinilerin büyük bir kısmı yerlerinden sökülmüştür. Dönemin İstanbul Edebiyat Fakültesi sanat tarihçisi Hakan Arlı, kısa bir süre önce burayı ziyaret ettiğini ve çinilerin parçalanarak yerinden sökülmesini gerektiren bir durum olmadığını belirtmiştir. Günümüzdeki adı Çapa Anadolu Öğretmen Lisesidir (R. 710).

04.10.2012 ve 06.10.2011 tarihlerinde Christie's Müzayede'de satılan panoların (bk. R.711-712) buraya ait olabileceği düşünüldü. Ancak Sultan Ahmed Camii'nde de benzer çinilere rastlamaktayız. Toplam iki panonun satış tutarları 30.000 £'dur. Dönem, desen ve renkler Çapa Yüksek Öğretmen Okulunun mescidindeki çinilere de benzemektedir. Okulun mescidindeki çinilerin eski arşiv fotoğraflarının incelenmesi ve yurt dışındaki çiniler ile karşılaştırılmalarının yapılması gerekmektedir. Bu da ayrı bir araştırma konusu olabilecek kadar önemli bir durumdur.

R. 715. Sultan Ahmed Camii çinilerinden detay (18.02.2014)

Çapa'da çini katliâmı

Birinci Millî Mimarlık Akımı'nın önemli eserlerinden biri olan Çapa Yüksek Öğretmen Okulu mescidinin birinci derecede kaliteli çinileri parçalanarak söküldü

• Serpil YÖRÜK •

Eski adı Dârü'l-Muallimât-ı Âliyye olan İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu binası mescidinin duvarlarını boydan boya kaplayan birinci derecede kaliteli halıya çinileri, büyük ölçüde sağlam olduğu halde, aslına uygun olarak yeniden yapılacakı gerekçesiyle söküldü.

Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü tarafından restorasyonu bir müteahhit firmaya ihale edilen bina, Birinci Millî Mimarlık Akımı'nın önemli eserlerinden biri olarak kabul ediliyor. 1983 yılından beri restorasyonu tamamlanamayan binanın köşk mescidi, öncelikli olduğu halde, bugüne kadar restore edilmedi. Kısa bir süre önce işe, aslına uygun olarak yeniden yapılacakı iddiasıyla birinci kalitedeki bütün çinileri aşağı indirildi.

Konu hakkında araştırma yapan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden sanat tarihçisi Hakan Arlı, 1913 yılında inşa edilen Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'ndaki çinilerin, dönemin ünlü çini ustası Kütahyalı Hafız Emin'in imzasını taşıdığını söyleyerek, "Birinci Millî Mimarlık Akımı'nın önemli eserlerinde bu çini ustasının imzası vardır. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu köşk mescidinin çinileri de bu bakımdan büyük değer taşımaktadır. Ben bu yapıya kısa süre önce girişimde, çinilerin yerlerinden parçalanarak sökülmesiyle gerekçelen bir durum yoktu" dedi. "Sözkonusu mescitte hâli sökülmemiş bir miktar çini var. İlgili kurumların hiç değilse kalanları kurtarma yolunda teşebbüse geçmesi isteniyor.

Dâr'ül Muallimât-ı Âliyye

Mimarı bilinmeyen bu önemli eserin çinileri, devrin büyük çini ustası Kütahyalı Hafız Emin'in imzasını taşıyor (yanda). Ama bu binanın mescidinin çok değerli çinileri tamamen sökülüyor (üstte)...

Eski Türk evleri, Belçika televizyonunda tanıtıldı

Eski Türk evlerinin maketleri Belçika Televizyonu'nun I.Kanal'ında yayınlanan "Nostalgie" (Hasret) adlı programda Belçikalılar'a tanıtıldı. Safranbolu'dan Muğla'ya, İstanbul yalıların-

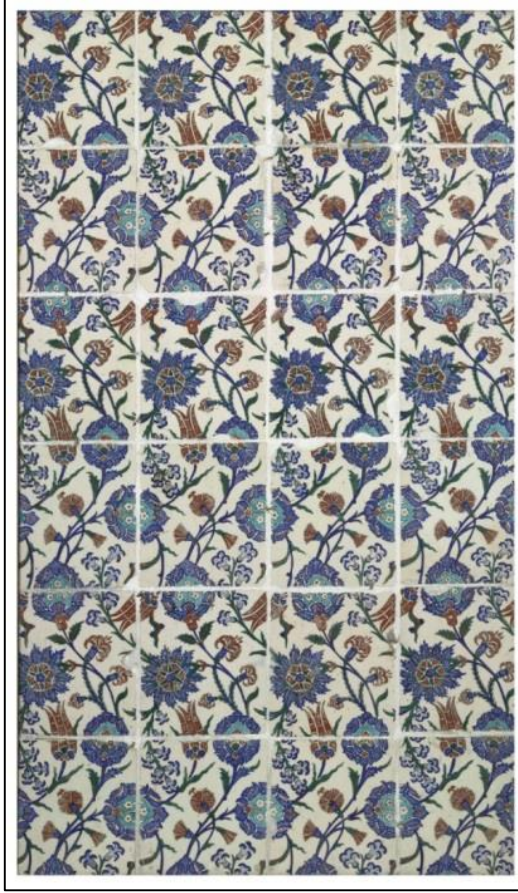
dan Ankara bağevlerine kadar 20'den fazla ev maketinin en ince detaylarına kadar ekranı getirdiği programda, maketlerin yapımcısı Şüpe Ülgen ile yapılan bir sohbet de yer verildi.

R. 716. Tercüman Gazetesi, 22 aralık 1988 haberi.

R. 717. Çapa Anadolu Öğretmen Lisesi, mescidinin günümüzdeki fotoğrafıdır ⁶²⁴.

⁶²⁴ F: (<https://plus.google.com/photos/108908810074071980266/albums/5623596285017657633>), (14.11.2014)

R. 718 ⁶²⁵

Kütahya/ Pano (24 adet)
Dönem: 1900
Ölçüleri: 156,8x93,4 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(04.10.2012'de 13.750 £ satılmış)

R. 719 ⁶²⁶

Kütahya/ Pano (36 adet)
Dönem: 19-20. Yy.
Ölçüleri: 2078x97,3 cm
Bulunduğu yer: Christie's Müzayede
İNGİLTERE
(06.10.2011'de 16.250 £ satılmış)

⁶²⁵ F: (<http://www.christies.com/>), (14.05.2014).

⁶²⁶ F: Agi.

7.2. Avrupa Müzelerinde Çalınmış Çiniler (1993):

Değerli Hocamız, Rahmetli Prof. Dr. Kerim Silivri' nin çalınan çinilerimiz ile ilgili görüşlerinin yer aldığı haberdır.

Prof. Dr. Kerim Silivri ile çini sanatımız hakkında konuştuk

Avrupa müzelerinde çalınmış çiniler

EKREM KAFTAN
İSTANBUL- Türk çinileri ve çini sanatını ilmi konusunda dünya çapında bir uzman olan Prof. Dr. Kerim Silivri ile, çiniler ve yurt dışındaki Türk çinileri hakkında konuştuk. Nefis Osmanlı çinilerinin 1800'ü yıllardan beri yurt dışına kaçırıldığı ve bugün dünyanın büyük müzelerinin silediğini söyleyen Prof. Silivri, sorunlarımızı şöyle açıkladı:

KLASİK ÇİNİNİN MERKEZİZMİ

■ Efendim, önce çinililerin geçmişi hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

"Bizde çinilerin Karahanlılara kadar uzanan çok eski bir geçmişi vardır. Selçuklular ve Osmanlı döneminde çini, mimari eserlerin süslenmesinde kullanılmıştır. İznik, Kütahya' dan önceki en büyük üretim merkezidir. Lale Devri'nde İstanbul'da Tekfur Sarayı, çevresinde yapılan çini üretimi Fatma Hanı İstasyonu'dur. Kütahya, günümüzde kadar hiç inkişaf uğramamış üretim yapıldığı yegane merkez olmuştur."

■ Osmanlı döneminde sarayın çini sanatına desteği nasıl oldu?

"Çini, Osmanlı döneminde büyük merhaleler gösteriyor. Fatih devrinde Baha Nakka' nın kurduğu çini var. Bu çini II. Beyazıt devrinde de devam ediyor. Yaz zamanında İznik' den gelenler bu saray daha fazla geliyordu. Kanuni devrinde Saray Nakışhanesi'nde Sakıkla ve Saçyolu ekolleri oluşturuluyor. Şahkulu' nun öğrencilerinden Kara Memi Saçyolu ekolü ile hayvani motifler, Şahkulu ekolüyle de tabiiatçı çiniler çini ve tezhibe sokulmuş. Karaman döneminde en parlak dönem yapıyor. Saray ihtiyaçları için Nakışhane' de hazırlanan desenler İznik' e gönderilerek sipariş ediliyor. O tarihten İznik' te 300 civarında çini fırını bulunduğu bilinmektedir."

KÜTAHYA'DA 340 YIL

■ Çini üretimi İznik' te bu kadar yaygın olduğu halde, nasıl yerini Kütahya' ya terk ediyor?

"Osmanlı zamanında pek çok mal çini çini fiyatları devlet tarafından tebliğ ediliyordu. Bu, II. Selim ve III. Murad döneminde devam etti. Lahmed döneminde altın arayıp çıkmamak zayıf fakçe denilen paranın kullanılmaya başlaması çini fiyatlarının düşmesine yol açmıştır. O tarihten İstanbul'da Kütahya çinilerinin kaçırılması bir ifadye ("Kütahyalı Fincancılar" demirdi. Ancak çini fiyatlarının hızla düşmesi sebebiyle İznik' e üretim durmaya başladı. Ordan sonra Kütahya' da 17. yüzyıldan itibaren

● "Şehzade Mehmed Türbesi'nin çinileri üç sene önce çalındı. Bayrampaşa Türbesi'nin çinileri de çalınmaya kadar, türbelerimizde bir koruma sistemi yoktu. Şimdi bu yönde bir gayret var. Piyale Paşa Camii'ne gidin bakın, mihrap çinileri izlenimi çalınmış, pencere kenarındaki çiniler ise tamamen götürülmüş. Bu çiniler şimdi çeşitli Avrupa müzelerinin süslüyor"

Prof. Dr. Kerim Silivri, Geleneksel Türk Sanatları Çini Bölümü'nde öğrencileriyle birlikte

Prof. Dr. Kerim Silivri Kimdir?

21 yılında İstanbul'da doğdu. Sultanahmet İl İktisadi ve Sultanhahmet Lisesi'ni bitirdi. 1942'de Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisi Türk Süslemeleri Bölümü'ne girdi. 1945 yılında mezun oldu. 1948'de Güzel Sanatlar Akademisi'ne öğretim üyesi olarak girdi. 1978 senesinde Geleneksel Türk Sanatları Bölümü'nün kuruluşunda gayret gösterdi. Mimar Sinan Üniversitesi'nde Rektör Yardımcılığı, Dekanlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Başkanlığı yaptı. 1988 yılında emekli oldu. Halen ders vermeye devam ediyor.

oğlunu biliyoruz. Bu, yeni bir hadise olmaya gerek. Nereye gidiyor bu çiniler?

"Resat Ekrem Koç' un yaşlılığına göre, büyük çiniler 1850 yıllarına kadar evlere, yerlere onların barınması için gecerli de açık tutulmuş. 1850' lere Kerim Saray' ından sonra İstanbul' a yabancılara, gayri müslimlerin gelmeye başlamasına camilerde bir takım eşyaları çalmaya başladı. Havuzluklar Çarşı' yırdet devrinde de devam etti. Ekrem Hakkı Ayverdi, Rafat Osman Edirne' de bazı çinilerden çinileri çaldığını yazıyor. Şehzade Mehmed Türbesi' nin çinileri üç sene önce çalındı. Bayrampaşa Türbesi' nin çinileri de çalmaya kadar, türbelerimizde bir koruma sistemi yoktu. Şimdi bu yönde büyük gayret sarfediliyor. Piyale Paşa

CALINAN ÇİNİLERİMİZ

■ Hocam, bugün bilhassa eski çinilerimizin değerini çinileri çalmamaktır.

Camii' ne gidin bakın. Mihrap çinileri tamamen çalınmış, pencerelerimizdeki çiniler ise tamamen götürülmüş. Bu çiniler bugün çeşitli Avrupa müzelerinin süslüyor. Avrupa çinileri, çini bakımından bizden zenginlerdir diyebiliriz."

■ Çalınan çinilerimizin eski yerlerine döndürülmesi için bir gayret sarfediliyor mu?

"Bugün Kültür Bakanı Anadolu Medeniyetleri Devri' ni eserleri ile bizden geri getirmek için büyük gayret sarfediyor. Aynı gayreti Osmanlı devri eserleri için de gösterelim. Çok rica ediyoruz. Hiç olmazsa çinilerimizin yurtdışı geri getirilmesini ders verelim, desenleri öğretelim. Bir de şöyle bir husus var. Merhamet Ö. Prof. Dr. Süheyl Ünver' in karısı Galban Hanım, Londra' da British Museum' da çinilerimizi götüreceğini yazmıştı. Süheyl Bey, onların oralarında daha iyi korunacağını ve bizim kültürümüzün çıkarılacağını söylüyor. Biz, "Yuvamı dedimmiş tabak, kase, sürahi gibi çinileri ancak işare ettik, satmak veya hediye etmek. Ancak duvar çinilerinin tamamını, çalınarak götürülmüştür."

YENİ NESLİN İLGİSİ

■ Bugün geleneksel Türk sanatları bölümünde çeşitli sanatlarımızın akademik olarak yeni nesilleri eğitiliyor. Eski sanatlarımızın yeni nesli nasıl karılıyor?

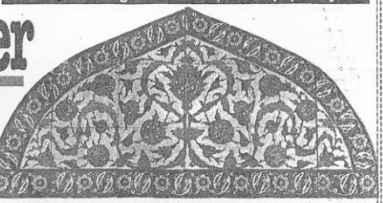
"Biz koruyoruz, gelen öğrencilerimizden meneman musavvir, diye. Gelen öğrencilerimiz buraya isteyerek seçimler var. Tabii, çini, mihrap nedir diyemeyen öğrenciler var. Biz gelen öğrenciyi İstanbul içindeki yerli eserleri gezdiriyoruz. Sonra Anadolu' ya gönderiyoruz. İçinde bu sınıfların karşı bir sevgi varsa öğreniyor, gayret ediyor. Yoksa, birsey yapmazlar zaten."

■ Efendim, bugün klasik sanatlarımızın unutulmaları da var. Üniversitelerde de bunların eğitimi yapılmıyor.

"Öyle sanlarımız var ki yetişkin eleman yok. Hakkılık unutuldu. Sedefler yok. Altın varak üretimi yok. Bunları da ilgisizler görüyor. Bu sanatların ihmal edildiği bir dönem yaşadık. Ama bugün devlet de, üniversiteler de klasik sanatlarımızı ilgililer. Kültür Bakanlığı daha önce sadece resim hekim yöntemleri düşünürken, bugün klasik sanatlarımızın çeşitli dallarında da çalışmaları oluyor. Geleneksel sanatlarımızı düşünün ki sanatlar yazılı yapı çerafında bilginler. Yazım ve yapım sistemleri için bilgileri. Bunlar oldukça bu sanatlarımızın da olacaktır."

■ Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

Kültür Bakanlığı bunlara neyin sahip çıkıyor?

Kültür Bakanlığı Sanat Etnografya Müzesi'nde İstanbul Piyale Paşa Camii'nden çalınmış götürülmüş İznik Çini Panosu

Yabancı müzelerde Türk çinileri

■ Kültür Bakanlığı Sanat Etnografya Müzesi, Louvre Müzesi, Viyana Geleneksel Sanatlar Müzesi, Berlin Pergamon Müzesi ve Lizbon Gülbenk Müzesi, Vatikan Piyale Paşa Camii panolarının çalınması 14 parçalı 1430' em ebatlarında çini panoları bulunuyor. Bu müzelerde ayrıca Lale Devri' ni koruduğu ve bizim kültürümüzün çıkarılacağını söylüyor. Berlin Devlet Müzesi'nde ise Köprü Bey' dedimmiş tabak, kase, sürahi gibi çinileri ancak işare ettik, satmak veya hediye etmek. Ancak duvar çinilerinin tamamını, çalınarak götürülmüştür."

Tarihi eser sahiplerine kredi

ANKARA- Kültür Bakanlığı, özel hukuka tabii, gerekli ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan ve korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının restorasyonuna katkı için teşvik edilen fon çalınmalarına esaslama yeniden belirlendi. Resmî Gazete' de yayımlanan yönetmelikle çini, yünemelik değeri yüksek gör, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının restorasyonu için özel hukuka tabii gerekli ve tüzel kişilere verilecek kredi miktarı kesif bedelinin yüzde 70' ini aşmayacak. Verilecek kredilerin ve yapılacak yatırımların (tatımlar ile öncelik esastarı ve sarfları her yıl fon imkanları Merkez Yürütme Kurulu' na belirlenecek ve her yıl Bakanlıkta ilan edilecek.

Yünemelik esastara göre, verilecek kredilerde, restor edilecek taşınmaz kültür varlıklarının kültürel değeri, fiziki durumu, bulduğunda çevrenin özellikleriyle kullanım maksadıyla gözetilerek belirlenecek. Nakdi yardımlarda ise kararlaştırılan şartlar için bu özelliklere de olarak, mal sahibinin maddi durumu da gözetilmeye alınacak. Yünemelik göre mal sahibi kredi ve yardım verileceği konusunda kendisine deyanı yapılacaktır.

den itibaren üç ay içerisinde banka ile sözleşme yapılacak. Aksi halde istisnadan vadesine sayılacak. Bu anda teminat olarak gösterilecek gayrimenkullerin tasarrufları ve ipotek maddi herhangi engel bulunmaması şartı aranarak, son haldeki verilmiş kredi veya yardım miktarının en az yüzde 10' u bulacak konular ve eşikler tamamlanmadığı takdirde son halledilerek ödenmeyecek.

GÜNDEM

İspanya'da Anadolu Seramikleri

MADRID- İspanya'da yapılan bir kazıda MÖ. 2100- 2500 yıllarında çiniler yapıldığı belirlendi. İspanya'da yapılan kazıda MÖ. 2100- 2500 yıllarında çiniler yapıldığı belirlendi. İspanya'da yapılan kazıda MÖ. 2100- 2500 yıllarında çiniler yapıldığı belirlendi.

"Oltu'dan Selâm"

"Oltu'dan Selâm" derisinin Ekim ayından itibaren "Eğitim ve Öğretim Problemleri" konusuna aygık veriliyor. Derişme yer alan bazı yayınları şöyle: "Çaldırım Öğretmeni Nasir (Osman) Prof. Dr. İhsan Süreyya Sirma' nın "Devlet Kurumu Üzerine" isimli yazısı. Derişim, "Yünemelik Dönemi" başlıklı Naki İsmail Tazekat' ın mecmu "Mahmut Çavuş' ın Hacı Hafız Hocası Hafız' ın hayatı ve şifalı yula anlatıyor. "Köyümüzün Köyümüz" başlığında da "Anadolu Kültürü" başlıklı yazılar ile de devam ediyor. Adres: Rüstempaşa Vakıf İhsan Kulu 2, Noe 82. Teb: 402 58 Erzurum-İstanbul teb: 531 23 54, Fatih.

7.3. Adana Ulu Camii' deki türbeden çalınan çinilerin haberi (1994):

Milliyet Gazetesi 28.12.1994 tarihli haberde, Adana Ulu Camii'deki türbeden çinilerin çalınma olayı yer almıştır. Aşağıdaki makale bu olayın haberidir. TC. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında camiden çalınan çiniler ile ilgili rapor yer almaktadır (bk. 281- R.571)

R. 721. Milliyet Gazetesi 28.12.1994 tarihli haberdir.

Adana'daki Ulu Camii'nden Çalınan Çiniler Londra'da Bulundu

Kanuni Sultan Süleyman'ın hükümdar olduğu, Osmanlı'nın en parlak günlerini yaşadığı 1541'de, Adana'da yaşayan Ramazanoğlu Halil Bey ve oğlu Piri Mehmet Paşa tarafından yaptırılan Ulu Camii ve Külliyesi'nde bulunan her biri 25x25 santimetre boyutundaki 118 karo İznik çinisi, 9 yıl önce çalındı.

Caminin restorasyonu sırasında çalınan çinilerden 67'si 2009 yılında İstanbul'un Kocamustafapaşa semtindeki bir evde ele geçirildi. Çiniler, İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü sorumluluğundaki Türk Vakıf İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi'ne teslim edildi. Vakıflar Genel Müdürlüğü, kayıp çinilerin peşini bırakmadı. Çalınan çinilerin daha önceden çekilen fotoğraflarından eski eser fişi hazırlanarak uluslararası hırsızlık duyurusu yapıldı. Vakıflara bağlı Kaçakçılıkla Mücadele Bürosu ekipleri, yabancı dil bilen arkeolog ve sanat tarihi uzmanlarıyla dünyanın dört bir yanında yapılan müzayedeleri tek tek taramayı sürdürdü. Londra'daki ünlü Christie's Müzayede Evi'nin 6 Ekim 2011

tarihinde düzenleyeceği müzayede kataloğunu inceleyen ekipler, katalogda "Lot 331" numarasıyla yer alan ve 12 bin 560 dolardan satışa sunulan çini karonun Adana Seyhan Ulu Camii'nden 9 yıl önce çalınan çinilerden olduğunu tespit etti. Ekipler, İngiltere' deki ünlü müzayede evindeki açık arttırmaya katılacakmış gibi katalog satın aldı. Eserin söz konusu çini olduğundan tam olarak emin olununca Vakıflar Genel Müdürü Dr. Adnan Ertem'e bilgi verildi. Genel Müdür Ertem' in talimatıyla Londra Büyükelçiliği ve Interpol' le temasa geçildi. Londra Büyükelçisi Ahmet Ünal Çeviköz de devreye girdi ve müzayede iptal edildi. Çininin Türkiye'den çalındığına dair gerekli fotoğraf ve belgeler yetkililere gösterildi. Satılmaktan kurtarılan tarihi çini, önümüzdeki günlerde Türkiye'ye getirilecek ⁶²⁷.

R. 722. Adana Ulu Camii

⁶²⁷ 29.10.2011 tarihli haberdır.

http://www.haber365.com/Haber/Adanadaki_Ulu_Camiinden_Calinan_Ciniler_Londrada_Bulundu_Galeri/
(19.11.2014)

7.4. Kılıç Ali Paşa Camii ve Yeni Camii' den çalınan çinilerin haberidir (1995):

Milliyet Gazetesi 14.12.1995 tarihli, Kılıç Ali Paşa Camii ve Yeni Camii'deki hırsızlık olayının dikkat çekildiği haberdır.

Yeni Cami'nin çinileri çalındı

Mustafa BAKACAK - İSTANBUL

TARİHİ eser kaçakçılığının giderek arttığı günümüzde paha biçilemeyen nadide eserlerle dolu cami, kilise ve sinagoglar tarih simsarlarının hedefi haline geldi. Son günlerde özellikle camilerimizden çalınan çini, şamdan gibi tarihi eserler koleksiyoncuların eline geçiyor. İznik çinilerinin bulunduğu yaklaşık 50 cami ve türbe tehdit altında. Hırsızlık olaylarını önlemek için müftülük, sivil güvenlik birimi oluşturulmasını önerirken, uzmanlar bunun yeterli olmayacağı görüşünde.

Toplam 2 bin 250 caminin bulunduğu İstanbul'a gelen turistler Yeni Cami, Sultanahmet ve Süleymaniye camilerini görmeden edemiyor. Sokullu, Kılıç Ali Paşa, Ortaköy, Yıldız Hamidiye gibi çok sayıda müzeden farksız camilerimiz yerli yabancı herkesin ilgi odağı. Ancak paha biçilemeyen nadide eserlerle dolu bu camilerimiz son zamanlarda koleksiyonerlerin de büyük ilgisini çekiyor. Camilerdeki bir çok tarihi eser çalındı. **Mimar Sinan** tarafından 1580 yılında yapılan Tophane'deki Kaptan - 1 Derya Kılıç Ali Paşa Camii'nden yaklaşık 40 iznik çinisinin çalınmasından sonra geçtiğimiz günlerde de Eminönü'ndeki Yeni Cami'den çiniler çalındı. Piyasada bulunmayan ve günümüzde bir eşi yapılamayan bu çinilerin çok yüksek fiyatlarla müşteri bulabileceği belirtildi.

Resim 723. Milliyet Gazetesi 14.12.1995 tarihli haberdır.

7.5. Cami ve Türbelerimizden çalınan çiniler ile ilgili haberdır (1996):

Milliyet Gazetesi muhabiri Melek Elitok'un haberi, cami ve türbelerimizden çalınan çiniler ile ilgilidir. Rahmetli Hocam Prof. Dr. Kerim Silivri ile yapılan röportajda, güvenlik önlemlerinin yetersiz olduğu ve bu yüzden hırsızlık vakalarının gerçekleştiği dile getirilmiştir.

Tarihi camilerimiz soyuluyor

Korumasız camilerimiz, Allah'a emanet... Tanesi 500 milyona alıcı bulan İznik çinileri çalınıyor

●Tarihi camilerimiz, tarihi eser kaçakçılarının iştahını kabartıyor. Yüzyıllık hatırlar, antika şamdanlar çalınıyor. Dünyada eşi benzeri bulunmayan İznik çinileri, duvarlardan acımasızca sökülüyor.

●Mimar Sinan Üniversitesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Kerim Silivri'ye göre, camilerden sökülen İznik çinilerinin tanesi, yurtdışında 500 milyon liradan alıcı buluyor. İstanbul Müfütü Selahattin Kaya ve İstanbul Vakıflar Genel Müdüü Nedim İbrahim Hakkıoğlu, camilere silahlı koruma verilmesini istiyor. ●14. sayfada

Çekiç ve keski ile tarih katliamı
Geceyansı camı kıran istediği camiye girebiliyor. Ne bekçi var, ne de alarm... İznik çinileri, bir çekiç bir de keski ile sökülüp, götürülüyor. Prof. Dr. Silivri, bugün üretilmesi mümkün olmayan İznik çinilerinin yurtdışında kapış kapış alıcı bulunduğunu söylüyor. (Fotoğraf: Ercan Arslan)

R. 724. Milliyet Gazetesi 1996 tarihli haberdır.

Camiler 'Allah'a emanet'

DÜNYACA ünlü İznik çinileri, tarihi halılar ve eşyalarla dolu camilerimiz, yetkililerin deyişiyle "Allah'a emanet". İstanbul'da son iki yıl içinde sekiz camiden paha biçilmez İznik çinileri, halı ve şamdanlar başta olmak üzere pek çok değerli eşya çalındı.

Mimar Sinan Üniversitesi eski Rektör Yardımcısı, Geleneksel Türk Sanatları Bölüm Başkanı ve Öğretim

Üyesi Prof. Dr. Kerim Silivri'yle birlikte İstanbul'daki camii ziyaretlerimizde, başboşluğu ve güvenlik önlemlerinin yetersizliğini bizzat gördük. Bir yandan camilerin tarihi hakkında bilgi veren, bir yandan da fotoğraflar çeken Silivri, zaman zaman öğrencileriyle de gezdiğini ve her defasında duvarların biraz daha çinisiz kalıp betonlaştığına dikkat çekti.

İlk olarak gittiğimiz Eminönü'ndeki Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'ın eşi

Sadrazam R ü s t e m Paşa'nın adını taşıyan Mimar Sinan'ın yaptığı iki katlı olma özelliği taşıyan camiide, restorasyon sırasında çinilerin çalındığını ve yerine siva yapıldığını gördük.

yan Mimar Sinan'ın yaptığı iki katlı olma özelliği taşıyan camiide, restorasyon sırasında çinilerin çalındığını ve yerine siva yapıldığını gördük.

İstanbul'daki bütün camileri hemen hemen gezdiğini belirten Prof.

İstanbul'da 8 camideki paha biçilmez İznik çinilerinin, tarihi halı ve eşyaların çalındığı belirlendi. İstanbul Müftüsü çaresiz kaldıklarını söylüyor

Silivri, hiçbir camiide restorasyon çalışmalarının doğru dürüst yapılmadığını, çünkü yeterince kaynak ayrılmadığını savundu.

Eminönü'nün simgesi Yeni Camii'nin iç avlusunda, hala devam eden ve bir türlü bitmeyen restorasyon çalışmalarına rastlayınca Prof. Silivri, şunları söyledi:

"İşte içler acısı görüntüler. Sökülen çinilerin yeri ya boyayla taklit edilmiş, ya da sıvayla kapatılmış. Sapasağlam kaplanmış duvardaki çinilerin üzerlerine kalaslar dayanmış. Zaten çok değerli çinilerin, merdiven ayağı veya kalorifer borularıyla delindiğini bile gördüm. Çalışmanlardan vazgeçtik, kalanları dahi koruyamıyoruz. Berlin Müzesi, Amsterdam Müzesi, Londra'daki British Museum, Fransa'da Louvre Müzesi, Boston'daki Art Galerisi, Türkiye'den kaçırılmış çinilerle doludur."

GARİP SAVUNMA

En çok cemaati olan Yeni Camii'yi gezerken konuştuğumuz demek görevlisi ise, "Bu mekanları Allah korur. Hiçbir şey çalınmaz" dedi.

Son olarak gezdiğimiz, yeni hırsızlık olaylarının yaşandığı Tophane'deki Kılıç Ali Paşa Camii'nin mihrabına kadar giriyorduk. Fotoğraflar çekiyorduk ve duvarları inceliyo-

ruz. Hiç kimse gelip, "Ne yapıyorsunuz, ne arıyorsunuz?" diye sormuyor.

Silivri, "Alarm sistemi mi yaparlar, bekçi mi dikerler bilemem ama; bir daha bu çiniler geri gelmez. Avrupa ülkelerindeki müzeler, Türkiye'den çalınan çinilerle dolu. İznik çinilerinin tanesinin yurt dışında 10 - 20 bin dolardan (400 - 800 milyon lira) alıcı bulunduğunu bildirdi.

'CARESİZ KALDIK'

İstanbul Vakıflar Genel Müdürü Nedim İbrahim Hakkıoğlu, Osmanlı İmparatorluğu'nda 16 ve 17. yüzyılda ortaya çıkan ve ustaları öldüğü için sırrı çözülemeyip bir daha üretilemeyen İznik çinilerinin tarihi eser kaçakçılarının istahını kabarttığını vurguladı.

Nedim İbrahim Hakkıoğlu, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Camilerin hepsine bekçi, polis dikemiyoruz. Hırsızlık olayını müftülük bize yazıyla bildiriyor, biz de olayı savcılığa itikal ettirip, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne yazıyoruz. Diyanet Başkanlığı'na da bu konuda başvurduk, ama henüz bir cevap alamadık. Mecazi deyişle camiler biraz da 'Allah'a emanet'."

İstanbul Müftüsü Selahattin Kaya da camilere silahlı koruma verilmesini istedi.

Nerelerden neler çalındı?

Camilerimizde görülen sanat eserleri hırsızlıklarından bazıları şunlar:

■ **Kılıç Ali Paşa Camii:** Mimar Sinan tarafından 1580 yılında yapılan ve çok değerli 17.yy İznik çinileriyle kaplı camiden 40 adet çini çalındı. Mihrabın sol ve sağ tarafındaki tarihi çiniler sökülerek ya da kırılarak götürüldü.

■ **Rüstempaşa Camii:** Eminönü'deki tarihi camii 4 yıl süreyle onarıma alındığı sırada, tarihi çinileri de sökülerek yok edildi. Çalınan çinilerin yerine rasgele çiniler koyuldu.

■ **Atik Valide Camii:** 1583 yılında Mimar Sinan'ın eseri olarak yaptırılan Atik Valide Camii, İznik çinilerinin en güzel renkli ve desenli olanlarına sahip. Ancak çinilerin bir kısmı onarım sırasında çalındı.

■ **Yeni Camii:** İstanbul'a gelen yerli ve yabancı kişilerin uğramadan geçmediği Eminönü'ndeki Yeni Camii'de çini hırsızlarından kurtulamadı.

■ **Fatih Zeyrek Camii:** Tarihi camiden çok değerli tarihi halılar çalındı.

■ **Tevkikiye Camii:** Çinileri çalındı.

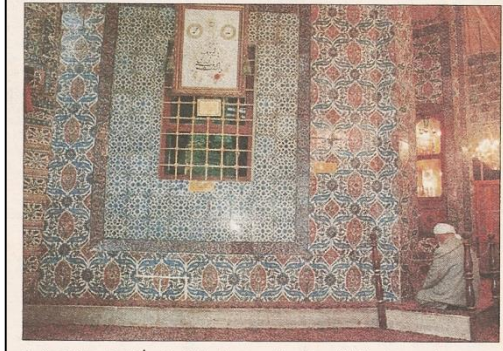
■ **Şehzadebaşı Camii:** Çini çalındı.

■ **Takkeci İbrahim Camii:** Çok değerli iki adet tarihi şamdan çalındı.

R. 725. Milliyet Gazetesi 1994 tarihli haberdır.

7.6. Eyüp Sultan Türbesinden çalınan çinilerin haberi (1996):

Yeniyüzyıl Gazetesi 03.10.1996 tarihli haberde, türbeden çalınan çinilerin Sotheby's Müzayede salonunda satılması olayı yer almıştır.

Eyüp Sultan'daki İznik çinileri uzun yıllardır, sökülüp Avrupa'ya pazarlanıyor. Boşalan yerlere (orta kısım) ise yeni karolar "uyduruluyor".

Tarihi türbeden çalınan benzersiz İznik çinileri 10 milyara satılıyor

Eyüp Sultan çinileri Londra'da haraç mezat

Çalınan çiniler Sotheby's müzayedesinde

Eyüp Sultan Camii'nin avlusundaki türbeden 1800'lü yıllarda çalındığı tahmin edilen 8 adet İznik çinisi, 11 Ekim'de Londra'da 70 bin pound (yaklaşık 10 milyar TL) açılış fiyatıyla müzayedeye çıkacak. İznik çinilerinden daha yüzlercesi kayıp.

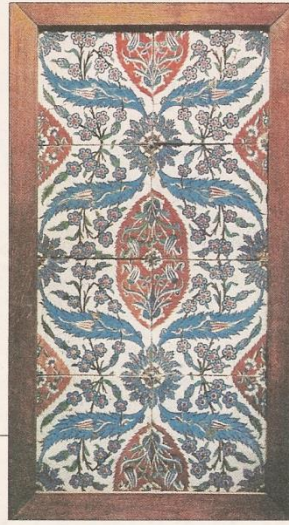
Satış yasaklansın

İstanbul Türbeler Müdürü Erman Güven, "Bu duvar çinilerinin müzayedeye çıkarılması demek, hırsızlığı teşvik etmek demektir. Bunların satışı yasaklanmalıdır" diyor.

Türkiye sessiz

Sotheby's sorumlusu Brendan Lynch ise "Bu çinilerin Türkiye'ye geri dönmesini biz de çok isteriz, ancak şu ana kadar, Türkiye'den resmi başvuru olmadı" dedi. Esin Dalay ve Tarık Ersoy'un haberi 4'te

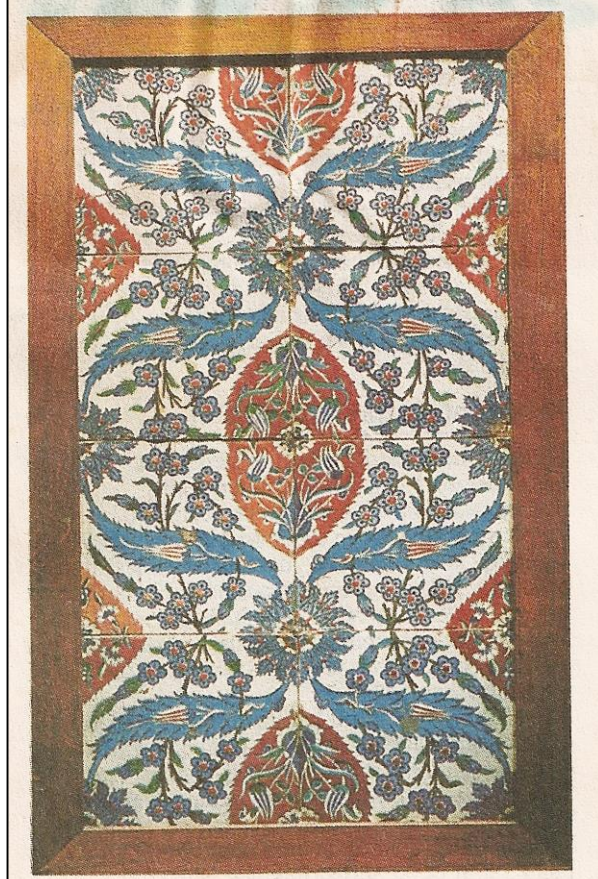
27 cm. boyunda 8 kareden oluşan, yaprak ve lale desenli çinilerin her birine yaklaşık 1.5 milyar değer biçiliyor.

R. 726. Yeniyüzyıl Gazetesi 03.10.1996 tarihli haberdir.

Eyüp Sultan Türbesinden çalınan çinilerin haberi (1996)

Yeniyüzyıl Gazetesi 12.10.1996 tarihli haberde, türbeden çalınan çinilerin, Yunanlı bir antikacı tarafından Sotheby's Müzayede salonuna satılması olayı yer almıştır.

Eyüp Sultan'ın çinileri bir Yunanlı'ya gitti

16-19. yüzyıl Osmanlı-Türk eserleri Londra'daki Sotheby's'te müzayedeye çıktı. Tarihi İznik çinileri ve tombaklardan oluşan 40'a yakın eserin açık artırması ilgi ile izlendi. Eserlerin büyük bir bölümü Türk antikacılar tarafından alınırken, Eyüp Sultan Camii'nden çalınan 8 karoluk mihrap çini bloku, Yunan asıllı ünlü antikacı Yani Petsopoulos tarafından 25 bin sterline alındı. 350 eserden 256'sının satıldığı müzayedede Osman Hamdi Bey'in "Bir Çöl Sahnesi" adlı eseri ise 16 bin 100 sterline (yaklaşık 2 milyar 350 milyon lira) satıldı. Bu tabloyu Erol Aksoy'un satın aldığı öne sürüldü.

R. 727. Yeniyüzyıl Gazetesi 12.10.1996 tarihli haberdir.

7.7. Bursa, Yenişehir, Sinan Paşa Camii çalınan çiniler ile ilgili makaleler (2002) :

Yenişehir çinilerinin öyküsü

Türkiye’ den kaçırılmasından 10 yıl sonra geri getirilen ve tanıtımı Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay tarafından yapılan Yenişehir çinilerine Türkiye yolunu Hürriyet’ in haberi açtı. Geçen hafta Londra’ dan Türkiye’ ye geri gönderilen Bursa’ nın Yenişehir ilçesindeki Sinan Paşa Camii’ ne ait çini levhanın haberini Hürriyet, 10 yıl önce yapmış ve ilgilileri uyarmıştı.

On yıl önce yaptığımız araştırma sonucu Londra’ daki kaynaklardan, hırsızların çinileri antikacı Yaman Mursaloğlu aracılığıyla satmaya çalıştığını öğrenmiştik. Ağır hasta olan Mursaloğlu, 2006 yılında verdiği bir söyleşide hastalığının verdiği çaresizlik içinde Sinan Paşa çinilerinin Londra’ da satılmasında arabuluculuk yaptığını itiraf ederken, “Ben sadece arabuluculuk yaptım. Ben olmasam da satılırdı” demişti.

Hollandalı antika uzmanı Michel van Rijn’ in “Çalınan çiniler Katarlı Şeyh’ te” iddiası 2 Kasım 2002 tarihinde Hürriyet’ te yayımlanmıştı. Bu haber üzerine Şeyh Saud Bin Mohammed Bin Ali el Tani, Ankara’ nın T.C. Katar Büyükelçisi Oya İnkar aracılığıyla Hürriyet’ e yazılı mesaj göndermişti.

KATAR ŞEYHİ DOĞRULAMIŞTI

Katar Kültür, Sanat ve Kültürel Miras Ulusal Konseyi Başkanı olarak esas hedeflerinden birinin İslami mirası korumak olduğunu vurgulayan Şeyh, resimlerini gönderdiğimiz İznik çinilerinin Londra’ da kendisine satılmak istendiğini doğrulamıştı. Şeyh, “Son yıllarda, birçok İznik çinisi bana teklif edildi. Bunların bir yerden çalındığına emindim. Nitekim bana satmak isteyen kişi, çinilerin çalıntı olduklarını kabul etti. Bunun üzerine çinileri almayı reddettim ve satıcıya geri vermesini önerdim fakat o, beni dinlemeyerek çinileri bazı müzelere sattı. Danimarka’ daki David’ in Koleksiyonu’ na satıldığını duydum ama işittiğimin yüzde 100 doğru olduğunu söyleyemem” demişti. İngiliz basını tarafından ‘Dünyanın en zengin koleksiyoncusu’ diye adlandırılan Şeyh Saud Al-Thani, bir süre sonra hapse düştü.

Son operasyon ise Türkiye’deki bir şahsın da yardımıyla bizzat Bakan Günay tarafından yürütüldü. Levhanın kimden alındığıyla ilgili bilgi, normal koşullarda böyle eserlerin iadesinden sorumlu olan Londra’ da ki Kültür ve Turizm Müşaviri Tolga Tüysüzöğlü’ dan bile gizli tutuldu.

KAÇAKÇILAR TESLİM ETTİ

Hürriyet’ in elde ettiği bilgilere göre, İranlı ve Pakistanlı kaçakçılar, bu çinileri satma şansı kalmayınca suç unsurunu kaldırmak için kendileri teslim etti. Altı yıl önce

İngiltere’deki emniyet yetkilileri ile Türkiye arasında yapılan protokol, Türkiye’den buraya kaçak eser trafiğini neredeyse durdurdu⁶²⁸.

Çinileri ben almadım

Dünyanın en zengin antika koleksiyoncusu Katarlı Şeyh, Yenişehir Sinan Paşa Camisi’nden çalınan 16. yüzyıl İznik çinileriyle ilgili olarak Hürriyet’e açıklama yaptı: “İznik çinilerini bana satmak istediler. Çalıntı olduğunu farkedince almaktan vazgeçtim. Satıcıya çinileri iade etmesini önerdim. Beni dinlemeyerek, çalıntı çinileri birkaç müzeye sattı.”

YENİŞEHİR Sinan Paşa Camisi’nden çalınan 16. yüzyıl İznik çinilerinin izini süren Hürriyet, Hollandalı antika uzmanı Michel van Rijn’in “Çalınan çiniler Katarlı şeyhe” kılısı üzerine Katar’la yazılı temasa geçerek Şeyh Saud Bin Muhammed Bin Ali Al-Thani’den yazılı açıklama aldı. Hürriyet Londra Bürosu’nun bilgi isteyen faks notunu okuyan Şeyh Al-Thani, “Katar Kültür, Sanat ve Kültürel Miras Ulusal Konseyi Başkanı olarak esas hedeflerimden biri İslami mirası korumaktır. İznik çinilerinin Londra’da şahısma satılmak istendiği de doğrudur. Bunların bir yerden çalındığına emindim. Nitekim sahibi çalıntı olduklarını kabul etti. Bunun üzerine çinileri almaya reddettim ve satıcıya geri vermesini önerdim fakat o, beni dinlemeyerek çinileri bazı müzelere sattı,” dedi.

Hürriyet’in fotoğraflarını gönderdiği çalıntı İznik çinilerinin kendisine Londra’da teklif edildiğini

KATARLI ŞEYH HÜRRIYET’E AÇIKLADI

erdilemedi. İşin içindeki bazı antikacı kaynaklar, Türk polisini yerecek “Soygun örtbas edilme isteniyor” dedi.

Hürriyet’in araştırması sırasında, 1998’deki ilk Sinan Paşa soygunundan elde edilen bir çininin Londra’da ünlü Sotheby’s Müzayede Salonu’nda 13 Nisan 2000’deki satışa konmak istendiği ortaya çıktı. 15 bin sterlin değer biçilen parçanın ilgilerinin zamsında müdahalesiyle satıştan çekildiği ve elçiliğin çiniyi Türkiye’ye iade mücadelesinin sürdüğü öğrenildi.

Hürriyet Mayfair bölgesindeki antikacıları soruştururken, Sinan Paşa Camisi’nin 20 bin sterline satılmak istenen 7 parçalık alt çerçevesinin izini buldu. Kaçakçı el yazısıyla 26 parçalık paneller ilgili bilgileri kaydeden çinilerdeki yazıların kaligrafının Karahisari olduğunu dikkat çekiyordu.

Buğumuz antikacılar **Başir Muhammed**, telefonda çinilerin satılmak üzere kendisine teklif edildiğini, kendisinin satmadığını söyledi.

■ Faruk ZABCI / LONDRA

belirten Katarlı Şeyh, gördüğü çinileri “Özeleri İslami yazılarla süslü iki kemerden alınma mavi çiniler” diye tarif etti.

Çey yıl sonra açılması planlanan Doha İslam Eserleri Müzesi için dünyanın dört bir köşesinden antika eser toplayan şeyh, artistik parçaların amatör zihniyetle koleksiyonunu yaptığını söyledi.

Hürriyet’in haberi üzerine, soruşturmasını genişleten ve yeni tanıkların ifadesine başvuran Scotland Yard Sanat ve Antika Dairesi’nin Şeyh Saud Al-Thani’nin açıklamalarından yararlanacağı ileri sürüldü. İngiliz polisinin, camiden çinileri soyduran ve Londra’ya kaçırarak Türk kaçakçıyı birmesine rağmen işi etkilemediğini almasına akıl

R. 728. Sinan Paşa Camii, çalınan çinileri ile ilgili, Hürriyet 2 Kasım 2002 tarihli haber⁶²⁹

‘Ben satmasam başkası satardı’

Bursa’daki Sinan Paşa Camii’nin paha biçilmez İznik çinilerini yurtdışında sattığı iddia edilen Türk antikacı Yaman Mursaloglu, satışa aracılık ettiğini Milliyet’e itiraf etti.

⁶²⁸ Faruk ZABCI, Londra, 14 Ağustos 2012 tarihli haber, <http://www.hurriyet.com.tr/planet/21229374.asp> (26.10.2014)

⁶²⁹ <http://www.hurriyet.com.tr/planet/21229374.asp> (26.10.2014).

Bursa'daki Sinan Paşa Camii'nden yedi yıl önce çalınan 16. yüzyıla ait paha biçilmez İznik çinilerini yurtdışında sattığı iddia edilen Türk antikacı Yaman Mursaloğlu'nu Milliyet buldu. Mursaloğlu, satışa aracılık ettiğini röportajda itiraf etti.

İstanbul Kadıköy'deki evinde, ağır akciğer rahatsızlığı nedeniyle günde 18 saat oksijen tüpüne bağlı yaşayan Mursaloğlu, geçen hafta gazetemizde yayımlanan ve tarihi çinilerin hikâyesini anlatan haber hakkında konuştu.

'Hapse girsem ne olur!'

Haberde, çinileri Mursaloğlu'ndan aldığını belirten Pakistanlı antika tüccarı Beşir Muhammed, eserleri Londra'daki Bonhams Müzayede Firması aracılığıyla satmaya çalıştığını belirterek şunları söylemişti: "Çinileri Türk antikacı Yaman Mursaloğlu'ndan aldım, kaçak olduğunu öğrenince iade ettim. Çiniler karşılığında aldığı 40 bin sterlinimi de geri alamadım."

Önce çelişkili açıklamalarda bulunan, ardından her şeyi anlatacağını söyleyen Mursaloğlu, "Bundan sonra üç gün ömrüm kalmış, hapiste geçirsem ne olur!" diyerek sorularımızı yanıtladı.

Tarihi çinileri satmaya çalışan siz misiniz?

Ben satışına aracılık ettim. Ama Türkiye' den olduğunu bilmeden.

Nasıl geçti elinize bu çiniler?

Çinileri ilk defa İstanbul'da gördüm. Yazdhani adında İran asıllı bir antikacı, satın almak istediğini söyleyerek, bir parçasını getirdi. Hakiki olmadığını söyleyerek almamasını önerdim. Çünkü çok temizdi, bilmeyenlerin eline düşmüş, yıkamışlar. Bir gün önce yapılmış gibi tertemizdi.

Çinilerle yolunuz yeniden nasıl kesişti?

Bu olaydan 1.5 ay sonra, yani Ekim 2001'de Londra'ya gittim. 'Halıcı Mehmet' lakaplı, Kapalıçarşı'da çalışan antika kaçakçısı bir çocuk vardı. Tüm panoyu Londra'da bana gösterdi. Bir fotoğrafını aldım. 1.80' e 1 metre bir paneldi. Bana 'Bunu satar mısın?' dedi. Menşeyini sordum; 'İran üzerinden Türkiye'ye gelmiş' dedi. İstanbul'da gördüğüm malla aynı olduğunu anladım.

Bu çiniler yurtdışına nasıl kaçırıldı?

Cami deprem geçirmiş. Düşenleri oradaki hocadan üç beş paraya almışlardır. Halıcı Mehmet, bunların üç panelini 150 bin dolara almış. Benden bir panel için 200 bin dolar istedi. Oysa en az 1 milyon dolardı. Ben eseri ilk önce Prenses Diana ve Ayşegül Nadir'in eski sevgilisi Oliver Hoare'ye teklif ettim. Katar Emiri'nin baş sanat danışmanı da olan Oliver, 10 gün sonra telefon edip kendisine aynı panodan iki tane daha teklif edildiğini söyledi. Panel üç taneymiş, böylece kendi kendilerini yediler. Bunlar pul gibidir, fazlaştıkça fiyat kırılır. Eserler Halıcı'daydı.

Beşir Muhammed ne zaman karıştı bu işe?

Oliver 'Bana gelmez' deyince bu işte ikinci sınıf Beşir Muhammed'dir. Ona 'Böyle bir pano var, menşeyi belli değil' deyip 270 bin sterlin istedim, arada kalan da bana kalsın

diye. ‘Merak etme, ben bunu çıkarım’ dedi. Bonhams firmasına resmi göstermiş. Bonhams, bunu geri çevirmiş.

Çiniler şu anda kimde olabilir?

Londra’da bir baba oğulun işlettiği galeri var. Oraya satıldı, onlar da Katar şeyhine sattılar, fakat inanılmaz ucuza gitti. Mehmet umudu kesince, iki paneli 50’şer bin dolara sattı.

Çalıntı olduğunu bildiğiniz eserin satışına neden aracılık ettiniz?

Niye etmeyeyim? Satarsam masrafım çıkacak. Ben satmasam, başkası satacak. Bana Türkiye’den olduğunu söylemediler. Ben de satıp üç beş kuruş kazanmak istiyordum.

‘Bir milyon dolarlık panel 50 bin dolara gitti’

60 yaşındaki Mursaloğlu, 80 yaşındaki annesi ve oğluyla yaşıyor. Hatay’da babadan kalma değerli arazileri, antikacılık uğruna sattığını belirten Mursaloğlu, Oxford’da tarihi eserler eğitimi almış. Yeni Delhi’de, St. Petesburg’da, Mısır’da çalıştığını söyleyen Mursaloğlu, ‘‘Mısır’da bir dükkâna gidip bir dolara bir çini alıyordum, 50 bin dolara satıyordum’’ diyor. Mursaloğlu, Türkiye’den çalınan çini panel için de ‘‘Bir milyon dolarlık panel 50 bin dolara gitti’’ diyor ⁶³⁰.

⁶³⁰ Şükran Pakkan, 06 Mart 2006 tarihli haber, (<http://www.milliyet.com.tr/2006/03/06/yasam/axyas01.html>), (26.10.2014).

7.8. Türbelerden çalınan çinilerin haberi (2002):

Milliyet Gazetesi 28.12.2002 tarihli haberde, Ayasofya haziresinde bulunan türbelerimizden çinilerin çalınması yer almıştır. Burada önemli olan nokta, türbede görevli olan kişilerin bizzat bu elim olaya karışmış olmalarıdır. Yetkililerin önemle üzerinde durdukları nokta envanter çalışmasının yapılmamış olduğudur.

Kilitli türbelerin çinileri sır oldu

Ayasofya'nın ziyarete kapalı türbelerindeki çiniler teker teker kayboluyor. Bazı kayıp çiniler Louvre Müzesi'ne sergileniyor!

Türbelerden sorumlu arkeolog Eskalen, "Durumu yetkililere bildirdik ama Röleve Müdürlüğü yıllardır bizi oyalıyor" diyor. Çalınan çinilerin yerleri bazen uzman eller tarafından bazen de koli bantlarıyla kapatılıyor.

ÖMER ERBİL İstanbul

Dünyanın sekizinci harikası olmaya aday Ayasofya'nın türbelerinde 16. yüzyıl İznik çinilerinden yüzlerce kayıp. Sökülen bir kısım çinilerin yerlerine ise sahteleri konmuş. Uzun yıllar restorasyon yüzü görmeyen türbelerde kabaran çiniler koli bantlarıyla yapılandırılmış. Sultan II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed türbelerindeki çiniler belki bu yıl içinde belki de 100 sene önce kayboldu. Bunu bilen yok. Çünkü türbeler yıllardır kapalı. Kültür Bakanı durumun "araştırılması" talimatını verdi.

▼ 'ÇİNİLER ZİMMETLENMİYOR'

Yıllardır kilitli duran kapılar Milliyet için açılırken, Ayasofya'daki türbelerden sorumlu arkeolog Süleyman Eskalen, üzücü durumu şöyle anlattı: "Çinilerin bir envanteri de yapılmamış. Sadece türbe eşyaları, samdan, kandil, askı topları, sandukalar zimmetlenmiş. Yerlerine imitasyonları konan çiniler bir iki tane değil. Pano halinde değiştirilmiş. Ancak ne zaman değiştirildiğini bilmiyorum. Kaybolan çinilerin kaydı yok. Durumunu bildirdik. Röleve Müdürlüğü 'Yeni ihaleye koyarız' diye yıllarca oyaladı."

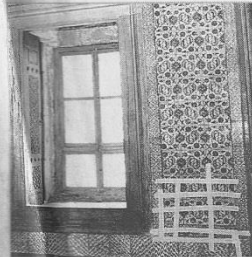
▼ GERİ İSTEYEN ÇIKMADI...

Ayasofya Müzesi'nde geçmiş dönemde müdürlük yapan Veli Yenisoğancı, Ali Kılıçkaya ve halen müdür yardımcısı olan Suat Kongaz tarafından hazırlanan "Ayasofya" kitabında II. Selim türbesinden çalınan çinilerden bir kısmının Fransa'daki Louvre Müzesi'nde olduğu ileri sürülüyor. Kitapta şöyle yazıyor: "Giriş kapısının iki yanında çiçek ve dallarla bezeli çini panolar konmuştur. Soldaki pano aslının taklididir. Aslı Louvre Müzesi'nde bulunmaktadır." Bu ciddi iddia müze görevlilerince ortaya atılmış ancak eserler Louvre Müzesi'nden resmi olarak istenmemiş.

Fotoğraflar: GARBIS ÖZATAY

II. Selim türbesinin giriş kapısının iki yanında yer alan çinilerden (üstte) sol taraftakinin orijinalinin Louvre'da olduğu söyleniyor. Dökülen çiniler bantlarla (yanda) tutturuluyor.

Görevli, antikacı çıktı

Müzede bir ilginç olay da 1998'de yaşanmış. İddiaya göre, Ayasofya mihrabından kaybolan bir çini hakkında müze çalışanları soruşturma geçirmiş. Soruşturma

sırasında müze görevlilerinden bir kısmına çini panoyu ödeme cezası çıkmış. Bir müze yetkilisinin de Kapalıçarşı'da antikacı dükkanı olduğu soruşturma sonucunda tespit edilmiş.

R. 729. Milliyet Gazetesi 28.12.2002 tarihli haberdır.

7.9. Yeni Camii Hünkâr Kasrından çalınan çiniler haberi (2003):

Serkan Akkoç 2003 tarihli makalesinde, kasrın kapılarının hiç zorlanmadan açılıp çinilerinin çalınmasına dikkat çekmiştir.

Hırsızlar, çinileri zorlanmadan çalmış

HÜRRİYET yazarı Murat Bardakçı'nın yazılarıyla defalarca yetkilileri uyardığı halde Yeni Camii Hünkâr Mahfili'nde meydana gelen çini hırsızlığı konusunda soruşturma başlatıldı. İlgisizlik nedeniyle ne zaman gerçekleştiği tahmin bile edilemeyen hırsızlık hakkında açılan soruşturma kapsamında kaderine terk edilen mahfilin sorumlularının ifadeleri de alındı. Soruşturmayı yürüten bir polis yetkilisi, şunları söyledi:

“Hırsızlar, mahfile girerken hiçbir yeri zorlamamışlar. Sanki anahtarla kapıyı açıp, işlerini görüp tekrar gitmişler. Çini hırsızlığını birden fazla kişinin yapmış olduğunu tahmin ediyoruz. Ancak bu kişiler bir gecede de bu işi bitirmiş olabilir,

birkaç gün üst üste de gelmiş olabilirler. Çünkü mahfilin herhangi bir giriş noktasında zorlamaya rastlamadık. Sanki kilidi açıp içeri girmişler.”

■ Serkan AKKOÇ/İSTANBUL

R. 730. Serkan Akkoç 2003 tarihli makedir.

7.10. Kültür varlıklarımızın değerli hazinelerinin müzayedelerde satılması ile ilgili haber (2003):

Vatan Gazetesi 30.04.2003 tarihli haberde, kültür hazinelerimizin nasıl satıldığının irdelendiği görülüyor. Jan Devletoğlu'nun haberinde 2003 yılındaki Cristie's Müzayede'de satılan eserlerimiz yer almıştır. Çinilerimizin haberi de sol alt köşede yer almaktadır. Bu müzayedeye Kültür Bakanlığı katılmış, Yeni Camii Hünkâr Kasrı'na ait çalınmış olan çinileri 3.000 dolar vererek satın almışlardır.

KÜLTÜR BAKANLIĞI MÜZAYEDEDE BİR TEK ÇİNİLERİ KURTARABİLDİ

700 yıllık Selçuklu kapısı şeyhe gitti

✓ Biz 3 bin dolarla 3 parça çiniyi kurtarmaya çalışırken, Katar Şeyhi Thani paha biçilmez Selçuklu kapısının da bulunduğu onlarca Türk-Islam eserini satın aldı

Jan DEVLETOĞLU / LONDRA

Satılmadığı için kahve masası yapılmak istenen ve bir rastlantı sonucu Hollanda'da bir antika-cıda bulunan 1270 tarihli Selçuklu kapısı, dün yapılan müzayedede 680 bin sterline satıldı. Şimdiye kadar satılan en pahalı Selçuklu eseri unvanını kazanan kaptanın yeni sahibi, 7,5 milyon dolarlık Osmanlı eserini satın alan Katar Şeyhi Saad Bin Ali-Thani oldu.

SOLUK KESEN MÜZAYEDE,
Aralarında Selçuklu dönemine ait paha biçilemez eserlerin de bulunduğu 194 Türk-Islam eseri, Londra'nın ünlü Christie's müzayede salonunda satışa çıktı. Açık artırmaya çok sayıda antikaçı ve koleksiyoncu katıldı. Müzayedeye aralarında Şeyh Saad'un bulunduğu 12 kişi de telefonla katıldı. 31 sıra numarası ile katalogta yer alan Selçuklu kapısı 65 bin sterlin açılış fiyatıyla satışa sunuldu. 5 dakika süren soluk kesici açık artırma sonucunda fiyat 680 bin sterline kadar ulaştı.

TESADÜFEN BULUNDU
Müzayede kataloğuna da kapak olan kapının ilginç bir de hikayesi var. Kapı 1,5 yıl kadar önce sahibi tarafından satılmak üzere Hollanda'da bir antikacıya bırakıldı. Ancak ayarlar alıcı bulamayınca sahibi, kapıyı kahve masası yapmaya karar verdi. Tam bu sırada Hollanda'da bulunan Christie's Müzayedeveci İslam Eserleri Bölümü Başkanı William Robinson kapıyı görek masa olmaksızın kurtardı.

BİZDEN 3 BİN DOLAR!
Arap şeyhi tarihi eserlerimize dolarlar saydığı müzayedeye Kültür Bakanlığı da katıldı. Ancak 3 bin dolar vererek 3 parça Hünkâr çinisini kurtarabildi. Müzayede öncesinde Christie's ile yapılan anlaşma uyarınca çiniler açık artırmaya çıkarılmadan Kültür Bakanlığı yetkililerine satıldı. Londra'daki Türkiye elçiliği komu hakkında açıklama yapmadı. Çinilerin Kültür Bakanlığı tarafından satın alındığı ise Christie's yetkililerinin açıklamalarıyla ortaya çıktı.

MASA OLMAKTAN SON ANDA KURTULDU! 680 BİN STERLINE GİTTİ

ESERLER KAPISILDI
800 BİN STERLINE SEYHİN

Müzayedenin ikinci önemli eseri olan Endülüls Emeviler'ine ait horoz başı şeklindeki altın kaplama havuz fıskiyyedi. 80 bin sterlinden satışa çıktı, 800 bin sterline Seyh Saad tarafından satın alındı.

12 BİN STERLIN
16'ncı yüzyıl İznik çini sanatının en güzel örneklerinden biri olan sürahi 5 bin sterlinden satışa sunuldu, 12 bin sterline satıldı. 5 bin sterlinden satışa sunulan bir başka sürahi ise 17 bin sterline satıldı.

KURAN'A 70 BİN STERLIN
Amasyalı Hattat Seyh Hamdulah'a ait 15'inci yüzyıldan kalma tarihi Kuran 15 bin sterlinden satışa çıktı. 70 bin sterline Seyh Saad tarafından alındı.

EN PAHALI SÜRAHI
Gövedesindeki ince çatlaklara rağmen şaheser olarak tanımlanan 1580 tarihli İznik sürahi 30 bin sterlinden satışa sunuldu ve 170 bin sterline satılarak en pahalı İznik sürahi unvanını kazandı.

MUMLUK SATILAMADI
11 bin dolardan satışa çıkarılan pirinc işlemeli mumluk ise alıcı bulamadı. 24,8 metre yüksekliğindeki mumluk Türk İslam sanatının örneklerinden. 1590 tarihli çini bir tabak ise 3 bin sterlinden satışa çıktı. 9500 sterline alıcı buldu.

Bir saatte, telefonda 7.5 milyon dolar saydı

Katar Şeyhi bin Muhammed Saud Bin Ali-Thani

Tarihi Selçuklu kapısını ve çok sayıda Türk-Islam eserini Katar Emiri'nin kuzeni ve aynı zamanda Katar Kültür Bakanı olan Şeyh bin Muhammed Saud Bin Ali-Thani satın aldı. Şeyhin Katar'da yaptırdığı Osmanlı sarayında dünyanın en zengin İslam eserleri koleksiyonu var. 16. yüzyıldan kalma Safaî'lere ait ağaç işlemeli başka bir kapıya da 80 bin sterlin, bir Savafî mumluğa da 160 bin Sterlin ödedi. Daha önce de Bursa'nın Yenişehir ilçesindeki Sinanpaşa Camii'nden alınan 17'nci yüzyıldan kalma İznik çinilerini 1 milyon sterline satın almıştı.

R. 731. Vatan Gazetesi 30.04.2003 tarihli haberdır.

7.11. Hatice Turhan Sultan Türbesinden çalınan çinilerin haberleri (2007):

Yeni Camii'den çalınan Hatice Turhan Sultan Türbesi'ne ait servi motifli 33 tarihi İznik çinisi Mali Polisin düzenlediği operasyonla bir depoda bulundu. Hatice Turhan Sultan Türbesi' ne ait servi motifli 33 tarihi İznik çinisi 2007 yılında çalınmıştı. 24 saat koruma altında bulunan türbedeki hırsızlık Türbeler ve Müzeler Müdürü Erman Güven, türbeyi gezerken pencere içindeki çinilerin eksik olduğunu fark etmesi ile ortaya çıktı. Güven, durumu bakanlığa, emniyete ve cumhuriyet savcılığına bildirdi. Kültür ve Turizm Bakanlığı soruşturma başlattı.

Gazeteport'un haberine göre Güven, elindeki envanter ve müzayede kataloğu ile tek tek türbeleri dolaşırken Hatice Turhan Sultan Türbesi'nin girişinde sol tarafta bulunan pencere içlerindeki servili İznik çinisi panonun yerinden söküldüğünü fark etti. Envanter kayıtların da görünen ancak duvarda bulunmayan çinilerin çalındığı da böylelikle ortaya çıktı. Hırsızlığı ortaya çıkaran Erman Güven, soruşturmayı yürüten polis içeriden yardım alınmadan soygunun yapılamayacağını belirterek "Türbenin iç tarafında, pencere içindeki kısımdan 33 İznik çinisi gitmiş. Öyle profesyonelce yapılmış ki, anlaşılmasın diye pencerenin kapağı kadar kısmı sökülmüş. Pencere kapağı açıldığında çinilerin üzerine geliyor. Böylelikle eksik çinileri göremiyorsunuz. İçeriden yardım alındığı kesin. 2 bekçisi var, ama bize kimse haber vermedi. Restorasyon da yeni yapılmıştı. Bir yıl önce rölövesi alınmış. Yani bir yıl içinde olduğu kesin" şeklinde konuşmuştu.

İstanbul Mali Suçlarla Mücadele Şubesi'nin başlattığı soruşturma yaklaşık iki yıl sürdü. Mali polise önceki gün Çinilerin Fatih'te bir depoda bulunduğu yönünde ihbar geldi. Belirlenen adrese düzenlenen baskında çalınan çinilerin yanı sıra çok sayıda tarihi eser daha ele geçirildi ve bir kişi ise gözaltına alındı. Polis çinilerin çalındıklarından beri burada saklandıklarını ve hasar gördüklerini belirledi. Öte yandan türbedarın da gözaltına alınabileceği ifade edildi. Polis çinilerin bulunması üzerine Türbeler ve Müzeler Müdürlüğü' ne bilgi verdi. Yapılan incelemelerden sonra eserlerin Hatice Turhan Sultan Türbesi'nden çalınanlar olduğu kesinlik kazandı⁶³¹.

R. 732. Hatice Turhan Sultan Türbesi

⁶³¹ (<http://www.ortadoguzgazetesi.net/haber.php?id=6785>), 21.06.2008. bu haber internetten 04.02.2013 tarihinde alınmıştır.

7.12. II. Selim Türbesi çalınan panonun öyküsü:

Ayasofya çinileri de Türkiye'ye dönüyor

Boğazköy sfenksinin ardından, Ayasofya'daki II. Selim Türbesi'nden çalınıp Louvre Müzesi'nde sergilenen çiniler de iade ediliyor.

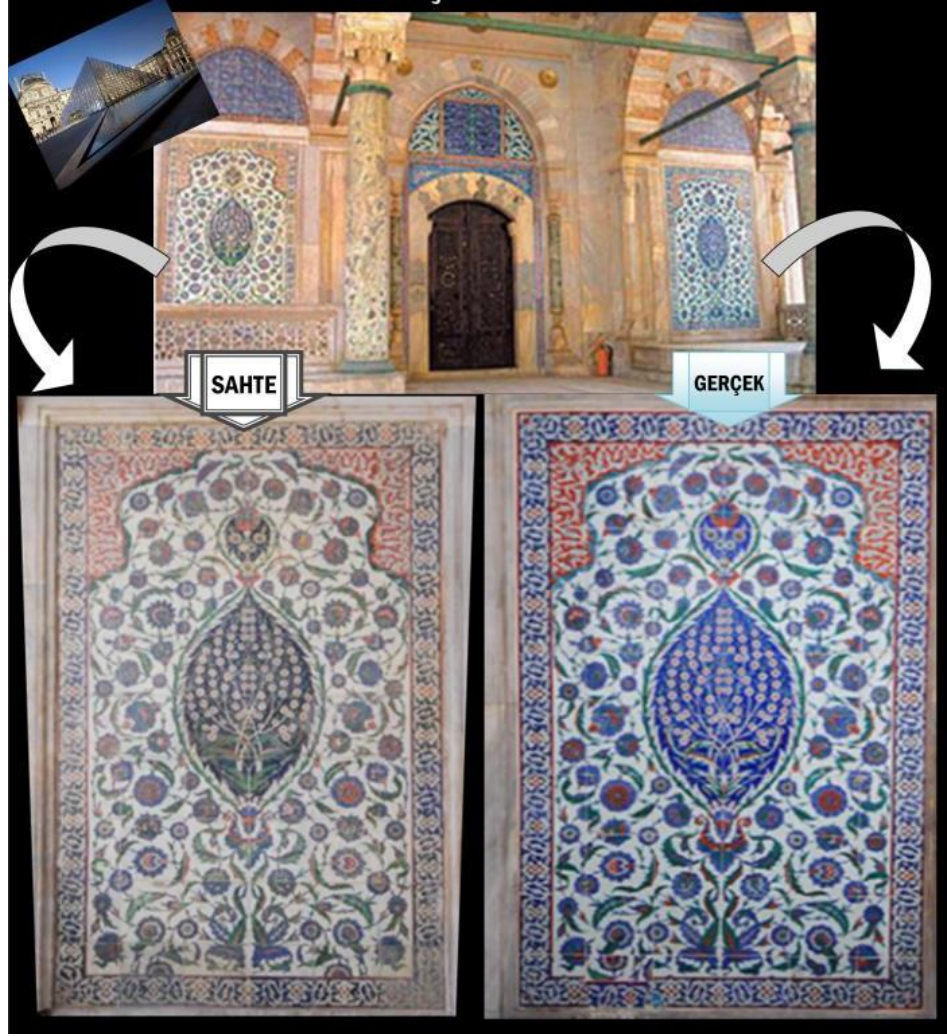
Almanya'nın Berlin Müzesi'nde sergilenen Boğazköy sfenksini iade imzasını atmasının üzerinden 24 saat geçmeden Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay bir müjde daha verdi. Ayasofya Müzesi'nin bahçesinde bulunan II. Selim Türbesi'ne ait çini pano da Fransa Louvre Müzesi tarafından iade edilecek. Pano, 17. yüzyıl İznik çini sanatının en nadide eserlerinden.

Radikal'in haberine göre, iadesi için Günay; “Övünerek söylüyorum. 2008-2011 arasında 3 bin 260 tarihi eseri yurtdışından ülkeme getirmeyi başardım. Daha önce 10 yılda 1256 eserin iadesi yapılmıştı. 1900'lü yılların başında restorasyon bahanesiyle çalınan ve bugün Louvre Müzesi'nde sergilenen çini panonun Fransa'da ne işi var? Hiçbir izah bulamıyorum. Türbede sahtesi yer alıyor. Her an müjdeyi verebilirim” diye konuştu.

Osmanlı Döneminde saray dışçılığı yapan Fransız asıllı Albert Sorlin Dorigny, 1895'te Ayasofya Müzesi'nde restorasyon izni aldı. 4 yıl süren restorasyonda Dorigny, pek çok çiniyi Fransa'ya kaçırdı; II. Selim Türbesi'ndeki panonun bir benzerini o dönemin Fransa'daki ünlü seramik fabrikası Choislerei Seine'de yaptırdı. Sahte çiniler söküldüğünde arkasında Choislerei Seine'in imzası bulundu.

Bir zamanlar Sultan II. Selim Türbesi'nin girişinde yer alan ve yaklaşık 60 adet çiniden oluşan gerçek çini pano ise Louvre Müzesi'nde sergilenen en önemli eserlerden biri. Çiniler müzede “Ayasofya Müzesi'nin haziresinde bulunan Sultan II. Selim Türbesi'nin çinileri” ibaresiyle tanıtılıyor. Louvre Müze Müdürü Henry Loyrette 2008' de Ayasofya'yı ziyaret ettiğinde “Kesinlikle kaçırma, çalma ve saklama söz konusu değil. Eserlerin restorasyonda çalındığına dair söylentiler var. Ancak bunlar ispatlanamaz, belgelenemez. Ayrıca bizi ilgilendiren, bizim kanuni yollarla satın almış olmamız” demişti⁶³². Ne yazık ki bugüne kadar, bu panonun orijinalinin iadesi sağlanamamıştır.

⁶³² <http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/632061-ayasofya-cinileri-de-turkiyeye-donuyor>, 19.05.2011 tarihli haberdir. (23.11.2014)

R. 733. II. Selim Türbesi çalınan panonun haberidir ⁶³³.

⁶³³ F: (<http://turkiyekayipkulturzahineleriniariyor.wordpress.com/kayip-kultur-hazinelerithe-lost-heritage/fransafrance/2-mahmud-turbesinden-calinan-cini-pano/>), (23.11.2014)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemleri halkımız, modern korumacılık anlayışını henüz geliştirmedeği zamanları içerir. Bu dönemlerde, sanata saygı ve sevginin yanında, inanışlarını muhafaza etmek adına yapılarını korumuşlardır. 19. yüzyılda bile Osmanlı halkı ve idarecilerin çoğu, eski eser ve müzecilik konusunda hassasiyete sahip değillerdi. Bu dönemde Avrupa'da artan tarihi eser sergileme bilinci, topraklarımızdaki değerli eserlerimizin kaybına yol açmıştır. Bu dönemlerde güvenlik önlemleri yok denecek kadar azdı. Bunu fırsat bilen yabancı arkeolog, antikacı veya farklı sınıflarla ülkemizde yaşayanların yurt dışına eser kaçırmalarına fırsat vermiştir. Bunlara bir örnek, uzun süre İstanbul'da yaşamış olan, Fransız uyruklu antikacılık yapan dış doktoru Jean Bari'dir. Bu kişi 11 Ocak 1920 yılında Eyüp Sultan Türbesi'nden 117 adet çini çalınması ile ilgili gözaltına alınmış, ancak birçok çininin yurt dışına kaçırmasına engel olunamamıştır. Aynı şekilde Sultan II. Abdülhamid'in dış doktoru olan Alexis Sorlin-Dorigny çok sayıda çinimizi yurt dışında satmıştır. Özellikle restore etme bahanesiyle II. Selim Türbesi girişinin solunda bulunan büyük panoyu Fransa'ya götürmüş ve yerine sahtesini koymuştur. Kültür bakanlığımızın, Louvre müzesinden iadesine yönelik girişimlerine rağmen henüz ülkemize getirilememiştir (Bölüm 7.13). Verdiğimiz bu iki örnek dışında birçok çini eserlerimiz ne yazık ki yurt dışına kaçırılmıştır. 19. yy.'da alınan önlemler yetersiz kalmış, merkezi otoritenin zayıflaması ile birlikte eser kayıplarımız artmıştır.

Araştırmayı yaparken eser aramalarımızı, yurt dışında bulunan müzeler ve müzayedeler olmak üzere iki grupta ele aldık.

Müzelerdeki Kayıplarımız:

Önemli Dünya müzelerindeki kâşi (karo) grubu çinileri saptamaya çalıştık. Birçok müze sergiledikleri eserlerin fotoğraflarını internette paylaşımına açmadıkları için tespitlerimiz sınırlı oldu. Sadece Gülbenkyan Müzesi ile ilgili olarak Prof. Dr. Sitare Turan Bakır'ın kitabından faydalanılabildi. İngiltere Oxford Ashmolean Müzesi ile yazışmalarımız sonucu, bu müze yetkilileri gerek sergilenen gerekse depoda bulunan çinilerin fotoğraflarını (mail) göndermişlerdir. Tespitlerimiz sonucu dünyada en çok çinimiz olan müzeler; Portekiz Gülbenkyan, Fransa Louvre, İngiltere Oxford Ashmolean ve Amerika Metropolitan Sanat Müzeleridir. Bunların yanında Rusya Hermitage ve Almanya Berlin İslâm Eserleri Müzelerinde de çok sayıda çinimiz olduğu bilinmektedir. Fakat bu müzelerin katalog veya sergilenen eserlerinin fotoğraflarına sınırlı sayıda ulaşılabilmiştir.

Araştırmalarımız sonucunda, Dünya'ya yayılmış 28 müzeden, toplam 835 kâşi grubu Türk çinisi tespit edilmiştir. Saptanan toplam karo sayısı ise yaklaşık 1050'dir. Bunların % 80' i 16.yy.'a, diğerleri (%20'si) 15, 17 ve 18. yüzyıllara aittir.

Müzayedelerde Satılan Çalınmış Eserlerimiz:

Müzayede salonlarında satışları yapılmış çinilerin tespitlerini, temin edilen katalog ve bazı müzayede salonlarının web sayfalarının arşiv bölümünden fotoğraf ve satış tutarları ile belirledik. Fakat bazı müzayede salonları bu bilgileri paylaşım konusunda ketum davranmışlardır, öyle ki, bu sitelere Türkiye’den erişim sınırlanmıştır (Bunu aşmak için yurtdışından, mesela Almanya’dan erişim çabaları yararlı olabilir, ancak böyle bir olayımız olmadı). Sahaflardan temin edilen eski müzayede kataloglarının bu çalışmaya büyük katkısı olmuştur. Takip edilen müzayede salonlarının tamamı Avrupa’dadır. Bunlar Fransa’daki; Aguttes, Millon & Associés, ve Artcurial Müzayede salonları, İngiltere’deki; Bonhams, Christie’s, Sotheby’s ve Simon Ray Müzayede salonlarıdır.

01.10.2014 tarihine kadar ulaşabildiğimiz satışa çıkmış çini eserlerin (kâşi) fotoğraflarının sayısı 396’ dır. Bunların bir kısmı tek karo, bir kısmı ise pano şeklindedir. Panolarla birlikte toplam karo sayısı ise 590’dır. Bunların % 80’i 16.yy. çinileri, diğerleri de 15, 17, 18 ve 19. Yüzyıllara aittir.

Ait oldukları yapıları tespit edilmiş çinilerin satışları yıllara göre listelenmiş ve tutarları istatistiki veriler ile sunulmuştur. (bk. Şekil 1-2-3). Bu şekiller çizilirken, en çok satış yapan üç müzayede salonuna yer verilmiştir. Verilere göre Christie’s Müzayede Salonu’nda, son yıllarda daha az çini satılırken, Bonhams’de bu rakam artmıştır. Sotheby’s Müzayede Salonu’nda ise 2007 ve 2010 yıllarında çok miktarda çini eser satışı yapıldığı gözlenmiştir. Tutarların verdiği rakamlara göre en çok çini (kâşi) satan müzayede salonu Christie’s’dir. Satışlar, aşağıdaki tabloda İngiltere para birimi sterlin ile yapıldığından tutarlar “£” olarak verilmiş, yanlarına T.C. Merkez Bankası döviz kurlarına göre “TL” ye çevrilmiştir⁶³⁴;

Ait oldukları yerler (cami, türbe, saray vb.) tespit edilmiş olan çinilerin satış müzayede tutarları:

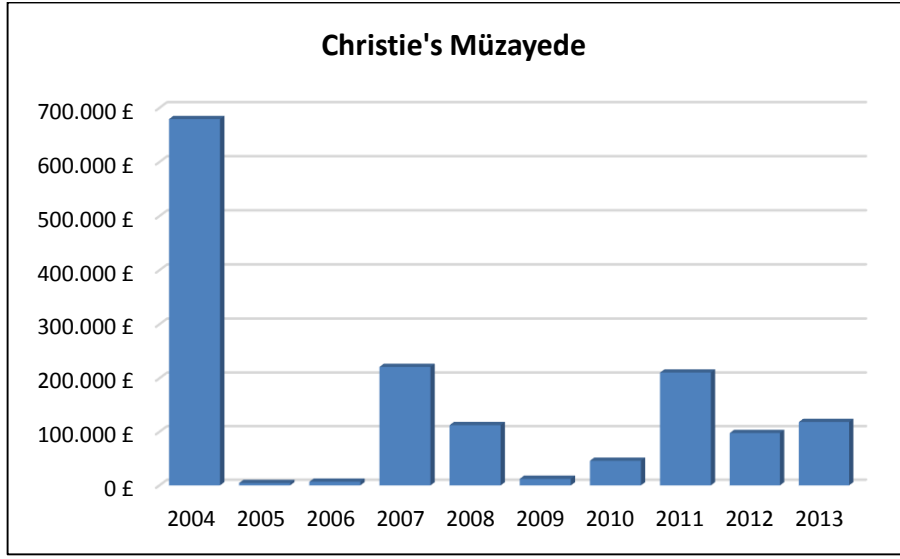
• Christie’s: 2011-2013 yıllarında, toplam:	1.639.438 £	(5.744.590 TL)
• Sotheby’s: 2004-2013 “ , “	313.475 £	(1.098.416 TL)
• Bonhams: 2011-2013 “ , “	81.305 £	(284.892 TL)
• Artcurial: 2013-2014 “ , “	63.236 £	(221.578 TL)
• Millon and Associates: 2010-2013, “	23.700 £	(83.044 TL)
Toplam:	2.091.154 £	(7.327.403 TL)
Genel Toplam ⁶³⁵ :	6.770.860 £	(23.700.000 TL)

⁶³⁴ T.C. Merkez Bankası, 25.11.2014 tarihli kur baz alınmıştır.

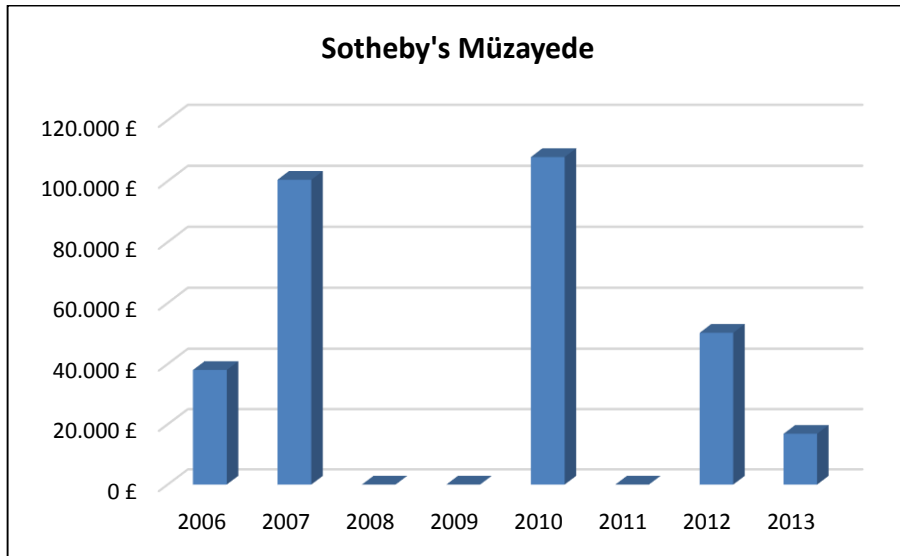
⁶³⁵ Ait oldukları yerleri tespit edilemeyen Türk çinileri ile birlikte genel toplam tutarlar yazılmıştır.

Toplam veriler:

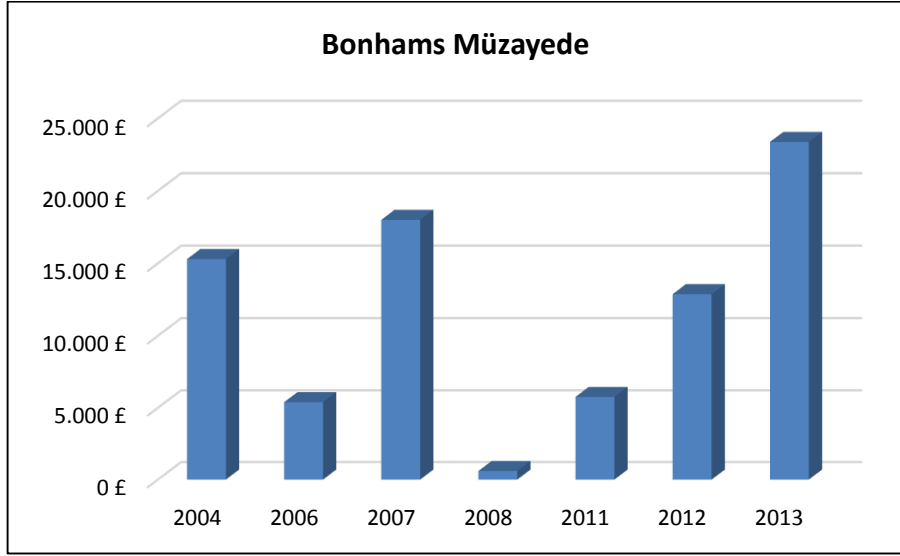
Yukarıdaki rakamlara ek olarak ait oldukları yerleri henüz tespit edilemeyen çiniler ile birlikte rakamlar daha da büyümektedir. Tespit edilmiş rakamların tablosu şekil olarak verilmiştir (Şekil 4). Bu rakamlara göre 2002-2014 yılları arasında toplam satış tutarı **6.770.860** sterlin ve TL karşılığı **23.700.000**'dir (26.11.2014). Bu rakamlar sadece ulaşabildiğimiz eserlerimiz için geçerlidir. Birçok müzenin elinde açıkladıklarından daha fazlası mevcuttur.

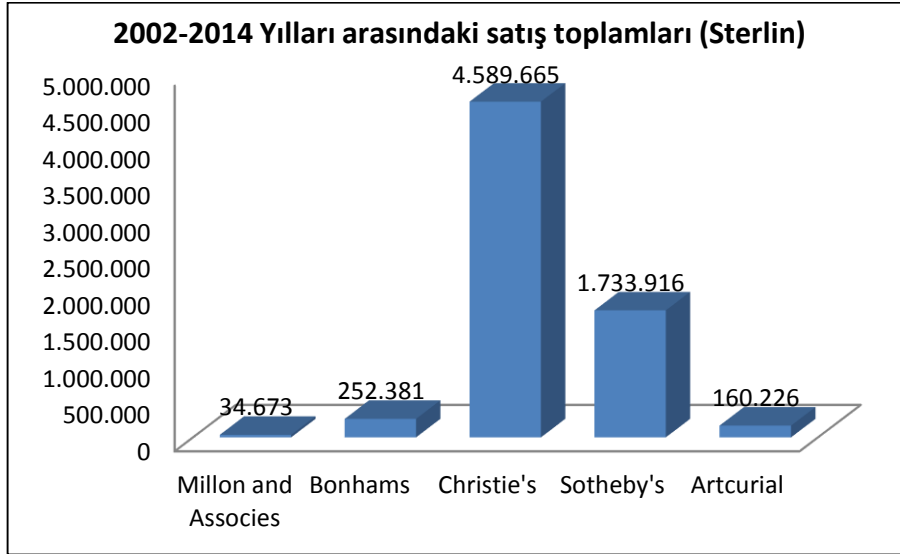
Şekil 1. Christie's Müzayede Salonu'nun yıllara göre satış tutarları

Şekil 2. Sotheby's Müzayede Salonu'nun yıllara göre satış tutarları

Şekil 3. Bonhams Müzayede Salonu'nun yıllara göre satış tutarları

Şekil 4. Müzayedelere göre satış grafiği (para birimi:sterlin)

Müze ve müzayedelerdeki toplam veriler:

2002-2014 tarihleri arasında müze ve müzayedelerde tespit edilmiş bütün kâşi grubu çinilerin toplamı 1605 adettir. Bunlara ödenen toplam meblağ ise 23.700.000 £ olduğuna göre, her bir karonun değeri 10.000 £'den fazladır. Ayrıca hangi yapıya ait oldukları henüz tespit edilemeyen çiniler de bulunmaktadır. Bunların sadece % 30'un ait

oldukları yapılar tespit edilebilmiştir. Geri kalan kâşi grubu çinilerimiz için araştırmalar sürdürülmelidir.

Sonuç:

Türk Çini Sanatı eserlerimizin kaybı, sadece sahip olduğu yapıya değil, kültürümüze ve geleneklerimize vurulmuş bir darbedir. Çünkü bu süslemelerin her biri kullanıldıkları yapıların felsefesine ve inşâ amacına yönelik devlet felsefeleri içermektedir. Çinilerimizin görevi sadece süslemek amacı gütmeyen, son derece önemli anlamlar taşıyan parçaların çalınması, yapıda yerine konulamayacak yaralar vermektedir⁶³⁶.

Bugüne kadar yerlerinden sökülmüş çinilerimizin, yurt dışındaki müze ve müzayedelerden geri iadesi işlemlerinin sürdürülmesi zaruri ihtiyaçtır. Fakat daha önce (ilk olarak) ciddi ve titizlikle envanter çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bunun sebebi de UNESCO ve diğer uluslararası sözleşmelere göre, bir eserin envanteri ve kayıtları var ise geri istenebiliyor.

Dünya ülkeleri, 1972 yılında bir araya gelerek kültür varlıklarının, sadece buldukları ülkelerin değil dünyanın ortak mirası olduğu konusunda bir mutabakat sağlayarak, “Dünya Kültürel Mirasını Koruma” sözleşmesini imzaladılar. 1970 yılında benzer bir sözleşme daha imzalanmıştır. Bu sözleşme; kültür varlıklarının kanunsuz ithal, ihraç ve mülkiyet transferlerinin önlenmesi veya saklanmasına yönelik alınacak tedbirler ile ilgilidir. Türkiye bu her iki sözleşmeyi de kabul etmiş ve imzalamıştır. 1979 yılında ise eski eser kaçakçılığının önlenmesi ile ilgili sözleşmeyi birçok ülke ile birlikte Türkiye’de imzalamıştır. 190 ülke kültürel miras koruma sözleşmesi imzalamış, yaklaşık 120 ülkede eser kaçakçılığının önlenmesi sözleşmesini kabul etmiştir⁶³⁷. Buradan çıkarılacak sonuç, bazı ülkelerin tarihi eser kaçakçılığına hâla göz yumdukları gerçeğidir.

Sonuç olarak; yurt dışındaki önemli müzeler tek tek gezilerek genel bir envanter çalışması yapılabilir. Ancak bu noktada, birçok müzede fotoğraf çekmenin yasak olması sınırlayıcı olmaktadır. Kültür Bakanlığının, bu müzelere göndereceği bilirkişi heyetlerinin hazırlayacağı raporlar doğrultusunda bir genel ön envanter oluşturulabilir. Ayrıca müzeler ile yapılacak yazışmalarla sergiledikleri veya depolarında bulunan eserlerimizin (bu arada çinilerimizin) envanterinin oluşturulmasında büyük katkı sağlayabilir.

Müzayedelerdeki satışların yüksekliği, eserlerimizin kaybindan faydalanan bir kesimin iştahının neden arttığını göstermektedir. Önemli ticari kazançlar, çalınmış eserlerden elde edilmektedir. Buradaki rakamlar ulaşabildiğimiz küçük bir bölümünün tutarlarıdır. Maalesef, Kasım 2014 itibari ile hâlâ satışlar yapılmaktadır. Bakanlığımızın çok acil bir şekilde araştırma konumuz olan kâşi grubu çinilerimizin, çini sanatında uzman yetkililerce

⁶³⁶ Hayri Fehmi Yılmaz, “Kayıp Hazinelerin İzinde”, TRT Televizyonu Belgeseli, İst., Şubat-2014, 13. Bölüm, (11.02.2014).

⁶³⁷ Halil Onur, “Kayıp Hazinelerin İzinde”, TRT Televizyonu Belgeseli, İst., Şubat-2014, 13. Bölüm, (11.02.2014).

tespit edilerek satış iptalleri için başvurmaları gereklidir. Bu konuda emsâl içerikli, satış iptalleri yapılarak geri iadesi sağlanan eserlerimiz olmuştur (Bölüm 7.3) Ayrıca satış sırasında tutarını ödeyerek, bizim olan (çalınmış) çinilerimizi satın aldığımız örnekler de olmuştur (Bölüm 7.11).

Kültür Bakanlığımızın geçmiş dönemlerde geri iadesini sağladıkları birçok çini eserimiz mevcuttur. Bunlara örnek verecek olursak, eski Kültür Bakanımız Ertuğrul Günay'ın girişimleri sonucu ülkemize getirilen; Bursa, Yenişehir Sinan Paşa Camii çini alınlık kitabesi, İstanbul Üsküdar Valide-i Atik Camii çini kitâbesi, İstanbul Rüstem Paşa Camii 4 adet karosu, Yeni Camii Hünkâr Kasrı çini kitâbeleri, İstanbul Cezeri Kasım Paşa Camii kâbe tasvirli büyük panosu sayılabilir.

Kültür Bakanlığı resmi internet sayfalarında verilen çalınmış çiniler ile ilgili raporlar tezimizde yer almıştır. Bu raporlarda, bakanlığın aradığı fakat yerlerini henüz bulamadığı az miktarda eserimizin tespitleri yapılmaktadır. Birçoğunun müzayedelerde satışlarının yapıldığı veya müzelerde sergilendikleri gözlemlendi ve satış tutarları, tarihleri ve müzayede isimleri eklenerek raporlanmıştır. Fakat burada bir husus çok önemlidir. Bakanlığın tuttuğu raporlardaki veya envanter fişlerindeki eser tanımlama bilgilerinin bazen çok da sağlıklı yapılmadıkları anlaşılmaktadır. Eğer eser tanımlama fişi veya envanter defterleri doğru tutulmaz ise, başarısız sonuçlar ve karışıklıklarla karşılaşılabilir. Bu noktada, çok iyi bir envanter çalışması yapılmasının önemi artmaktadır. Bilhassa iadesi istenecek eserlerin tanımlamaları kesinlikle doğru ve eksiksiz yapılmalıdır.

Bu tezdeki amacımız, çalınan kültür varlıklarımız ile ilgili bir farkındalık yaratmaktır. Konumuz olan Türk Çini Sanatı kâşi (karo) grubu çinilerimiz taşınmasının kolaylığı ve değerlerinin yüksekliği nedeniyle hırsızlıklara konu olduğundan, var olanların ve kayıplarının ciddi bir envanterinin oluşturulmasına katkıda bulunmak için birçok kaynak, müze kataloğu ve müzayede ilanları gözden geçirilmiş ve bazı müzelerle de doğrudan temasa geçilmiştir. Bu uğraşlar yoluyla tespit edip bu tezde kayda geçirebildiklerimiz tam kayıpların çok küçük bir bölümüdür. Bu konu her tarihi yapılarımız, tek tek ele alınarak daha kapsamlı şekilde incelenmelidir. Çabamızla bundan sonraki çalışmalara bir hazırlık amacıyla olduk.

R. 734. Christie's Müzayede Salonunda 27.04.2012 yılında 3,250 £ satılan panodur. Çinilerimizin uğradığı hazin öykünün bir resmidir. Orijinal çinilerimizden kolaj yapılarak içimizi sızlatan görüntü ortaya çıkarılmıştır. (24.7x49.9 cm)

KAYNAKÇA

- MARTAL Abdullah ve YILDIRIM Recep, "Osmanlı Yönetiminin Arkeolojik Eserlere Bakış Açısı", *XIII. Türk Tarih Kongresi, 4-8 Ekim 1999*, TTK. Yay., Ank. 2002, s. 1095.
- AKAR Azade, "*Edirne' de Osmanlı Kültüründen Dekoratif Örnekler ve Edirne Sarayı İznik Çinileri*", Edirne Valiliği Kültür Yay., Sanat Eserleri Serisi 4, İst. 2014
- AKÇIL N. Çiçek, "Saray-ı Cedid" mad., *DİA*, 2009, c. 36, s. 126.
- AKŞİT İlhan, "*The Topkapı Palace*", Tekfenbank Yay., İst. 1994.
- AKTAN Latife, "İstanbul'daki Çinili Hamamlar", MÜ., *Türk Kültüründe Temizlik Sempozyumu*, İst. 21-22 Kasım 2007, s. 3-4.
- AKTAN Latife, "16.yy. İstanbul'daki Çinili Eserlerde Pencere Alınlıkları", MSÜ, Geleneksel Türk Sanatları, Çini ve Çini Onarımı Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst.-1988, s.139.
- ASLANAPA Oktay, "*Türk Sanatı*", Kültür Bak. Yay., Ank. 1990.
- AYVERDİ Ekrem Hakkı, "*Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri*", Fetih Cemiyeti Yay., c. 3. İst. 1989.
- BAKIR Sitare TURAN, "*İznik Çinileri ve Gülbenkyan Müzesi*", Kültür Bakanlığı Yay. Osmanlı Eserleri Dizisi 15, TTK.Yay., Ank. 1999.
- BATUR Selçuk, "Beylerbeyi Camii", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yay., c. 2, İst. 1993, s. 205.
- BAYRAM Sadi, "Eyüp Sultan Türbesi'nde 1919-1920 Tarihlerinde Yapılan Çini Hırsızlığı ve Belgeleri", *II. Eyüp Sultan Sempozyumu*, Eyüp Bel., İst. 8-10 Mayıs 1998, s.167.
- BERBEROĞLU Berica Nevin, "*Boğazın İncileri Yalı Camileri*", Portakal Bas. Mtb. San. Tic. Ltd. Şti., İst. 2010.
- BİBER Nizamettin, "*İstanbul Camileri*", Dergah Ofset, İst. tarih yok.

- BİLGİ Hülya, "Ateşin Oyunu", Sadberk Hanım Müzesi ve Ömer M. Koç Koleksiyonlarından İznik Çini ve Seramikleri, Vehbi Koç Vakfı. Mas Mat. A.Ş., İst. 2009, s. 209.
- BOZKURT Tolga, "İstanbul- Üsküdar'daki Hanım Sultan Camilerine Ait Mihraplar", *IV. Üsküdar Sempozyumu*, Üsküdar Bel., İst. 2006, s. 344-345.
- CANKUT Altan, "Yeni Camii'den çalınan tarihî çiniler", *Zaman Gazetesi*, 14 Nisan 2004.
- Christie's Müzayede Kataloğu , "Art of the Islamic and Indian Worlds", Londra, 7-10-2008, s. 402-403.
- ÇOBANOĞLU Ahmet Vefa, "Sultan Ahmed Camii ve Külliyesi" mad., *DİA*, İst. 2014, c. 37, s. 497- 498.
- DEĞERBİLİR Nursin, "Erken Osmanlı Dönemi Çini ve Taş Malzeme Üzerinde Hatayi Motifi", M.Ü. Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst. 2012. s. 29.
- DEMİRİZ Yıldız, "Çini Bahçesi, Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü", İstanbul Menkul Kıtmetler Borsası, İst. 1999, s.168.
- DENNY Walter B., "İstanbul Rüstem Paşa Camii Seramikleri", *Sanat Dünyamız*, Yapı Kredi Bankası Yay., Tifdruk Mtb. San. A.Ş., no. 8, Eylül 1976, s. 29-33.
- DOĞAN Elif TERZİ, "Bursa Yeşil Camii Çinileri", ÇOMÜ. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2010.
- DOĞANAY Aziz, "XVI. Yüzyıl İznik Duvar Çinilerinde Meyve Tasvirleri", *MÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, no. 24, 2003, s. 43-63.
- EGLİ Ernst, "Osmanlı Altın Çağının Mimarı Sinan", Arkeoloji ve Sanat Yay., İst. 2009.
- ERTUĞ Ahmet ve Walter B. DENNY, "Gardens of Paradise, 16 Th. Century Turkish Ceramic Tile Decoration", 1998.
- ERZİNCAN Tuğba, "Sinan Paşa Külliyesi" mad., *DİA*, İst. 2009, c. 37, s. 239.
- GÖKARSLAN Ufuk, "Bursa İlinde Türbeler (XVI-XIX yy.)", ÇOMÜ. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2010, s. 110.
- GÜVEN Erman, "Eyüp Sultan Türbesi", Envanter Defteri, tarih yok.
- GÜVEN Erman, "Eyüp Sultan Türbesi' ne Vakfedilen Eserler", *II. Eyüp Sultan Sempozyumu*, Eyüp Bel., İst. 8-10 Mayıs 1998, s. 313-314.
- KÜÇÜKASLAN Fatma, "Takkeci İbrahim Ağa Külliyesi" mad., c. 39, *DİA*, 460-461. İst., 2010.

- KURAN Abdullah, "Mimar Sinan'ın Camileri", "*Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1*", Vakıflar Genel Müd., Ank. 1988, s. 197
- MADRAN Emre, "*Osmanlı Devletinde Eski Eser ve Onarım Üzerine Gözlemler*", TTK. Yay., Ank. 1986.
- MÜLAYİM Selçuk, "Süleymaniye Camii" mad., *DİA*, İst. 2010, c. 38.
- MÜLÂYİM Selçuk ve ÇOBANOĞLU Ahmet Vefa, "Selimiye Camii ve Külliyesi" mad. *DİA*, İst. 2009, c. 36, s. 430-434.
- MUŞMUL Hüseyin, "*Osmanlı Devleti' nin Eski Eser Politikası*", Kömen Yay., Konya Ekim 2009.
- ÖNKAL Hakkı, "*Osmanlı Hanedan Türbeleri*", Sanat Tarihi Dizisi/ 22, Kültür Bak. Yay.
- ONUR Halil, "*Kayıp Hazinelerin İzinde*", TRT Televizyonu Belgeseli, 13. Bölüm, Şubat 2014.
- ÖZ Tahsin, "*İstanbul Camileri*", TTK. Yay., Ank 1997.
- ÖZER Mustafa, "Edirne Yeni Saray Kazısı 2011 Yılı Çalışma Raporu", Edirne 2011, s.17.
- ÖZSAYINER Zübeyde Cihan, "Üsküdar'dan Çalınan Vakıf Eserleri", *IV. Üsküdar Sempozyumu*, Üsküdar Bel., İst. 2007. s. 439.
- PAKKAN Şükran, 06 03 2006.
<http://www.milliyet.com.tr/2006/03/06/yasam/axyas01.html> (10 26, 2014).
- RAMAZANOĞLU Gözde, "*Mimar Sinan'da Tezyinat Anlayışı*", Kültür Bakanlığı Yay., Ank. 1995.
- SAKAOĞLU Necdet, "*Saray-ı Hümayun, Topkapı Sarayı*", Denizbak Yay., İst. Aralık 2002.
- ŞEN Ferize, "Eyüp Sultan Türbesi Çinileri", *I. Eyüp Sultan Sempozyumu*, İst. 9-11 Mayıs 1997, s.74.
- Serinöz Merve, "*Eyüp Sultan Türbesi Çinileri Üzerine Bir Arastırma*", Gazi Üni. Eğitim Bilimleri Ens. Geleneksel Türk El San. Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. 2008. s. 49.
- SOUSTİEL Loure, "*Osmanlı Seramiklerinin Görkemi- XVI.- XIX. yüzyıl*", Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araş. Ensti., 2000.
- TANMAN M. Baha, "Piyale Paşa Külliyesi" mad., *DİA*, İst. 2014, c. 34, s. 297-298.
- TARIM ERTUĞ Zeynep, "Topkapı Sarayı"mad., *DİA*, c. 41, İst. 2014, s. 256.

- ÜNVER Süheyl, "*Bursa Defterleri*", Kubbealtı Yay., İst. 2011.
- Türk Diyanet Vakfı, "*Eminönü Camileri*", Eminönü Şubesi, İst, 1987.
- YATMAN Nurettin, "*Eski Türk Çinileri*", Çankaya Mtb., Ank. 1942.
- YATMAN Nurettin, "Eski Türk Çinileri 1", *Vakıflar Dergisi, Güzel Sanatlar Mecmuası*, 1942, s. 50.
- YAVAŞ Doğan, "Muradiye Külliyesi" mad., *DİA*, İst., 2006, c. 31, s. 196-198.
- YETKİN Şerare, "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni", "*Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri-1*", Vakıflar Genel Müd. Yay., Ank. 1988, s. 483.
- YETKİN Şerare, "*Çini Yazıları*", Sanat Tarihi Derneği Yay., İst. 1996.
- YILDIRIM Savaş, "*Erken Osmanlı Yapılarında Çini Süsleme*", Ankara Üni. Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ank. 2007.
- YILMAZ Ayla, "*İstanbul Üsküdar Çinili Camii Çinileri Üzerine Bir Araştırma*" Gazi Üni. El Sanatları Eğitimi Böl. Geleneksel Türk El Sanatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. Şubat 2011, s. 102.
- Topkapı Sarayı Müzesi Yönetimi, "*Topkapı Sarayı Müzesi*", BKG Yay., İst. 2010.
- "Topkapı Sarayı Müzesi", *Sanat, Kültür ve Turizm Bak. Yay.*, Tifdruk Mtb. San. A. Ş., no. 7, Nisan 1982, s. 64.
- YÜCEL Erdem, "*Yeni Cami ve Hünkâr Kasrı*", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İst.1944.
- ZABCI Faruk, 14 08 2012. <http://www.hurriyet.com.tr/planet/21229374.asp> (10 26, 2014).
- ZİYREK Ali, "*Süleymaniye Külliyesi Türbeleri ve Haziresi*", Vakıf Restorasyon Yıllığı, Kültür Bakanlığı Yay., İst. 2011.
- <http://www.artcurial.com>.
- <http://www.benaki.gr/>.
- http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world.
- <http://www.christies.com/>.
- <http://www.dunyabizim.com/?aType=haber&ArticleID=12348>. 26 10 2014.
- <http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>.
- <http://www.artcurial.com>.

<http://www.benaki.gr/>.

http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/arts_of_the_islamic_world.

<http://www.christies.com/>.

<http://www.dunyabizim.com/?aType=haber&ArticleID=12348>. (26.10.2014)

<http://www.sothebys.com/de/catalogues/ecatalogue.html/2009/arts-of-the-islamic-world>.

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44576/bursa-ili-sehzade-mustafa-turbesinden-sokulerek-calinan-.html> (11.04.2013)

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=islamic+art&page=1 (02.08.2014)

<http://www.ttk.gov.tr/templates/resimler/File/Kazilar/2012/31-2011-Edirne.pdf> (11.02.2014)

<http://www.calendars.com/Assorted-Fine-Art/Fitzwilliam-Museum-Iznik-Tiles-2015-Wall-Calendar/prod201500003725/?categoryId=cat00016&seoCatId=cat00016> (03.04.2014)

<http://tugandtiles.com/?gallery.html> (10.31.2014)

<http://www.vgm.gov.tr/calinanvakifkulturvarliklari.aspx> (10.14.2013)

http://avem.vgm.gov.tr/yurtdisindan_gelen_eserler.html (10.03.2014)

<http://www.louvre.fr/oeuvre-notices/vasque-du-maitre-des-noeuds> (03.04.2014)

<https://www.rijksmuseum.nl/en/my/collections/13348--bovy-irene/tegels/objecten#/BK-NM-11760,5> (03.02.2013)

<http://www.benaki.gr> (01.14.2014)

http://www.zaman.com.tr/ramazan2014_yenisehir-sinanpasa-camii-cemaatinde-cini-sevinci_1333380.html (10.26.2014)

<http://www.haberexen.com/sinan-pasa-camiinin-kapi-ustu-suslemesi-turkiyede-85528h.htm> (10.26.2014)

<http://fotogaleri.hurriyet.com.tr/galeridetay/59334/2/11/ertugrul-gunay-yeni-bulunan-tarihi-eseri-tanitti> (10.26.2014)

<http://www.antikalar.com/v2/pa/default.asp?kat=0&altkat=1> (10.29.2014)

<http://www.hurriyet.com.tr/planet/21229374.asp> (10.26.2014)

<http://www.haberler.com/sinanpasa-da-cini-sevinci-3861930-haberi> (10 26, 2014)

http://www.ceramopolis.com/?attachment_id=585 (10.26.2014)

<http://www.panoramio.com/photo/52424471> (10.26.2014)

<http://www.davidmus.dk/en/collections> (03.01.2013)

<http://www.asia.si.edu/collections/pinky.cfm?group=Arts%20of%20the%20Islamic%20World&start=690> (02.25.2013)

https://www.flickr.com/photos/sftrajan/2991766345/in/pool-turkish_tiles_and_ceramics (10.27.2014)

21 06 2008. <http://www.ortadogugazetesi.net/haber.php?id=6785> (02.04.2013)

<https://plus.google.com/photos/108908810074071980266/albums/5623596285017657633> (11.14.2014)

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44576/bursa-ili-sehzade-mustafa-turbesinden-sokulerek-calinan-.html> (10.14.2013)

http://www.mustafacambaz.com/categories.php?cat_id=602&page=2 (03.04.2014)

<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660> (02.22.2014)

http://www.akdn.org/Museum/collections_show.asp?category=Ceramic,%20Mosaic (02.07.2014)

<https://www.google.com/culturalinstitute/collection/the-museum-of-islamic-art-qatar?projectId=art-project> (02.22.2014)

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Four_Tiles_with_Arabesque_Design,_c._1560,_Ottoman_dynasty,_Iznik,_Turkey_-_Sackler_Museum_-_DSC02547.JPG (01.18.2014)

<http://www.christies.com> (05.14.2014)

<http://www.bonhams.com/auctions/18697> (05.19.2014)

<http://art.thewalters.org/browse/?type=location#category> (04.17.2014)

<http://www.asia.si.edu/collections/pinky.cfm?group=Arts%20of%20the%20Islamic%20World&start=690> (03.09.2014)

<http://webapps.fitzmuseum.cam.ac.uk/explorer/index.php?oid=17568> (12.05.2013)

<http://www.lacma.org/art/collection/islamic-art> (02.04.2014)

<https://www.google.com/culturalinstitute/collection/the-museum-of-islamic-art-qatar?projectId=art-project> (02.22.2014)

<http://collections.vam.ac.uk/search/?offset=0&limit=15&quality=2&after=1500&after-adbc=AD&before-adbc=AD&category%5B0%5D=5&narrow=1&gallery%5B%5D=3193&slug=0> (02.19.2014)

<http://www.millonassocies.com/html/index.jsp?id=17141&np=3&lng=fr&npp=20&ordre=1&aff=2&r=> (02.15.2014)

<https://www.google.com/culturalinstitute/collection/the-museum-of-islamic-art-qatar?projectId=art-project> (02.22.2014)

<http://www.metmuseum.org/Collections/search-thecollections/140004246?rpp=20&pg=8&ft=ceramic&pos=157> (02.23.2014)

<http://jameelcentre.ashmolean.org/collection/6/653/878/all/start/1378/end/1660> (02.22.2014)

DİZİN

A

- Abdullah Kuran, 97, 279, 280, 285
Abdülmeçid, 13
Ahmed, IX, X, 14, 15, 26, 30, 64, 72, 162, 163,
193, 200, 201, 306, 327, 328, 329, 359, 361,
362
Ali Paşa Camii, 416, 433
Altın Yol, 14, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 52
Ankara Müzesi, X, 379
Artcurial Müzayede, 78
Ashmolean Müzesi, 87, 221
Atina Metropolitan Müzesi, 16, 157
Ayasofya Haziresi, 286, 290, 292, 294, 297, 299,
303, 359, 360
Ayasofya Kütüphanesi, 19, 331, 342
Azade Akar, 219, 221, 246, 247, 248, 275, 277,
334, 335, 338, 339, 342, 345

B

- Bağdat Köşkü, 15, 188, 191
Benaki koleksiyonu, 16
Beylerbeyi Camii, IX, 19, 144, 145, 195, 196,
198, 241, 242, 331, 445
Bonhams Müzayede, 117, 190, 316, 424
British Müzesi, 274, 333
Brooklyn Müzesi, 19

C

- Cezeri Kasım Paşa Camii, 380, 385
Chicago Sanat Enstitüsü, 88
Christie's Müzayede, 25, 28, 34, 39, 49, 59, 72,
90, 157, 173, 176, 184, 188, 191, 194, 235,
238, 246, 261, 266, 268, 269, 281, 286, 292,
294, 353, 355, 370, 376, 426, 439, 443, 447

Ç

- Çinili Camii, 370
Çinili Hamam, VIII, 74, 75
çintemâni, 26,16

D

- David Müzesi, 325

E

- Ebüs-suûd Efendi, 77
Edirne Sarayı, 56, 179, 220, 221, 246, 247, 248,
275, 276, 277, 329, 330, 331, 332, 334, 335,
338, 339, 342, 345, 445
Eyüp Sultan Türbesi, IX, X, 150, 151, 188, 200,
201, 202, 205, 206, 207, 209, 210, 211, 212,
213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 229,
231, 232, 235, 236, 238, 239, 241, 244, 246,
249, 254, 257, 261, 262, 263, 264, 266, 267,
268, 269, 271, 272, 274, 275, 276, 277, 278,
294, 331, 342, 343, 371, 374, 395, 396, 446,
447, 448

F

- Fitzwilliam Müzesi, 310

G

- Gülbenkian Müzesi, 25, 26, 27, 32, 34, 35, 36,
38, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 52, 61, 62, 63,
65, 67, 72, 79, 85, 94, 104, 105, 107, 115, 124,
125, 140, 141, 142, 143, 144, 148, 151, 158,
159, 160, 169, 170, 221, 223, 234, 241, 243,
250, 255, 260, 263, 272, 289, 292, 296,299,
301, 345, 366, 369, 445

H

- Harem, 14, 31, 34, 35, 36, 39, 40, 42, 43, 44, 46,
47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 194, 201, 371, 372
Has Oda, 15, 331
Hasan Üsküdâri, 111
Hatice Turhan Sultan Türbesi, IX, 306, 307, 420,
421
Hattat Karahisârî, 98
Hattat Seyyid Kasım, 162
Hekimoğlu Ali Paşa Camii, IX, 16, 17, 194
Hermitage Müzesi, 221, 331, 339
Hırka-î Saadet Odası, 16, 19, 22
Hünkâr Kasrı, IX, 175, 176, 179, 180, 184, 185,
332, 379, 383, 384, 392, 393, 394, 434, 449
Hürrem Sultan Türbesi, 281
Hz. Süleyman Türbesi, X, 356, 416, 417

I

- I. Ahmed, 201
II. Abdülhamid, 220, 333
II. Abdülhamit, 9, 331
II. Mahmut, 4, 195, 200, 220
II. Selim, IX, 97, 111, 220, 285, 286, 290, 292, 294, 297, 299, 300, 302, 330, 331, 348, 359, 440, 441
III. Ahmet Kütüphanesi, 26, 64
III. Mehmed, 331, 359, 360
III. Murad, IX, 14, 31, 34, 35, 36, 39, 40, 65, 111, 220, 302, 303, 330, 348, 359
III. Mustafa, IX, 36, 290, 309, 310
III. Mustafa Türbesi, IX, 36, 290, 310
III. Selim, 200, 202

K

- Kanuni Sultan Süleyman, IX, 13, 279, 280, 330, 438
Katar İslam Eserleri Müzesi, 235
Kazasker İvaz Efendi, 123, 124
Kemal Çığ, 40
Kum Kasrı, 330, 332, 334, 338
Kültür Bakanlığı, 25, 27, 32, 35, 36, 38, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 52, 62, 63, 67, 72, 79, 85, 94, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 115, 124, 125, 140, 142, 143, 144, 148, 151, 158, 159, 160, 164, 166, 167, 168, 170, 195, 207, 223, 234, 241, 243, 250, 255, 260, 263, 272, 279, 281, 289, 292, 296, 299, 301, 327, 369, 434, 445, 448, 449

L

- Lacma Müzesi, 313, 323, 366
Latife Aktan Özel, 75
Los Angeles Şehir Müzesi, 261, 323
Louvre Müzesi, 220, 244, 290, 342, 366, 367, 368, 369, 440

M

- M. Cezar, 5
Mahmud Çelebi, 15
Mehmet Ağa, VIII, 116, 117, 118, 119, 121, 309, 361, 409
Mehmet Ağa Camii, VIII, 116, 117, 118, 119, 121, 409
Mesih Mehmet Paşa Camii, 135, 395

- Mimar Sinan, XII, 14, 74, 80, 97, 98, 99, 111, 123, 126, 134, 175, 279, 280, 281, 282, 285, 330, 348, 350
Mukaddes Emanetler, 15, 16, 19, 22, 24, 26, 28
Muradiye Camii, 327, 417, 418
Muradiye Medresesi, IX, 322, 323

N

- Naturalist üslûp, 28, 200
Newyork Metropolitan Sanat Müzesi, 56, 90, 294, 299

O

- Osman Hamdi Bey, 10, 220
Osmanlı Devleti, VIII, 4, 5, 7, 8, 9, 10
Osmanlı müzeleri, 9
Oxford Ashmolean Müzesi, 56, 89, 90, 269, 297, 307

P

- Piyâle Paşa Camii, 97

R

- Ramazan Efendi Camii, VIII, 36, 65, 66, 126, 127, 131, 132
Rifat Osman Bey, 330, 332
Rüstem Paşa Camii, VIII, X, 80, 81, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 92, 95, 96, 126, 363, 370, 374, 375, 446
Rüstem Paşa Türbesi, X, 376

S

- Sadberk Hanım Müzesi, XII, 32, 56, 59, 61, 67, 92, 93, 131, 132, 133, 136, 144, 146, 151, 221, 246, 247, 248, 326, 335, 343, 346, 446
Selçuklu, 4, 352
Selimiye Camii, X, 31, 219, 329, 330, 348, 350, 364, 447
Sinan Paşa Camii, IX, 315, 316, 317, 319, 380, 421, 423, 424
Smithsonian Enstitüsü, 325
Sotheby's müzayede, 113, 380
Sultan Ahmet Camii, VIII, 65, 66, 135, 164, 169, 170, 171, 173, 365, 366, 367, 368, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392
Süheyl Ünver, 325, 326, 330, 334, 335
Süleymaniye Camii, VIII, 77, 78, 79, 447

Sünnet Odası, 56, 59, 61, 63, 157

Ş

Şehzade Mahmud, 324, 325, 326
Şehzade Mehmet Türbesi, 164
Şerare Yetkin, 74, 80, 81, 97, 98, 111, 126, 134,
280, 282, 284, 285, 350

T

Takkeci İbrahim Ağa Camii, VIII, 142, 144, 145,
150, 153, 155, 157, 158, 160
Tanzimat dönemi, 5
Tekfur Sarayı, 24, 220, 331
Topkapı Sarayı, VIII, XII, 13, 22, 25, 34, 36, 40,
42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 56, 146, 157,
201, 220, 329, 330, 331, 338, 339, 371, 372,
444, 448
Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, 101

U

Ulu Camii, X, 352, 353, 355, 413, 414, 415, 438,
439
Unesco, 10

Ü

Üsküdar Çinili Camii, IX, X, 188, 190, 191, 370,
448

V

Vakıflar Genel Müdürlüğüne, 112, 113
Valide-i Atik Camii, 113, 384
Victoria ve Albert Müzesi, 71, 96, 201, 247, 278,
299, 314, 325, 333, 335, 345, 362

W

Walters Sanat Müzesi, 22

Y

Yavuz Sultan Selim, 15, 327, 330, 411, 412
Yeni Camii, IX, 175, 176, 177, 178, 179, 180,
181, 184, 306, 307, 379, 392, 393, 394, 397,
398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406,
407, 408, 420, 432, 433, 434, 446
Yeşil Camii, IX, 312, 313, 314, 322, 446
Yıldız Demiriz, 81

EK

YENİ TASARIM VE UYGULAMALARIM

R.735. Natüralist Üslûpta (Gül ve Karanfil) pano

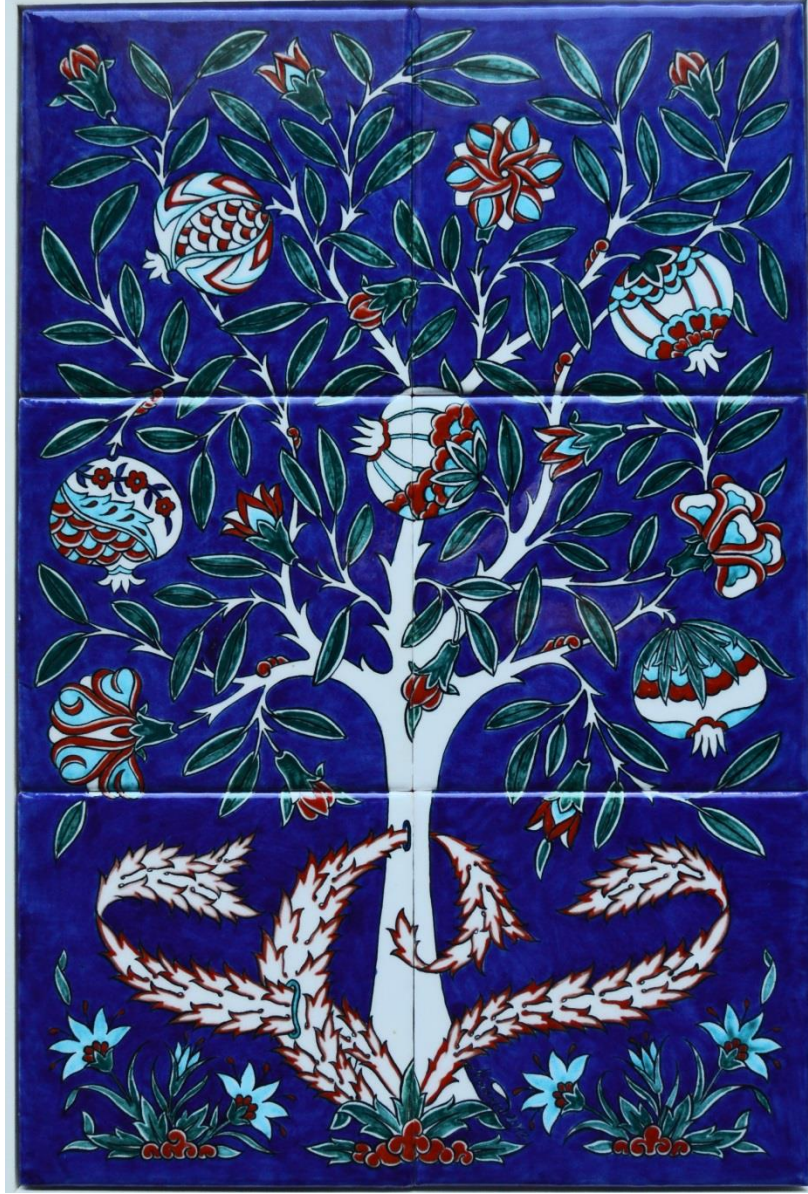
Eser Adı: Kayıp Bahçe

Çini Tasarım, Uygulama: Nazan Ilgaz

Ebat: 20x40 cm

Teknik: İznik karo, sıraltı tekniğinde

Yapım yılı: 2014

R. 736. Natüralist Üslûpta (Nar Ağacı) pano

Eser Adı: Nar Bereketi
Çini Tasarım, Uygulama: Nazan Ilgaz
Ebat: 30x45 cm
Teknik: İznik karo, sıraltı tekniğinde
Yapım yılı: 2014

R. 737. Gül ve lalelerden oluşan, ikizkenar üçgen pano

Eser Adı: Gülbün-i gam
Çini Tasarım, Uygulama: Nazan Ilgaz
Ebat: 68x68x60 cm
Teknik: Sıraltı Tekniğinde
Yapım yılı: 2015

